

Orizont 22

SĂPTĂMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 22 (1109) 8 Iunie 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

ÎN SPIRITUL INDICAȚIILOR ȘI ORIENTĂRILOR TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

DEZVOLTAREA ARMONIOASĂ, ECHILIBRATĂ A ECONOMIEI NAȚIONALE

Concepția economică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, pătrunsă de un profund spirit științific, revoluționar și creator, pe deplin receptivă atât la transformările inovatoare generate de revoluția științifico-tehnică actuală, cât și la exigențele deosebite ale progresului economic al lumii contemporane, a fost din nou exprimată în Expunerea cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și a situației internaționale — strălucită analiză a problemelor edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate în actuala etapă, contribuție de excepțională însemnată la dezvoltarea teoriei și practicii construcției socialiste, la îmbogățirea gândirii revoluționare universale.

Dezvoltarea armonioasă și echilibrată a întregii economii naționale în profil de ramură și teritorial reprezintă un proces deosebit de complex, cu multiple componente și determinări, asupra cărora acționează o mare diversitate de factori economici, social-politici și educaționali. În rîndul cărora un rol de primă importanță revine conducerii activității social-economice, precum și cercetării științifice integrate cu învățămîntul și producția. Privind retrospectiv, un edificator exemplu de efect benefic al conducerii asupra procesului dezvoltării economico-sociale ni-l oferă istoricul Congres al IX-lea al partidului nostru, deschizător de epocă nouă, în care poporul român, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a reușit ca într-un interval relativ scurt să transforme România dintr-o țară slab dezvoltată, într-o țară industrial-agrară în plin progres și să-și propună ca în acest cîncinal să intre în rîndul țărilor mediu dezvoltate.

Comparînd primele trei cîncinale (1951—1965) cu următoarele patru cîncinale (1966—1985), observăm că pe baza creșterii ratei medii a acumulării de la 23,3% la 31,6%, a crescut sporul mediu anual al fondurilor fixe de la 16,7 miliarde lei la 115,8 miliarde lei, iar sporul mediu anual al venitului național de la 7,1 la 30,5 miliarde lei. De asemenea, sporul mediu anual al producției industriale a crescut de la 9,3 la 52,3 miliarde lei, iar cel al producției agricole de la 2,1 la 8,1 miliarde lei. În perioada 1950—1986, volumul fondurilor fixe a cres-

cut de 13 ori, iar venitul național de 19 ori. În prezent, mijloacele fixe reprezintă circa 3200 miliarde lei, din care peste 80 la sută s-au realizat în ultimii 20 de ani, avuția națională ajungînd la circa 5000 miliarde lei. Creșterea volumului factorilor de producție și a rezultatelor obținute au la bază profunde transformări de structură, la nivel macroeconomic, de ramură și pînă la nivelul fiecărui produs, ca urmare a priorității acordate subramurilor de vîrf, purtătoare de progres tehnic. Electronica, electrotehnica, producția de elemente de automatizare, de mecanică fină, producția mașinilor și utilajelor cu parametri tehnico-economici de mare performanță, chimia de sinteză fină și mic tonaj, producția de oțeluri înalt aliate etc., sînt activități ce au contribuit esențialmente la înzestrarea tehnică modernă și eficiență a industriei și a economiei, la sporirea substanțială a productivității muncii și valorificarea superioară a resurselor economice ale țării. Așa cum aprecia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, dispunem de programe pe ramuri și subramuri „care asigură o dezvoltare armonioasă a întregii noastre societăți și care au

în vedere lichidarea unor disproporții și asigurarea unei dezvoltări echilibrate a tuturor sectoarelor de activitate”. Echilibrul structural de ramură se împletește organic cu cel în profil teritorial. O atenție deosebită s-a acordat și se acordă dezvoltării armonioase, echilibrate a întregului teritoriu al țării, strategie întemeiată atât pe criterii economice, de valorificare a resurselor din toate zonele țării, cât și pe criterii sociale, avîndu-se în vedere asigurarea în fapt a unor condiții de muncă și viață egale pentru toți cetățenii țării. Rezultatele obținute în acest domeniu poartă amprenta importantelor măsuri luate pe linia conducerii activității economico-sociale. Astfel, consiliile populare li s-au acordat atribuții și li s-au stabilit răspunderi cu privire la întreaga activitate de dezvoltare a unităților teritoriale respective; la profilul departamental și de ramură al planului național unic de dezvoltare economico-socială al țării s-a adăugat profilul teritorial; au fost instituționalizate Congresul Consiliilor populare județene, conferința pe țară a președinților consiliilor populare municipale, orășenești și comunale; a fost creată Camera legislativă a consiliilor popu-

lare, organ permanent cu caracter deliberativ, s-a trecut la aplicarea principiilor auto-gestiei și autofinanțării teritoriale.

Pornind de la teza făuririi socialismului cu poporul și pentru popor, în decursul ultimilor 20 de ani, partidul nostru a realizat un puternic sistem al democrației muncitorești-revoluționare care asigură participarea directă a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a întregului popor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, sistem în care se îmbină armonios democrația reprezentativă, statală cu participarea directă în organele autoconducerii muncitorești și autogestiei economico-sociale. „Considerăm — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Conferința Națională a partidului — că îmbinarea armonioasă a acestor două forme de activitate democratică deschide calea unei noi democrații, cu mult superioară oricăror forme de democrație de pînă acum”. Pe linia perfecționării în continuare a conducerii planificate a activității economico-sociale, avînd în vedere rolul determinant al științei în întreaga dezvoltare, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a cerut o participare mai substanțială și directă a organelor și organismelor științifice, începînd cu Comitetul Național pentru Știință și Tehnologie la elaborarea planurilor și programelor de dezvoltare. În acest cadru, este necesar ca Academia Republicii Socialiste România, academiile de specialitate și institutele de cercetare să participe mai direct la activitatea de conducere a ministerelor, centrelor industriale și a întreprinderilor, să contribuie la îmbunătățirea și perfecționarea continuă a activității care se desfășoară în toate unitățile economico-sociale.

Perfecționarea activității reprezintă o necesitate permanentă, cotidiană, însă, ceea ce este esențial de reținut, așa cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, „principiile economice, cadrul organizatoric pe care îl avem corespund actualei noastre etape de dezvoltare. Avem deja o experiență îndelungată și, pentru noi, nu se pune astăzi problema de a le aduce modificări structurale, ci de a asigura realizarea lor mai bună și de a lua măsuri pentru a perfecționa continuu activitatea”.

Conf. univ. dr.
Dumitru ROCHIAN

PETRU MIHUȚ: Avram Iancu

lumii

ia Lorca:

E MARTIE

Publicul în timpul vieții, ar fi
său Salvador Dalí, unul din
Europa între cele două răz-
e de o jumătate de veac după
l stagiunii în mai multe mari
lica, în timpul vieții, întreaga
uze ar fi fost estompată de cea
fără s-o recunoască și ultra-
olome, a lucrărilor sale inedite
lăzi, la mal bine de o jumătate
are efectul unei mult așteptate
zi pe Garcia Lorca, este pentru
il să facă loc, în sfîrșit, adevă-

ecului
inoc mitul
Faust!
cum m-au mai
mniat!

mi-e
apsa. Sint alb
amenii mă văd
oju.
onii la care visează
i tăi
el înșiși, el
pectați
cisașele echivoce
nelor lor.

orb, îți dai seama?
il mîna...
pa mi-e în agonie
sfîrșit.

o infinită
Spațiul
mple de miresme
ce
iatul cel finăr iluminează
cu buzele sale.

avol
vol
vol!
ar zice că ești

de fluturile
cără lămpii
ma
cără celuiialt.
sul tău
deal creator
să fii tatăl
dul și al astrelor
ul olar
zgonit din împărăția sa
tîrziu; după ce
ufflat argilei sale
goste imposibil
folit

mele științei
ună cu germenle suspinului
lomonlază
reștinii.
iar el sînt
anul cel Rău
il doar un Inger liric
nara prea mare
dre pentru a fi

ni minunat.
Prezentare și traducere
Margareta GYURCSIK

TARGIU.

ȘOARA, strada RODNEI

(f). Manuscrisele nepublicate

se fac la P.T.T.R.

B.T. Index: 42.907

ORIZONT

Miza pe 13

cronica literară

Anchetatorul apatic

1. Antologia 13 poezi propusă onoratăului public cititor de editura Eminescu („selecția finală a celei de-a IV-a ediții a concursului de debut”) e însoțită de o prefață grălucă a lui Alex. Ștefănescu care, în stilul său personal, declară: „Nu vreau să închei această scurtă prefață fără a mărturisii că există în cuprinsul volumului câteva autori în legătură cu care aș paria în condiții de zecă la unu că vor reprezenta cîndva ceva în literatura română”. Debutanții pe care pariază Alex. Ștefănescu sînt Octavian Berindei, Paul Androne și Claudiu Bazalt. Ia să vedem, mi-am zis citind cartea, noi pe cine pariem? În definitiv acum, cînd fiecare critic pariază, de ce să nu pariem și noi? Noi pariem în plus pe Claudiu Iordache și Teodor Purice. Sînt vechi cunoștințe ale noastre. Primul a avut succes notabil cu un deceniu în urmă (cu mai bine de un deceniu!), recoltînd premii, popularitate, aplauze. Un actor important s-a lipit de una dintre poeziile sale, făcînd-o șlagăr. Pe urmă, Claudiu Iordache a trecut la proză și la dramaturgie, comișînd romane și piese încă inedite. Una dintre piesele sale se va juca, în curînd, la Teatrul Mic. A fost prezentată, în termeni supererlogioși, de programele teatrului Claudiu Iordache e un număr cîștigător, îmi zic. Ca și Teodor Purice, și el odată iubit de mulți din marii poezii române.

2. Cine citește presa literară nu poate fi derisat de opiniile care gravitează în jurul literaturii (ceva mai) tinere. Opiniile categorice, contradictorii, definitive. Dansul superlativelor e rar întrerupt de vreo judecată mai ponderată. Bedros Horasangian scrie, dintr-odată, una dintre cele mai de seamă cărți ale postmodernismului românesc, Nicolae Iliescu — una dintre cele mai proaste. Critici care l-au însoțit pe al doilea cu mare dragoste, și iau la goană în direcție inversă: nu le mai place chiar deloc. E necîștigător. Dar Gh. Crăciun? Dar Cușnăreanu? Cine mizează pe unul? Dar pe celălalt? Comentatorii care s-au interesat rar de literatura tînă sînt deodată entuziasmați de ea: e din cale-afară de frumoasă. Un soi de nerăbdare iritată însoțește judecata de valoare, prea ades perturbată de dansul alibiurilor și de viteza adjudecărilor. La a doua carte, Magdalena Ghira, Nicolae Iliescu George Cușnăreanu, Gheorghe Crăciun sînt întîmplați cu vorbe tăioase și fraze definitive, de parcă însuși centrul literaturii române a devenit literatura tînă.

3. Dar oare a devenit? Dacă ne luăm după afuența de cronici, de superlative, pare că da. Dacă ne luăm după cronici și recenzii, și nu după apariții, 13 poezi este o carte a cunoscuților și a necunoscuților, depotrivă de îndreptățită la glorie. Despre Octavian Berindei n-am auzit nimic, desi aflui acum că poetul este timișorean. E un autor inteligent, cu versuri grațioase și cu surprize imagistice, multe forjate în fierăria ultimului val liric. Discursiv cu moderatie, Octavian Berindei e un citadin într-un ciclu liric în care Shakespeare e o fantomă grațioasă, asemănătoare fantomei tatălui lui Hamlet din celebra piesă. Mai apare cîte-o cacofonie, cîte-un teribilism, dar, în general versul e proaspăt, cu ingenuități care merită a fi reținute. Ideea de a scrie un ciclu liric despre „fantomă Shakespeare”, despre „divinitatea Shakespeare” mi se pare, ea însăși, notabilă. Nu știu cine sînt Gheorghe Dinică, Petru Dunca, Liliana Grădinaru, autori desigur selectabili într-o culegere îngăduitoare a debutanților, deocamdată diluați și fără înzestrare specială. Pe Vasile Morar l-am citit prin reviste. E un bun versificator, temeinic fixat în plasa lui Ioan Alexandru care are, iată, încă un epigon. O autobiografie lirică promițătoare scrie Ioana Pirvulescu. Deocamdată, nimic special despre Vavila Popovici. Ion Rușet e alt versificator, dar versuri uluitoare prin grozăvia lor îi scapă prea des spre a-l așeza în rîndul epigonilor unorabili, de factura lui Vasile Morar. O mențiune specială pentru ciclul *Insule* de Claudiu Iordache, autorul unor ingenioase scenarii lirice, și el ca și Octavian Berindei, obsedat de originea rurală: „Iată-le ceea ce sîntem cu / toți, un plugar / de oraș cu mașina de / scris la scară, / cu cerneală pe piine, cu / soare apus / în colțul ochilor...” sau „Bătrînu hrănea focul cu / șerpi și în jurul / lui, cocoșii negri / ai satului, nu departe / în spatele porților / femeile se lăsau pipăite / ca niște monezi, mușcate / ca niște gutui, / / florile poceau / în grădini, guri / oarbe se deschideau și trîmbiașu cuvîntului” (*Aproape de miezul nopții*). Dar trebuie să mărturisesc că puține din versurile acestei selecții mi-au reamintit percutanța versurilor lui Claudiu Iordache, cel din anii '70. În cazul lui, ca și în cazul lui Teodor Purice, cartea mai degrabă recuperează decît afirmă. Sau, cu un termen al altor zone: reabilitează.

4) Dup-atîtea cifre, mai mizez pe cineva? Nu-mi rămîne să fac și eu ca și alții, adică să scot citra din rîndul celor care (probabil) m-au persecutat o viață și s-o trec între cele binecuvîntătoare. Parcă n-au mai existat mari întîmplări ale norocului? Fie-i, tineretii poezii, treispele noroc!

Cornel UNGUREANU

• 13 POEZII, Editura Eminescu, 1988.

Să procedăm prin eliminare: nici textualism, nici ironie, nici postmodernism. Deși, cîte ceva din toate acestea. Poate experiment, poate manipulare documentului — da, chiar așa: mai ales experiment și manipulare a documentului. La astfel de imprecizii te obligă însuși textul lui Viorel Marineasa. Dacă pe alocuri, pentru a străluci, împede, doar cîteva pagini mai încoala. Un rezultat impecabil al articulației, dar și al unor surduri fragile, stîngace. Al doilea verbal și al maximei expresivități. Al unui hermetism de culoare locală și al unui internaționalism sans rivages. Foarte multe și foarte puține lucruri, și îți dai seama, în funcție de simpla capacitate de concentrare a cititorului roman fragil, așadar, și, pe deasupra, uman, prea uman: la cheremul dispus să-l întredeschidă, să-l deschidă ori să-l închidă la loc.

Litera albă este, nu numai în literatura strictei actualități, o carte imensă. Mai mult: o carte improbabilă. Scrisă cumva în răspăr (față de mode și taste) dar după ce modele și spiritul vremii au fost bine asimilate. Cu o desrădărie elegantă și cu o nu mai puțin desăvîrșită nonșalanță. Cu patetism, cu umor și fără urmă de sentiment sau bunădispoziție.

Să nu se înțeleagă de aici că avem de-a face cu o carte năzuind să-și șearșcă umila condiție bovarică de oglindă a unor mode. Ea nu ezită între numeroasele sale contrarii. Dimpotrivă, toate aceste opoziții sînt simultane în un fel de ierarhie, nici un fel de discriminare. Virteții contradicțiilor încadrate într-o imagerie cît se poate de clară: a unui text suprapus (al anchetatorului și al anchetatorului), a unei abile com-puneri a planurilor.

Povestirile mai vechi ale lui Viorel Marineasa urmăreau un program liberat de recuperare a unei spiritualități bănățene încă prea puțin cunoscută. Reușitele reale sînt puține (Sorin Titel, Livius Ciocărlie), iar impresia de etatism provine nu atît din materia propriu-zisă, cît din nouătea ei. Un conștient neștiut iese la lumină, spre uimirea și contrarierea (previzibilă) a contemporanilor. Romanul lui Marineasa provoacă o incizie tocmai în punctul cel mai nevraigic: acolo unde necunoscutul se întîlnește cu incredibilul. E adevărat, să admitti că în cîmpia banatică de dinaintea celui de-al doilea război timpul dovedea suficientă răbdare cu oamenii, încît ei să devină neînoscători față de timp. E greu să crezi că aproape fiecare localitate bănățeană își avea propriii scriitori, propriile ziare. Și e aproape neverosimil ca această realitate să fi rămas, pînă azi, doar în stadiul de marginal și marginalizat. Actul lui Marineasa este, din acest punct de vedere, și un act de desmitizare. „Țăranul luminat” Achim Beca, „patron” de gazetă sătească, înțelege catalogul meseriilor personajelor noastre românești. Viața sa are relevanță în funcție de intensitatea raporturilor cu propria sa creație. „Țăntungul”, actor în funcție de boicotul timpului și istoria. Dialogul subtextual cu capodoponul Marin Preda se impune cu pregnanță. Desigur, într-un alt peisaj și cu o motivație psihologică. Ceea ce este, în Moromeții, poiana lui Ioan, este Litera albă, gazeta „Cuvîntul țăranilor”.

Prima parte a cărții este rescrierea, într-un limbaj protocolar, artificial, auster, cu o subtilă ironizată oficiozitate ka und ka, la limita comicalului, de dată, a patetismului, de cele mai multe ori, a unui roman al scriitorului din Șoșdea. Este pretextul unei excelente descrieri a satului bănățean interbelic prin „ancheta” (care se va extinde și în partea a doua) profesorului Tavi Vălcușă, mai degrabă indiferent la probele materiale imediate. El caută doar mărturie doar faptele, doar relatările: el vrea să descopere spiritul unei lumi (din care provine el însuși), dimensiunea metafizică a unui timp. Reconstituirea sa e cîntă, parcă, în contra coeur, nu are nimic din entuziasmul, din vivacitatea de noapte ale investigațiilor. Vulpeș se lasă pătruns de această lume, care vine pe el, inundîndu-l, cîtopîndu-l. Personajul e, de altfel, nu numai apatic, ci antipatic. El nu anchetează, ci violentează. Suspectează și insinuează, dar duce gîndul pînă la capăt. Eșecul său e previzibil, după ce, în celălalt par, tragedia lui Achim Beca se explică perfect. Dar în timp ce moartea eroicului gazetar echivalează cu o ținzie apoteoză, viața anchetatorului rămîne acoperită de o difuză melancolie.

Paginile cele mai bune ale cărții sînt cele de reconstituire a satului țăran interbelic. Excelent cunoscător al subtilităților de limbaj, Viorel Marineasa edifică un roman paralel al spectacolului lingvistic fascinat de proza sa putere de seducție. Nu greșim spunînd că Litera albă promite un produs de cea mai bună factură.

Mircea MIHAI

• Viorel Marineasa, LITERA ALBĂ, Ed. Facla, 1988.

Așa cum odinioară elasicii, extenuați de exersarea marilor teme ale secolului lor aveau pînă la urmă să rimeze preț la limba unor lucruri mai puțin poetice sau se întorceau în secret în universul căminului, tot astfel Ilie Măduța s-a apropiat cu seriozitate și distincție încă de la *Corabia autohtonă* (1969) de orizontul bucuriilor simple, cărora avea să le rămîna fidel o viață întreagă. De aici și pînă la *Nesomnul materiei*, ultimul poem al recente antologii, *Aur și scrum*, Facla, 1987, poetul a rămas preocupat de montarea și demontarea aceluiași mecanism al materiei veșnic treze în care „fierb energiile” și în care totul pîndește totul. Poetul brîndușelor, „al văii și pește/prin ferigi înalte, / al vîntului printre stînci / încercat de fluturi, / al unui sat ce dispăre / în ceața albastră” pare ivit din liniile simple ale unei stampe chinezești, bucolice dar mohorîtă în sensibilitatea ei „tumorală”. O sensibilitate care apasă asupra peisajului învălîndu-l într-o stranie spiritualitate cu închipuirii, cu veri blestamate, cu nocturne aurcolate de mister și uscăciuni copleșitoare, toate acestea avînd ca resort sunetul grav, înconfundabil al elegiei.

Urmărit pînă la obsesie de imaginea unei flințe pierdute, devenită în mod fatal expresie a noii suferințe învocată cîndva de Radu Stancu, terorizat, în vis, de imaginea fantastică a unei fiare ce aminteste de *Mistrețul cu colți de argint*, al lui Dobinaș, poetul lucrează la muncile și zilele sale cu conștiința

unui orlevrier care în secret lustruiește sonete frecventînd teme și forme clasice într-un ritm ce l-ar feri de orice manieră Modernă și la Ilie Măduța poezia de notație a stărilor în care lipsește intenția persuasivă a discursului

Dimpotrivă, el izează de simboluri mitologice pe care le investește cu trăsături pitorești, după chipul și asemănarea autorului. Fără recuzita teatrală și fără măști, așa cum se întîmplă în *Orfeu*, *Femios* sau *Avesalom*. În spi-

ILIE MĂDUȚA sau despre bucuriile simple

convențional și în care transpar, în versuri albe, determinări autobiografice cu iz „intimist”. În accepția cea mai favorabilă a cuvîntului (*Poezie și ceață, Nepotriviri*). Rostirea poetică se debarasează ușor de elucubrațiile stanțelor ermetice și nu suportă în general figurăția prea sumară a artificului ludic.

ritul aceleiași cumpătării, gesticulația poemelor e reținută, iar elanul mai domolit, în ultimele volume, de blînda lirică a senectuții. Odată cu ea poetul pășește într-un anotimp mai senin, răcordat la „alabastră putere a lirei”. Cutare motto din Andrade sau un vers din Ronsard au darul de a potoli cris-

parea lăuntrică într-o calmă accepție Dragostea, ca și poezia, schimbîndu-se acum obiectul, devine o vremelnică brățișare a lumii: „Dragostea este ce vezi / azi pașiste de crini aurii / mîine paragina de buruieni și scame”. Uzînd de antiteza generică aur-scrum, nota elegiacă cîștigă în profunzime. Nici o undă de naivitate nu se strecură în peisajele de suflet ale acestor pastelist, nici o învălîntă ironie și simplitatea acestui muzic, aproape clasice.

Ușor deconcertat de evoluția poeziei tinere, participînd sine ira la conflictul dintre generații, poetul nu-și ascunde la un moment dat dezamăgirea, mîștînd „la necazurile modernității” și un anumite modernități (s.n.) și, în un adevărat ecologist, alege lecția turii „cu armonia severă a codrului adîncit în tăcerea-l”. În altă deplînge cu îndreptățită melancolie dispariția pădurilor și a vînturilor, în ultimele volume, suferința invocată și într-un motto din Kierkegaard, „Nulla dies sine lacrima”, forma spaimelor, a zvrîcolirilor și strigoiilor, iar poezia devine un exorcism care o alungă. În urma unui îndelung exercițiu, poetul a învățat să armonizeze contrariile și să le contopească în tonul aspru al discursului său cu cîte și însoțește jerfa de aur și scrum al altarului, spiritualizat deja, al spațiului autohton.

Gh. MOCUȚA

O privire lucidă asupra literar de azi nu poate fi altă decît literatură română cu volum de poezii, proză, eseu, piese de teatru în amintire provincială și altădată, înserind această parte a țării în tate ale creației literare. Creșterea calității estetice, implicarea și mica apariții editorii, la definirea unei geografii române în care Banatul dîne. Un mare număr de rîcești, vizite de documentare și întîlniri cu cititorii, medaloane literare, la seri de poezie așează centrele importante ale mîne de azi. Ca și în activitate, considerăm făcut bine trebuie să plecare pentru ceea ce vîltor, să înfăptuim. Esacțiunea de maximă în devenirea patriei, de f nou, cu o conștință rîntă, constructor de emulii și comunismului spus îl au operele me opere Izvorite din marzentului. Putem duce nu prin creații aflate tematice și într-un prov prin cărți în care pute îngemăneze vibrațiile profundizimile gîndului, exemplare ale construcielăți, ale forței lor. Mai mult decît pînă a zelor noastre va trebu fabricilor și uzinelor, unde se hotărăsc destazi și de mîine. Cucei epocii noastre, eroismul constructiv trebuie unor lucrări prin ca această parte a țării fărîrea omului nou. I Timiș, Arad. Caraș-Su doara, așa cum există patrie, oameni rem exemplare. Să desco eroii de aici, sau cel vedem felul în care tradiție a locului. Tr o atenție sporită repoi specii literare care o tate de a descoperi p apropieri, viața și crel orul, eroul exemplar. mai mare exigență pe reviste și cenealuri, creație cu adevărat educație patriotică, și ționar nu pot exista

„Eminescu — scrie Cuvîntul înainte ce p volum, Profilul epice considera generația, o sută de ani, drept agent al istoriei”. continuu criticul, își lăta, mai cu seam patruzeci-cincizeci de pariziția „școlilor”, cur lor și grupărilor de p viste, structurile liter tocmal pe temeiul pr țăriilor de direcție a curente, cenealuri și pregnanța de altădat actuală fiind „una de „structura, acea orgai nomenclului literar car rea unor principii de rarhizare sigură a v „încă în curs de crist globală nu poate fi c aproximări succesive „tablouri” sinoptice, etc., care fie că urm unor trasee anterior (Manolescu), fie, vizi exemplul lovinescian ori adoptă criteriul (Ungureanu). „Astăzi mai departe Ioan l unor scriitori pe ling se face în virtutea multe ori de ordin cauze în genere conț în puține cazuri, se me tendințe care se limitele unui progra cînță, criteriul genei puțin deocamdată, s sistematizarea proze intenția de a oferi o

2

ul apatic

...nici ironie, nici postmodernism, nici manipulare a textului și manipulare a documentelor lui Viorel Marineasa. Obscur pagini mai încolo. Un roman fragil, stângace. Al delirului etism de culoare locală și al foarte puține lucruri, și asta, concentrare a cititorului. Un a uman: la cheremul celui chidă la loc.

...actualității, o carte insolită și vâspăr (față de mode și timp) și asimilate. Cu o desăvârșită și. Cu patetism, cu umor, cum

...o carte năzuind să-și depășească. Ea nu ezită între prece și opoziții sînt simultane. Nici tejuil contradicțiilor încremeste text suprapus (al anchetatului nurilor).

...urmăreau un program delăsător. Înca prea puțin cunoscută și încăle, iar impresia de exod din nouitatea ei. Un continent și (previzibilă) a contemporaneității tocmai în punctul cel mai de te cu incredibilul. E greu, dinaintea celui de-al doilea și, înct ei să devină nerecunoscibile fiecare localitate bănațeană roape neverosimil ca acesă de marginal și marginalizat de vedere, și un act de devotație de gazetă sătească, îmbogățită anești. Viața sa are relevanță și creație: „țaltungul”, această subtextual cu capodopera lui într-un alt peisaj și cu o altă i. polana lui locan, este, în

...limbaj protocolar, artificial, a, la limita comicului, cîteod roman al scriitorului-țaran a satului bănațean Interbelic, ua) profesorului Tavi Vulpeșulul personaj. Un anchetator ate. El caută doar mărturiile, spiritul unei lumi (din care timp. Reconstituirea sa făclasmul, din vivacitatea obișceastă lume, care vine peste tefel, nu numai apatic, ci și ează și insinuează, dar nu-și după cum, în celălalt plan, n timp ce moartea eroicului hetatorului rămîne acoperită

...reconstituire a satului bănațelor de limbaj, Viorel Marinngvistie fascinat de propria ra albă promite un prozator

Mircea MIHĂIEȘ

1988.

...rică într-o calmă acceptare ca și poezia, schimbîndu-și ul, devine o vremelnică îm-lumii: „Dragostea este cea zi paștea de crin aurii, / țina de buruieni și scaturi”. ntițea generică aur-șerum, a cîștigă în profunzime de naivitate nu se streco-jele de suflet ale acestui ei o învățare ironică în acestei muzici, aproape re-

...ncertat de evoluția poeziei cipînd sine ira la conflictul așii, poetul nu-și ascunde ent dat dezamăgirea, medicazurile modernității” a e modernității (s.n.) și, ca ecologist, alege lecția na-monia severă a codrului / icerea-i”. În altă parte u îndreptățită melancolie idurilor și a vînturilor De timele volume, suferința, într-un motto din Kierke-ia dies sine lacrima”, ia telor, a zvîrcolirilor și a poezia devine un exorcism. În urma unui îndelungat etul a învățat să armoni-ile și să le contopească în al discursului său cu care jertfa de aur și scrum pe itualizat deja, al spațiului

Gh. MOCUȚA

O privire lucidă asupra fenomenului literar de azi nu poate trece cu vederea faptul că scriitorii timișoreni au îmbogățit literatura română contemporană cu volume de poezii, proză, critică literară, eseu, piese de teatru, care au lăsat în amintire provincialismul, amenințător altădată. Înscrind literatura din această parte a țării în circuitele importante ale creației literare contemporane. Creșterea calității ideologice și estetice, implicarea și militantismul, dinamica aparițiilor editoriale au contribuit la definirea unei geografii a literaturii române în care Banatul este o certitudine. Un mare număr de acțiuni scriitoricești, vizite de documentare, șezători și întâlniri cu cititorii, simpozioane și medaioane literare, lansări de volume, seri de poezie așează Timișoara între centrele importante ale literaturii române de azi. Ca și în alte domenii de activitate, considerăm că ceea ce am făcut bine trebuie să fie un punct de plecare pentru ceea ce va trebui, pe viitor, să înfăptuim. Este evident că, în acțiunea de maximă importanță pentru devenirea patriei, de formare a omului nou, cu o conștiință revoluționară înaltă, constructor devotat al socialismului și comunismului, un cuvînt de spus îl au operele mari, viu angajate, opere izvorite din marile teme ale prezentului. Putem educa, forma, modela nu prin creații aflate într-un minorat tematic și într-un provizorat stilistic, ci prin cărți în care puterea talentului să legămăneze vibrațiile prezentului cu profunzimea gândului, să dea imagini exemplare ale constructorilor noii societăți, ale forțelor transformatoare. Mai mult decît plină acum, erou al prozelor noastre va trebui să fie prezentul fabricilor și uzinelor, ogoarelor, locurile unde se hotărăsc destinele patriei de azi și de mâine. Cuceririle — cuceririle epocii noastre, eroismul creator, eroismul constructiv trebuie să fie subiectul unor lucrări prin care scriitorii din această parte a țării să contribuie la formarea omului nou. Există în județele Timiș, Arad, Caraș-Severin și Hunedoara, așa cum există pretutindeni în patrie, oameni remarcabili și fapte exemplare. Să descoperim mai bine eroii de aici, sau cei din preajmă, să vedem felul în care ei prelungesc o tradiție a locului. Trebuie să acordăm o atenție sporită reportajului, celorlalte specii literare care constituie o modalitate de a descoperi prezentul imediat apropiat, viața și creația constructorilor, eroul exemplar. Să promovăm cu mai mare exigență poezia și poezia în reviste și cenacluri, să stimulăm o creație adevărat valoroasă. Nici educație patriotică, nici spirit revoluționar nu pot exista fără opere de o

IN SPIRITUL INDICAȚIILOR ȘI ORIENTĂRIILOR

TOVARAȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Implicare și militantism patriotic

...mare valoare artistică. Rostul criticii literare este, mai mult decît plină acum, de a contribui la nașterea operelor cu mesaj, la creația care să dănuie, să transmită generațiilor viitoare eroismul acestui timp de aur din istoria patriei.

...Iată cîteva din ideile cuprinse în raportul de analiză a activității Asociației Scriitorilor din Timișoara prezentat de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, la recenta dezbateri asupra sarcinilor ce revin scriitorilor în lumina tezelor, orientărilor și indicațiilor din magistrala Expunere cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale, a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Document de

...o excepțională importanță pentru viața partidului și a statului nostru, strălucită analiză a momentului pe care îl traversăm. Expunerea reprezintă un program de muncă, de acțiune, dar și un îndemn la reflecție, la critică și autocritică, la angajare mai vie, mai directă a muncii și creației noastre, s-a subliniat, de asemenea, în raportul secretarului Asociației Scriitorilor din Timișoara. În continuare, atît în Programul de măsuri prezentat de criticul literar Cornel Ungureanu, secretar-adjunct al Asociației, cît și în luările de cuvînt ale participanților, a fost evidențiată însemnătatea teoretică și practică a conceptelor, orientărilor și indicațiilor secretarului general al partidului cuprinse în Expunerea prezentată în Ședința Comitetului Politic Executiv

CONSTANTIN MILIȚESCU: Orșova — ulița copilăriei.

...Din felul cum Ioan Holban își desfășoară argumentația și ordonează, în virtutea ei, întregul material, e de înțeles că un asemenea criteriu rămîne, firește, relativ, în discuție aflîndu-se generația ca vîrstă de creație. Ceea ce înseamnă, din capul locului, excluderea ideii de naștere spontană a generațiilor, după cum mai înseamnă și că „geneza” fiecărei (noi) generații are rădăcini adînci în existența și manifestările celei/ceilor precedente, atît din unghiul modului de

...istorie, documentului (suplinindu-le lipsurile), reconstituind o epocă și urmărind în chip obsedant relația insului cu textura politică și socială a perioadei deceniului șase, în vreme ce tînăra generație de romancieri vizează adevărul individului pe care caută a-l defini aici

accente

GENERAȚIE ȘI CREAȚIE

...a scrie, cît și din acela de a concepe poziția cărții și a autorului ei în realitate, deci al conștiinței teoretice care, plină la urmă, leagă creația și receptarea. Privind lucrurile prin această prismă, în proza românească de după 23 August 1944 există în fapt — în viziunea lui Ioan Holban — doar două generații de prozatori („generația Preda” și „generația '80”), diferențiate esențial prin obiectivele diferite ale „poeticilor” narative. Mobilul celei dintîi este adevărul istoric, al următoarei, adevărul individului. „Romanele generației «Preda» și, cel puțin parțial, ale promoției «Ivasiuc» — scrie Ioan Holban — încercău să se substituie manualului de

...și acum”. În alți termeni, modificarea esențială este aceea de la transferarea la trans-formarea lumii în text. În orizontul generației «Preda» s-au aflat cîteva romane — Bietul Ioanide, Moromeții (I), Străinul și Groapa — care, deși nu au inovat în planul tematicii ori al spațiului epic, au produs o breșă în înțelegerea modului de a transpune viața în structurile artistice. Ele au declanșat o amplă campanie de reșezare a structurilor romanescului, de recuperare a cititorului odată cu recuștigarea esteticului. Acest proces va fi adîncit de „promoția Ivasiuc”, care descoperă necesitatea, dar și plăcerea, experimentului. Diferențierea se va pro-

...al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie a.c. „În ce mă privește, arăta romanciera Sofia Arcan, în acest moment, lucrez la un roman inspirat din viața muncitorilor forestieri din zona Banatului de munte. Va fi un roman al eroismului cotidian, al efortului de autodepășire care este o însușire esențială a oamenilor locului”. Poetul Alexandru Jeleleanu a relevat, în continuare, în intervenția sa, importanța creșterii responsabilității scriitorului, pe temeiul înaltei exigențe recușite din Expunerea secretarului general al partidului. Întoarcerea la filioanele tradiției, inspirarea din izvorul veșnic viu al vieții reprezintă garanția operelor literare cu adevărat valoroase, a arătat vorbitorul. „Ca scriitor pe deplin angajat în devenirea prezentului, trebuie să fim, în același timp, și ziarști: permanent prezenți în mijlocul oamenilor muncii; să fim părtași la păstrarea valorilor, a bunurilor culturale cîștigate, ele însele aparținînd procesului revoluționar de edificare a noii societăți” — a subliniat prozatoarea Maria Pongracz, redactor-șef al ziarului „Szabad Szó”. Referindu-se la climatul literar timișorean, la atmosfera de efervescență și emulație creatoare ce caracterizează viața literară de aici, criticul literar Marian Odangiu și poetul Slavomir Gvozdenovici, redactor-șef al revistei „Knjivni Jivot”, au pledat, în intervențiile lor, pentru necesitatea unei abordări mai ferme, în creația scriitorilor din această parte a țării, a temelor majore ale prezentului, a sporirii eficienței muncii în cadrul cenaclurilor Asociației și al cercurilor și cenaclurilor literare de amatori.

...În încheierea lucrărilor dezbaterii, s-au relevat în spiritul tezelor, orientărilor și indicațiilor cuprinse în importanța Expunerea a secretarului general al partidului din 19 aprilie a.c., încă o dată, obiectivele ce stau în fața Asociației Scriitorilor din Timișoara, a creatorilor din această parte a țării, subliniind necesitatea înfăptuirii lor neabătute, ca o garanție a creșterii continue a nivelului și calității activității de creație, a sporirii contribuției scriitorilor timișoreni la opera de edificare a socialismului și comunismului în România, corespunzător vibranțelor chemării și îndemnuri adresate întregului partid și popor de către genialul nostru conducător, excepțională personalitate a vieții politice contemporane, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cel mai iubit fiu al României.

ORIZONT

Marian ODANGIU

Traian era singur în stație. Trecea prin momente de panică. Există primejdia să rămână aici încă vreun ceas. „Și uite așa apare neprevăzutul. Ceafa, mersul anapoda al mijloacelor de transport. Eu întârzii. Incalc disciplina și sint eliminat din lot. Ghinionul mă găsește orunde... Se auzi orologiul din turnul catedralei. Bătăile se amestecau cu ceafa și cu mirosul delicat de flori de cimp. Traian simți lângă el o respirație ușoară. Se întoarse. Abia desluși silueta subțire a unei fete.

— Ești aievea? întrebă el temător, în șoaptă. „Da, stau prost cu nervii, am prea multă imaginație” zise pentru sine și făcu un pas înainte. Silueta rămase pe loc în jurul ei, parcă vâlurea ceafa. Mirosul de flori de cimp persista.

- Cine ești?
- O fată în ceață!
- Te-ai răătăcit?
- Nu.
- De ce ai ieșit pe o vreme ca asta?
- Pentru ca să înfăptuiesc minuni.
- Nu mai spune? Ai haz! O! fi vreo zână bună?

— Poate! Stai pe loc! Vin lângă tine! Așa, acum închide ochii!

— De ce să-l mai închid? Pe ceafa asta și așa nu văd nimic...

- Fă ce-ți spun!
- Traian coborî pleoapele. „Ce ciudat, inima-mi bate în alt ritm...”
- Deschide!
- M-am executat!
- Ușa autobuzului e deschisă. Să ne grăbim!

Traian urcă. Știe, simte că fata îl urmează. Autobuzul, cu ceafa în bot, porni cu viteză redusă. Traian se încumetă să privească înapoi spre însoțitoarea lui. Pupilele i se dilată de uimire. Fata îi părea cunoscută, dar nu-și putea aminti când, unde o mai văzuse. Îi admiră trupul strâns într-o rochie din plină de în simplă, de un roz pal, gîtul dezgolit și înconjurat de o bențită rozie care cobora pînă în decolteul rotund, ochii mari, verzi, umeri. Vru să deschidă gura și să-i spună, ești frumoasă. Ea îi puse un deget pe buze.

— Nu te teme. Ai să ajungi la timp. La stația următoare coborî. Pînă la tabără, în pas alergător, faci câteva minute...

- De unde știi?
- Eu știu totul! Antrenorul e sever cu tine, dar te ține printre favoriți.
- Cine ești?
- Nu-ți spusei? Fata din ceață și ies la ceas de seară să fac minuni.
- Înseamnă că eu nu sint în autobuz, stau încă pe peronul stației și tu nu ești...

— Mașina e cât se poate de reală, tu trebuie să coborî. Ai ajuns.

- Tu unde mergi?
- Pînă la capăt...
- Ușile se deschid cu zgomot. Șoferul strigă:
- Coboară cineva?
- Eu! se grăbi Traian.

Ceafa se mai ridicase. Prin geamul gros al mașinii se vedea vag chipul fetei. Stătea dreaptă.

- Cum te cheamă?
- Fata își lipi gura de partea cealaltă a geamului și rosti câteva silabe.
- Vreau să-ți știu numele...
- Mișcarea buzelor fetei aburise geamul.

— Nu te aud, nu înțeleg... Cuvintele sint înghițite de zgomotul motorului.

A doua zi, Traian intră fără chef în sala de antrenament. Ea o măsuță joasă, antrenorul juca domino.

- Meștere, învață-mă și pe mine să mă emoționez jucînd de unul singur...
- Antrenorul continuă să combine dreptunghiurile între ele. Tîrziu, zise:
- Ai întârziat patru minute!

— Te-au informat greșit. Am ajuns cu un minut și patruzeci și cinci de secunde înainte de a se închide poarta.

— Da, aseară ai reușit să ajungi la timp, dar ai întârziat acum, la antrenament, cu patru minute.

- Ei, și dumneata, parcă numai eu...
- Antrenorul se ridică. Scoate dintr-o geantă ponosită o sticlă cu apă și bea. Traian se strîmbă a dezgust.
- Cînd o să te lași de Căclulata? Borsecul e mai bun.

Antrenorul îl pironi cu o privire rece.

- Te-a căutat cineva la telefon!
- Pe mine? Imposibil!
- Uite că e posibil. Zicea că o cheamă Alina și că o să revină. Acum la treabă!

Traian execută câteva mișcări ușoare, de încălzire. Curînd fruntea îi fu acoperită cu broboane de sudoare. Se simțea sîrșit.

- Șefu', vreau să mă odihnesc...
- Rămîi în picioare și învață de la colegii tăi! Îi vezi pe Iancu? Admirabil joc de picioare! Și nu are glezne subțiri ca ale tale. Uimitoare viteză cu care dă replica și are brațe mai scurte ca ale tale! Își pîndește adversarul, îl

zgomot. Peste ele, acoperindu-le jocul, lovește tocurele pantofilor fetei. „Ca-ntr-o comedie veche în care regizorul și-a propus să facă lucrurile, oamenii, elementele naturii să se întrecă între ele, din întrecerea lor să se nască o zarvă, din zarvă să se aleagă muzică, din muzică...”

- Ai necazuri? Întrerupse fata cu getarea lui.
- Nu chiar...

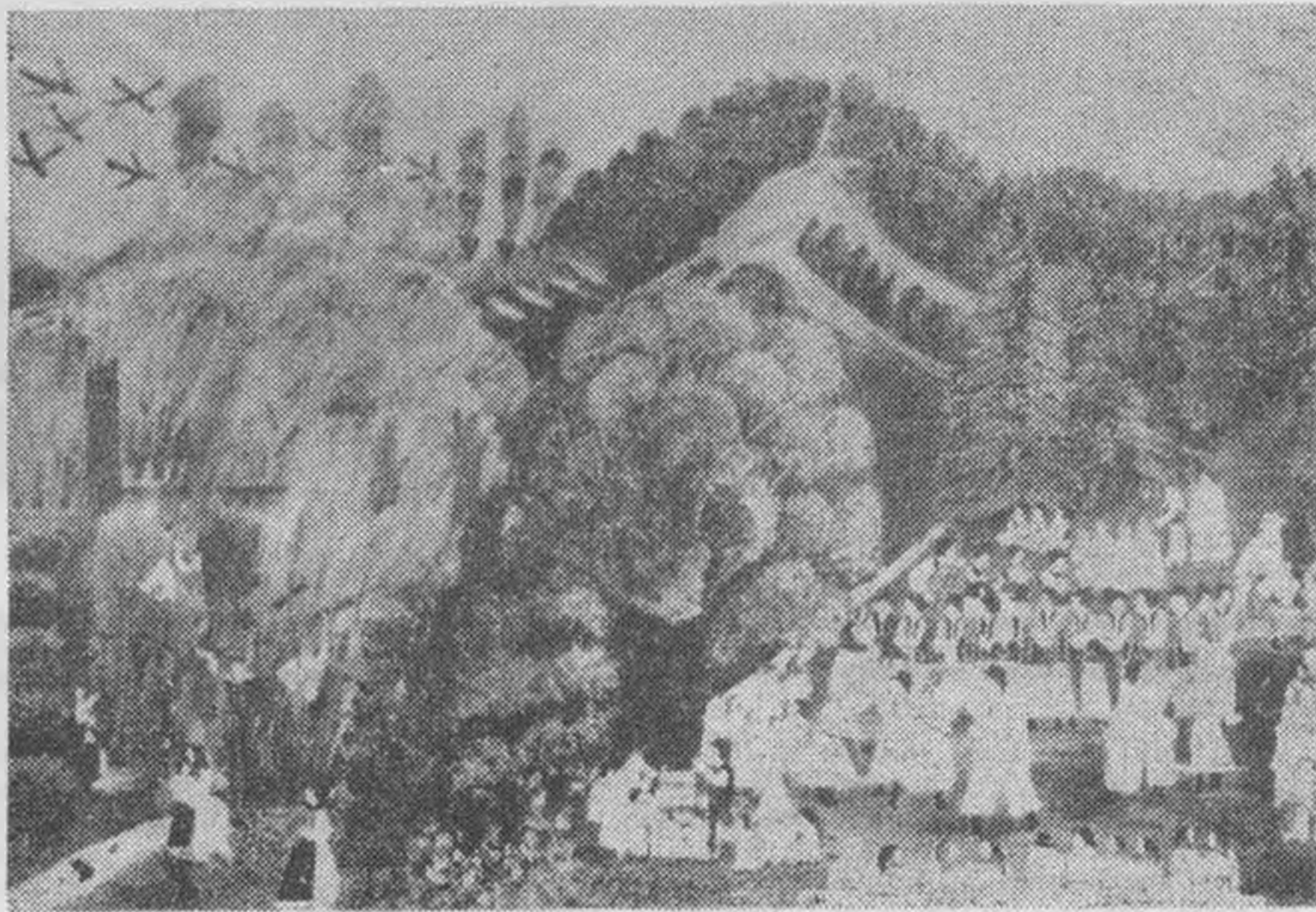
Corina Victoria Bădulescu

ZIMBETUL BUNICULUI

spionează și-i ghicește intențiile. Astfel reușește să surprindă, să înhațe și să sîrșie în ring și te asigur că nu e mai inteligent ca tine... Dacă ar avea umeri ai, învelișul muscuar fără cusur cu care te-a înzestrat natura, aș scoate din el un mare campion. Îți place cum lucrează?

— E nemeipoment. Cred că ești mîndru, e doar elevul matale...

- De ce ai transpirat?
- Ploaia...
- Ploua și dimineața? În sala de antrenament?
- De unde știi?
- Eu știu totul. Azi l-ai învidiat, l-ai urît, l-ai admirat pe Iancu...
- Cine ești? Mă sperii. Nu mai sint sigur că merg pe stradă cu o fată, că plouă...

ION NIȚA NICODIN: Sărbătoare.

— Sint mîndru. El însă nu va fi niciodată un mare campion. Pe cînd tu...

— Las', eu n-o să fiu niciodată ca el... Cum de te poți păcăli? Se zice că ai un nas de copoi și mirosi de la o poștă un om de valoare? Ocupă-te de el! Eu n-am nici o șansă, nu sint în formă... Iancu e de zece ori mai bun ca mine!

— Tu poți să fi și mai bun! Seara, după ce antrenamentul luă sîrșit, începu să plouă. O ploaie plictisitoare. Traian plecă în oraș.

Încă de la colțul străzii zări autobuzul în stație. Alergă. Pe peronul stației îl aștepta fata din ceață. Era îmbrăcată într-un impermeabil roz. Îl privi scurt.

— Să ne grăbim! Urcară în autobuz. Rămîi unul lângă celălalt fără să-și vorbească. Părțile laterale ale mașinii erau izbite de stropi mari de apă. Călătorii se schimbau de la o oprire la alta. „Cit o să mergem așa? Pînă unde?” se întrebă Traian. Fata, parcă ghicindu-i gîndurile, zise:

— Coborîm! Îl prinse de mînă. O strîngere abia simțită, dar reală. În fața lor o stradă lungă. Pornesc cu pas potrivit. Pe trotuarul umed picăturile de ploaie cad vesele cu un abia auzit

— Strada e stradă, ploaia e cât se poate de reală.

- Dar tu ești?
- Cine știe. Vrei să vezi unde locuiesc? Deschide poarta. Poate că interiorul o să-ți se pară ciudat. E un fel de bazar. O mulțime de obiecte vechi. Sint dobîndite, folosite și păstrate de trei generații. Eu sint cea mai tînără și mă numesc Alina.
- Un hol strîmt, lung, înțesat cu scaune puse unele peste altele. Capătul îndepărtat dădea într-o cameră. Acolo îl conduse Alina.
- E camera mamei. Spațioasă și cea mai sic...

Traian trecu pragul și rămase pironit locului. Pe un perete întreg zeci de fotografii decupate din ziare și aranjate într-un fotomontaj. Din fotografiile vechi îl privea, cu zîmbetul lui înconfundabil, bunicul lui. Alina, fără să-și fi scos impermeabilul, doar gluga o azvîrlise de pe cap cu o mișcare bruscă, îi surîdea. Traian îngînă:

- Bărbatul din fotografia seamănă cu bunicu'... Cine e?
- Bunicul tău!
- Fata care face minuni umbliă cu metode psihologice? Ți-a luat mult timp înscenarea asta? Ce urmărești? Să-mi demonstrezi că el a fost cineva

și că eu sint o nulitate?

— Ești caraghios și stupid. Fiile sint ale mamei care, în loc de glorie a bunicului tău, s-au tit de el.

— Povestea mi se pare cumva albă. Nu puteau să fie din aceeași generație...

— Cine susține așa ceva? Cînd îndrăgostit, mama nici nu împingea, iar cînd bunicul tău, după ajuns mare campion și s-a retras, avea doisprezece ani. Romanții drăzneți, aflînd că iubitul ei se țat la sport, a plîns o noapte. Dimineața a scris o scrisoare, pe scrisoare de dragoste, o scrisoare nală... era de fapt o cerea în rîie...

Traian rise.

— Bunicul tău, un drăguț și l-ai trimis cea mai frumoasă parte a lume. După un deceniu s-a întâlnit cu un mare campion. Să nu mă cu cine. Lasă-mi secretele ascunse. Vrei un ceai?

— Nu, mulțumesc!

— Ai jurat să bei doar ce de Mira?

— Aha, te ocupi cu sîpăturile mea personală. Cum de ai afliat tența ei?

— Prost obicei. Pierzi timpul du-te de tot ce vrei, de tot ce timp. Mai bine citește ce prima fiică a albumului care Mama a copiat textul dintr-un luat bunicului tău.

Traian se apropie de masă, copertile și citi: „Ce se ascunde zîmbetul meu? În nici un caz, tia, nici cochetăria. Cînd ring, cu adversarul în față, cum să-l trimiț la podea, cum mînesc. Zîmbetul meu de după ascunde căutări noi. Boxul nu e forță, iar cel care-l practică are de imaginație, de inteligență, am un zîmbet, un zîmbet pe mi-l vede nimeni, îl port acest, gurăta mea...” După ce tera citit, Traian nu știe ce ar mai face. Alina îl cheamă lângă ea.

— A stat ploaia și aerul e gras ce ești palid? Te temi că n-ai în lot? Îl crezi mai bun pe la un efort și spune-ți: eu sint mare. Am să cîștig la jocurile olimpice legi? Trebuie să vrei, trebuie bucurie oamenilor care au înțeles tine. Ei sint: antrenorul, Mira, tîu de la uzină, eu... Promiți-mi încerci?

Traian dădu tăcut din cap. O afirmativă.

... În dimineața în care delegația vă se pregătea să plece la jocurile pice, Traian dădu o fugă pînă la Alinei. O găsi în grădina, într-un balansoar, cîtea. Era în rochia pe care o purtase la aceea cețoasă.

- Bună!
- Fata ridică privirea. O privire...
- O să fii campion?
- O să fii! Poate așa o să se găsească și de mine o frumusețe grădinița din cartierul meu. Pînă Alinei se întunecă o clipă, apoi...
- Arată-mi mîinile!

Traian se lăsă în genunchi și mîinile. Ea își trecu degetele peste mele mari, aspre, le apropie de le sărută.

— Du-te!

Luă cartea și se așină în lectură. În stația de autobuz nu era Pe neașteptate coborise ceafa. că autobuzul o să întârzie, o mîros de flori de cimp, poate o voce...

— Hei, tinere, ce faci? Nu urci. Glasul era al șoferului și era era real.

La aeroport, lume multă. Traian seșea automat. Lîngă el, antrenorul, la mijlocul pistei, antrenorul seșea și făcu semn cuiva ascuns în Se întoarse și Traian. În marea meni, el o descoperă pe Alina. Traian răspundea semnului făcut de Ariadna Prințului (un

— De cînd s-a născut. E fiică-

Vlađa Barzin

CALE

rază în plus

aproape de

June

lează pasărea

eri nu am știut

et

lume. După un deceniu s-a

contact

cu un mare campion. Să nu

scăim

—

medicinos

ce mă poartă

l prea mare

blul mîine.

AM DEPARTAT

colleste-n adinc, sub

ce-mi învolbură pașii

mă parcă să-ascult

larmuri cu tainic ecou

mine dormitînd,

de nimeni știute.

trupului meu cîntă

păsări de purpură,

lăsa-șteptată cu-o

oare de-aibastre păduri,

binecunoscută măsurare

a timpului —

ua presimț pare mereu

să mă-ndemne

mas?

ȘI MAI ADUCE

AMINTE?

duce aminte acum

tîrziu! acela de vară,

INTER

PERA LUI

bucuria să-l cunoască

cul Mitului Marelui

este și cazul semnata-

riun, poate regreta că

șansă de a fi inițiat

șanșterea unor lumi și

aparțin protoistoriei și

du-l să înțeleagă mai

mai corect misterele

ar putea însă ca înfă-

de cel apropiatîi lui să

mască, așa cum poar-

grădinița din cartierul meu, pînă

stium Der Masken-

toți oamenii veacu-

sem noi pînă acum din

A. Lîlin nu-l decît

sisbergului. În posesia

tearea Alexandra In-

aturi întregi de ma-

aptă să fie valorificate.

de între ele văd lu-

șara sa ne apare tot

ansamblu arhitectonic

de o extraordinară

șilor și structurilor. Ar

marîrit cum comunică

cum anumite idei, anu-

șistica lui se regăsesc

șune. Bunăoară, obse-

Glasul era al șoferului și era

era real.

La aeroport, lume multă. Traian

rememorărilor care

învălmășească, atîta

un fir al Ariadnei

și făcu semn cuiva ascuns în

scă pe narator prin

dențiem în continua-

în creația scriitoru-

înd de la un text sen-

șura Prințului (un

limba română

Neologismul din titlul acestor însemnări este definit în dicționarele noastre după cum urmează: „de nelămurit, de neînțeles, foarte complicat, incurcat” (DN). Termenul sună „livresc”, iar prezența sa la George Călinescu nu va surprinde pe nimeni: „Contescu era un om căruia, ca și lui Dan Bogdan, îi plăcea să dea de probleme inextricabile privind pe alții, spre a le rezolva în rate. Simțea o satisfacție deosebită la orice complicație nouă” (Bietul Ioanide). S-ar părea, după acest prim citat, că autorii dicționarelor au dreptate atunci când observă că neologismul în discuție este folosit exclusiv „despre situații, întâmplări”. Într-adevăr, Călinescu îl însușește cu „probleme”, iar întreaga expresie probleme inextricabile este reluată, imediat, printr-un sinonim simplu și foarte abstract: „complicație”. Dar același mare prozator lărgeste sensibil aria de utilizare a determinantului, referindu-l la realități ale lumii sensibile, concrete. Citez dintr-o pitorească descriere a „talciocului”, aparținând romanului Scribul Negru: „Fundul groapei era împărțit în cărări inextricabile, formate, în chip spontan, prin așezarea vinzătorilor”. Mai caracteristic însă mi se pare fragmentul următor din același roman: „Pe masa lui Antoine erau așezate o mulțime de instrumente, șurubelnițe subțiri, soiuri bizare de clești pentru desfăcut și apropiat

INEXTRICABIL

firele și un cauter electric, cu care suda contactele aplicând mici sigilii argintii cu ajutorul unei sirme de cositor. Viscerația aparatelor era așa de inextricabilă, încât inginerul ședea mereu cu o lupă de ceasornicar la un ochi”. Cit privește celălalt neologism „spectaculos”, viscerație, George Călinescu l-ar fi putut confecționa în-suși, dacă nu cumva l-a împrumutat din latină, modificându-i sensul, căci la romanul viscerație numește o „distribuire publică de carne” sau un „ospăț la care se servesc măruntaiele (viscera) animalelor jertfite zeilor”, pe când în contextul citat, viscerație, printr-o imagine extrem de ingenioasă, ne îmbie să ne reprezentăm — ca... „măruntaie” — alcătuirea intimă, complexă și complicată, a aparatelor tehnice minunate de inginer

Atât cuvântul românesc inextricabil, cât și termenul francez inextricable au ca model comun adjectivul latinesc inextricabilis „care nu poate fi descurcat”. La baza lui stă substantivul „plurale tantum” tricae „încurcătură, belea, bucluc”, din care s-a format, cu prefixul ex-, verbul extricor „a descurca, a scoate din încurcătură”, bază pentru adj. extricabilis și antonimul său, realizat cu prefixul privativ in-.

În încheiere, două amănunte picate:

1. Antonimul lui extricor „a scoate din încurcătură” este intrico(r) „a viri în încurcătură”, „a șicana”, etimon pentru neologismele noastre intrigă și intrigă

2. Extricor ne-a dat, prin „degradare” semantică, vechiul verb strica, antonim cu drege („Meșterul Strică și Drege-de-frică”). Antonimia rămâne totuși parțială căci, într-o frază ca „Să lei simburii de piersici și să-i strici”, verbul nostru semnifică „a sfărâma învelișul (pentru a scoate și a folosi conținutul)”. Sensul se apropie de cel originar, întrucât gestul „stricării” simburilor nu este „păgubitor”, ci, dimpotrivă, util.

G. I. TOHANEANU

Tu deschide-le porțile bucuriei, adăpostul în care să ardem frumos în poemul drumului care începe.

BUNA DIMINEAȚA, IUBIRE

Îți dăruiesc acest buchet de motive nedesfollate nimbui freneziei din azurul catifelat al ploii sub curcubeu, șopotul nedeschis și izvorul din care beau căprioarele stelele nopții;

acest corolar prin care umbli sufletul încercat de suave riscuri și geometrii.

CASA VISELOR

Îți aud în somn aripile desfăcute între mare și nori și aștept. În casa viselor luna aleargă în decorul rănit de ochii tăi pământii. Pot să plec spre orbii nevăzuți Spre tine să strig, spre oriunde.

SUNETE ÎN OGLINDĂ

Irreversibilul suspin a pierit. Poate știi cu care toamnă cuvântul aprins la flacăra sinului. n-a mai aflat drumul spre inimă. Floare de câmp, cum te duci și cum vii ca o mirare niciodată alungată!

CREAȚIE

În fiecare sămință, o inimă Pîlpirea ochilor se aude în mine cum desface și cum mîngie semnul de rădăcină. În fiecare vis se dezvăluie o sămință cu nimb de soare pe raza căruia urc puțin câte puțin, liber de povară.

numai în intonațiile glasului, mișcărilor și gesturile sale și care, prin combinarea tuturor acestor momente, duc la personanța trăsăturilor, valențelor și pasiunilor ascunse în sufletul omului mascat. Acum, el este un alt om, mai nou și mai liber decât acela anterior mascării [...]. Probabil oricărui dintre noi, obișnuit în școală cu imaginea unor greci senini, liberi, fericiți, cu ideea unor oameni liniștiți, chibzuți și clari în vrei ai culturii antice, ne-au fost hărăzite o mare uimire și chiar spaimă, când la o cunoaștere mai profundă ne-am dat seama ce abisuri se ascund în imediata apropiere a suprafeței sale însoțite, ce puțin profund a fost efectul liniștii al măștii nobile, cu greu alcătuite, asupra sufletului sălbatic și demonic pe care l-a acoperit”. Comparînd acum cele două serii de texte, credem că putem desluși simbolul măștii în romanul Der Maskenhändler. Măștile Prințului (și ale lui Ca'd'oro), înfrîntătoare în hieratismul lor, în roșul cărămiziu în care sînt vopsite, sînt menite să restabilească întrucîtva concordanța dintre firea abisală, demonică, a oamenilor și înfrîntarea lor. De fapt, ele sînt niște măști care demască. În altă ordine de idei, măștile acestea mai îndeplinesc o funcție, funcția primară, întîlnită în riturile mortuare la diferite popoare, nu mai puțin la români: mijloc de conservare a identității ființei umane dincolo de deces. Într-un fel, Andrei A. Lillin îi conferă măștii o funcție în plus: aceea de predestinare, de prevestire a morții apropiate. Cei ce poartă măștile confecționate de Prinț și de Ca'd'oro vor muri, dar prin arta scriitorului vor trăi mai departe. Cu alte cuvinte, caracterul soteric al măștii fuzionează aici cu cel soteric al artei. Naratorul Instq, în epilogul cărții, intră în posesia propriei sale măști. Și-a pus-o pe chip, desigur, dincolo de sfîrșitul cărții și a murit la scurt timp după aceea. Dar s-a și salvat de la moarte: opera este, de fapt, fața adevărată a artistului, masca salvatoare și conservatoare a identității ființei sale spirituale.

Simion DĂNILĂ

cînd peste tăcerea miinilor noastre se lăsa o mireasmă de ierburi —

Și cine-și mai aduce aminte acum mătasea lunară sub care nu găseam cuvîntul

prin care iubirea noastră să dureze, perpetuu... Și cine, acum, își mai aduce aminte cum în privirea-ți începu risipirea de frunze a unei păduri prin care mai apoi niciodată n-am mai trecut!

NECUPRINS

Orgolioasa îndepărtare a ochilor tăi asemeni unei arderi misterioase la ceasul însingurării — ai fost atât de aproape încît te-aș fi putut atinge cu mina și totuși drumul pînă la tine s-a dovedit mai lung decît pînă la stele, iar acum mi-au rămas numai vinurile primăverii îmbătătoare de la nunta plină de fast a miresemelor.

În românește de Cristian MARCU

Ion Scorobete

İNDEMN

O vioară e inima ta; o oază împălmîtită de fluturi; nectarul aleselei balsamuri. Îi aud ascunsul țipăt, visele în asalt spre mine cum vin

Vladă Barzin

CALE

în plus aproape de pasărea am știut

DEPARTAT

sub învolbură pașii

MAI ADUCE AMINTE?

aminte acum

INTERFERENȚE

OPERA LUI ANDREI A. LILLIN

curia să-l cunoască

plină acum din

în continuare ele vād

în continuare

emigrant rus din familia Romanovilor), un fel de raisonneur al romanului Der Maskenhändler, care, în cinismul său, rostește adesea lucruri memorabile: „De ce l-ai zdrobit omului chipul? De ce? Și chiar și pe-a meu l-ai zdrobit. De ce m-ar fi cruțat? Nimic nu-mi dă dreptul să fiu o excepție. Așadar, nu despre chipul meu este vorba, deși nici el nu este mai puțin răvășit decît toate celelalte. Despre toate chipurile este vorba. Despre al tău, Matriona, și despre al dumitale, Ca'd'oro. Despre toate chipurile omenești. Despre toate, fără excepție. Dumnezeu a fost îndepărtat din ele și diavolul trezit în locu-i, spre încîntarea infernului, a Intinericului. Și cit de subtil s-a procedat!”

Iar în altă parte, același personaj, modelînd măști și adresîndu-se naratorului, care era pe vremea aceea un copil, dar de o inteligență sclipitoare, spune: „... Nu ești un filistin și nu ceri artei să te mintă. Să-ți reflecte ceva ce nu se află în model. Căci modelul este gol, crede-mă, gol și, ca și acest veac, fără față”

Să punem acum alături cîteva reflecții ale dramaturgului german Wilhelm von Scholz, citate de Lillin în studiul Funcțiile măștii din Lamentoul Ariadnei: „Masca este impregnată de ceva neliniștitor [...] Masca posedă vigori mai profunde decît ale tainei. Masca nu numai că-l deghizează pe purător, ea îl și transformă [...] Dacă purtătorul de mască devine conștient de exteriorul său și dacă imaginația sa este suficient de puternică spre a-i face posibilă identificarea cu exteriorul său modificat, atunci în conștiința sa exteriorul și interiorul se sudează într-o nouă și ciudată unitate care se manifestă nu

că eu sînt o nulitate? — Ești caraghios și stupid. Focul le sînt ale mamei care, în perla glorie a bunicului tău, s-a îndrăgostit de el.

— Povestea mi se pare cusută cu bă. Nu puteau să fie din aceeași rație ..

— Cine susține așa ceva? Cînd drăgostit, mama nici nu împlinise un an, iar cînd bunicul tău, după o uns mare campion și s-a retras, avea doar douăzeci și șase ani. Romantică și

— Așneață, aflînd că iubitul ei a renunțat la sport, a plîns o noapte întreagă și a scris o scrisoare, primind în schimb o scrisoare de dragoste, o scrisoare în care se cerea să se căsătorească cu el.

— Bunicul tău, un drăguț și jumătate trimis cea mai frumoasă păpușă din țară. După un deceniu s-a măritat și a avut un mare campion. Să nu mă întrebi cine. Lasă-mi secretele acolo unde t. Vrei un ceai?

— Nu, mulțumesc!

— Ai jurat să bei doar ceai preferat Mira?

— Aha, te ocupi cu săpături în viața a personală. Cum de ai aflat de ceai?

— Prost obicei. Pierzi timpul mult de tot ce vrei, de tot ce îți se plă. Mai bine ești ce scrie pe na filă a albumului care e pe masa ta a copiat textul dintr-un interviu : bunicului tău.

— raian se apropie de masă. Deschide-ți și citi: „Ce se ascunde în betul meu? În nici un caz modul nici cochetăria. Cînd zîmbesc, , cu adversarul în față, mă gândesc să-l trimit la podea, cum să-l înșel. Zîmbetul meu de după victorie este căutări noi. Boxul nu e numai i, iar cel care-l practică are nervi maginație, de inteligență... Și zîmbet un zîmbet, un zîmbet pe care nu vede nimeni, îl poartă acasă, în tatea mea...” După ce termină

— Traian nu știe ce ar mai putea Alina îl cheamă lângă ea. A stat ploaia și aerul e grozav și ti palid? Te temi că n-ai să îl t? Îi crezi mai bun pe lăncu? Îi fort și spune-ți: eu sînt mai bun să cîștig la jocurile olimpice. În trebuie să vrei, trebuie să aduc

— Ele oamenilor care au încredere în Ei sînt: antrenorul, Mira, malsim le la uzină, eu... Promiți că o ci?

— dan dădu tăcut din cap. O misiune activă.

— dimineața în care delegația sport pregătea să plece la jocurile olimpice Traian dădu o fugă pînă la casa l. O găsi în grădina, asemănător n balansoar, cîtea. Era îmbrăcat în hla pe care o purtase în spectacole ceoșoasă.

— zîmbi și ridică privirea. O privire senină) să fii campion?) să fiu! Poate așa o să se îndreptă scă și de mine o frumusețe de țifa din cartierul meu. Privindu-se se întunecă o clipă, apoi îi cerșurată-mi mințile!

— an se lăsa în genunchi și-i dădea ea. Ea își trecu degetele peste nari, aspre, le apropie de buze și tă.

— u-te!

— cartea și se afundă în lectură. ația de autobuz nu era nimeni isteptate coborîse ceața. „Poni obuzul o să întîrzie, o să sînt

— le flori de câmp, poate o să ai

— el, tinere, ce faci? Nu urci? il era al șoferului și era răgusit,

— roport, lume multă. Traian pmat. Lîngă el, antrenorul. Ajugecul pistei, antrenorul se întocm semn cuiva ascuns în mulțime,

— arse și Traian. În marea de ea o descoperă pe Alina. Tocma ea semnul făcut de antrenor, mneata o cunoști pe Alina?

— cînd s-a născut. E fiică-mea...

Luna culturii în județul Timiș

DEZBATERE ITINERANTĂ

Din inițiativa Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a C.J.C.E.S. Timiș a avut loc în județul nostru un „Schimb de experiență la nivel național” privind centrele culturale, modalitățile de dezvoltare a culturii de masă din mediul rural în urma documentelor de partid. Au participat lucrători din domeniul culturii, având funcții din cele mai diverse din toată țara, acțiunea având loc sub forma unei dezbateri itinerante pe unul din cunoscutele „trasee culturale”. Așadar, au fost vizitate așezăminte culturale din Receaș, Lugoj, Făget, Buziaș, Variaș, Lovrin, Becicherecul Mic, în final având loc dezbaterile concluzivă privind formele și metodele folosite de așezămintele vizitate în formarea și dezvoltarea gîndirii economice și perfecționarea profesională a oamenilor muncii. Peste tot, participanții nu numai că au vizitat expoziții diferite, ci au asistat la momente semnificative din activitatea culturală, repetiții, spectacole, consfățiri, în ambianța cercurilor și cluburilor. Oaspeții au cunoscut lumea cultural-artistică a municipiului Lugoj, cu muzica, teatrul și artele plastice care continuă o nobilă și veche tradiție pe coordonatele contemporaneității, apoi vatra de autentic spirit românesc de la Făget, cu inimosii animatori ai unei activități cu foc continuu, marile comune de cîmpie au demonstrat că, de pildă, la Variaș și Lovrin există un deosebit interes pentru educarea prin frumos, pentru formarea conștiinței de tip nou. Trebuie spus că, sub direcția îndrumare de către Centrul de

îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă al județului au sosit în aceste localități și formații din diverse alte comune și astfel se poate spune că reprezentarea muncii culturale de pe aceste meleaguri bănățene a fost mai largă. Ea Lovrin, de pildă, am putut viziona brigăzile artistice din Ghiroda, Topolovăț și Ghizela, grupul satiric din Deta. Au făcut impresie deosebită aceste formații, unele ilustrînd colaborarea dintre intelectuali satului și oamenii locului, altele aducînd în prim-plan arta unor țărani care au găsit timpul necesar unei activități menite să contribuie la educația consătenilor. Tot la Lovrin au sosit și redevabilii cineclubiști din Sînnicolau Mare. Concluziile participanților au subliniat nivelul general ridicat al calității muncii culturale-educative din această parte a țării; există, desigur, tradiții frumoase, ele însă nu ar avea perenitate fără o activitate continuă. S-a spus și faptul că există centre culturale cu aceeași bază materială ca și cele vizitate, în care însă rezultatele muncii nu sînt la fel de notabile. Județul nostru a lăsat, deci, o bună impresie prin faptul că nu există acel aspect de improvizație al unor activități cu caracter de campanie, formațiile își au maturitatea lor, care derivă dintr-o preocupare permanentă pentru revitalizarea efectivului sau repertoriului. Chiar diversitatea formulilor de lucru utilizate este o expresie a acestei continuități. Grijă pentru păstrarea valorilor culturale locale autentice, primirea unui binevenit specific tuturor manifestărilor și evitarea stereotipi-

piei sînt tot atîtea calități pentru care au fost felicitați atât localnici cît și harnicii, competenți lucrători din domeniul culturii și educației socialiste pentru care Timișoara este doar un sediu, iar munca de teren o componentă a vieții zilnice.

COMPETIȚIA CORALĂ

Un adevărat maraton al cîntecului coral a avut loc la Lugoj. Cele 36 de formații de toate vîrstele și din toate mediile sociale s-au întrecut pentru dobîndirea trofeului tradițional, al nouălea de la inaugurarea acestei olimpiade muzicale. La masa juriului au luat loc compozitori și dirijori: Radu Paladi, Ștefan Andronic, Nicolae Boboc, Voicu Enăchescu, Mircea Neagu, Diodor Nicoară, Ștefan Olariu, Constantin Romașcanu, Dan Voiculescu, Ladislau Csizmarik. (Remarcăm prezența timișorenilor). Concertele au relevat preocuparea pentru revitalizarea acestor specii artistice; apar formații noi, cele vechi atrag noi membri, coborînd media de vîrstă, tot mai multe coruri de copii reprezentative și bine selecționate creează o emulație, ca și constituirea formațiilor alcătuite din tineri. Există, probabil, o mișcare corală fără precedent, ceea ce face ca muzica, purtătoare a altor valențe educative, să aparțină cu adevărat maselor. Nu mai puțin interesant e și fenomenul creării unei adevărate plelade de dirijori de cor (amator), în majoritate tineri, sau colaborarea dintre amatori și profesioniști, așa cum s-a realizat ea prin lucrarea corului lugojean „Vidu” cu

orchestra Filarmonicilor din Timișoara interpretarea „Odeii bucuriei” (cantați soliști fiind profesioniști timișoreni). Desigur, în măsura în care formațiile au avut la dispoziție timp pentru competiția a reprezentat un schimb de experiență, rezultatul nașterea reciprocă prin audierea cel mai direct interesat rezultă din interpretării înșiși. Presupunem că acest concurs în eter, unele lucrări putînd intra și în atenția cîntărilor, acustica sălii fiind deosebit de bună pentru imprimări „live”. Au sînat piese cu vechi rezonanță în știința noastră, ca și primele creații românești în majoritate, bogăția și varietatea stilurilor muzicale, calitățile textelor. Tot divers și stilul interpretărilor, soluții controversate, sporind interesul pentru modul în care poate fi tratată o umanism, acest nelimitat, imprevizibil neasemuit instrument. S-ar putea spune, desigur, nu numai în urma acestei competiții, că spiritul românesc este deosebit de plin de viață în muzica vocală a muzicii, textuală și melodică și el o modalitate de transmitere directă a unui mesaj social, al constituim chiar o „voce” aparținînd corului universal, compozitori și avînd un cuvînt greu de spus în domeniul și aducînd unele contribuții acestui secol „instrumentist”. Se constată la Lugoj diversitatea activității corale, ceea ce permite darea unui registru repertorial cu o disponibilități. Dirijorul Remus Bănuș a înființat formația camerală „Luceafărul” și a avut inițiativa realizării unei coruri de copii; cel al școlii generale „Ștefan cel Mare” și cel al școlii „Ștefan cel Mare” și fost prelat, de altfel ca și șeful Sindicatului învățămint, ambele coruri de nou-afirmatul Constantin Bănuș cadrele didactice „dînd tonul” și un exemplu celor mai tineri interpreti poate afirma că acest centru de activitate „odinoară a interesului mișcarea corală se află într-un deosebit al activității sale, Lugojul ritînd pe deplin să fie gazda unor semnificative competiții.

Lucian BUREȘ

Admirabilă și insolită ne-a dat Liana Al după fabula unui poezii George Arion. pretextul, mai puțin e mai ales alegoriile căi pozitive a tîns și a deplin să încheie o muzicală ce apelează. limbaj sonor modern depărlîndu-se, însă, clasic al teatrului liric zîncea compozitoare, rînt” devine povestea năr pus în fața descoperirii birintice a lumii și a rîrii de sine. Lumea peră greu, sau, uneo dar, grație căutărilor fi omul se găsește pînă întreg pe sine, cu c de bine, de frumos și cire. În majoritatea Lianei Alexandra, această operă distîngă centul dual al pers compozitoare: vitalit, ponistică, energica de a planurilor muzicalpe de-o parte, iar pe lirismul învăltoitor u căus, poezia scilpitoa ginilor sonore. La această operă origina rile se țes și se distî pe-o parte, tensiunea că a căutărilor, alcă presiv pe sonorități unite cu cadențe și ac rodice sau de amuzar sant ale unor discurs eolilor, iar pe de altă dul lirism, atmosferă ritmurile învăltoare colorile muzicii devî strălucînd, misterios obscuritatea unui vis tat.

Fără îndoială, „In ti pune compozitoare tematic, filosofic, cor o seamă de dificultăți autoarea, prin vir procedeele sale muz rezolvă cu brio. Intîl muzica de cameră și feră, lîngă eseu' virt

150 DE ANI DE LA NAȘTERE

La Grigorescu...

...ar trebui să ne gîndim și dincolo de momentele aniversare; de la venirea sa pe lume, n-au trecut mai mulți ani decît măsoară — una cu alta — cultura noastră modernă. Am știut dintotdeauna — așa se și cuvenea — să-l cinstim și să-i purtăm mereu în memoria colectivă pe acel care au făcut, „în știință, cum scria poetul, sau meșteșuguri, fericitul început... Nicolae Grigorescu este pe drept „neclintit” cuvînt prețuit astăzi ca și în timpul trzlu al vieții sale, ca un adevărat părinte al picturii românești din veacul al XX-lea. În 1907, cînd se stîngea, Andreescu, Luchian și Petrașcu, urmași în spirit nu în buche, ai artei sale, consolidează ideea dreptății drumului de acces la stabilirea identității picturii noastre naționale; și n-a fost pictor de seamă (cu excepția aceluia jenant și injust „du mauvais Corot” al lui Pallady, scăpat într-o convorbire cu Zambaccian) care să nu-și fi mărturisit, în scris sau în vorbă, recunoașterea, dacă nu și recunoștința. Înaintea apariției teoretizărilor subtile, pictura sa „preimpresionistă” a înlocuit constrîngerea subiectului cu tratarea liberă a motivului.

Respingînd deopotrivă academismul și naturalismul, menținînd consistența formei, în pofida preocupării constante de a surprinde lumina clipei fugitive și coloritul fulgurant pe care aceasta îi conferă lucrurilor, căuțînd cu stăruința țăranelui, care știe ce vrea, adevărul întreit și unic al vieții, al simțămîntului și al artei, el a instituit, prin har și trudă, un model. Cel care l-au imitat, seduși de ușurința cu care lucra meșterul și prelînd nu motivul, ci subiectul, cu aparentul „specific național”, uitau că pictura „alla prima” (însușită printr-o cotidiană și istovitoare exersare) era o necesitate izvorîtă dintr-o concepție, iar clobanii, carele cu boi, fetele torcînd și colnicele aduceau — anulînd senzația de pitoresc — din străfunduri, un sentiment al spațiului românesc și o suverană prezență a echilibrului sufletesc.

Aproape „autodidact”, hult de artiștii cu patalama și admirat de pictori, nu numai începători, ci și maestri din toate generațiile, pentru infinit variata gamă a mijloacelor sale expresive, Grigorescu a știut să beneficieze de învățătura muzeelor și a cercetărilor celor mai reprezentativi pictori francezi ai epocii izbutînd adesea să se facă luat în seamă de aceștia și de publicul lor.

De curînd, la Trgoviște, nu departe de satul de baștină al artistului — Pitaru — un profesor-pictor din localitate comunica, în intervenția sa substanțială la un colocviu, o seamă de date revelatoare privind biografia și opera — dar ceea ce părea mai relevant era sentimentul că, pentru oamenii aceștia ai locului, Meșterul lor Nicu, deși înveșnicit în pinacoteel și istorii de artă, trebuia presimțit, acum ca și altădată, undeva prin preajmă. Fără a contraria această firească orgolioasă credință, să nu pierdem totuși din vedere că, prin întreaga sa lucrare, Grigorescu este al nostru, al tuturor, iar, prin ceea ce ea nu conține să ne spună, el rămîne, la 150 de ani de la naștere, contemporanul nostru.

Deliu PETROIU

SENTIMENTUL CANDOAREI

miniatură

L-am cunoscut, după ce multă vreme auzisem despre el numeroase cuvînte favorabile mai ales referenții unui anumit tip de senzațional, pe un inginer din Pecica venit aici destul de repede după terminarea facultății și a ajuns destul de tînr director de I.A.S., el fiind de extracție dintr-un sat de munte foarte sărac și el însuși flu al unor țărani foarte săraci, dar luminați și ambițioși. I.A.S.-ul devenise mai mult decît cunoscut: în presă, la radio, la televiziune, omul se bucura de o popularitate binemeritată, el cucerea prin explozia de inițiative și prin puterea de a calcula efectele lor pe termen lung, devotamentul lui pentru transformarea realității în bunăstare, a principiiilor, era literalmente exemplară, iar curajul de a gîndi cu capul lui, în spiritul principiilor, evident, surprîndea și cîștiga în același timp pe mulți din cei ce aveau datorită să-i analizeze munca. L-am cunoscut și am vrut să știu cum a ajuns el la saltul de constituție care îl făcea atât de personal și înconfundabil într-o întreagă lume de ingineri agronomi, de fermieri și de directori ca și el. Omul avea drept trăsătură de caracter hotărîtoare candoarea perfectă, în sens de bună credință absolută. Printre inițiativele lui omenești, în spatele aceluia lumii unde-și exercisa prerogativele, se afla și o grădiniță ultramodernă a copiilor de tractoriști și pălmași ai cîmpului care neam de neamul lor nu visaseră că viața lor de muncitori la cea mai grea muncă în agricultură se va putea desfășura în condițiile civilizatei de viață la care cunoștinșii mei îi obliga, îngrijîndu-se pînă și de modul în care își aranjau mobilia în casă, își duceau existența în familie, își petreceau timpul liber. O urtașă cheltulală de energie însemna cu litere mari zlua acestul om în stare să aște răgazul necesar și pentru serbările grădiniței din care nu întâmplător făcuse un adevărat cult. O flacără mistuitoare era înima acestuia om care nu uitase nici o secundă de unde se ridicase în lume și care în fiecare gest trăia datorită de om, de cetățean, chitîndu-se zile și nopți să găsească și soluția cea mai bună și înțelegerea și adăzirea și sprijinul pentru soluția lui. Ce-l mîna pe el în tînatte cu atîta putere? Ce-l făcea atât de plin de idei? Ce-l făcea atât de curajos? Conștiința datoriei, greșită pe marea, nelînfrîntă, neostenita cinste a dorinței lui de mai bine. „Nu e destul să trăim mai bine, să mîncăm mai bine, să locuim mai bine, să cîștigăm mai bine, important e ca în aceste condiții să fim mai buni, mai drepti, mai liberi în gîndire, mai generoși, mai curajosi sufletește, mai frumoși ca oameni”. Sinceritatea cu care vorbea era mai presus de orice îndoială, dar, de ce să nu recunosc, mi se părea că sentimentul candoarei îl făcea chiar pe el vulnerabil în fața vieții pe care singur, și pe bună dreptate, o considera complicată. Și el construia case noi și nu pe toate ușile lui, firește, intra un om nou. Inerția și invidia, stîmjenite, incomodate, bîcîlute, zdrăvăn zdruncinate de el din temelii lor încă destul de solide, nu puteau să nu reacționeze. Și au reacționat în câteva rînduri cu un nefericit cîștig vremelnic de cauză, punîndu-l pur și simplu pe cel despre care scriu la pămînt. Candoarea lui rămăsese, însă, intactă. Credința lui în principiiile cărora îi se devotase — neclintită! O voință pe care rar am întîlnit-o i-a dat puterea să ia totul de la început cînd chiar și cei ce știau și erau siguri că dreptatea era de partea lui nu mai credeau că va reuși să-și impună adevărul. Abia atunci am izbutit să descifrez mecanismul aceluia proces atât de complex, capabil să afirme virtuțile nobile conștiințe. El credea cu o ardoare absolut fascinantă că lumea trebuie și poate să fie mai bună, că pot și trebuie să fie mai buni și cel ce se cramponaseră de inerția și invidia zguduite de el și credința lui a țesu victorioasă. N-a fost desigur, ușor, n-a fost, desigur, simplu, n-a fost o bătălie cu flori și, firește, n-a fost nici el singur!

George DINU

dar

• Invitat al Cenaclului studenților — Ștefan A
 • Premii. Prestigioasă a organizată de Casa Unive din cadrul premii concursu aleatuit din Mircea O; Viorel Marineasa, Dorin a selectat din cele 126 decernînd următoarele: lin Bulciuc (Lugoj); pi zău) și Victor Cîlincea Claudiu Alisavetel (Suce expoziția artistului pla cuvîntul criticul de art golui literar-muzical, o) participat membri ai Că foratului școlar județean Ian Doncea, Manolita D Silvia Negru, Rodica O cea Pora, Marcel Ture creația proprie) precu dia David, Gh. Lipovan — „Litera albă”, roman la Editura Facla va fa cadrul cenaclului Casei Participă Livius Cloe povici. • În zilele de Dej Colocviu republic „PANA DE AUR”. Con nacluri, circa 1 000 de l reprezentanți ai micilor lui literar „Vrstele Pri mir patriei din Timiș mir-Filimonescu, su of Alrodita a primit pren Dorobanșu Ioana — pr Mircea Laura mențîun

aqua-forte

• Cel puțin un inger și...
 • Pierzîndu-ți nopțile...
 • Ușor poți fi lertat d...
 • Deși stît prieteno...
 mulți, am așa puțin pr...

PE SCENA OPEREI ROMÂNE

„ÎN LABIRINT” de Liana Alexandra

Admirabilă și insolită operă a noastră dat Liana Alexandra, după fabula unui polițier al lui George Arion. Păstrând prețelul, mai puțin epicul cît mai ales alegoriile cărții, compozitoarea a tins și a reușit pe deplin să închege o lucrare muzicală ce apelează la un limbaj sonor modern, nelămpărindu-se. Inșă, de firul clasic al teatrului liric. În viziunea compozitoarei, „În labirint” devine povestea unui tânăr pus în fața descoperirii labirintice a lumii și a descoperirii de sine. Lumea se descoperă greu, sau, uneori, deloc, dar, grație căutărilor furibunde, omul se găsește pînă la urmă întreg pe sine, cu dorul lui de bine, de frumos și de fericiție. În majoritatea creațiilor Liane Alexandra, ca și în această operă, distingem accentul dual al personalității compozitoare: vitalitatea compozitorială, energia desfășurare a planurilor muzical-filosofice, pe de-o parte, iar pe de alta, lirismul învăluitoare, uneori jucăuș, poezia sculptoară a imaginilor sonore. La fel și în această operă originală, planurile se țes și se disting dual: pe-o parte, tensiunea dramatică a căutărilor, ale călătoriei expresive pe sonorități de mars, unile cu cadențe și accente parodice sau de amuzament dansant ale unor discursuri ale eroului, iar pe de alta, profundul lirism, atmosfera onirică, atmosferă învăluitoare. În care corile muzicii devin diafane strălucind, misterioase, ca în obscuritatea unui vis îndepărtat.

Fără îndoială, „În labirint” a pune compozitoare, în plan tematic, filosofic, compozitic, o seamă de dificultăți, pe care soluționează, prin virtuozitatea procedeelor sale muzicale, le rezolvă cu brio. Întîlnim, aici, muzica de cameră și de atmosferă, lângă esul virtuoz muzi-

cal, accentele parodice, lângă aria de tensiune, cantilena lirică se află în vecinătatea marșului, aripa unui vals dă mîna corului, pizzicato se află în vecinătatea replicii prozaice. Autoarea se mișcă abil, cu dezinvoltură, printre acestea și chiar dacă „povestea” rămîne,

unde, obscură, accentele limpezii ale muzicii rezolvă această obscuritate, se impun auditorului, devin dominante și termină prin a impresiona adînc. Căci, să o spunem, înaintea oricăror căutărilor și procedee ale unui limbaj modern, a oricăror furibunde puneri în pagină, insolite, pînă la urmă, importantă rămîne puterea de-a influența a acestei muzici, emoția, cum ziceam, pe care ea o creează în auditor, capacitatea ei de-a captiva nu numai imaginația noastră, dar și inima, ceea ce, vai, în festule opere de azi, nu se prea întîmplă. Or, creația Liane Alexandrei tocmai prin aceasta se impune, azi, între compozițiile contemporane: prin arderea ei sinceră, devotată, nu doar în

tiparele reci ale unei arte rafinate, ci și prin arderea ei adînc umană, prin pătrunderea ei, fără fățarnicie și artificii, în inima noastră dornică de adevăr, frumos și echilibru.

Tînăra noastră regizoare Marina Emandi — Tiron, aflîndu-se în fața acestei admirabile compoziții, în mod firesc: a fost solicitată să-și pună la treabă imaginația-i regizorală. Ea găsește, alături de scenograful George Gorduz, și de subtila coregrafă a scenei, Liana Iancu, acele momente regizorale care conferă coerență și pun în lumină nouă creația compozitoare. Atmosfera trebuie să fie între „vis și viață”. Intre real și fantast. Deci regia și scenografia le creează Ceasornice, rame, melci, ochi, pendule, urechi, cadrane, albul, negrul, purpura toate compun un cadru pentru povestea muzicală și „atmosferizează”. În același timp, totul. Totodată, regia pune în vileag valențele muzicale ale operelor, ale arilor erolor, accentuează drama sau farsa, realitatea sau parodia, poezia sau banalitatea cotidiană. Mai convinge, de asemenea, regizoral imbinarea subtilă a pantomimei cu nemîșcarea, a cîntului cu vorbirea. Deși, aici, s-ar conveni să spunem că textul în proză e rostit, adeseori, de unii din scenă, arid și fără adîncime. El nu are limpezime, nici subtilitate, nici umor, așa cum ele se găsesc din plin în proza atît de originală a lui George Arion. Chiar dacă muzica, mereu contrapunctică, cu un fundal sonor ascute drama și o salvează

de asemenea momente mai cenușii, s-ar fi convenit o mai mare grijă față de text, o trăire pe deplin artistică, actoricească, a rolurilor, iar nu rostirea fără har a unor pasaje reci, sterpe de inteligibilitate și de emoție.

Se cuvine, în fine, să scoatem

în evidență pe cei care au susținut, vocal și scenic, opera Liane Alexandra. Regizoarea a făcut bine că a mizat pe o echipă tînără, de bun augur. Căci și Agnes Contrás și Marilena Chirici, și tînărul bariton Marius Iuliu Mare, au dat substanță unei muzici ce fascinează, ca și de fiorul meditativ uman, tensiunea scenică, ce ține la suprafață o asemenea creație, în care eroii știu că „fericirea luminează departe”, actul dirijoral generos al atît de dotatului spre texte muzicale moderne, Mihai Vilcu, regia excelentă a Marinei Tiron-Emandi, scenografia originală a lui George Gorduz, ca și echipa de interpreți s-au achitat merituos de punerea ei în scenă, acum și aici, la această operă, a creației Liane Alexandrei, făcînd ca ea să devină, cu adevărat, un eveniment muzical, care încheie victorios luna, atît de bogată în creații, a Timișoarei culturale.

Ion ARIEȘANU

tra Filarmonicii din Timișoara în retarea „Odeii bucuriei” (cel pînă fiind profesioniști timișoaneni, în măsura în care formația, ut la dispoziție timp suficient, tția a reprezentat un valon de experiență, rezultat din care reciprocă prin audiențe, public mai direct interesat reprezenta interpretării înșiși. Prezența difuziunii este garanția difuziunii concurs în eter, unele înregistrînd intra și în atenția Electroui, acustica sălii fiind destul pentru imprimări „live”. Au ni piese cu vechi rezonanțe în cunoaștră, ca și prime-audiențe românești în majoritate, relevanța și varietatea stilurilor muziciale și a textelor. Tot divers a fost interpretărilor, soluțiile, chiar versate, sporind interesul pentru în care poate fi tratată vocea, acest nelimitat, imprevizibil instrument. S-ar putea spune sigur, nu numai în urma acestor titluri, că spiritul românesc își găsește numeroase împliniri în interpretarea vocală a muzicii, textul conștient și el o modalitate de transmitere a unui mesaj social, că nu ultim chiar o „voce” aparține universal, compozitorii noștri un cuvînt greu de spus în acestu și aducînd unele contraste în „ecol „Instrumentist”.

onstată la Lugoj diversificarea și corale, ceea ce permite abonului registrul repertorial cu multă ilități. Dirijorul Remus Tașcă, șat formația camerală „Ion Vidu”, rut inițiativa realizării unui cor li; cel al școlii generale nr. 2, a premiat, de altfel ca și acela al tului învățămînt, ambele conduse nou-afirmatul Constantia Rusu, didactice „dînd tonul” și un bon u celor mai tineri interpreți. Si firma că acest centru de „difundoinioară a interesului pentru a corală se află într-un punct al activității sale, Lugojul merge pe deplin să fie gazda acestor cative competiții.

Lucian BURERIU

miniaturi

zilem despre el numeroase me tip de senzațional, pe un după terminarea facultății fiind de extracție dînr-un nor fărâni foarte sărac, dar mult delectat cunoscut: în de o popularitate binemerit prin puterea de a calcula pentru transformarea reală, exemplară, iar curajul de a ident, surprindea și distiga tertia să-i analizeze munca, și el la saltul de conștiință și într-o întregă lume de ca și el. Omul avea drept rfectă, în sens de bună creșt, în spatele acelei lumi înțită ultramodernă a copți-e neam de neamul lor nu grea muncă în agricultură de vîrș la care cunoștința în care își aranjau mobila petreceau timpul liber. O e mari ziua acestul un în rle grădiniței din care nu mistuitoare era inima ace-se ridicase în lume și care i, chinându-se zile și nopți ea și adevlunea și sprîjinul tita putere? Ce-i făcea atît Conștiința datoriei, grefată dorinței lui de mai bine. il bine, să locuim mai bine, i condiții să fim mai buni, mai curaji sufletește, mai za era mai presus de orice a că sentimentul candoare pe care singur, și pe bună ita case noi și nu pe toate invidta, stîmnenite, încomemellile lor încă destul de ționat în câteva rînduri cu du-l pur și simplu pe cel măsese, însă, intactă. Cre- neclintită! O voință pe ul de la început cînd chiar de partea lui nu mai crez- inct am izbutit să descîțrez bil să afirme virtuțile noli inantă că lumea trebuie și mai bun și cel ce se cram- credința lui a leșit victo- simplu, n-a fost o bătate

George DINU

panoramic

o invitație ai Cenaclului „Pavel Dan” de la Casa de cultură a studenților — Ștefan Aug. Doinaș (duminică, 5 iunie, ora 11). ● Premii. Prestigioasă reuniune națională „Zilele Helion”, organizată de Casa Universitarilor și-a încheiat lucrările, acordînd premiile concursului anual de proză scurtă S.F. Juriul compozit din Mircea Oprea — președinte, Mandics György, Aurel Marineasa, Dorin Davideanu și Lucian Vasile Szabo) constă din cele 126 de lucrări pe cele mai reprezentative, oferind următoarele premii: Premiul al II-lea — Constantin Buicuc (Lugoj); premiul al III-lea — Aurel Ganea (București) și Victor Cilinca (Galați) precum și o mențiune lui Gându Allsavetel (Suceava). ● Galeria „Helios” găzduiește expoziția artistului plastic Diodor Dure. La vernisaj a luat cuvîntul criticul de artă Coriolan Babeși. ● În cadrul dialogului literar-muzical, organizat la Liceul industrial nr. 1, au participat membri ai Cenaclului cadrelor didactice al Inspectoratului școlar județean (Rodica Berariu Drăghinescu, Ștefan Doncea, Manolita Dragomir Filimonescu, Marian Drumur, Ștefan Negru, Rodica Opreanu, Ion Păchia Tatomișescu, Mircea Pora, Marcel Turcu, Nicolae Țirioi — care au citit din creația proprie), precum și profesorii Mariana Tomuș, Claudiu David, Gh. Lipovan, Maria Matei. ● O carte în dezbateri — „Litera albă”, romanul lui Violeta Marineasa, recent apărut în editura Facla va face obiectul unei discuții literare în cadrul cenaclului Casei Universitarelor (luni, 6 iunie, ora 18). ● Recitalul Liviu Ciocârliie, Cornel Ungureanu, Vasile Popovici. ● În zilele de 27 și 28 mai a.c. a avut loc la Casa Colocviului republican al cercurilor literare pionierești „ANA DE AUR”. Concuratul a reunit un număr de 27 concurenți, circa 1000 de lucrări întrînd în competiție. Cel trei reprezentanți ai micilor creatori timișeni, membri ai cenaclului literar „Vîrstele Primăverii” de la Casa pionierilor și școlii patriei din Timișoara, condus de prof. Manolita Dragomir-Filimonescu, au obținut trei frumoase trofee: Cionchin Abrobita a primit premiul special al C.J.O.P. Cluj-Napoca, Burbanța Ioana — premiul special al C.J.O.P. Brașov, iar Vreza Laura mențiune.

aua-forte

o Cel puțin un inger știu că... Michel Buonarroti.
o Pierzindu-și nopțile, își... tinere, și diminețile.
o Ușor poți fi tertat de pă... mai greu de virtute.
o Dacă sînt prietenos cu... am așa pușini prieten.

● Pălmînd-o pe Eva, te lovesti singur în coaste.
● Deși nemuritori, pînă și zeii îmbătrînesc.
● Gîndul bun, păstrat numai pentru tine, ruginește.
● Poți spune ceva din inimă și fără să pui mîna pe ea.
● Cînd senin și-e sufletul, nu-ți ste frică de trăznete.
● Prin zbor, speciile se apropie: omul, de pildă, a devenit pasăre-măiastră.
Trăiește NICOLA

În lumina ideilor, orientărilor și indicațiilor cuprinse în Expunerea secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, din 29 aprilie a.c., a avut loc, sub egida Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcărilor artistice de masă al județului Timiș și a Asociației Scriitorilor din Timișoara, Consfătuirea anuală a cenaclurilor literare din județ, manifestare aflată acum la a doua ediție. Dezbaterile desfășurate cu acest prilej a avut ca temă „Sarcinile cenaclurilor literare

VIAȚA ASOCIAȚIEI

de a promova o literatură angajată, în procesul de educare patriotică și revoluționară a omenilor muncii” și a fost prefată de spectacolul de poezie „O țară de aur” prezentat de formația de montaj literare a întreprinderii comerțului cu ridicata pentru produse alimentare Timișoara. În cadrul dezbaterii au luat cuvîntul prozatorul Mircea Șerbănescu, reprezentanți ai unor cenacluri litere de amatori: Marin Porumb (Cenaclul „E-courii” al întreprinderii Electromotor), Dumitru Bufoi (Cenaclul „Mihai Eminescu” al Schelei Petroliere Șandra), Nicolae Danciu Petniceanu (Cenaclul literar „Victor Eftimiu” al I.P.L. Timișoara) și Rodica Borșa (Cenaclul „Excelsior” al Casei de Cultură a Studenților), Mariana Peterse (Cenaclul „C. Petrescu”, Deta), cum și Veronica Bălaj, instructor la C.I.C.P.M.A.M. În continuare, a avut loc o vizită de documentare în localitatea Tomești și un recital de poezie patriotică și revoluționară susținut de membrii cenaclurilor literare din județ, participanți la Consfătuire.

VIAȚA CA UN BLUES

top

Nu bănuiam nici o clipă că în persoana justițiarului prezentat în multiplele ipostaze ale filmelor western de către actorul CLINT EASTWOOD se ascunde un regizor talentat, candidatul la Palme D'or, cu atît mai puțin iubitor al muzicii, fie ea și cea de jazz. La cea de a 41-a ediție a Festivalului internațional al filmului de la Cannes, filmul „Bird”, regizat de Eastwood, a produs senzație — dar nu numai atît. Actorului american de culoare Forest Whitacker, interpretul rolului principal din filmul amintit, i-a fost înmînat Premiul pentru cel mai reușit rol masculin al selecției actualei ediții. Filmul deapănă povestea scurtei și zbuciumatei vieți a lui CHARLIE PARKER „BIRD”, saxofonist celebru, ale cărui tentative novatoare, căutarea noilor mijloace de exprimare, culminînd cu elaborarea stilului be-bop, au scos din impas muzica de jazz post-belică, amenințată atunci de rutină și conformism. Depășind schema metrică tradițională, Parker, cu o debordantă imaginație propunea un fel de sinteză sonoră cu noi și inedite accentuări ritmice, ritmuri antinomice întronate abia odată cu apariția stilului be-bop și, deci, neutilizate pînă atunci. Iată și explicația enerării bateristului comod Jo Jones, care l-a dat afară pe Parker din orchestra pentru simplul motiv că nu știa ce să facă cu instrumentul său atunci cînd artistul improviză! Alături de Armstrong, Charlie Parker, supranumit pentru talentul său „Bird” (pasăre), este una din cele mai mari personalități solistice din istoria muzicii de jazz, pe care a îmbogățit-o conferindu-i noi și inedite formule estetice.

Petru UMANSCHI

E VACANȚA MICA... sport

... În campionatul intern de fotbal, ca un respiro în pragul căderii cortinei peste o nouă ediție zbuciumată, dominată de la cap la coadă, de lupta pentru înfrîntare dintre Steaua și Dinamo, înclt, din acest punct de vedere, monotonia ar fi prima dominantă a întrecerilor: cum singură Politehnica a avut o tresărare de orgoliu, învingînd astă-toamnă, echipa lui Mircea Lucescu, acum dăm socoteală, atît acelei îndrăznele de a sparge tiparul, cît, mai ales, destinerii care a cuprins mecanismul de joc al „alb-violetilor”. Practic, după acel meci, urmărit cu sufletul la gură, cînd timișorenii și-au depășit propria condiție, destul de modestă, a urmat căderea, amplificată în retur, cu evoluții surprinzător de slabe, de care nici nu mai amintesc, atît de mult ne-au amărît; echipa, cît de cît omogenă în prima parte a campionatului, s-a dezumflat în partidele de primăvară, jucînd haotic și ineficient, de parcă s-ar fi trezit din județ direct în „A”, ca un sac de antrenament pentru boxer. Ca atare, „Poli” a devenit cea mai generoasă echipă, cea mai blindă și inofensivă, fie și prin egalul de la Suceava.

Ieri l-am întîlnit, sub ploaia rece de iunie, pe profesorul Ion Ionescu, mal abătut și mai viscolit ca oricînd; l-am îmbărbătat, cu nădejdea că apele se vor limpezi, iar sub seninul menținerii în prima divizie, Timișoara își va aduna forțele, își va strînge rîndurile și, d-aiel încolo, va fi soare!

E o vacanță mică, dar mare ca proporții: am pierdut și cu „olimpicii”, cît și cu lotul „A”, în R.F.G. și, respectiv, Olanda.

Teodor BULZA

GUNNAR EKELÖF
(SUECIA)

OGLINDA DE OCTOMBRIE

nervii trosnesc liniștiți în amurgul
curgând cenușiu și domol prin fereastră
florile roșii suferă tăcute-n amurgul
cu lampa cîntînd înasgurată-n ungherul odăii

tăcerea bea ploaia de toamnă
ce nu mai poate oferi recoltei nimic
mîinile împreunate se încălzesc
privirile neclintite se sting cu lăciunții

GÜNTER EICH
(R. F. GERMANIA)

PIRIU ÎN DECEMBRIE

1. Moțul verde al plantei acvatice
de curentul apei
pieptănat pe fruntea pietrel.
Gîndurile
îngheață apa.

2. Liniile de la marginea gheții schițează neliniștea,
febra stufului, cutremurele de pămînt ale melcilor.
Diagramele lor sunt așteptate.

3. Pata de ulei plutește în jos ea o luntre,
uitată-i umbra undiței.
Curentul apei, examinarea peștilor.

NIKIPHOROS VRETTAKOS
(GRECIA)

IUBIRE

Privește, gura mea cu două buze-aripi
e-un fluture care filie imperceptibil
pe-același loc. Iar gura ta
e-o floare singerie, cîntîndu-se tainic
în lumina strălucitoare.

Mîinile mele cad îndărătul
umerilor tăi, ead
asemenea unei cascade. Da fel și mîinile tale.
Te tîntăriți și se par tîntuți în aer.
În timpul zborului stau încremeniți.

ROZA
VINTURILOR

Rămînem nemișcați, stăm numai în cununa
liniștii, neclintită. Fuge sufletul din adierea vîntului.

Între buclele tale se odihnește privighetoarea,
așteaptă răsăritul lunii.

W. KONSCHITZKY: Sub soare

E. E. CUMMINGS
(S.U.A.)

luna se pitește
în părul ei.
lilacul
cerului
plin de toate visele
se lasă în jos.

acoperă-i scurtimile în cîntec
închide-o cu domoale păsări-îfligraz,
cu părălute și ceasuri de-amurg
adîncește-o,

recită
deasupra trupului ei
ca o ploaie de perle

murmurînd solitar.

HARALD GERLACH
(R. D. GERMANIA)

ȘTIRE DIN RAI

Copacul cunoașterii este ars
pînă la pămînt. Ulciorul se duce la apă
sub forma unui rest de ciob.

De pe ramul carbonizat
a căzut mărul de pus la cuptor.
Pierită-i șansa păcatului.

CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE
(BRAZILIA)

UN TÎRC OARECARE

Care printre bananieri
femei printre portocali
livadă dragoste cîntec.

Un om trece alene.
Un cîine trece alene.
Un măgar cade alene.
Alene... contemplă ferestrele.

Doamne, ce viață pustie

În românește de

Petre STOICA

ITINERAR
TEATRUL
VIETNAMEZ

NGHIA BINH s-a constituit în 1950, în
plin război împotriva colonialiștilor
francezi. Era o trupă profesionistă, care
îndată ce s-a întemelat și-a și început
activitatea pe front, oferind luptătorilor,
în orele de răgaz, piese scrise de DAO
TAN, alte lucrări elisice. Conținutul
pieselor, caracterul elisic al montărilor
au fost tot timpul bine primite de
public, atât pe front, cît și în orașele
și satele țării.

După eliberarea Sudului, trupa teatrală
s-a reîntors la NGHIA BINH, leagă-
nul teatrului clasic vietnamez. Cu par-
ticiparea a numeroși urmași ai școlii de
teatru „DAO TAN”, personalități artis-
tice cum ar fi DINH QUA, TUONG
PHUOC THO ș.a., au fost entuziaștii care
au întemeiat ceea ce astăzi este colectivul
Teatrului stabil „DAO TAN”. Mai
mulți actori și mai multe spectacole
aveau să primească diplome și medalii
la festivaluri artistice de nivel național.

Publicul, marile competiții teatrale
naționale au reconfirmat contribuțiile
de importanță majoră ale acestui colec-
tiv la promovarea valorilor TUONG, au
reconfirmat vitalitatea acestui gen de
teatru, locul lui important în evan-
gelul vieții teatrale vietnameze.

Astăzi, veteranii Teatrului „DAO
TAN” sînt preocupați, pe lângă activi-
tatea spectacolică, de formarea a noi
cadre artistice specializate în teatrul
clasic. Și au obținut deis succese remar-
cabile. Nume sa PHUONG THAO,
THANH SU sau TUYET MAY sînt deja
bine cunoscute de public, iar HOA
BINH este o actriță de elită, interpretă
a celor mai multe roluri principale din
repertoriul teatrului.

Directorul teatrului, VO SI THUA,
după 40 de ani de activitate era încă în
stare să joace 26 de spectacole pe lună,
seară de seară. Thua este o personali-
tate cunoscută, un om care și în războiul
anticolonialist a îmbinat lupta cu
arta. Fiind luat prizonier de dușmani,
el și-a folosit arta și în această situație
pentru a milita în numele libertății și
independenței patriei.

Conducerea Teatrului „DAO TAN”
preocupă atent de valorificarea teatrului
că a tradițiilor și experienței în do-
niul artei scenice TUONG. Organizează
dezbateri, conferințe, analize ale crea-
țiilor artei TUONG.

Cum spunea artiștii cunoscuți
psicolog vietnamez TRAN VAN
după vizionarea unui spectacol al
tul colectiv artistic „Loviturile de
tam sau sunetele instrumentelor, de
cele sau pașii de dans...”, totul arată
TUONG este o artă scenică foarte
vată, sinteză a tradițiilor vechi,
mulți ani de muncă. Vol l-ași păstra
valorile, voi l-ași cerceta, l-ași păstra
pentru a-l dezvolta și a-l îmbogăți.
mul vostru este bun.”

„CAI LUONG”

(Teatrul renovat)

A apărut la începutul secolului
prin 1918, în Sudul Vietnamului,
perioadă de efervescență a mișcării
renaștere culturală.

În acest efort de modernizare,
renovat a însemnat acordarea unui
mai important în spectacol din
lul declamat, precum și acceptarea
cedeeilor scenice occidentale.

Piese pentru acest gen de
tratează întreaga gamă de probleme
tuale, precum și subiecte istorice.
abordate inclusiv subiecte din literatură
dramatică străină.

Înfruntînd publicul citadin în
spectacol sau în aer liber, ca și
popular, teatrul renovat (Cai Luong)
îmbogătit cu decoruri, menite, ca
teatrul occidental, să îmbogățească
substanța conținutului spectacolului.

Constantin POTINGA

„HAT TUONG”
(Teatrul clasic)

Teatrul clasic, denumit în original
„Hat Tuong” a fost considerat întotdea-
una teatrul intelectualității, al aristo-
crației. Își are originea prin 1182 în pre-
zentarea pe scenă a personajelor reale
de la Curte. De-a lungul secolelor, el
s-a învecinat cu istoria dinastiilor, glo-
rificînd loialismul față de acestea.

Arta HAT TUONG este construită
din convenții subtile. Fiecare gest al
personajelor conține un sens anume, un
sens precis, a cărui cunoaștere ajută la
înțelegerea evoluției sale în conflictul
piesei. Rigiditatea utilizării unor reguli
convenționale ale jocului a făcut ca
evoluția acestui gen de teatru să întîr-
zie mult. Așa se face că mult timp în
repertoriul său s-au aflat piese de cea
mai autentică inspirație populară, fiind
foarte aproape de teatrul tradițional
HAT CHEO. Socotite minore, aceste pie-
se aveau însă un cert spirit critic.

Un moment hotărîtor în evoluția
teatrului „HAT TUONG” avea să-l con-
stitue în secolul al XIX-lea activitatea
artistică de scriitor și actor a lui DAO
TAN, iar în prezent o contribuție esen-
țială la dezvoltarea lui în Vietnam o
are Teatrul din NGHIA BINH. Așa
cum notam mai sus, DAO TAN a fost
un mare scriitor, dar și interpret de
teatru clase vietnameze (TUONG) și, în
același timp, un teoretician și un poet
de valoare al secolului al XIX-lea. El a
scris peste 50 de piese și 120 de poeme
consacrate teatrului TUONG, pe care l-a
îmbogătit cu personalitatea sa artistică,
l-a înnoit, l-a revitalizat, intervenind
atît în structura textelor dramatice, în
concepția regizorală și în arta interpre-
tativă. În întregul limbaj scenic. Și
astăzi specialiștii, între care prof. dr.
Tian Van Khe studiază contribuțiile lui
DAO TAN și ale colectivelor artistice la
revitalizarea teatrului clasic vietnamez.
Numele lui DAO TAN se află înscris
cu cinste pe frontispiciul Teatrului
TUONG din NGHIA BINH, localitate
în care s-a născut și a creat marele om
de teatru al secolului al XIX-lea. Co-
lectivul artistic care activează astăzi la

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PÎRVIU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele republi-

nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC

Document de inestii
teoretică și practică,
varășului NICOLAE
la ședința Comitetului
cuvî al C.C. al P.C.R.
a.c., — prin tezele pe
reprezintă, în același
tribuție de o excepție
tate la îmbogățirea so-
ințific, a teoriei și pra-
ției socialismului și
În acest sens a pătru
conștința constructor
lăși ideea că progresu

TREPT

ALE

DEVEN

social al patriei și fău
socialiste multilateral
se pot înfăptui decît
mai noi cuceriri ale
nicii. Afirmînd acest
rășul NICOLAE CEA
nia rolul determinant
învățămintului în înt
tare economico-socială
dezvoltare de constru-
— se arată în Expu
poate realiza decît pe
noi cuceriri ale științ
ale cunoașterii umane
legăturii strînse a ști
tămîntul și cu produ
continue a nivelului
tehnicoprofesional a
menilor nuncii”. În a
planurile și programe
re trebuiesc întocmit
laborare cu C.N.S.T.
Academia, ca și Inst
cetare, vor avea cinst
cipa la activitatea de
ministerelor, a centra
telor unități industria
Acensta, cu atît mai r
necesară o introduce
în producție a celor n
ale științel. Ca ur c
reiese ideea afirmării
fiecărei unități prin i
nimal, produsele flexă
buind să însemne, în
și mindria propriului
produce.

Mobilizați de indem-
tările cuprinse în Exp
liza o îmbunătățire ra
sectoarele vieții, oa
nu-și vor preocupă n
vederea ridicării; patri
cialiste pe noi culmi
civilizație.

Orizont 23

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 23 (1110) 10 Iunie 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

ÎN SPIRITUL INDICAȚIILOR ȘI ORIENTĂRILOR TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

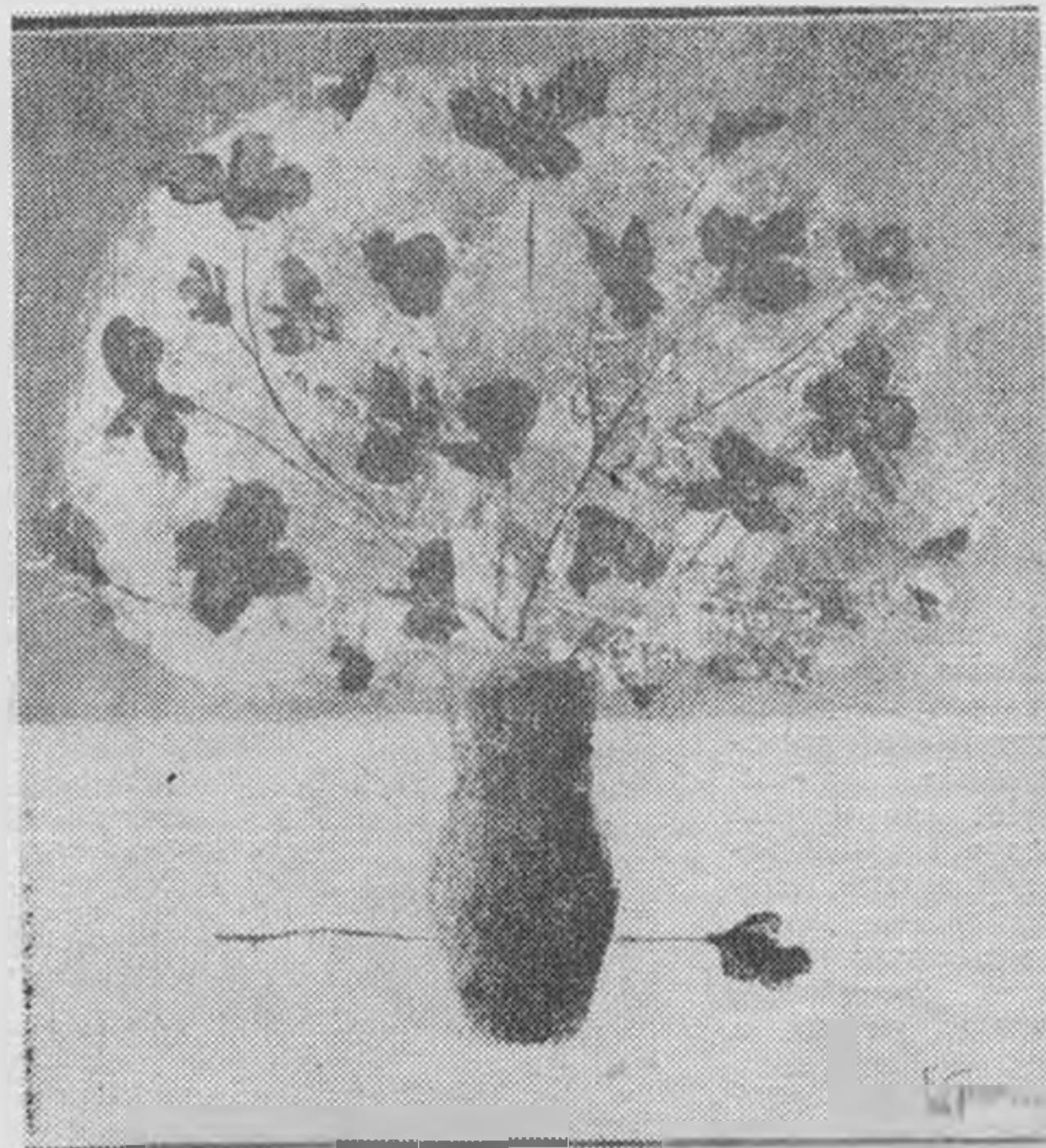
SOCIETATEA ROMĂNEASCĂ ȘI PERSONALITATEA UMANĂ

Problematika socialului și umanului ocupă astăzi un loc de primă mărime în gândirea filozofică, în cultură în general. Aici se confruntă mai ales ideologiile, materialismul și idealismul, dialectica și metafizica. Ca epocă de trecere, în epoca noastră au loc, atât în câmpul socialului, cât și în cel al umanului transformări, metamorfoze care, pornind de la ontologie — relațiile de producție în primul rând — irump în toate celelalte sfere ale socialului și umanului. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, în magistrala *Expunere Cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale*, sublinia că: „În viața internațională au loc mari schimbări. Ca întotdeauna, în asemenea schimbări radicale în raportul de forțe în dezvoltarea omenirii, apar tot felul de concepții, confuzii, inclusiv manifestări ale neîncrederii în forțele socialismului, în dezvoltarea societății pe calea libertății sociale, pe calea independenței”.

Filozofia marxistă, cea mai umană și revoluționară filozofie, consideră societatea ca reprezentând produsul acțiunii reciproce a oamenilor. Individii aparținând unor comunități etnice, iar în unele formațiuni sociale și unor clase, organizații statale etc., acționează unul în relație cu altul și constituie astfel societatea, și își realizează și implinesc personalitatea lor. Individul își poate forma și manifesta personalitatea numai în societate, în contextul practicii social-istorice unde el apare ca individualitate conștientă, ca ființă umană. Respingind concepțiile idealiste, metafizice care considerau personalitatea ca o abstracție inerentă individului, în afara oricărui context social-istoric, Marx arăta foarte concis că: „În realitatea ei, ea este ansamblul relațiilor sociale”. Unele doctrine filozofice contemporane încearcă și azi, de pe poziții idealiste, să explice personalitatea în mod abstract, ruptă de orice context social-istoric, lipsită de vreo legătură genetică de determinare în viața materială a societății. Astfel, personalismul pune la baza existenței umane o pluralitate de entități spirituale înzestrate cu atributele personalității — voință, urmărirea unor scopuri, conștiință de sine — și, subordonate divinității. Așadar, persoana umană este privită ca o categorie supremă, fiind concepută concomitent ca o entitate autonomă și o creație a divinității către care tinde și căreia îi este subor-

Prof. univ. dr.
Teodor POP

(Continuare în pag. 3)

EMIL-FLOREN GRAMA: Fluturi.

Un amplu program de organizare științifică a producției

În primele zile ale lunii iunie, în preajma împlinirii a 40 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, a avut loc la București ședința comună a Consiliului Național al Oamenilor Muncii și Consiliului Național al Agriculturii. Create din inițiativa tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, președintele Republicii Socialiste România, Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe și Congresul consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, al întregii țărâni, al consiliilor oamenilor muncii din industria alimentară, silvicultură și gospodărirea apelor, organele lor permanente, au rolul de a coordona cele mai importante sectoare ale economiei naționale. Ședința comună a Consiliului Național al Oamenilor Muncii și Consiliului Național al Agriculturii s-au constituit într-un forum reprezentativ al democrației muncitorești revoluționare care și-a desfășurat lucrările într-un climat de deplină unitate națională și avânt patriotic. Magistrala *Expunere a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU* rostită la deschiderea ședinței din 2-3 iunie, document de o excepțională valoare teoretică și practică, în care sînt dezvoltate și adîncite unele idei și teze din *Expunerea la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie*, stabilește direcții și orientări de acțiune clare pentru a se asigura echilibrul și progresul neîntrerupt al economiei naționale, transformarea României într-o țară socialistă cu un nivel mediu de dezvoltare, făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate. În prima parte a *Expunerii* sînt evidențiate succesele obținute în primii doi ani și jumătate al cincinalului 1986-1990, faptul că valoarea producției marfă este cu 20 la sută mai mare decît în 1985, că s-a obținut, al doilea an consecutiv, o producție record de cereale (31 milioane tone), au fost puse în funcțiune 735 capacități industriale și agricole, exportul a crescut cu peste 30 la sută etc. „Putem spune deci că în această primă jumătate a cincinalului — conchide secretarul general al partidului — s-au făcut pași importanți în realizarea planurilor și programelor stabilite, a hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale al partidului, care vor contribui la îndeplinirea obiectivelor strategice de trecere a patriei noastre la un nou stadiu de dezvoltare, la ridicarea gradului general de civilizație și bunăstare a întregului popor”.

Subliniind obiectivele economice ale planului cincinal care prevede ca producția să sporească în 1990 cu 200 de miliarde lei în comparație cu 1988, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU identifică direcțiile principale în care trebuie să se acționeze: tipizarea produselor, valorificarea resurselor recuperabile și re folosibile, creșterea calității mărfurilor, extinderea automatizării și ciberneticizării, creșterea ponderii personalului direct productiv, inclusiv a ponderii inginerilor și specialiștilor care lucrează nemijlocit în industrie și agricultură etc. Secretarul general al partidului insistă asupra necesității unor măsuri ferme de organizare pe baze științifice, astfel ca economia țării să se poată adapta ușor la noile cerințe ale pieței mondiale, pentru a se diminua cît mai mult efectele negative ale crizei economiei mondiale. Programul de normare economico-financiară propus cuprinde măsuri hotărîte de organizare a producției, stabilirea unor raporturi economice și juridice echitabile între întreprinderi și instituții prin care să se asigure creșterea rentabilității și productivității. Astfel, conducerile întreprinderilor au obligația de a respecta cu strictețe contractele, de a produce numai ceea ce se poate cumpăra pe piața internă și externă, de a se preocupa, concomitent cu extinderea mecanizării și automatizării și de evidența financiară, urmărind modul cum se formează prețurile, acționînd consecvent pentru reducerea costurilor de producție. Nu se vor mai admite pierderi nici unei întreprinderi la nici un produs. „În societatea noastră — arată tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — nu se pune în nici un fel problema falimentului întreprinderilor, tovarășii! Se poate pune problema — dacă mă pot exprima așa — a falimentului unei conduceri, care nu este în stare să gospodărească. În asemenea situație, nu vom vinde întreprinderea, ci o vom încredința altei conduceri, punînd cadrele înlocuite la

Constantin STRUNGA

(Continuare în pag. 2)

Document de inestimabilă valoare teoretică și practică, *Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU* la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie a.c. — prin tezele pe care le afirmă, reprezintă, în același timp și o contribuție de o excepțională însemnătate la îmbogățirea socialismului științific, a teoriei și practicii construcției socialismului și comunismului. În acest sens a pătruns adînc în conștiința constructorilor noii societăți ideea că progresul economico-

TREPT ALE DEVENIRII

social al patriei și făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate nu se pot înlăptui decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Afirmînd acest adevăr, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU sublinia rolul determinant al științei și învățămîntului în întreaga dezvoltare economico-socială. „Întreaga dezvoltare de construcție socialistă — se arată în *Expunere* — nu se poate realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, a legăturii strînse a științei cu învățămîntul și cu producția, a ridicării continue a nivelului de cunoștințe tehnico-profesionale ale tuturor oamenilor muncii”. În acest sens, toate planurile și programele de dezvoltare trebuiesc întocmite în strînsă colaborare cu C.N.S.T. și C.S.P., iar Academia, ca și Institutul de cercetare, vor avea cîinstea de a participa la activitatea de conducere a ministerelor, a centralelor, a diferitelor unități industriale și agrare. Aceasta, cu atît mai mult cu cît este necesară o introducere mai rapidă în producție a celor mai noi cuceriri ale științei. Cu urcîndul necesar, revine ideea afirmării individualității fiecărei unități prin ieșirea din anonimul, produsele fiecărei unități trebuînd să însemne, în același timp, și mindria propriului colectiv care le produce.

Mobilizați de îndemnul și orientările cuprinse în *Expunere* de a realiza o îmbunătățire radicală în toate sectoarele vieții, oamenii muncii nu-și vor precupeți nici un efort în vederea ridicării patriei noastre socialiste pe noi culmi de progres și civilizație.

ORIZONT

CUMMINGS
(S.U.A.)

Cîntec
de sărbătoare
de-amurg

D GERLACH
(GERMANĂ)

DIN RAI

de ars
și se duce la apă
ciob.

de
a cuptor.

MOND DE ANDRADE
(LAZILIA)

OARECARE

estrela.

In românește de
Petre STOICA

Teatrul „DAO TAN” se
a atent de valorificarea teoretică
dițiilor și experienței în domeniul
scenice TUONG. Organizează
și conferințe, analize ale evoluției
TUONG.

Expunerea artiștilor cunoscutului mu-
vietnamez TRAN VAN KHE
zlonarea unul spectacol al acestor
ctiv artistic „Evidențele de tam-
sunetele Instrumentelor, cînte-
pașii de dans...”, totul arată că
este o artă scenică foarte ele-
mentară a tradițiilor vechi, după
ni de muncă. Voi i-ați păstrat
vol i-ați cercetat, i-ați studiat,
i-a dezvoltat și i-a îmbogățit. Dru-
tru este bun”.

„CAI LUONG”

Teatrul renovat)

Început la începutul secolului XX,
18, în Sudul Vietnamului, într-o
de efervescentă a mișcării de
e culturală.

Este efort de modernizare, teatrul
a însemnat acordarea unui loc
portant în spectacolul dialogic-
amat, precum și acceptarea pro-
scenice occidentale.

Este pentru acest gen de teatru
întreaga gamă de probleme ele-
mentare și subiecte istorice. Sînt
e inclusiv subiecte din literatură
că străină.

Întîlnind publicul citadin în sala de
și sau în aer liber, ca și teatrul
teatrul renovat (Cai Luong) este
it cu decoruri, menite, ca și în
occidental, să îmbogățesc
a conținutului spectacolului.

Constantin POTINGĂ

ȘOARA, strada RODNEI 15
f). Manuscrisele nepublicate
se fac la P.T.T.R.
B.T. Index : 42.907

A trăi, a trăi

•cronica literară•

Turneul candidaților (16)

1. Melancolie, prima carte postumă a lui Sorin Titel, e și prima dintre cărțile „epocii bucureștene” a scriitorului care încearcă o redescoperire, din unghiul de vedere al exclusivului, al „obsedantului deceniu”. Un roman politic, scrie Livius Ciocărlie în exacta sa postfață. Un roman politic care, spre deosebire de alte romane politice, nu are drept țel răfuiala cu epoca. Excluzivul nu privește înapoi cu mînie. Are, dimpotrivă, o seninătate și o bucurie a înfățișării, știe să deguste sărbătorile care, și în această situație, se pot ivi.

Primele povestiri, primele cărți ale lui Sorin Titel au drept subiect rein-tocarea, revenirea, redescoperirea lumii. Personajul central traversează un moment negru, o nefericire, fusese lovit de neșansă. Povestirea propriu-zisă ni-l descoperă pe celălalt versant, suitor, al destinului său. Melancolie reia personajul, căutîndu-l în contextul. După ciclul românesc început odată cu Tîra îndepărtată, Melancolie își propune să regăsească personajul în momentul în care își afirmă dreptul la cuvînt.

2. Ca și alte cărți ale lui Sorin Titel, Melancolie așeza în centrul ei un șir de oameni fericiți. Eroii sînt tineri și își trăiesc, cu mare învîna, vîrstă. Sînt studenți, dar studenția lor nu pare a fi altceva decît un fel de prelungire a adolescenței. Condiția de student nu-i ultimul lucru care îi preocupă pe eroii romanțierului. Condiția de student (sînt elită!), alții cu dragoste, studenții sînt și copiii lor. Relația părinți — copii apare sub felurite înfățișări. Un sofer îl ia pe unăru-l ex-student în mașină și îl dă sfaturi ca și cînd l-ar fi cunoscut de cînd lumea. Un profesor de literatură universală își tratează studenții ca pe adevărații lui fii. Scriitorul, care și eroul său, privește de jos către acești giganți ai sentimentului ocrotitor care cîștigă loc important în fiecare dintre cărțile sale. Un loc aparte, deci, ar fi putut avea (are) profesorul de literatură universală: „Să vedem, îl spunea el studentului sau studentei, și se așeza mai comod în scaun, ... dacă e chiar așa, dacă vocația fericii, cum spui tu, și-i frumos spus, nu am nimic împotriva, e mai puternică decît cea a suferinței la Dickens”. Profesorul are talentul de a asculta (toate personajele lui Sorin Titel au darul de a asculta), așa cum tînarul are vocația fericii. Evident, există un moment de cumpănă la Sorin Titel între vocația înclînării și cea a suferinței; cititorul al lui Dostoevski, scriitorul vede lumea înclînătoare și prin această lentilă. Dar vocația reală a personajelor lui Sorin Titel este, categoric, cea a fericii. Conștiința creației — și care dintre personajele lui Sorin Titel nu ajunge, în ultimă instanță aici? — e iradiantă. Iluminate, ele luminează.

3. Toate personajele lui Sorin Titel sînt înzestrate cu har. Sînt în cultură, au știință artistică, comentează în cunoștință de cauză fel de spectacole. Cele mai dense pagini ale romanului sînt și cele în care Tatăl își povestește aventurile de interpret al unui rol din Casa cu trei fete, operată pe care Casa de cultură a orașului reședința de înaintea vrea să o pună — și o pune — în scenă. Sentimentul sfîșit în fața creației îi caracterizează pe Părinți; copiii sînt mai puțin marcați de sfîșal. Tînarul Matei, deocamdată comentator de nădejde al seminarilor de literatură, nu are mari sfîșii față de Operă. Are încredere în steaua lui, în destinul lui de creator. Există într-adevăr o anume buimăceală (Livius Ciocărlie) în opțiunile de creație, dar spre deosebire de eroii buimăciți ai generației (și descoperim în toată proza anilor '60, de la D. R. Popescu și Fănuș Neagu la Nicolae Breban și Bănulescu) personajul lui Sorin Titel are locurile lui de retragere protectoare, căile de evadare într-un spațiu al deplinei securități. Săliile de cinematograful, cărțile, săliile de spectacol îi oferă lui Matei nu doar un loc reconfortant, ci o altă realitate, mai importantă decît realitatea precară a imediatului.

4. Tot Livius Ciocărlie, în citata postfață, scria că multe dintre filmele la care asistă, cărțile pe care le citește, spectacolele pe care le vede Matei în timpul romanului — 1955—1957 — le-ar fi putut citi, vedea, viziona abia în deceniul următor. Este, într-adevăr, admirabilă dezvoltarea cu care romanțierul își plimbă eroul la spectacolele sale preferate, spectacole care vor fi de succes mult mai tîrziu, la filmele sale preferate. Timpul romanului, vrea să ne spună autorul, nu este un timp întunecat. Altfel timp cît capodoperele există, ferlcirea e posibilă. Nu lipsurile contează (acestea sînt descrise cu minuție: familia își protejează copilul trimis la studii cu mari sacrificii), ci posibilitatea de a trăi frumos. Cîl de frumos? Marea călătorie este presimțită de visul tatălui, vis pe care prozatorul îl transcrie cu aceeași extraordinară finețe a ironiei. Spune tatăl: „Se făcea, tot în vis, bineînțeles, că Matei e chiar Schubert în persoană. Purta peruci și ochelari. M-au dat afară de la facultate, dar nici că-mi pasă, spusese Schubert poltrivindu-și ochelarii pe nas. Ca să le fac în cludă, am să compun liedul Păstrăvil și o Simfonie neterminată. De ce neterminată, îl întreb. Pentru că am să mor înainte de a ajunge s-o termin, spune el”. Romanul se putea încheia aici, odată cu visul premonitoriu al Tatălui.

Cornel UNGUREANU

* Sorin Titel — MELANCOLIE, Editura Cartea Românească, 1988.

Lista generației combinate '80-'90 începe, după ce cîțiva ani pînă se stabilește la o echipă standard, să funcționeze ca un lot largit. Încă fără speranțele de promovare în formația reprezentativă. Numerele de sint, deocamdată, interșanjabile. Disponibili, noii combatanți, noul nou val, plini de ardoare pe orice post. Pepiniera își are, ca orice Eden de propriile vedete, propriile ierarhii. Cristian Popescu, Simona Popescu, Bodiu, Daniel Bănulescu, George Arun, Caius Dobrescu, Horia Gîrbaș, nume de poezi pe care se poate, deja, conta. Neînhibați, iconoclaști, ușor de ardoare, deși nu inovația stilistică, nu abisalitatea gândului, ironia, nu aluzia culturală sau accentuat lirică și particularizată, frenetică a cotidianului — radicală, disperată, cu nervii întinși la mare, reflectîndu-se în oglindă eticului, nu în apele străveii ale esteticii, urecă, față de antemergerii din generația '80, cu câteva tonuri. Acute, însă, excelent modulate, eliminînd ambiguitățile, dar nu și stridențele marea cului biografic — primă mișcare a spiritului frondeur — e și obsesiile acestor poeți: „Eu singur așezîndu-mi mîinile peste mine și cuvîntîndu-mă”, scrie, într-o simpatice mimare a unui ritual, Daniel Bănulescu. Un alt poem al aceluiași se intitulează Eu scriind despre Laura.

De obicei, poemul nouzecist la naștere din cercetarea amănunțită a fătore, a faptului banal. Lipsa de relevanță a acestuia e, însă, înșelătoare. Speranțele poetului tînar se leagă nu altă de o altă realitate, cît de unghi de a privi. Bine așezat în centrul unei lumi care și-a pierdut conștientul el trasează un itinerar liric pe care-l străbate cu un fel de egolatrie plină de farmec și inocentă dezabuzare: „Eram foarte trist și îmi pînă speranțe în asta / Mi se părea că dacă stau mult timp și o să observ atenție ce se întimplă / O să ies cumva cîștigat / (...) Mi-am a-Intre lucrurile frumoase pe care mi le amintesc despre țară / Sînt doi-doi-trei cunoscuți / Care scriem pagini extrem de interesante”. (Bănulescu). Un caz de radicalitate a actului poetic este cel din textul Cristian Popescu, reunite sub titlul insolit Familia Popescu (în volumul „Cartea cea mai mică”, girată de Mircea Martin). Despre el s-au spus lucruri mari („Îl consider pe Cristian Popescu peste toate Cărțile lui Marin Sorescu). Cine știe? E cert, însă, că avem de-a face cu un talent din comun. Scriind cu o profundă conștiință a „necuvîntei”, Cristian Popescu împins pactul sincerității pînă la ideea de criză existențială și umărităția seacă, despusă deplină de complexe, este însoțită de o retorică a repetiției, a recurenței unor imagini, a unor obsesii (multe dintre ele cerească pentru psihanaliză) și, mai presus de orice, a unei îndrăzneții nu erută nimic din inimitabilității ființei poetului. Mama, tatăl, bunica, sora, o mătușă, poetul însuși, ead, rînd pe rînd, victime privirii-laser a unui risipitor: „Băiatul mamii. Tu nu-ți pese, băiatul mamii. Ai să le arăți acasă cu o colivie mare pe măsura ta. Și de atunci, în fiecare an de și a mea, te înghesuși, te mai împingem și noi că vrei să-ncepi din colivia aia. (...) Știu eu că pînă la urmă o să ajungă poet mare? Ce nu te iubesc femeile și-ți tremură mîna cînd dă lingura la gură? Ce trebuie să-ți aduc eu aminte cum o cheamă pe soră-ta cînd vrei să prin casă? Ce dacă tu ești cu un picior în maică-ta cînd alții au ajuns cu un picior în gropă? Să nu-ți pese, băiatul mamii. Ai să le arăți”.

Andrei Bodiu a citit cîteva texte în cenaclul „Orizont”, foarte bune. Macropoemele sale transcrieri o dublă experiență a cului și a țelurilor, epurarea textului de orice emoționalitate sînt atuuri care-l în-lizează pe Bodiu. Aparenta răceală a privirii, frigiditatea, indiferența față a versului, acumularea senzațiilor strivite între marginile formate versului — sobru, calm, cu o eleganță aproape de cea a clasicismului devin memorabile prin însumare și ordonare, prin ingeniozitatea construcției. Andrei Bodiu se dovedește stăpîn, deopotrivă, pe versul pe textul care devoră pagini întregi, dar și pe știința izolării imaginilor, rudă apropiată a haiku-ului: „Mi-am băgat mîinile în buzunari. Păream mai detașat așa. / Adormeam cu acest gînd”. Sau această parartă poetică a întregii generații manuscrise: „Ca și cum te-ai agăța de grilaj și / cineva îți-ar spune să cobori. / Ca și cum ai fuma o țigară pe buze. / Ca și cum ai turna apă pe toate pavațele. / Ca și cum ți-ai scamele de pe pantalonii prăfoși. / Ca și cum ai înveli cu poezii mințe / inteligent calm și binevoitor. / Ca și cum te-ai înveli cu poezii și / ți-ai spune «noapte bună» / Ca și cum m-aș scrie / înoc și pînă la moarte”.

Mircea MIHAILĂ

Un amplu program de organizare științifică a producției

(Urmare din pag. 1)

munca la care se pricepe. De altfel aceasta este una din problemele de bază ale autoconducerii, autofinanțării! Să nu mai menținem nicăieri oameni care dau dovadă de incapacitate, de lipsă de fermitate, care se dovedesc că nu sînt în stare să gospodărească bine, să cunoască sectoarele ce li s-au încredințat”.

Majorarea retribuției personalului muncitor, începînd de la 1 august, ca expresie elocventă a politicii partidului de creștere a bunăstării poporului, demonstrează capacitatea economiei noastre de a susține dezvoltarea pe multiple planuri, efectele pozitive și de durată ale alocării unei părți importante din venitul național pentru fondul de dezvoltare.

O altă problemă de mare complexitate care se află în atenția conducerii superioare a partidului și statului este aceea a sistematizării teritoriale, a concentrării forțelor materiale și umane

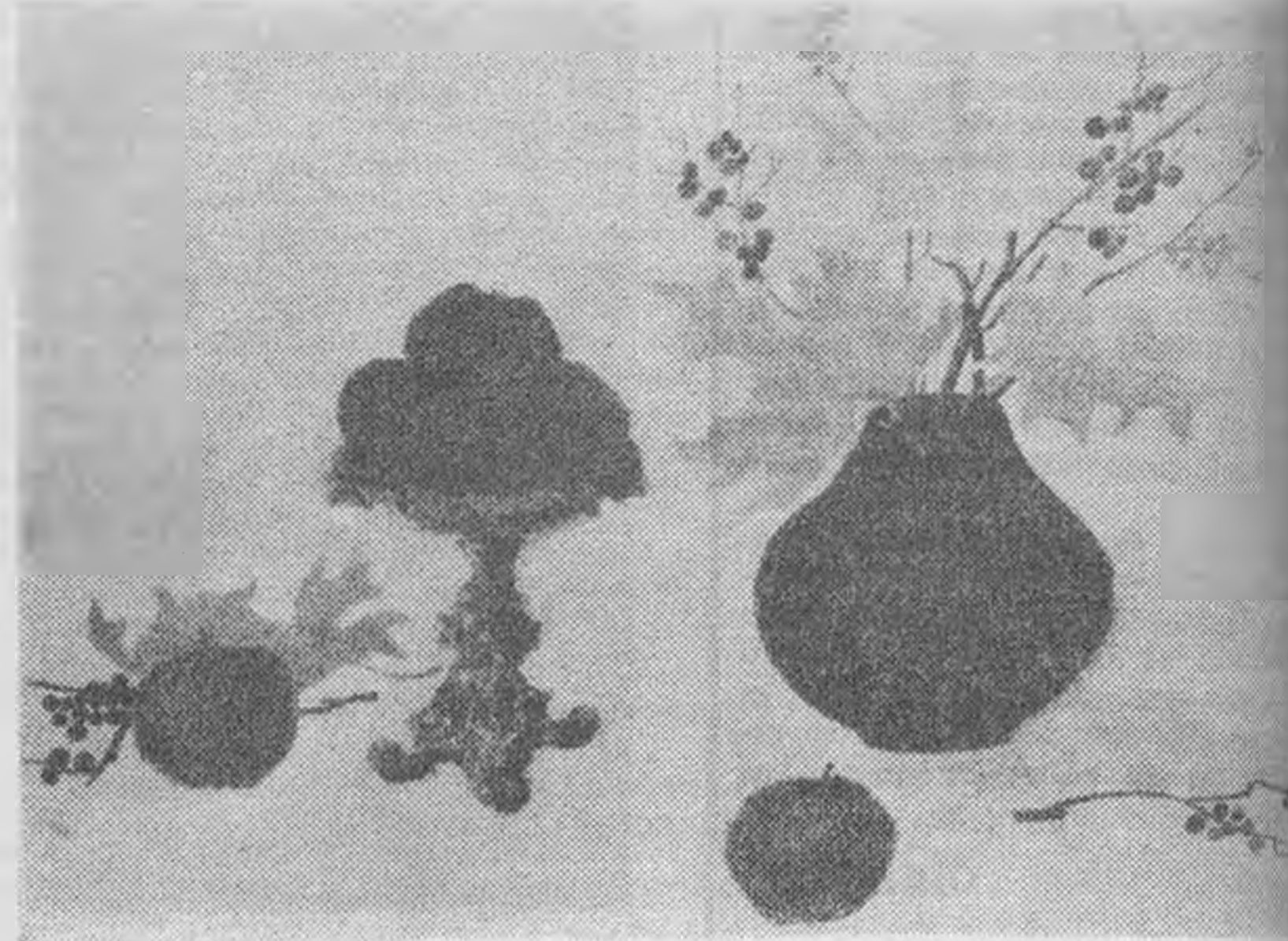
din mediul rural, a desființării satelor mici, fără perspectivă economică sau demografică, a celor extrem de împrîștiate, transformarea comunelor în centre agroindustriale puternice apropiindu-și astfel condițiile de muncă, de viață și de cultură de la sate de cele de la oraș.

Relevînd importanța integrării științelor și tehnicii în producție, secretarul general al partidului evidențiază necesitatea dezvoltării proprietății socialiste de stat și cooperatiste, spiritul revoluționar fiind înțeles ca unitate deplină între activitatea economică socială și munca politico-ideologică. Astfel, este analizat în profunzime raportul dintre autoconducere, autogestune și în general dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare, pe de o parte și rolul planului național unic, activitatea de control pe de altă parte.

Stabilind măsuri judicioase de consolidare și modernizare a bazelor tehnico-materiale, de perfecționare a

relațiilor economice, a planificării și normării. Expunerea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU jalonează cu clarviziune etapele procesului de dez-

voltare economică și socială a țării în acest final de secol, pe urmele luminoase ale înaintașilor noștri.

EMIL-FLORENTIN GRAMA „Amintiri”.

Victoria revoluției și națională, anti-imperialistă de la 23 August în prim-planului masei populare. Surra, conduse de Partidul mîin, s-a instalat, la venul S-a Petru Groza democrat din istoria rui obiectiv principala revoluției burghezo-democratice condițiilor de

Una dintre primele guvern a fost legiferare. În urma căreia a șierime, cea mai re societății românești. rară din 1945, princip opunea programul revoluționar, reprezentat de Partidul Național și Partidul Național Proprietar asupra proces de producție burghoza, împiedicarea producției, împiedicarea cererii pe toate căile guvernul democratic. Era minieră producției în octombrie de luna ianuarie 1945—1946 la 3 milioane de 5—6 milioane de de-al doilea război de masele largi popu Petru Groza, în care îl avea clasa muncitorească de saboteare a re naționale și pentru a derule capitaliste să-ș vitatea productivă

Alegerile parlamentare, 1946, cîștigate de Blocul democratic, au dus la zdrovire politică, a bir victorie a permis for ca încă în anii 1946 măsurile cu caracter anti-țim în primul rînd e Naționale a Romniei în act ce a smuls din mî industriașilor un instr frinare a dezvoltării e. Un alt act cu caracter constituit crearea în I industria, menite să c destructivitate din econo desfășurarea activității conform cu sarcinile producție elaborate d monetară înfăptuită l a dat de ascendență a p poziției economice a b minat o nouă repartiț ionil între clasele so rea părții destinate n Cucerirea, la 30 Decem regii puterii politice de citorare, aliat cu țărăl late categorii de oc constituite, așa după e putul revoluției sociali nomic burghezia conti nă puterea, căcl din de întreprinderi indus moocrat-popular deține în comerț întreprinder o pondere, după num doar de 3%. Fără să i (junile de sabotaj, car frecvente, proprietatea șile de producție capot o frînă puternică în cal cietății românești. La 1948, producția indus față de anul 1938 doar la fondă, și 41% la p desființarea proprietăi înstituirea proprietății te asupra mijloacelor prezenta una din măsuri întreprinse imediat du terii politice de către ționare.

Pentru a surprinde preveni actele de sabot principalilor mijloace, fost tementic pregătită cerea Partidului Comu preluarea întreprinderi lectivele muncitorești. În două zile — 10 și 11 Adunare Națională voi 1948 Legea privind na cipaletor întreprinderi

Naționalizarea socialistă a principalelor mijloace de producție

• O OPTIUNE POLITICĂ DECISIVĂ

Victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a propulsat în prim-planul vieții social-politice masele populare. Sub presiunea acestora, conduse de Partidul Comunist Român, s-a instaurat, la 6 Martie 1945, guvernul Dr. Petru Groza, primul guvern democrat din istoria țării, guvern al cărui obiectiv principal era desăvârșirea revoluției burghezo-democratice și pregătirea condițiilor de trecere la socialism.

Una dintre primele măsuri ale noului guvern a fost legiferarea reformei agrare. În urma căreia a fost lichidată moșierimea, cea mai reacționară clasă a societății românești. După reforma agrară din 1945, principala clasă care se opunea procesului revoluționar era burghezia, reprezentată pe plan politic de Partidul Național Liberal — Brătianu și Partidul Național Țărănesc — Maniu. Proprietar asupra principalelor mijloace de producție, burghezia dezorganiză producția, împiedică aprovizionarea, înverșinând pe toate căile să discrediteze guvernul democratic. Astfel, în industria minieră producția de cărbune a scăzut în octombrie 1945 cu 35% față de luna ianuarie 1945; uzinele Reșița au produs în 1945 abia 85 mii de tone de oțel față de 234 mii de tone în 1943; producția de petrol a scăzut în 1945—1946 la 3 milioane de tone față de 5—6 milioane de tone în anii celui de-al doilea război mondial. Sprijinit de masele largi populare, guvernul dr. Petru Groza, în care rolul conducător îl avea clasa muncitoare, a elaborat o serie de legi menite a îngrădi posibilitățile de sabotare a refacerii economiei naționale și pentru a obliga întreprinderile capitaliste să-și intensifice activitatea productivă.

Alegerile parlamentare din noiembrie 1945, câștigate de Blocul Partidelor Democratice, au dus la zdrobirea, din punct de vedere politic, a burgheziei. Această victorie a permis forțelor democratice ca încă în anii 1946—1947 să ia unele măsuri cu caracter anticapitalist. Amintim în primul rând etatizarea Băncii Naționale a României în decembrie 1946, act ce a smuls din mâna bancherilor și industriașilor un instrument prețios de lăsarare a dezvoltării economice a țării. Un alt act cu caracter anticapitalist l-a constituit crearea în 1947 a Oficiilor Industriale, menite să combată tendințele distructive din economie și să asigure desfășurarea activității întreprinderilor conform cu sarcinile programelor de producție elaborate de stat. Reforma monetară înfăptuită la 15 august 1947 a dus de asemenea o puternică lovitură politice economice a burgheziei, a determinat o nouă repartitie a venitului național între clasele sociale, prin sporierea părții destinate maselor populare. Coerțivă, la 30 Decembrie 1947, a înfrânt puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țăranimea și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, epuizată, așa după cum se știe, începutul revoluției socialiste. Pe plan economic burghezia continua încă să dețină puterea, căci din totalul de 36 729 de întreprinderi industriale statul deține doar 1 186, iar la comerț întreprinderile de stat aveau o pondere, după numărul de salariați, doar de 3%. Fără să ne referim la acțiunile de sabotaj, care erau destul de frecvente, proprietatea capitalistă, relațiile de producție capitaliste constituiau o forță puternică în calea dezvoltării societății românești. La începutul anului 1948, producția industrială reprezenta față de anul 1938 doar 64% la oțel, 61% la fontă, și 41% la petrol. De aceea, desființarea proprietății capitaliste și instituirea proprietății obștești, socializarea asupra mijloacelor de producție reprezintă una din măsurile ce trebuiau întreprinse imediat după cucerirea puterii politice de către forțele revoluționare.

Pentru a surprinde burghezia și a preveni actele de sabotaj, naționalizarea principalelor mijloace de producție a fost terminată pregătita de către conducerea Partidului Comunist Român, iar executarea întreprinderilor de către comunistele muncitorești a fost efectuată în două zile — 10 și 11 iunie 1948. Marea Adunare Națională votează la 11 iunie 1948 Legea privind naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, mi-

niere, bancare, de asigurări și de transport, prin care este lichidată puterea economică a marilor burghezi din aceste sectoare ale economiei naționale și se creează sectorul socialist de stat. Proprietatea socialistă a devenit precumpănitoare în ramurile de bază ale economiei (cu excepția agriculturii); ea deține 76% din salariații ocupați în industrie și 98% din salariații ocupați în transporturi și telecomunicații. În cursul anului 1948 și până în aprilie 1949 au fost votate alte legi de naționalizare, prin care marea proprietate capitalistă a fost lichidată. Proprietatea burgheziei mici și mijlocii, de la orașe și sate, va fi lichidată în anii următori, ca urmare a măsurilor de îngrădire și de eliminare luate de statul socialist, ultimul reprezentant al burgheziei, chiaburimea, fiind înlăturată prin decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale din 30 Martie 1949.

Instaurarea proprietății socialiste, act istoric de maximă importanță, a avut repercusiuni decisive asupra întregului proces revoluționar din țara noastră. Eliminarea exploatarea producătorului de către nonproducător, asigurarea deplinei egalități a oamenilor muncii în domeniul hotărâtor al existenței lor — cel economic și dobândirea de către aceștia a triplei calități de proprietari, producători și beneficiari ai producției realizate vor constitui o pirghie deosebit de eficace în mobilizarea tuturor forțelor productive pentru asigurarea unui ritm accelerat în dezvoltarea societății noastre socialiste.

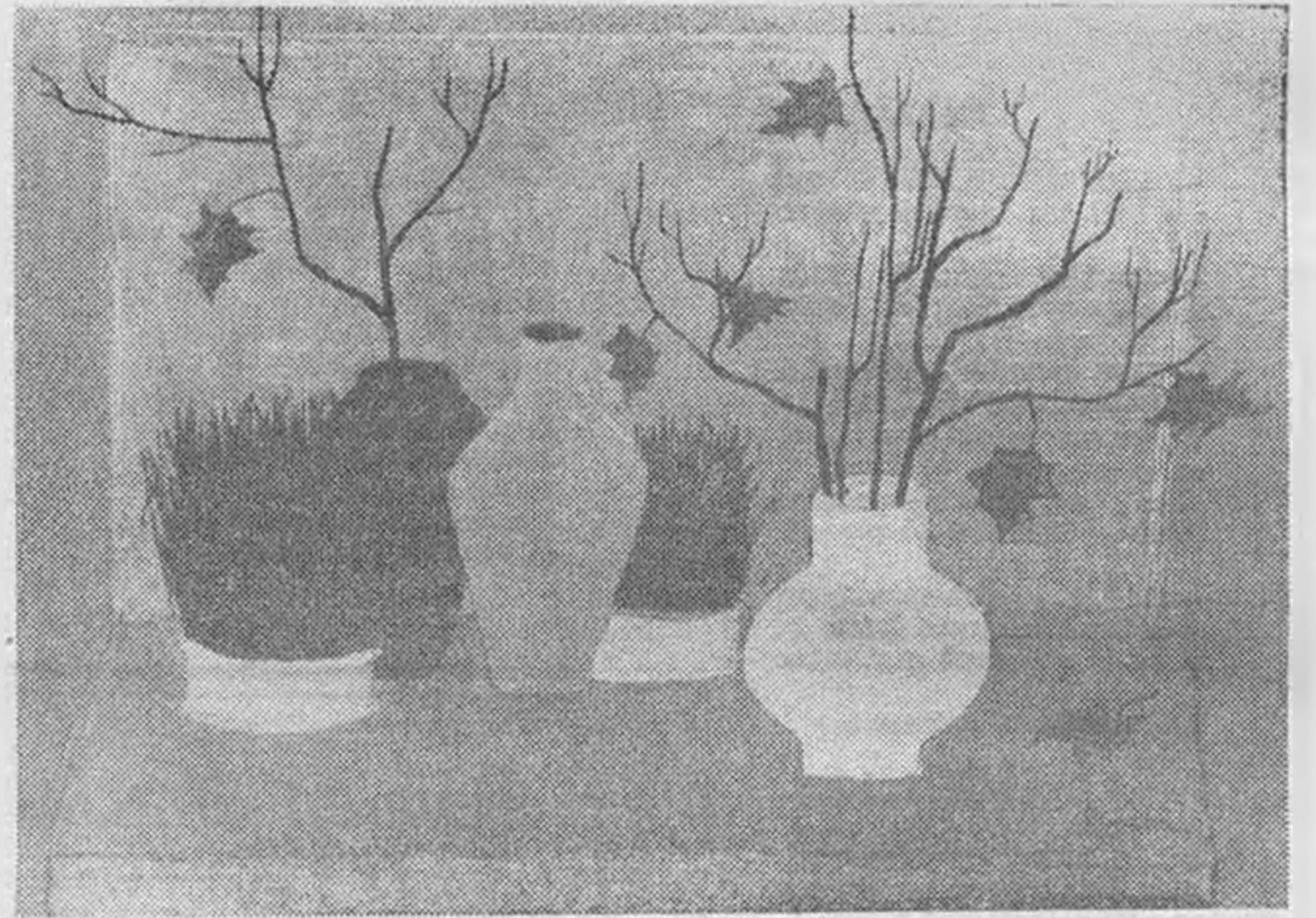
Din perspectiva celor patru decenii

scurse, actul de la 11 iunie 1948 își dezvoltă și mai mult profundează semnificații. Pe baza proprietății socialiste a avut loc dezvoltarea planificată a economiei naționale, reglarea conștientă a tuturor proceselor economice pe baza planului național unic de dezvoltare economică-socială. Sub conducerea Partidului Comunist Român, țara noastră a realizat, deosebi după Congresul al IX-lea, uriașe succese, parcurgând mai multe etape istorice. Dintr-o țară agrar-industrială slab dezvoltată, România a devenit un stat industrial-agrar cu o industrie modernă, puternic dezvoltată și cu o agricultură socialistă în plin progres. Producția industrială este astăzi de 120 de ori mai mare decât în 1945, industria chimică a crescut de peste 1 200 ori, industria constructoare de mașini a crescut de circa 500 de ori, iar producția agricolă este de aproape 9 ori

mai mare. Odată cu atingerea obiectivelor strategice stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului pentru cel de-al 8-lea cincinal, România urmează să treacă la un nou stadiu de dezvoltare economică-socială — cel de țară socialistă mediu dezvoltată.

Temelia tuturor realizărilor obținute până în prezent, proprietatea socialistă reprezintă în concepția partidului nostru, a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, așa cum rezultă și din recente expuneri la ședințele Comitetului Politic Executiv, singura bază trinitică pentru progresul economic-social al patriei noastre, atât în etapa fărurii societății socialiste multilateral dezvoltate, cât și în perspectiva fărurii comunismului pe pământul României.

Dr. Petru TOADERE

EMIL FLORIN GRAMA : Contraste

SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ ȘI PERSONALITATEA UMANĂ

(Urmare din pag. 1)

donată. Intrucât persoana este privită în afara oricăror determinări social-istorice se preconizează rezolvarea tuturor problemelor sociale într-o manieră evazionistă, fie prin retragerea în „dimensiunile” persoanei umane, fie prin intercomunicarea cu „persoana” divină. În aceeași manieră existențialismul concepe „existența” ca fondul launtric, ascuns, autentic al ființei umane. Existența în lume a omului este considerată ca fiind originară izolată, decăzută, incomunicabilă și absurdă, pradă citadinului și anonimului. Dar, fiind și dotat cu nevoia comunicării și a solidarității, omul este în stare, prin proiectul său liber, să-și transforme existența în ceva autentic, să devină el însuși. Totuși, datorită antropomorfismului, refuzului științei, a repulșiei față de obiectivare existențialismul nu reușește să umple de conținut existența umană. Omul nu este subiectivitate pură, fără obiectivare materială nu sînt posibile nici cele mai elementare funcții ale omului social — limbajul și comunicarea — cu atât mai mult realizarea de sine a personalității. Nu este greu de sesizat în cadrul acestor poziții prezența implicită a caracterului apologetic (uneori afirmat deschis) deoarece, dacă în societățile contemporane există personalități unidimensionale, mutilate, oameni alienați etc., cauza, sau cauzele, nu se găsesc, chipurile, în relațiile sociale generate de modul de producție capitalist, bazat pe exploatarea și inegalități sociale, naționale și rasiale de tot felul, ci, în determinațiile și opțiunile personalității, în imperfecțiunea omului. În abordarea problematicii personalității filozofia marxistă pune în evidență totalitatea structurată a relațiilor umane și examinează „individul concret, viu” în interrelația sa cu societatea. Considerând personalitatea prin prisma „ansamblului relațiilor sociale” concepția filozofică marxistă nu o dizolvă și nici nu o dispersează în social ci, subliniază prin aceasta esența ei, dimensiunile ei socio-culturale care nu pot fi înțese decât în strînsă unitate cu un cadru social-istoric determinat. Omul se autorealizează doar în procesul praxișului social care reprezintă o interrelație complexă între eu și lumea obiectivă. Prin urmare, personalitatea sa nefiind un dat, ci un produs social-istoric, ea reprezintă de fiecare dată răspunsul conștient al subiectului la realitatea inconștientă. Personalitatea este fiurită și se autoconstruiește atât în procesul însușirii active a conținuturilor și valorilor sociale, a influențelor mediului social, cât și în procesul obiectivării, al practicii în cursul căreia individul modifică la rîndul său aceste conținuturi, creează valori noi. În concepția marxistă este relevant, prin urmare, rolul hotărâtor al mediului social în formarea și dezvoltarea personalității, subliniindu-se totodată faptul că omul se comportă în mod activ în cadrul relațiilor sociale, le influențează, le modifică, împingînd astfel istoria mereu înainte, creîndu-și condiții tot mai favorabile afirmării personalității. În acest sens Engels făcea remarcă după care „în concepția lui Marx istoria nu se înfăptuiește automat, fără participarea oamenilor (care de fapt o înfăptuiesc), relațiile econo-

mice (care de fapt sînt opera oamenilor), nu mișcă oamenii ca pe niște figuri de șah”. În acțiunea sa asupra naturii și a societății omul își modifică continuu condițiile generice ale personalității sale. Dar, procesul de formare, afirmare și dezvoltare a personalității s-a manifestat diferit de la o epocă istorică la alta, de la o formațiune socială la alta. În orînduirile bazate pe exploatarea omului de către om personalitatea umană se realizează în condițiile existenței unor factori profund contradictorii, fapt ce se reflectă și în planul personalității, imprimîndu-i în esență un caracter contradictoriu, împliniri și limite istoricește condiționate. În genere, în aceste orînduiri dezvoltarea personalității este în mare măsură limitată de blocul relațiilor de producție și sociale centrate pe proprietatea privată, de exploatare și, de aceea, aici numai un număr relativ redus de indivizi reușesc să-și dezvolte și să-și afirme personalitatea. Așa de pildă, în societățile capitaliste contemporane acționează asemenea factori care generează alienarea, unilateralizarea personalității etc., cu acțiune prelungită sau permanentă cum sînt: exploatarea crescîndă, crizele de mare amploare, militarismul și consecințele sale, șomajul cronic, violența, rasismul, șovinismul, misticismul, analfabetismul, adesea malnutriția etc. Totodată se manifestă și aici asemenea fenomene care stimulează dezvoltarea personalității oamenilor muncii, cu deosebire a muncitorului industrial cum sînt: activitatea revoluționară a maselor, activitatea politico-ideologică a partidelor comuniste și muncitorești, activitatea productivă care, mai ales în condițiile acțiunii revoluției tehnico-științifice, solicită un grad sporit și complex de pregătire profesională, creația științifică și artistică înaintată, progresistă etc. Este demn de subliniat faptul că, în societatea capitalistă contemporană, s-au intensificat și multiplicat acei factori sociali care influențează negativ asupra procesului de modelare a personalității după nașterea persoanei cînd, după cum constată studiile cele mai recente de psihologie a personalității, ponderea factorilor sociali în acest proces crește considerabil în raport cu alții. De asemenea, se poate constata și apariția și manifestarea în proporție alarmantă a noi fenomene din această categorie care afectează grav chiar fondul genetic al personalității cum ar fi: flagezul drogului, al alcoolismului, fenomenele de subnutriție care afectează un număr însemnat de oameni.

Realitățile lumii contemporane, fenomenele ce se petrec în condițiile capitalismului, realitățile din lumea socialistă pun tot mai evident în lumină adevărul de necontestat că personalitatea umană multilateral dezvoltată, deziderat teoretic al tuturor tipurilor istorice de umanism, se poate realiza numai într-o societate nouă, lipsită de exploatare, rezultat al unei acțiuni revoluționare de mare anvergură înfăptuită procesual de către oamenii muncii uniți în jurul clasei celei mai revoluționare a lumii moderne — proletariatul —, clasă care este purtătoarea celui mai profund și autentic umanism. Înăptuirea societății socialiste este un proces revoluționar care începe, așa cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cu trecerea puterii politice în mâinile clasei muncitoare și ale celorlalți oameni ai muncii și continuă într-o formă nouă în fiecare etapă, asigurînd în permanență perfecționarea societății, înaintarea ei fermă spre comunism. Socialismul edifică o lume nouă, refăcută pe măsura măreției și libertății omului, o societate în care statul devine garantul libertății umane și asigură înflorirea personalității în contextul social al unei comunități umane raționale și drepte.

Candidaților (16)

pepe, după ce citiva ani părea să fie o neze ca un lot lărgit. Încă timpuriu (dar cu bun antrenor), tinerii reprezentativ. Numerele de tricou și noi combatanți, noul nou val, joacă și își are, ca orice Eden domestic, Popescu, Simona Popescu, Andrei Iuș Dobrescu, Horia Gîrbea de la Iași. Neînhibați, iconoclaști, ei sînt stilici, nu abisalitatea gîndului, ci ivescă și particularizează Trănușă, cu nervii întinși la maximum, apele străvezii ale esteticului — '80, cu câteva tonuri. Acutele distanțate, dar nu și stridentele. Albul spiritului frondeur — e una din lu-mi mlinile peste mine și bismare a unui ritual, Danile Bănușă Eu scriind despre Laura.

din cercetarea amănunțită, necruțată a acestuia e, însă, înșelătoare de o altă realitate, cît de un al ei lumi care și-a pierdut coerența te cu un fel de egolatrie ingenioasă. Eram foarte trist și îmi puneam țau mult timp și o să observ că câștigat / (...) Mi-am spus nintese despre țară / Sînt eu / extrem de interesant. (Dacă) un poezic este cel din textele lui Familia Popescu (în colecția Martin). Despre el s-au spus de Popescu peste nivelul Cărtărescu — avem de-a face cu un talent înșelător și a „necuvîntei”, Cristian Popescu e criză existențială și umană. No este însoțită de o retorică amplă, or obsesii (multe dintre ele marel s de orice, a unei îndrăznei) cam lui. Mama, tatăl, bunica, bunici, nd, victime privirii-laser a acestor r cînd al împlinit 13 ani, ai venit e-atunci, în fiecare an de ziua ti noi că vrei să-neapi din nou în o să ajungi poet mare. Ce dacă d duci limba la gură? Ce dacă pe soră-ta cînd vrei să o chemi, malecă-ta cînd alții au ajuns de la ul mamei. Ai să le arăți tu lor, naclul „Orizont”, foarte bine pe experiență, a eului și a exist, desăvîrșita articulare a secretele sînt atuurile care-l individualizii, frigiditatea, indiferența rădite între marginile form trasate aproape de cea a clasicismului — e, prin ingeniozitatea discretă a în, deopotrivă, pe versul simplu, pe știința izolării imaginii revem băgat mlinile în buzunari, cest gînd”. Sau această posibil: „Ca și cum te-ai agăța de un și cum ai fuma o țigară pînă la vajele. / Ca și cum țai-ai scoate m al părea ordonat, curat și și cum te-ai înveli cu propriul um m-aș scrie / Încet și simțu-

Mircea MIHAIEȘ

economică și socială a României — acest final de secol, perspective minouse ale înaintării spre so-

untiri”.

ALBUM LIRIC

Ivo Muncian

POEZII
PENTRU CEI MICI

DIALOG

— Uite, mamă, vântul rece
stă aici, nu vrea să plece!
— Lasă vântul, dragă fată,
asta-i treaba lui: să bată!
— Dar, mămică, rotoacele
vor să ascundă soarele,
iar eu vreau să plec acum
cu păpușa mea la drum
și mă tem de-o ploale rece.
Spune-i vântului să plece!
— Miine, vântul va sta, poate,
și-o fi soare peste toate
și tu ai să crești mai mare —

hai acum la culcare!

NECAZURI

De ce, mamă, ntotdeauna,
când sînt singur cu Miruna,
pe cîi zici că sînt viteaz,
mi se-ntîmplă un necaz?
Uite, odată, nu știu cum,
nasturii i-am rupt pe drum.
Altădată, pe-o cărare,
mi-am uitat mîngea cea mare.
Mai deunăzi, sub castan,
am căzut din tobogan.
Prin parcuri, adeseori,
mă trezese că rup la flori.
Într-o seară-nmiresmată
basca mi-am udat-o toată.
Mirunei i-am rupt bluzița
și i-am murdărit fustița.
În excursie-n pădure
nasul mi-am mînjit de mure,
mi-am uitat, ling-o tulpină,
cutia cu plastilină,
iar cretele colorate
la riu, le-am udat pe toate.
Florile, de ziua ei,

mi le-a răvășit Grivel,
iar tortul, de ziua mea,
l-am scăpat jos, pe podea.

Au mai fost mai multe ele,
boroboafe și-alte rele.
De ce, mamă, ntotdeauna
cînd sînt singur cu Miruna,
pe cîi crezi că sînt viteaz,
mi se-ntîmplă un necaz?

CHIȚCHIȚICA
ȘI PISOII

Cu un tren rapid la noi
au sosit șapte pisoi.
Toți sînt negri, fioroși,
încrunțați și mințoși
și toți au pornit-o-n grabă
și s-au pus serios pe treabă
să vinde, cu mult zel,
fiecare șoricel.
Deîndată, peste sat,
șoarecii s-au alarmat
și s-au pus lute pe ducă
fiecare cum apucă.
Numai micul Chițchițică
astăzi nu știe de frică:
doarme dus în patul său
și visează că-i dulău!

Damian Ureche

UMBRA PĂRINȚILOR

Parcă de-un secol n-am mai fost
pe-acasă.
Pămîntul peste tot e tot pămînt,
în curtea de copil vorbește larba
Despre părinții care nu mai sînt.
Cireșul nu mai e. Un păr mai tînăr
Nu mai dă fructe, scamănă c-un tei.
De parcă cei ce i-am iubit aștia
Au luat și rodul pomilor cu ei.
Un iunie prea nou, prea plin
de viață,
Foșnește n calendar și prin păduri,
Doar nukul dă lăstari și-ar vrea
să fugă
De crengile rămase uscături.
În curtea de copil vorbește iarba

Despre părinții care nu mai sînt.
Doar aripa poemului m-ajută
Să-i mai aduc o dată pe pămînt!

MA STRIGĂ

O candidă lumină suie
Prin fulgii nopții ce dispar,
Mă strigă luna, am un nufăr
Pe care l-l aduc în dar.

O plantă șovăind învață
Cuprinsul lumii pe de rost,
Și frunza ei, pe unde-aleargă,
Și pașii mei, pe unde-am fost.

Oglinda lacului adună
Capcane calme pentru cer,
În care se aplică fluturi
Cu continente de mister.

Numai amurgul mă robește
Cu toate pinzele de-not;
Apusul soarelui încearcă
Să pună suflet peste tot!

CA SEVA

Lucrasem toată noaptea prin vocale
S-aduc zorii zorilor lumină,
Simțeam cum un fluid de cer
mă leagă
Ca seva inelată pe tulpină.

Și tu treceai ca taina-n firea verii,
Un licăr prin derută și prin mers,
De parcă barca simplă a iubirii
Ușor te legăna prin univers.

Foșnea discret pe calea din sonete
Îmbrăcămintea ta, topită-n fald,
Încît plecarea mireasa a gheață.
Deși-mprejurul lumii era cald.

Unde te duci în grabă, drag infern,
Cu zimbet clasic fluturînd modern?

DACĂ NU VII...

În cercul verii simt un dor,
Se zbate inima-n decor,
Se zbate grindina-n gutui,
Dacă nu vii, să vii să spui!

Și totul pare-ar fi normal
Ca un popas duminical,
Coboară anii mei, tu-l sui,
Dacă nu vii, să vii să spui!

Apropierea dintre noi,
Sosită marți, plecată joi,
Și-un vis cu gustul amărui,
Dacă nu vii, să vii să spui!

Tu cînd ești ceață, cînd ești stea,
Ești foarte bucuria mea,
Tăcerea primelor statui,
Dacă nu vii, să vii să spui!

Studiind în altă împrejurare, ce-i exploatează resur-
poeme scrise în replică la zădărnici, pînă în pamfletul
nesciene, am constatat că, din aspectele ce ar merita pri-
rentă avem de-a face cu un poezie.
rescriere și transformare, în cod poetic se develo-
aceleși — Gerard Genette, autorul practicii hip-
practică hipertextuală — ne vorbește despre aspectele ce ar merita pri-
de fiecare dată cu o zonă de aliu. Altele, poemul în
din unghiul căreia sensul acestor aspecte ale reperto-
formării în raport cu participanții mai puțin vizibile,
zici la propria ei „viață istorică” — pe care par situate la
Vianu) apare ca foarte diferite de poezia „dezvăluind
șele privesc modificările coștice
în relație cu cel retoric sau
al căror fundal asimilarea
poetic în cîmpul de experiență
subiect liric se realizează uneori
cumstanțe diferite, deși matrice-
cal și figurativ rămîne
aceleși. De la Venetia lui
Venetia lui Pillat, de pildă, că
servă forma de sonet, stru-
nivel macrostructural a poeziei
formulă antitetice, grupată
semantică și stilistică în
izotopii puse în contrast, de
citează, altele se parafrază
refigurează contrapunctiv
nescian, devine perceptibilă
procesului hipertextual ce
numea o translocalizare. La
formula de tip antitetice fa-
rit romantic, dar și datorită
hiperbolizante a metalogica
pectiv, contrastul, dramati-
loul” și făcînd astfel din
un mod de a articula liric
lității orînduirilor omenești
cu eternitatea naturii — că
(„Nu-vie morții, e-n zădă-
avertismentul pare a fi chin
tului descris, devenit partene-
gului interior, mai precis al
lul eului enunțator.

În poemul lui Pillat, opozi-
nucază, în primul rînd pentru
privește și nivelul enunțării
descrie l se infuzează dinspre
sentimentalism nostalgic, an-
plasîndu-se de la expresia
nut subiacent reliefat de opo-
impresia auditivă, vizuală
Emil Botta, aduce la
bruste din finalul sonetului
capate zone de contact
i se opune o structură textu-
turală și Odă (în metru
în ecou, în care celor două
astfel a dezvoltat, una
șiale le răspunde o replică
cealaltă în regim dis-
concentrează în comparație
subirii ca ardere. Inten-
conține, înfiorarea amorosă
care mizează pe efec-
venetian și răsăritul lumii,
și permutări ale unei
trei zone dinspre care se
în care himerele in-
spătiul visării: „Și iată că
rînd laguna / De aur, am
gondolă luna!” Nu numai
tești, tragice, hărțuind
reflectată în ele a pro-
care „subiectivitatea și don-
tul”, în favoarea unei „miş-
teziei, dinspre tabloul pier-
în dimensiune a unui
o atmosferă difuză”, apropiat
Emil Botta), „citatele”
sau, cum spune Cornel
lismului, care preferă
intensitate abisală”. Ges-
poezie) efectelor de contrast
și întregitor prin
pe care antiteza le capătă
și solemn anunțată în

SCRIITORUL LA IZVOARELE VIEȚII

Insemnul

Nu aş putea suporta sentimentul că scrisul nu
slujeşte o cauză, fie ea cît de neînsemnată. Poate
că acest dat al conştiinţei mele, de a vedea cartea
ca slujind o idee, o cauză, se transmite, prin rădă-
cini adînci şi misterioase, ale unei ordini şi ce-
rinţe morale şi ardeleneste, de a fi necesar mereu
cuiva, de a ne înscrie viaţa şi fapta creaţiei în linia
unei îndatoriri etice şi cetăţenesti. Nu pot ghici de
unde acest sentiment, cum zic, de a sluji o cauză,
prin tot ceea ce scriu dar ei există şi deci nu-l pot
ignora, trebuie să-i dau drept la existenţă. Mă
gîndesc în acest ceas la acest adevăr, descoperit în
propria mea îndeletnicire, gîndindu-mă, totodată,
la cele câteva scrieri, bune — rele, pe care le-am
lăsat pînă azi în urma mea în aceste scrieri, fle-
romane, povestiri, poeme în proză, reportaje, am
inoculat, poate fără vrerea mea directă, ci mai mult
fiindcă m-a îndemnat acea ordine misterioasă în-
terioară şi propriul meu temperament omeneş şi
ardelenesc, am inoculat, zic, scrisului acest senti-
ment al slujirii unei cauze sociale sau intime, fără
de care n-am înţeles niciodată de ce aş exista ca om
de condei. Trebuie să fie, însă, imediat ce descopăr
acest fapt, precizarea că scrisul nu l-am scotit,
deci, niciodată, un mare strigăt în gol, ci un îndemn
spre umanitate, o dezvoltare a sensurilor relaţiilor
omeneşti, un sondaj în conştiinţul sau subconştiin-
ţul eroilor, despre care am scris, cu scopul, mărtu-
risit sau nu, de a face din ei modele pentru con-

temporan, de a pune în lumină victoriile sau că-
derile lor, ca pe nişte simboluri ale acestei vieţi,
trăite, şi a celor de mîine, visate

Întotdeauna cînd traducem, din realitate, în
artă, relaţii, tipologii umane, destine, o facem
cu gîndul că ele slujesc la ceva şi cuiwa, că taina exis-
tenţei lor, exemplare sau banale, înseamnă, pentru
cel din jur, virtuţii etice, un fel de „pildă de
viaţă”, o poveste cu tîla, în care ei se pot oglindi
şi se pot regăsi pe sine şi preocupările lor. Senti-
mentul acesta al autenticităţii regăşirii în celălalt,
al reflectării celui alt în fila de carte, în personajul
cutare, cu toate datele existenţiale, este un senti-
ment al adevărului vieţii, reflectat profund, prin
orizontul artei, în cititor. Tot ceea ce e înalt, fru-
mos, drept sau deplorabil, abject şi criticabil, se
reflectă în aceste imagini „reale” ale vieţii, trans-
puse în imaginile artei. Mă gîndesc acum la toate
acestea mai cu seamă fiindcă aceste adevăruri
transpar împede din pasajele Expunerii tovarăşului
NICOLAE CEAUŞESCU, din 29 aprilie. Ade-
văruri în care descrieam un îndrumar pentru
fiecare om de artă în parte. Faptul că scriitorul are
menirea de a pune în vileag stările de lucruri (fie
ele şi negative) de pe poziţii revoluţionare, mi se
pare revelator. De ce revelator? Deoarece, fără o
punere în lumina adevărului a tot ceea ce, încă,
frînează avîntul vieţii sociale şi individuale, fără o
dezvăluire a metehnelor de conştiinţă şi a stărilor
negative din societate şi individ, sensul artei ar fi
o batere a pasului pe loc. Negativul trebuie pre-
zentat în lumina adevărată nu de dragul lui, nici
pentru că ar aduce o revelaţie în nol, ci pentru a
se putea coaliza umanitatea împotriva lui şi a-l
anihila.

Acest îndemn uman, conţinut în textul amîn-
tit, de partid, de a găsi artei un sens civilizatoriu
şi moral, un sens de perpetuă cronică adevărată a
realităţii, mi se pare un îndemn firesc şi revelator,
prin care i se oferă artei româneşti, încă o dată,
şansa de a fi prin societate şi pentru societate, de
a fi prin om şi pentru om.

Ion ARIEŞANU

Vocaţia adevărului

Scriitorul îşi trăieşte condiţia profundă mărtu-
rîndu-se în faţa colii albe, prin ceea ce a strîns în
sufletul şi cugetul său din realitatea imediată, do-
bindînd o lume interioară proprie, ce se mişcă între
cele trei, patru sau mai multe dimensiuni, cite-l sînt
sleşi la îndemînă. Vocaţia adevărului ţine de inte-
gritatea spiritului scriitorului, după cum realul este
punctul său proxim de sprîjin. Din ea va naşte
realitate nouă ce răspunde unei obiectivităţi secun-
de, aflată într-un spaţiu interstiţial, mărginit de
realul imediat şi propria-i subiectivitate; un univers
particular ca viziune populat cu elementele cele mai
concrete ale lumii din jur. În centrul acestui univers
se va afla întotdeauna omul, în toată măreţia sau
mărîntenia sa, în întregă coloratura sa, desăşu-
rîndu-se în planurile multiple, de atîtea ori repe-
tabile, ale existenţei. Comicul, dramaticul, tragicul,
deschid asupra chipului personajului lumini miş-
cate de firele relaţiilor cu celelalte personaje, cu
ceilalţi oameni, cu sinele său tumultuos sau solitar,
cu lumea din jur. De aici şi faptul că vocaţia ade-
vărului e dublată în scriitor de voinţa sa de univer-
saliitate pe care şi-o asumă prin cunoaştere, prin
încercarea de a înţelege cele mai profunde meca-
nisme ce pun în mişcare un sentiment, un gest, o
replică, în ultimă instanţă, feţele prezentului lumii
căreia îi aparţine.

Poţi înţelege lumea antichităţii, a evului mediu,
lumea Renaşterii, a clasicismului, şi le poţi asuma,
dar nu le poţi mărturisii contemporanilor decât prin
filtrul conştiinţei prezentului tău, raportîndu-le
mereu la feţele lumii în care trăieşti, prin asimilări
parţiale. Lumea prezentului nostru, atît de com-
plexă în înfăţişările ei, poartă pecetea succesive ale
unor lumi trecute despre mentalităţile cărora şi eveni-
mentele cărora s-a scris o întreagă istorie literară
din dreptul prezentului de atunci. Dinamica lumii

alta din istoria lumii
nal, al ştiinţelor exacer-
mosos şi bine moral şi
mii individuale, ca o
crucei sociale, ce stă la
amentele deficiente ale
cărui ne citim tre-
individual şi colec-
cu precizie sporită
dortul de cuprindere
împedirea înţelegerii
săpt, trimite spre o
banari în social, pentru
bunmaga puritate a gîn-
mînt în noua sa condiţie
dă vreme nu este
de cultură. Prin
luna unei tradiţii ce a
mii române, cu deo-
azi o mult mai com-
în realitatea imediată
scriitorul se simte legat
de un real dinamic,
uman, fată de actele
său lungă care trăieşte.
mărturisirea spiritului
sta trebuie să-şi regă-
evidenţele, o sta-
că cugetului sau
an profil moral consti-
de obiectivitate inter-
credinţele, faptele şi
an. E starea de graţie
proprii realităţi, ce
profunde mutaţii în cu-
tîndu-se.

re a scriitorului, voca-
cuprindere universală,
şperanţa în mai bine
am precizie profilul şi
epocii noastre, stabi-
loul şi roaste în marele

Eugen BANCUI

TEATRU ȘI REFLEXIVITATE

CĂLĂTORIA PERSONAJULUI COMIC (II)

Cum se produce această, ciudată la prima vedere, tendință a personajului comic de a închide prin el însuși o întrebare luată care este a piesei? O analiză detaliată a problemei ar trebui, probabil, să aibă în vedere relația personajului din punct de vedere social-moral și relația stabilită de publicul teatral cu lumea reprezentată care i se oferă. Cel mai adesea, personajul comic este exponentul soluției pe care o va propune în finalul piesei. Încălcarea social-morală a acestuia este de calibre diferite, în funcție de cât a vrut să spună autorul sau de cum "vede" publicul, în acel moment al receptării, schema sau conflictul comic. O situație revelatoare o oferă vodevilul și farsa în secolul trecut. Schema comică presupune, în cadrul acestor specii, un cod simplu, eficient pentru public. Stagiunea 1837-1838, de pildă, după cum o descrie I. H. Rădulescu, arată că scena teatrului francez din București este în plină dezvoltare, vodevilul, fie cu temă socială, fie de pur amuzament, ocupând primul loc în repertoriu. Vodevilul, o placă turnantă a comediei romantice spre comedia cu accente sociale puternice, propune publicului, în epocă, probleme sociale actualizate de teatrul romantic precum: mezalianța, spiritul de toleranță pentru curtezane, egalitatea femeii în societate. Se încerca, în același timp, prin personajele comice, pregătirea terenului pentru primirea ideilor democratice și umanitare — una din luptele pentru care forma comică a "cauzat" întotdeauna.

Odănată evidentă "rezolvarea" pe care o propune personajul comic, lumea sa pare că dispăre. Observând diferențele între comic și tragic, Jean-Pierre Richard consideră că faza extremă la care ajunge forța de "izolare" a comicului este caricatura. Nu cred, totuși, că forța de seducție a comicului determină existența etanșă a personajului, alături de aceea a receptorului său. Dacă e adevărat că se manifestă, în cazul publicului, "revelația" superiorității sale în raport cu ceea ce se întâmplă pe scenă, nu este mai puțin adevărat că personajul se poate afla într-o relație mai directă cu spectatorul, determinându-l, nu o dată, să se gândească la sine. Des citatul exemplu al publicului premierelor absolute cu piesele caragialene este suficient de evocator pentru a nu mai stăruia.

Una din cele mai interesante probleme teoretice pe care le-a suscitât personajul comic se referă la trecerea sa de la comedia burgheză la comedia contemporană. Cu alte cuvinte, este vorba de schimbarea perspectivei asupra modului de comunicare; de la a descrie realitatea la a o face semnificativă, prin forța simbolului și a alegoriei. Cînd se vorbește despre capacitatea de "asana-re" social-morală a comediei, este avută în vedere "îmbunătățirea funciară" (pentru a ne menține în aceeași sferă semantică) pe care ar putea-o produce comicul. În ce măsură este aceasta o iluzie sau nu?

Firește că, luată în ordinea acțiunii, a practicilor, puterea de a schimba a comicului este redusă. Rare sînt cazurile în care un spectacol comic, figura vreunui personaj de comedie a putut da într-alt de gândit încît să provoace modificări esențiale ale unui comportament aberant. Școala bunelor moravuri și-a putut afla, din cînd în cînd, teatrul comic, spre a pune cînd în față omul cu o imagine a sa schimonosită, aberantă, ilogică etc.

Au fost perioade, cum se știe, în care teatrul — "ogîndă a lumii" — determina individul să se recunoască în imaginea sa de pe scenă, încarnată de un Tartuffe sau un Jupin Dumitrache. Personajul, în comedia clasică, propune o imagine a lumii sale care, acum, poate fi acceptată cu detașare. E probabil că nu astfel au stat lucrurile la premierele absolute ale acelor comedii. "Martorii oculari" ai premierelor comice sau tragice shakespearne au avut reacții nu o dată comice în legătură cu pasaje dramatice față de care astăzi manifestăm un interes mai redus. Ceea ce determină continua vitalitate a personajului comic ar putea fi definit, cred, ca paradigă a unui model comportamental care asigură un nelncetat transfer de stimulii de la structurile conștientului (așa cum le relevă piesa comică) la cele ale subconștientului (așa cum influențează ele publicul) (Se poate vorbi de o "criză" a personajului comic atunci cînd acest transfer încetează de a mai fi semnifi-

cativ la receptare, chiar dacă, în planul structurilor comediei, personajul comic produce sens).

Circumscris, cu intermitențe, pînă spre anul '50, realului, personajul comic a fost cel mai adesea văzut în funcție de această determinare considerată drept fundamentală. Caracterologie, lingvistic, psiho-social, moral, personajul comic a rezistat și va continua să reziste mai ales datorită multiplelor sale rădăcini. În același timp, însă, așa cum personajul "farsei tragice" sau al "comediei negre" a demonstrat, structura personajului comic suportă transformări de esență schimbări de "direcție", care, la rîndul lor, se pot clasifica. Teatrul "absurdului" a propus astfel de personaje subsoase unei profunde asamerfoze a umanului. Scenariul subconștientului, în cazul lor, este mult reliefat pentru a pune într-o relație mai dinamică partea "nocturnă" cu cea "diurnă" a existenței sale. Evident, aici nu mai poate fi vorba de personaj ca "exponent", cel puțin nu în felul în care am fost obișnuiți pînă acum să privim problema, dar nici — așa cum s-a susținut uneori — de cantonarea personajului într-o obsesie unică a autorului care ar putea deveni înțelegibilă pentru receptor dacă obsesia nu este decifrată corect.

Această a doua direcție de evoluție a personajului propune, deci, nu atât descrierea realității din punctul de vedere impresionist, cât mai ales activarea puterii de reprezentare a umanului, operațiune pe care publicul o acceptă destul de greu dar care pînă la urmă, devine captivantă.

Nu poate fi dedusă, din cele scrise pînă acum. Ideea unei concurențe între cele două modalități de construcție a personajului comic. Pentru a nu mai aminti faptul că ele nu sînt singurele proceduri de acreditare a lumii comice. Este vorba, mai ales, de diversificarea conceptiilor noastre asupra reprezentabilității umanului care nu poate fi actualizată, prin comic, într-un singur fel. Este, aceasta, și șansa viabilității, în teatru, a personajului comic, a cărui călătorie, prin secole, pare, și cred că fără de sfîrșit.

Marian POPESCU

Vocația romanității viața școlii

Despre succesul a totului remarcabil, recăpătat de doi elevi timișoreni la două olimpiade internaționale, presa a apucat deja să scrie. Vom încerca în cele ce urmează mai mult decît o consemnare a faptelor; „Mențiunea de onoare” dobîndită de elevul Dan Ungureanu la Olimpiada Internațională de latină de la Arpino și premiul al II-lea, cîștigat de Daniela Funeriu la Balcaniada de chimie de la Sofia. Vom încerca să transformăm aceste momente în prilejuri de dezbateri angajată a ideii de performanță în învățămîntul românesc, supunînd discuției, deopotrivă, cauzele, factorii de stimulare, ai unor asemenea rezultate, precum și perspectivele pe care acestea le deschid. Ne-am adresat, pentru început, profesoarei ECATERINA ANDREICA, de la Liceul de filologie-istorie, ai cărei elevi, Dan Ungureanu și Bogdan Țăra au participat într-un mod meritoriu la Olimpiada internațională de latină (427 de concurenți din 24 de țări).

— Ați fost, cum s-ar spune, „antrenorul” acestui mic lot de performeri.
— Rolul meu de „antrenor” nu s-ar fi putut exercita decît într-un anumit context. Acest context se numește o școală foarte bună: Liceul de filologie istorie din Timișoara, unde se face încă o pregătire temeinică de cultură generală. Dintre cei cîțiva elevi deosebit de dotați pe care îi am, doar doi s-au prezentat la olimpiada națională de latină. Amîndoi, Dan Ungureanu și Bogdan Țăra, au reușit să treacă apoi de concursurile de baraj de la București care au desemnat pe cei șase participanți romîni la Arpino, în Italia, unde se organizează anual un mare concurs internațional Cicero. Din start am simțit un handicap.

— În ce consta el?
— Într-o raportare lucidă la tipul de pregătire școlară a elevilor din alte țări, unde media orelor de latină e mult mai mare. Apoi, Cicero. Unii îl studiază un an întreg. Programele noastre îi acordă doar trei ore. Știînd că exigențele sînt foarte mari, m-am simțit la un moment dat depășit. Am apelat atunci la Universitate. Marea șansă a acestor copii a fost întîlnirea cu profesorul G. I. Tohăneanu. El i-a întîmpinat cu toată dragostea. După întîlnirile cu el, veneau mult mai bogăți. Li s-a înfrumusețat limbaajul, s-au apropiat de filosofie, au început să pătrundă textele latinesci ca niște adevărați intelectuali. S-a adăugat acestei întîlniri și aceea de la București, cu profesorul Dan Slușanschi, care a pregătît timp de trei săptămîni lotul olimpicilor.

— Dincolo de jubiilația fircască pe marginea rezultatelor în sine (România a cîștigat și un prețios premiu II prin elevul bucureștean Barbu Popescu), succesul de la Arpino poate deveni și un prilej de meditație matură asupra statutului actual în școală al limbilor și culturilor clasice.

— Aș dorii ca acest succes să prilejuiască, într-adevăr, o meditație asupra statutului despre care vorbeați. Nu putem fi cu adevărat „clasici”, fără studiul clasice restituit, deci, limbii și literaturii latine, alt în învățămîntul gimnazial, liceal, cît și în cel universitar, statutul meritat. Am putea investi briuința acestor adolescenți cu o semnificație simbolică. „Tineri și ferice”, la exact un secol și un deceniu după Vasile Alecsandri, ei au adus României un dar prețios, atestat sigur al unei vocații: vocația romanității.

I. PANTEA

miniaturi

Uritul neputinței

A dura o locuință este un lucru important, în care oamenii investesc materiale, energie și o parte din viața lor. A construi o linie de fabricație, integral automatizată, constituie un eveniment esențial pentru producție, în care se investesc mijloace materiale, efort de creație tehnologică, trudă și risc, cit și o bună parte din viața oamenilor care visează în acest fel viitorul. A făuri, însă, un om nou, deschis și pregătît pentru viitor, constituie un act socio-economic fundamental, de care depinde însăși viitorul. Astăzi știm că viitorul este, în linii de mare, previzibil, că el poate fi prognozat și construit din timp în coordonatele sale principale de evoluție. Dar, construcția viitorului depinde, în chip esențial, de calitatea oamenilor și de competența profesională și organizatorică, de eficiența cu care ei extrapolează nivelul spre orizontul cit mai îndepărtat al anilor ce vin. Viitorul nu poate fi însă construit pe temelii învechite și cu oameni plașonați sau inchistați în automulțumire, cu excepția cazului în care se vrea cu orice preț întoarcerea la trecut. Nimeni nu poate urca piscurile Himalaielor, fără o temeinică pregătire, multilaterală, psihică, morală, fizică și tehnică. Cu atît mai mult, pierderea unui om de valoare, tîndr sau vîrstnic, din circuitul și clocotul marilor fronturi de împîlniri și înaintări spre viitor, nu poate fi estimată nicî în bani și nici în produse: este pur și simplu un gol hidos! „N-am avut noroc”, se lamenta o cunoștință, altfel dotată și care pornise în viață cu mari perspective, vreau să spun cu calități și cu o pregătire temeinică și care pe drum amorfise și se blazase și se culbărise somnoroasă la adăpostul unor justificări de tipul: „eu nu sînt ca dumneata la Timișoara”... „Mă înțelegeți, aici la Belinț, la sat, de...”, zice cunoștința mea, adică la sat poți să faci, cum poți să te împui, să te afirmi, să arăți cine ești și ce poți? „Facem ei și noi ce putem”... o auzeam justificîndu-se neputințoasă, firește, că la ei e mai greu, posibilitățile sînt mai restrînse, noul război mai cîzînt, monotonia nu e chiar atît de ușor de învins, trebuie să te mulțumești și cu mai puțin, orizontul e mai îngust... „Înțelegeți, dumneata ai avut noroc la județ”, încerca cunoștința mea să mă facă complice cu trista ei resemnare, „Facem și noi ce putem”... Și, într-adevăr, ce fac e foarte puțin sau mai nimic, cu ochii lipși toată ziua de geamul autobuzului care trece spre Lugoj sau spre Timișoara sau al trenului care se grăbește și el din stația lor și cu gîndul să ajungă tute acasă și să tragă obloanele lîpsel lor de ambiție și de mîndrie elementară. Cunoștința mea a făcut filologie la Timișoara și acum ostează lîniștindu-se că dacă nu mai e aproape de Ștrandul termal nici șansele ei de acțiune, de afirmare, de angajare nu pot fi puse în discuție, rămîndu-i doar datoria somnolenței lenese și a slujbei cu încetîniturul. „Aici și timpul trece mai greu, ce știi dumneata, și cîteodată te apucă și un urtic...” Et bine, am înțeles-o, e cumpînt uritul neputinței, al măcinării vieții la marginea ei, între parantezele resemnării și nici nu cred că poate se lîngheța mai mare pentru cine se mulțumește cu justificările și se liniștește cu ele, în timp ce viața adevărată și mare și curajoasă și plină de clocot curge nesăvîrită și puternică și cuceritoare, Nemernică lășitate și jainică această mulțumire cu firimiturile de la un ospăț care lășpurile și s-ar fi refuzat. P. S. Cazul l-am înfîlînit și în alte ipostaze!

George DINU

plastică

Emil Florin Grama

La prima sa expoziție personală, Timișoara, organizată sub genericul „Flori pentru Cetate”, în cele două zile ale minigeriei de la Casa Universitarilor, Emil Florin Grama, tirgovean de origine, cu studii superioare de calitate la București, se prezintă ca un artist cu experiență creatoare și expozițională îndelungată, cu o pecete stilistică bine individualizată.

Specia naturii statice, cu flori, personajele picturii noastre, își îmbogățesc practica artiștilor contemporani structura și semnificațiile. Fără să-și piardă încărcătura afectivă intrinsecă, în lucrările lui Grama se ordonează compoziții și ritmic în spiritul sintezei formei, esențializării, al unei moderate abstracții (în care s-ar putea regăsi, filtrat, desigur, lecția meșterului Ion Sălișteanu, meșterul său de la Facultate). Mai intens și declarat în „Flori în vase de lut”, în „Contraste”, sau în „Amintiri”, cînd îndeobște prezent în lucrări, se întregăște un grafism expresiv care se întregăște în viziunea cromatică, măslînd-o.

Se impune în aceste naturi statornice, nevoile predominante de instaurare a unui spațiu, nu numai fizic, ci și cu verberații spirituale. Distribuția cu selecție și economie a obiectelor într-o asemenea spațiu revelează, prin asociații inedite, metafore: albul mat și lăptos din care se înfiripă viața lucrurilor; albul acesta face vizibilă, o dată cu mult, eterna uimire în prezența creatului din increat. Floarea, în temă analiză, nu are nevoie și rost să-și identifice în ierbare și lexicoane, adică, adusă la viață de voința creatoare a pictorului, ea, cu tot ce o înconjoară în patrulelutar pinzel, se topește în supra-realitate a unei stări de suflare conștiințiale.

„Flori pentru Cetate” oferă privitorului certitudinea rodului maturității creatoare a lui Emil Florin Grama. Deliu PETROIU

PREMIUL REY

LUNETA DE ROU

O... frumos, ce frum...
ce f...
să te doară cuvîntul pînă...
să bîzezi, să visezi, să vi...
cum cad — lumîindu-ț...
frunze — i...
priur-o lunetă să vezi...
și ape...
cerbii cum trec cîndvile...
cîinele toamnei, otînd te...
mai...
vara cu ierburi și flori...
cînd te-m...
ad își spui că ochiu-i un...
și cu-er-i o s...
e frumos — nu-i așa? ...
nu-u-

TANDREȚEA ILUZII

Iluzia —
ca un cerc imperfect în spațiu
din jurul ochilor tăi,
iluzia
ca o mare de cercuri în jurul stîlpei tale...

O, cîtă tandrețe are iluzia!

PAGINI DE JURNAL

Amăzi m-am plimbat spre străzile descolte ale...

VIAȚA ASOCIAȚIEI

• La Liceul pedagogic Caransebeș a fost lansată prezența Ucrului, volur-versuri Ucrului de I. deșcu. apărut de curiu...

Edtura Ervinos. Despre lum a vorbit poezii. Dumbrăveanu, Nicolae Adrian Munțiu, Octavia Iin și Iosif Imbri. Ioana Bulcă, de la Liceul Național „I.L. Caragiale” București, a citit versu-valumul lansat în cont-poetul Ion Budescu a r... la întrebările celor prez-elevi și cadre didactice-ceilui în cadrul unui-privind dezvoltarea...

contemporane. • Liceul-teatral din Jimbolia a fo-za unei jebătorii literare-l-a avut ca oaspeți pe se-Anghel Dumbrăveanu, I-tiu Cernet și Mandics C-Elevii, cadrele didactice-merosul public prezent:tat un susținut și fertil-cu scrierilor asupra...

lui literar de azi. • În-de marți a Cenaclului-șel Scriitorilor din Tim-și al revistei „Orizont”-loc un schimb de exp-ou membru Cenaclului-șo Zoltan” al Asa-După prezentarea sel-Cenaclului „Franyo 2”-făcută de președintele-lului, poetul și esitist-dies György, au existit-șia lor prozatorii C-Ianos și Illes Mihai. l-șian traduse în limba-de Brîndușa Armanca-șteții au participat...

Vighi: „proza citită est-evidentă modernitate (doi prozatori dispun-bună capacitate de a o-lume perfect artic-Marian Odaglu: „tex-tile dovedesc faptul că în față doi autori care de comunicat, alt în-semnificațiilor cit și în-șteia Brîndușa Ar-„textele au o factură c-nu ca mod de a înțele-ratura ei prin finalitat-estetică (...) foarte înt-sintetice (șirile în obs-ămediatului”; Mandics C-„In proza lui O. J. ex-permanență pendulară sa-ru și profan, cum și-dăitate de a gândi în dramaturgiei textul (...-și I.M. este ilustrativ...

miniaturi

tinței

tinței, în care oamenii investesc... în construirea unei linii de fabricație...

PREMIUL REVISTEI „ORIZONT“ LA CONCURSUL DE POEZIE „POESIS“ — CONSTANȚA, MAI 1988

LUNETĂ DE ROUĂ
O ce frumos, ce frumos,
ce frumos
te doară cuvântul pînă la os,

cocorii toamnei m-au lovit
cu aripi de lumină,
am fost sincer cu toată lumea,

să singereze
continu
cuvintele...
AMINTIRI CITADINE
Prietene, noi eram cei mai mari visători,

Eugeniu Nistor

nu am intrat la „Corsarul albastru“
să mă privesc în oglindă
și să văd cită distanță
a curs între noi doi.

TANDREȚEA ILUZIEI
Iluzia —
cu un cerc imperfect
în spațiul
din jurul ochilor tăi,

PAGINI DE JURNAL
Auzi m-am plimbat singur
pe străzile descurte ale orașului,

VIATA ASOCIAȚIEI

La Liceul pedagogic din Caransebeș a fost lansat, în prezența poetului, volumul de versuri Ucroniile de Ion Budescu...

Și eram noi două rîni între care au prins

IN OCHII TĂI...
În ochii tăi, ca o lagună,
se clatină tar trestii verzi —
ce crîng din amintire sună,

echo Un eveniment cultural

Fără să ezite în a risipi calificative, e mai mult ca sigur că oricare din participanții la Simpozionul interdisciplinar „INTERMEDIA 2“...

top POP SERVICE

WHITNEY HOUSTON

Emil Căprariu (Slatina Olt): Whitney Houston e născută la 9 august 1963 în Newark, New Jersey, într-o familie de artiști...

aqua-forte

Sărmană flință a fost Adam: n-a știut ce-i dragostea de mamă.
Încearcă să nu suferi cînd află că și alții știu ceea ce credea că știi numai tu.

televiziune

DUMINICĂ, 12 iunie. 11,30 Lumea copiilor. 12,30 Viața satului. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Închiderea programului...

plastică

Florin Grama

na sa expoziție personală, în organizată sub genericul „Centru Cetate“, în cele două săli ale galeriei de la Casa Universitară...

Deliu PETROIU

José Ortega y Gasset

GIOCONDA

Marburg, septembrie 1911

Creatorul a dat frumusețea pe pământ pentru a fi furată. La urma urmelor, furtul este un gest de admirație față de obiectul furat, ceea ce se apropie mai mult de eroism decât civilizația și liniștita satisfacție aflată la adăpostul legilor. Cind obiectul furat este o femeie, incitarea la furt crește, pentru că, în egală măsură, într-un anumit fel, Creatorul a făcut femeia pentru a fi răpită. Eu nu spun că așa trebuie să fie, dar ce să facem dacă El așa le-a ordonat? Mona Lisa, femeie de neprețuit și de o frumusețe fără pereche, era condamnată, încă de la început, să fie furată într-o zi stăpînului ei legal. Între știrile din presă, prilejuate de furtul celebrului tablou, se află una foarte curioasă care dovedește ceea ce spun eu. Acum un an și jumătate, s-a publicat la Copenhaga un roman intitulat *Mona Lisa*, al cărui autor se ascunde sub pseudonimul *Hoyer*. În acest roman se făcea aluzie, cu toate amănuntele, la furtul tabloului, la eforturile d-lui Homolle, directorul Luvrului, pentru a-i afla ascunzătoarea, la comentariile presențiale universale, totul, în fine așa cum s-a întimplat. Și erau atîtea coincidențe, încît mulți lume din Copenhaga ajunseser să creadă că autorul atentatului era autorul cărții; dar nimeni n-a putut afla cine era *Hoyer*, acuzat cel puțin de un gînd rău.

Astfel profetia s-a împlinit și ceea ce era scris s-a adevărit. A dispărut deja ilustrația figură și cine știe dacă o vom mai vedea vreodată. Tragicul destin pare că-și prelungește puterea misterioasă, care —

pentru a fi desăvîrșit, heteroclit, neliniștitor acest bărbat — gravita asupra operelor lui Leonardo. Se spune că zeii îl urmăresc pe acela care aspiră la realizarea unor idealuri prea înalte și ei iubesc mediocritatea și vor să mențină specia umană în limitele domesticului. Leonardo a reprezentat, totuși, o enormă aspirație spre imposibil și, în afară de asta, a opus, cît timp a trăit, ostilități puterilor supranaturale, o inimă plină de dispreț. Iar zeii, deși nu l-au învins viu, încearcă după moarte să-l șteargă urmele, pentru ca în ochii lor să nu renască în oameni dorințe atît de subversive și eroice (...)

Chiar și maltratată, repicată, mușcată de lumină, de aer, de frig, de foc, de praf, de mai rămînea Mona Lisa, doamna florentină care l-a incitat pe Leonardo să exprime, într-o interpretare proprie, eternul feminin (...). Era Madona Nemulțumiri și sancționa cea multumire pe care am dobîndit-o prin limitarea noastră. Spuneam eruditului, învățatului că orice înțelepciune este tristă și că în îmblînbirile conceptelor scapă ceea ce e mai prețios în viață; spuneam senzualului indolent că mîngîierile cele mai delicate sînt rezervate celor mai severi și energici bărbați; spuneam ascetului că liniile curbe și vibrațiile există, cu sau fără voia lui; spuneam inginerului că în jurul lui se scurge un torent de poezie, iar poezului că versul este un paradis al acțiunii, politicianului democrat îi vorbeam despre delicia imperiului, iar imperialistului despre relativitatea puterii. Mona Lisa era o creatură sata-

nucă, soră a șarpelui, care, la rîndul lui, era fratele Evei; opera sub formă de tentație. Dar arătîndu-i flecărul bărbat absurdul mîrgînirii sale, demonstrîndu-i că universul e mai cuprinzător decît meseria lui, decît sistemul, decît temperamentul, decît poporul lui, ea realiza o influență socializatoare, făcîndu-l pe fiecare să-și dorească a fi aproapele celuilalt (...)

Leonardo n-a vrut niciodată să se despartă de acest tablou. Dar, atenție, nu este vorba de o aventură trivială: femeilor le place să-și imagineze că în spatele flecării opere artistice se ascunde o poveste de dragoste, o idilă sau o pasiune, dulce sau amară, în care femeia are rol de muză. Muza este unul din cele o sută de mituri la care femeia a colaborat pentru a se face necesară bărbatului. Și cum în zilele noastre femeile exercită o presiune mai mare ca niciodată asupra sentimentaliților, ele au imprimat nota dominantă a psihologiei curente, iar critica artistică și literară ascultă de ea reconstruind sufletul pictorilor, muzicienilor și poezilor pe scheletul relațiilor cu femeile. Totuși, cu toții știm că semnificația originară a cuvîntului muză este „oțiu”. Iar „oțiu”, în sensul clasic, este opusul muncii utile; ei înseamnă a nu face nimic, ci a munci inutil, a munci fără salariu sau beneficiu material, a depune un efort pe care-l dedicăm realului, supremului. În sinea mea sînt convins că marile oameni au datorat întotdeauna mult mai mult acestui oțiu viril decît muzelor din carne și oase. În cazul lui Leonardo nu există îndoială: această femeie, acca femeie, într-un cuvînt, femeia concretă l-a fost total de prisos; nu a izbucit niciodată. Foarte frumoasa sa fizionomie, puțin efeminată, în ciuda staturii înalte și a puterii musculare — Vasari afirma că putea să îndoale o potcoavă ca și cum ar fi fost de plumb — nu l-a adus mare noroc și nici el n-a pornit în căutarea lui. Sexul frumos caută în bărbat mai înții de toate o vilvataie de pasiuni și un avînt al voinței; ambele l-au lipsit lui Leonardo. Nici n-a iubit femeile, nici n-a fost iubit de ele. Destin comun temperamentelor speculative, care nu descind niciodată din contemplare pentru a se avînta

în lupta vieții, care nu ies niciodată din sine pentru a se contopi cu ceilalți. Locul clasic unde cred că se regăsește această idee se află în memoriile lui Rousseau, în acea pagină în care se fac referiri la o femeie venetiană ce, găsindu-l îndărătnic față de dragoste, l-a spus: *Zanneto, lascia le donne e studia la matematica*. Asta a făcut Leonardo: a studiat matematica, știința directoare a Renașterii cea care a făcut po-

sibilă întreaga istorie

Atunci, Mona Lisa? Lisa di Antonio Maroldo Gherardini, vădugă din Neapole, s-a căsătorit în 1495 cu Francesco di Bartolomeo di Zanobi del Giocondo născut în 1460; se află cel mai distins cetățean al Florenței. În 1499 era unul dintre priorii în cerut ca Leonardo, în jur de ani, ajuns în culmea sa de măiestrie să facă portretul soției sale, asta e totul. Vasari relatează cu oportună simplitate că în anul s-a chinuit la această opera și l-a lăsat neterminat; nu l-a lăsat, și nici nu a murit din cauza ei. În 1506, Leonardo s-a mutat din nou la Milano și l-a lăsat în 1516 pleacă în Franța și șchlopătînd dar nu se poate spune că opera neterminată. Probabil că nu l-a părăsit niciodată dorința de a-l picta. Leonardo a fost întotdeauna foarte meticolos; lucra pentru perfecțiune. Fără îndoială, pentru a putea de muncă la un tablou, el trebuia să aibă în același timp lucrul de față. *Bătălia de la Anghiari*, tabloul prea mult oțiu pentru a fi nevolesc de o femeie deosebită.

JULIA DINESCU: „Metamorfoză” (argilă).

La Florența îl întâlnim pe tânărul Michelangelo, care se străduie să impresioneze pe contemporanii prin „dilema gingășia” compozițiilor sale. Întîlniște pe tânărul Leonardo pe care, puțin timp după căsătoria în Italia întregă îl va numi „ribilul” Michelangelo. Leonardo era un om rămas în urmă, un om care nu se admira pe Leonardo, ci numai credință, afirmă Vasari, și sinteză; Leonardo era o creație, îndoială, dintr-o analiză. Cu îndărătnicia sa, Buonarroti îl face ca și cum Leonardo să-l disprețuiască după cum spun aneii. Leonardo s-a aprins la căsătorie și-a pierdut cumpătul și a început să se răspundă învenențelor triumfătorului. În aceste condiții începe portretul *Giocondi*. Leonardo retrage din fața lui Michelangelo în cel mai ascuns colț al lui, iar acolo descoperim o femeie înaltă și frumoasă, Mona Lisa este expresia unei sale atitudini în fața

În românește
Administrație
DOBRE NEUMAI

Proletari din toate țările

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC

INALTĂ PENTRU

Una din ideile-fo...
magistrului Expun...
zentate de tov...
NICOLAE CEAUȘES...
privire la unele...
ale conducerii activi...
nomico-sociale, ale...
ideologice și politi...
tice, precum și ale...
internaționale este...
fundamentală pentru...
strategie revoluț...
partidului nostru —...
cialismul reprezintă...
ră istorică complexă...
dicioasă, realizată cu...
și pentru popor.
sinteză a unei înțe...
perioare, profund...
ce a procesului legi...
făptuire a noii orđi...
asigurare a unei fr...
tăți a muncii și vie...
ror, de formare a...
nou, animat de prî...
normele eticii și ec...
cialiste, această ic...
inestimabilă valoare...
că și practică, cons...
veritabil ax direct...
vității tuturor co...
Așa cum cu pregn...
niază secretarul g...
partidului în Expt...
activitatea lor,
activul și cadrele...
trebuie să întăre...
tinuu legăturile cu...
oameni ai muncii,
gul popor”. Teza

Viața în prelungirea literaturii

„Cît de minunat e să fii scriitoare și femeie în secolul al XX-lea!” — exclamă romanciera britanică Muriel Spark, savurînd, prin eroina romanului publicat în 1981, scriitoare și ea, adîncimile literare ale unui veac pe care și femeile — mai nou — înțeleg să îl pătrundă bine.

Plasată de Malcolm Bradbury alături de Nabokov și Bart, de Iris Murdoch și Günther Grass, Muriel Spark ilustrează o variantă a fenomenului modernist în căutarea „introverșiunii narative”. Exilată în propria-i subiectivitate, explorîndu-și repetat aceleași falii sufletești, autoarea înțelege să evadeze prin răsturnarea itinerariului: cartea ei și cartea eroinei, Fleur Talbot, devin puncte nodale ale existenței de unde pleacă, de fapt, viața. Literatura se dovedește a fi mai autentică decît realitatea, iar aceasta, la rîndul ei, se deconspiră ca ofensator literar. Concluzia evidentă: numai prin literatură putem face puțină ordine în noi și în cel din jur. Iată de ce exercițiul scriitoricesc o domină pe Muriel Spark. Iar Fleur Talbot — a vorbi despre una înseamnă a o defini implicit pe cealaltă — evoluează și ea într-o ființă a ordinii: scriind despre sine în multiplicitatea complice a lumii înseamnă a scrie despre toți. Lumca romanului e gîndită astfel încît cel ce o simte să nu se anuleze, ci să se dezvăluie integral. Totuși, Muriel Spark urmărește o formă de confesiune specifică: cordial-comunicativă, Fleur Talbot își istorisește direct și spontan aventura scrierii și editării romanului său, *Warrender Chase*. Autentică și accesibilă, discretă și fără ostentație Fleur/Muriel naște literatură la confluența dintre meditație și neliniște. Refuzînd inclusat banalul. Opunîndu-se vulgarității. Și respingînd ipocrizia. Pentru ca tot ceea ce pare *déja vu*, *déja vécu* să recîștige forța proiecției în etern uman.

Voința nestînsă a eroinei de a produce literatură, de a stăpîni viața prin falmă nu o lipsește de acea trufașă demnitate a scrisului pe care numai unii o au. Cel dăruț și curaj. Iar aici nu încape nici o îndoială. Și Fleur și Muriel sînt convinse că sînt cu adevărat scriitoare — prin orgoliile și aspirațiile lor, prin obsesiile și curiozitățile ce le răvășesc. Ele știu să exploateze un subiect banal, lipsit de întortochieri și răsturnări de situații. Personajele capătă culoare și se conturează atunci cînd reușesc să ilustreze nu realul, ci literalul Fleur

cartea străină

Talbot urmărește fiecare gest, fiecare cuvînt al celor din jur, nu pentru a lăsa fecundată cu idei și impresii, ci pentru a verifica autenticitatea celor scrise. Totul se confirmă ultimilor — literatura ei pătrunde încet, încet, în viață, și gînd trînicie, Conducătorul Asociației Autobiografice, la care e angajată, Sir Quentin, se dovedește copia fidelă a personajului creat anterior, compoziție du-se ciudat de asemănător, oferind replici fără știință imitate aida, și gînd exact în accidentul de mașină pe care autoarea l-a gîndit eroului. Dezgustată și fascinată în același timp de atîta lipsă de fantezie, Fleur intră într-un joc al provocărilor care îi permite să-și alimenteze vîna poetică prin așiftarea celor din jur. Pe Beryl Tims, secretara și colaboratoarea lui Sir Quentin, o sîrmește pentru a-i dezlînta egosmul nemărginit, pe Dottie, soția unui tin, o sîrmește pentru a-i dezlînta egosmul mediocrității, iar pe bătărina mamă a lui Sir Quentin, pentru a urmări cum clarviziunea spiritului nu poate fi hantată de pată de decrepitudinea fizică. Și aceste personaje au într-un fel sau altul a face cu scrisul, dar ariditatea lor sufletească le pustiește. În fine, membrii Asociației Autobiografice își pun pe hîrtie amintirile, din nostalgie sau din paranoie. Deformările lor sînt amplificate de Fleur, care, în timp ce dăruie grafiază manuscrisele, intervine brutal în redactare, regîndînd trecutul în căruia. Din nou dinspre literatură înspre viață. Ca o decisivă și pilduitoare parabolă.

Cîteva cuvinte despre traducere: dificultatea titlului (*Loitering with Intent*) a fost ingenios depășită, sugerînd ceea ce autoarea și eroina ei au spus despre sine — hoinare printre cuvinte, au înțeles cum să se preumune prin viață cu rost. Traducerea apare interiorizată și ea prin fericita meditație asupra sensurilor, pe care o evocă mereu. Speranța noastră este ca lăsa Șora-Dimitriu să preia mai des poverile pe care un Mircea Ivănescu, un Petre Greșia, Catinea Ralea sau alții alții le-au purtat, sistfic, pentru cititorii români.

Pia BRÎNZEU

* Muriel Spark, *N-AM HOINARIT CHIAR FARA ROST*, traducere de Heana Șora-Dimitriu, Editura Univers, 1988.

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLTESCU, NICOLAE PÎRUV, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODN...
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepub...
nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42 907

sibilă întreaga istorie modernă. Atunci, Mona Lisa?

Lisa di Antonio Maria Noldo Gherardini, originară din Neapole, s-a căsătorit în 1495 cu Francesco di Bartolomeo di Zanobi del Giocondo, născut în 1460; se afla primul cel mai distins cetățean al Florenței; în 1499 era unul din cei 12 *buonumini*, în 1512 - unul dintre *priori*. În 1503 cerut ca Leonardo, în jur de 25 de ani, ajuns în culmea faimei să facă portretul soției sale. Aceasta e totul. Vasari relatează cu oportunitate simplitate: „Pentru ani s-a chinat la acest tablou și l-a lăsat neterminat”. Adică nu l-a lăsat, și nici nu l-a terminat celor ce i l-au cerut. În 1506, Leonardo s-a mutat din nou la Milano și l-a luat cu el în 1516 pleacă în Franța, bălă și schiopătând dar nu se desparte de opera neterminată. Probabil că nu l-a părăsit niciodată dorința de a-l sfârși. Leonardo a fost întotdeauna meticolos; lucra pentru eternitate. Fără îndoială, patru ani de muncă la un tablou, chiar dacă în același timp lucra și la *Bătălia de la Anghiari*, constituie prea mult oțiu pentru un fi nevole de o explicație deosebită.

La Florența îl întâlnește pe tânărul Michelangelo. Maestrul ce strălucise admirabil în epoca temporanilor prin „dulcea și gingașă” compozițiilor sale, îl întâlnește pe tânărul florentin pe care, puțin timp după aceea, Italia întreagă îl va numi „mirabilul” Michelangelo, temperament posac și viril, nu-l poate admira pe Leonardo. E doar numai credință, afirmare, creație, sinteză; Leonardo este spiritual, îndoaială, dialectic, analiză. Cu îndrăzneala-i năvălă. Buonarroti îi face cunoștință lui Leonardo că-l disprețuiește, după cum spun anecdotele. Leonardo s-a aprins la față și-a pierdut cumpătul și neștiut ce să răspundă imperențelor triumfătorului tinereții în aceste condiții începe portretul *Giocondo*. Leonardo se retrage din fața lui Michelangelo în cel mai ascuns colț al lui, iar acolo descoperă forța feminității din el; portretul Mona Lisa este expresia ultimă a atitudinii în fața lumii.

In românește de
Adriana
DOBRE NEUMAN

ea străină

elor din jur, nu pentru a se căuta autenticitatea celor scrise. Inceț, încet, în viață, clișee, la care e angajată, Sir și creat anterior, comportă știință imitate aidoma, strătoarea l-a gândit eroului ei, lipsă de fantezie, Fleur intră alimenteze vina poetică prin colaboratoarea lui Sir Quen-irginit, pe Dottie, soția unuia lar pe bătrâna mamă a lui ritului nu poate fi handicape au într-un fel sau altul de pustiește. În fine, membrii trile, din nostalgie sau din ur, care, în timp ce dactilo-are, regândind trecutul fie- Ca o decisivă și pilduitoare

Pia BRÎNZEU

FARA ROST, traducere de

ȘOARA, strada RODNEI 1.
f). Manuscrisele nepublicate
se fac la P.T.T.R.

B.T. Index : 42 907

Orizont 24

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 24 (1111) 17 Iunie 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

TEZELE PLENAREI C.C. AL P.C.R. — PROGRAM DE ACȚIUNE AL ÎNTREGULUI POPOR

INALTĂ RESPONSABILITATE PENTRU ÎNFLORIREA PATRIEI

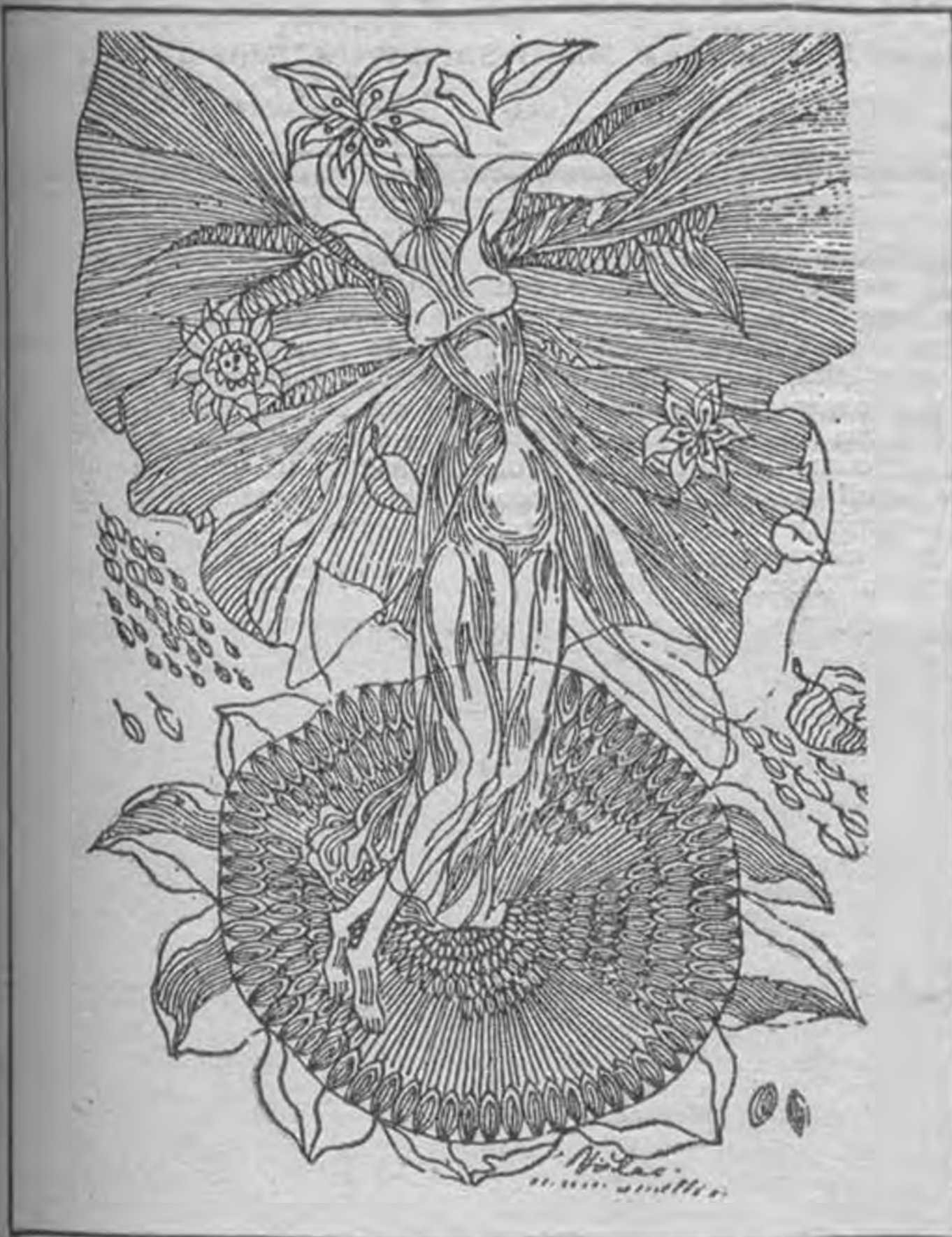
Una din ideile-forță ale magistralei Expuneri prezentate de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale este aceea — fundamentală pentru întregul nostru — că socialismul reprezintă o operă istorică complexă și grandioasă, realizată cu poporul și pentru popor. Strălucită simbolizează a unei înțelegeri suferitoare, profund democratice a procesului logic de înăptuire a noii orânduiri, de asigurare a unei înalte calități a muncii și vieții tuturor, de formare a omului nou, animat de principiile și normele eticii și echității socialiste, această idee, de o inestimabilă valoare teoretică și practică, constituie un veritabil ax director al activității tuturor comunistilor. Așa cum cu pregnanță subliniază secretarul general al partidului în Expunere, „în activitatea lor, comunistii, activii și cadrele de partid, trebuie să întărească continuu legăturile cu masele de oameni ai muncii, cu întregul popor”. Teza de amplă

deschidere revoluționară a construirii socialismului cu poporul și pentru popor s-a concretizat în crearea unui cuprinzător și original sistem democratic, a unui vast cadru instituțional de participare a întregului popor la conducerea societății. Acest sistem larg democratic, unic în felul său, a luat ființă în urma unor cuceriri și acte revoluționare, prin renunțarea curajoasă la unele forme și practici închistate, dogmatice, prin experimentări sociale științifice gândite și organizate, în contextul unei nețărmurite încrederi în capacitățile creatoare ale poporului, în atașamentul său față de socialism.

Structurarea acestui sistem larg democratic, care cuprinde consiliile oamenilor muncii ca organe colective de conducere a activității economice și sociale, adunările generale ale proprietarilor, producătorilor și beneficiarilor, organismele județene, consiliile naționale pe domenii, congrese și conferințe naționale periodice, și-a demonstrat, pe deplin, în cele aproape două decenii de când

Dr. Gheorghe ȘORA

(Continuare în pag. 7)

Perfecționarea conducerii științifice a societății socialiste

Magistrala Expunere prezentată de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie a.c., aduce o serie de teze noi vizând dezvoltarea din toate domeniile, care sînt dezbătute pe larg de către toate organele și organizațiile de partid. Acest document de excepțională importanță pentru direcționarea conducerii și organizării social-politice, căruia i se adaugă Expunerea la ședința comună a Consiliului național al oamenilor muncii și Consiliului național al agriculturii, se evidențiază și prin ideile și conceptele noi cu multiple semnificații pentru teoria revoluționară a clasei muncitoare. Subliniind justetea liniei politice generale a partidului, calitatea planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială care exprimă interesele fundamentale ale poporului român și corespund cerințelor actuale de dezvoltare, secretarul general al partidului atrage atenția asupra unor deficiențe și greutăți mai ales în conducere și planificare. În aceste documente se arată că nu s-a statortnic încă un raport optim între ministere (inclusiv Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale), centrale și întreprinderi. Problema care au apărut se datorează în bună parte unei supraaprecieri a posibilităților organelor centrale, tendinței acestora de a se îndepărta de întreprinderi. Or, în actualele condiții, fiind industria și agricultura s-au dezvoltat și diversificat extrem de mult, deciziile optime nu se pot lua decât pe baza unei conlucrări multilaterale între organele centrale și factorii de răspundere din întreprinderi. Se impune, bineînțeles, în continuare o perfecționare a conducerii unitare, centralizate a economiei, dar însăși această perfecționare solicită tot mai mult o mai precisă delimitare a atribuțiilor atât ale ministerelor, centralelor, cât și ale întreprinderilor. Unele probleme în de nivelul superior de decizie, altele însă nu pot fi soluțio-

nate eficient decât la nivel de centrală sau numai în întreprindere. A apărut o anumită neînțelegere și în ceea ce privește raportul dintre răspunderea individuală și răspunderea colectivă. În spiritul principiului comunist al muncii și conducerii colective se recomandă ca luarea deciziilor să implice cât mai mulți factori și mai ales să fie consultați specialiștii din domeniile respective; documentarea vastă, selectarea informațiilor după gradul lor de aplicabilitate în producție, confruntarea liberă de părerii, schițarea unor variante de acțiune și decizie, sistematizarea și operaționalizarea lor presupune dezbateri și colaborare. Până la urmă însă hotărîrea este luată de directorul întreprinderii și aceasta poartă întreaga răspundere în fața organelor superioare. Conducerea pe baza planului unic trebuie să se îmbine armonios și să se sprijine pe extinderea rolului și atribuțiilor centralelor și întreprinderilor. Tendința organelor centrale de a se îndepărta de realitatea din întreprinderi este tot altă de greșită și dăunătoare ca și tendința centrifugă a unor întreprinderi de a nu respecta planul, ceea ce dovedește dificultăți de adaptare și integrare, dacă nu cumva interese înguste sau o slabă pregătire politică. Același raport dialectic apare și în alte ipostaze: umanism-legalitate, democrație-ordine și disciplină. Ordinea și disciplina, respectarea strictă a legilor sînt condiții elementare ale activității economico-sociale și în general ale vieții civilizate, respectarea lor condiționînd dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare; lărgirea drepturilor și atribuțiilor poate fi justificată numai în măsura în care încrederea acordată contribuie la dezvoltarea producției, la îndeplinirea mai promptă a planului.

Hotărîtoare în perfecționarea conducerii este și politica de cadre. Secretarul general al partidului consideră a fi necesară în etapa actuală instituirea concursului atât pentru ocuparea posturilor de conducere, cât și în întreprinderi, pentru muncii-

tori, atunci cînd se trece de la o categorie de calificare la alta. Au dat, de asemenea, rezultate bune aplicarea principiului rotației și perioada de încercare. Colectivele de oameni ai muncii din întreprinderi pot obține rezultate meritorii numai dacă au în fruntea lor conducători competenți, bine pregătiți profesional, tehnic și științific, devotați partidului și poporului.

O atenție deosebită se acordă și necesității îmbunătățirii modului de desfășurare a întrecerii socialiste, a competiției între întreprinderile de același profil. Sistemul de indicatori al întrecerii socialiste trebuie astfel modificat încît ponderea cea mai mare în aprecierea finală să aibă îndeplinirea planului, productivitatea și eficiența producției, calitatea mărfurilor realizate care urmează să poarte marca fabricii.

Pornind de la tezele Congresului al XIII-lea al P.C.R. și ale Conferinței Naționale din decembrie 1987, privind rolul determinant al științei și învățămîntului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta că „Trebuie realmente să tragem toate concluziile din ceea ce am stabilit, că întreaga dezvoltare de construcție socialistă nu se poate realiza decât pe baza celor mai noi euceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, a legării strînse a științei cu învățămîntul și cu producția, a ridicării continue a nivelului de cunoștințe tehnico-profesionale ale tuturor oamenilor muncii”.

Susținînd ferm teza rolului determinant al științei și învățămîntului în dezvoltarea societății, necesitatea integrării rapide în producție a noilor euceriri ale științei și tehnicii, înfăptuirea unei noi revoluții tehnico-științifice și a unei noi revoluții agrare, insistînd asupra analizei și interpretării științifice în conducere și decizie, definind conceptul de conducere științifică, t o v a răș u l NICOLAE CEAUȘESCU a conturat ideile forță ale științei conducerii societății socialiste.

Constantin STRUNGĂ

Alte „exerciții de admirație”

•cronica literară•

Despre tranziție

1. Un eveniment mi se pare apărut, în colecția „Capricorn” a „Revistei de istorie și teorie literară”, a volumului *Portrete și semnificații de Vasile Băncilă*. Cu ediția îngrijită și adnotată de Ileana Băncilă este reus în circulație un om de cultură al cărui scris nervos, tensionat, de o admirabilă finețe a notației și de o strălucitoare pregnanță a gândului mărturisea, totodată, o puternică vocație de scriitor. În prefața, intens participativă, semnată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga se spune: „A readuce în actualitate cu acest volum pe Vasile Băncilă, scriitorul, înseamnă, dintr-o dată, a umple un gol, a restitui culturii românești una dintre componentele ei cele mai dens articulate. Deoarece conștiința europeană a acestui eseist, formată în studiile filosofice întreprinse la București și la Paris, i-a conferit o perspectivă integratoare, în epocă, asupra oamenilor și fenomenelor culturii naționale, îndemându-l să se pronunțe, cu fermitate iubitoare chiar dacă nu întotdeauna și deplin obiectivă, în problema fundamentală a acestei culturi: scara ei de valori.” Studiile despre Malorescu, C. Rădulescu Motru, Ion Petrovici, Simion Mehedinți, Spiru Haret, Vasile Pârvan, N. Iorga, Lucian Blaga, Ion Chinezu, Panait Istrati, Gheorghe Anghel angajează, de fiecare dată, probleme fundamentale ale culturii române. Aș îndrăzni să scriu că nimeni nu a scris cu atâta dăruire (profunzime) despre nașterea tiparelor moderne ale culturii noastre.

2. Patru studii (eseuri) sînt din anii 1933-1935, restul — marea majoritate — din perioada 1968-1974. În a sa *Istorie a filosofiei românești* (Ed. a II-a, București, Societatea română de filosofie, 1941, p. 238-243) N. Bagdasar îl așează pe Vasile Băncilă în seria Lucian Blaga, Eugeniu Speranția, Mircea Florian, Dan Bădărău. Vasile Băncilă avea, în anul istoriei... 43 de ani. Scrie istoricul filosofiei: „Dintre tinerii din generația lui, Băncilă e cel mai fecund. El a îmbrățișat, în multe articole publicate, cele mai variate teme, aducînd contribuții interesante în aproape toate domeniile filosofiei. Astfel, metafizica, logica, etica, estetica, pedagogia, sociologia, filosofia culturii și a religiei îl pot revendica deopotrivă. Ceea ce caracterizează însă activitatea filosofică a lui Vasile Băncilă este o reflectare liberă asupra problemelor, emancipată de spiritul de erudiție, este încercarea de a le soluționa urmîndu-și drumul lui personal.”

Portretele lui Vasile Băncilă beneficiază din plin de știința și libertatea de mișcare în domeniile „care îl pot revendica deopotrivă”. Unghiul nou prin care eseistul analizează și interpretează, fermitatea și energia cu care „distinge” nu ignoră, ba chiar presupune, disciplina gîndirii. Eseistica de fermecătoare libertăți a lui Vasile Băncilă e o știință riguroasă. Cine cunoaște studiile mai vechi ale gînditorului va pricepe mai bine temele pe care se construiesc numeroasele noutăți, atât de spectaculoase, ale portretisticii. Portrete și semnificații plutește ca un aisberg, cu dimensiunile-i majore ascunse de apele reci ale obsedantelor decenii.

3. Frenesia disociativă și feroarea asociativă din eseurile anilor (mai) tineri este înlocuită de o privire din înalt. Omul a văzut multe și a trăit destule; teoriilor de altă dată li s-a adăugat liniștea anilor de reflecție. Gîndul a stăruit mult asupra aceluiași întrebări și precizia portretelor, plasticitatea lor derivă, poate, și din această limpezire a gîndului. E evidentă tentativa bătrînilui înțelept de a le explica învățăcelilor de azi cum a fost lumea prin care a trecut el. Vasile Băncilă cunoaște lumea arhitecților spirituali din interior și lumea celor care au construit România modernă dintr-o experiență cvasiintimă. De aceea, există o familiaritate a monologului; eseistul depune mărturie. Este, am putea spune, un martor calificat. Descoperind viața sufletească a lui Malorescu, Pârvan, Iorga, a lui Mehedinți sau Blaga, Vasile Băncilă relevă unitatea interioară a vieții spirituale românești. Analizînd creativitatea națională cu instrumente de mare finețe, Vasile Băncilă angajează (și) alte mize decît Cioran în ale sale *Exerciții de admirație*, carte lingă care, iată, așez azi volumul *Portrete și semnificații*.

4. Vasile Băncilă vorbește de la înălțimea unor propoziții teoretice verificate de-a lungul timpului de el însuși. Nimic provincial, și totuși patina locului își face simțită prezența în fiecare pagină. Gînditorul nu e un abstrus. O geografie literară patetică își înalță reliefulurile în studiile sale. Cioran se distanțează, Băncilă iubește. Locurile în care provincialul Vasile Băncilă se petrece sînt cutelurate de apele freactice ale unei sensibilități fremătătoare. Balta Brăilei, Bărgăntul sînt asumate cu bucuria celui care știe că Provincia poate fi un centru al lumii.

Chiar dacă nu restituie cit ar fi fost necesar, apariția acestei cărți este un eveniment. Un moment în redescoperirea deceniilor „pierdute” ale culturii noastre.

Cornel UNGUREANU

* Vasile Băncilă — **PORTRETE ȘI SEMNIFICAȚII**. Ediție îngrijită și adnotată de Ileana Băncilă, Prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Col. Capricorn, 1988.

Există, în noul roman al lui Ion Florian Panduru*, câteva scene care țin minte. Ele sînt memorabile nu numai pentru că fac dovada inușurii a prozatorului (aici, probabil, îndelungatul său exercițiu în genul scriiturii fi spus cuvîntul), cît, îndeosebi, fiindcă au pulsul și concretețea realului. De cum sînt memorabile și pentru că, mai mult decît episoade, decît noduri narrative, scenele sînt, în fond, enclavele simbolice ale unui discurs de pronunțare, care, dincolo de reacții, comportamente, atitudini, psihologii, vorbesc despre un destin. Despre dramatismul și, totodată, sublimul acestui destin. Despre altitudinea, dar și — habet fata — derizoriul lui.

Înainte însă de a le aduce în discuție, notez că Sub merii sălbatici este un roman al procesului de urbanizare. Al tranziției, în multiplele sensuri pe termenul le poate căpăta. Sub presiunea firească a legilor devenirii, o apăsătoare (i.e. o colectivitate) străveche din inima Munților Banatului — Satbătrîn — se destramă, se „mută” ceva mai la vale, în Priboi și Mîndreana. Cel de-a treia supraviețuitorii, sînt numai cîțiva, oameni trecuți de cea de-a treia vîrstă a coace, generația următoare, „moștenitorii”, locuitorii harnici și descurcăreți. Intemeiază, dacă nu o altă civilizație, un alt fel de a trăi, care îl resoartă în țat pe al celor dinții. Concepția cvasiprimitivă a celor de „sus” („în Satbătrîn legea se răsucea după nevol, ca ledera”), își pierde, prin asimilare, încălțările metafizică. Valorile etice și morale sînt trecute prin furcile caudine ale unui mod diferit, pragmatic, de înțelegere a relațiilor interumane, în ultimă instanță a existenței. Un mod, deocamdată, după o regulă bine cunoscută, reducînd aproape totul (sentimente, emoții, trăiri) devine negociabil în termenii materialității. Oamenii își procură „tildivor” și „recamel”, au vile arătoase și măști. Împodobesc plină și curțile cu faianță și marmură. În perceperea spectacolului acestei lumi a formelor fără fond, receptivitatea romancierului acționează fără rețineri. Privirea sa este lucidă, însă nu tăioasă, plină de un umor ironic, însă nu agresiv ironică, percutantă dar nu justițiară. Registrul de așezare al scriiturii rămîne un lirism grav ce dă consistență, totuși poetică (cu o zle, blind melancolică, a crepusculului), substanței narative ale cărei elemente — oniricul și fantasticul, pe de-o parte, și, pe de altă parte, derizoriul cu lențe de kitsch — întind destule capcane în spațiul dintre ele.

Cea mai pregnantă dintre scenele pomenite la început este aceea a bătrînilui Mircu O moarte mereu „aminată” („Sînt cum e piatra — spune un moment dat, personajul. Mi-e teamă că nu mai am moarte”), ce poartă în plinurile sale epice o dublă semnificație simbolică; aceea a permanentei, a nepetuității unei lumi intrate în agonie; lumea muntelui, cu legile, credințele, superstițiile, semnele, simbolurile și, mai ales, morala ei, inefabile pentru străin. Vechi de cînd pămîntul. Prozatorul le cunoaște și le stăpînește. Le înfrînă într-o urzeală narativă a cărei putere de sugestie trimite la proza lui Ștefan Titel. Pe de altă parte, „reiterarea” morții celui din urmă supraviețuitor, Satbătrîn deschide cîmpul pledoariei pentru reperul esențial în care spiritul de viață locului și-a aflat dintotdeauna sursa de a dăinui: familia. Într-un fel, Sub merii sălbatici este, în bună parte, un roman de familie. Însă numai pe într-acolo unde, prin destinul Mirculeștilor, Ion Florian Panduru sugerează, în fond, destinul unei întregi colectivități. Spectrul degradării acestui reper fundamental îi prilejulește autorului pagini remarcabile. Către finalul romanului, înmormîntarea lui Ieremia, pusă la cale de „familia” degenerată a fiului, se transformă într-un carnaval grotesc; bătrînii sînt puși să cînte și să danseze tragicul se dispersează în cinism, semn că, în absența reperelor, lumea își pierde de orice echilibru.

La polul opus, scenele din pregătirea unei nunți în Priboi reflectă aceeași dezechilibrare, într-o altă manieră însă. Umorul și ironia ating cotele maxime. Realismul e frust, fără menajamente. Romanul evită însă orice atitudine trăsăntă. Vizînea e cuprinzătoare, deci permeabilă. Ceea ce se întîmplă nu este decît expresia crizei pe care orice etapă de tranziție o induce. Sub aluviunile momentului, cel puțin o șansă rămîne. Este ideea pe care ultimele pagini ale romanului o sugerează.

Sub merii sălbatici este o carte scrisă din interiorul universului uman pe care îl sondează. Prin urmare, exactă, autentică, fără prețiozități, fără adlocuri trucate. Un roman semnificativ în proza care, în ultimii ani, și-a propus să recupereze, altfel decît în linia tradiției locale, spațiul spiritual bănățean.

Marian ODANGIU

* Ion Florian Panduru, **SUB MERII SĂLBATICI**, Editura Cartea Românească, 1988.

„Cartea-i un fluture...”

„... aflăm dintr-un suav dialog cu Teodora (inclusiv, printre altele, de Dumitru Toma în recentul său volum *Povești pentru furnici și copii mai mici*) și dacă decupăm aparent ocazionala afirmație este nu „alt” pentru că găsim în metafora ei expresia lapidară a unei poetice în nuce, cît pentru avantajul de a dispune astfel de o primă definiție (prin parafrază) a unei cărți inedite. În condiția lor ultimă, miniaturile lui Dumitru Toma se supun, ele însele, formei plastice a zborurilor în imaginație, reținînd din dinamica lor grația și firescul proprii oricărei mișcări spontane.

Cu o singulară excepție (Noaptea uriașului), toate celelalte texte părăsesc convenția titlului pentru a fi nu povești, ci schițe, dialoguri, tablete, fabule, farse, parabole sau orice altceva în ordinea poeziei, a umorului sau a prozei lirice. În risipa de idei și pretexte pare să germineze materia fărîmîtată a unui roman, poate despre inocență ori despre rosturile unei cunoașteri ingenue. Nu e deloc exclus ca micile

scenarii să valorifice în fond fragmente disparate dintr-un posibil jurnal de scriitor — ipoteză care, mai în glumă, mai în serios, întîmplînd lectură odată cu primul text. De

consemnări

aici, probabil, aerul de dezinvoltură și liberă improvizare (a se vedea, mai ales, categoria poveștilor „de noapte bună”), deși, dincolo de acesta, undeva mai adînc, exigențele și îndeosebi oroarea de balast strunesc excesul, limpezesc fraza sau o reteză, lăsînd suspensiei funcțiile explicative, poezia mută a înțelesurilor odată receptate...

Căutîndu-și alte resurse decît în proza de întindere, Dumitru Toma descoperă, de pildă, în poezia anotimpurilor, posibilități nesfîrșite de joc (Balul anului al frunzelor, Bun-

dițe, Balaurul-de-ploaie), iar în tehnica desenului animat, o logică a absurdului extrem de fertilă pentru micile sale alegorii animallere (Pălării și umbrele, O albină și-un pitic). Aici, ca și în alte pagini nu se mizează doar pe puterea de seducție a ipotezelor fantastice (cum se întîmplă, să zicem, în *Au aripii aripi?*), ci și pe puterea de a conduce întreaga aventură spre o idee morală care poate converti textul în fabulă (v. Din-

colo de fereastră, Luna joacă pe pian sau Lecția de muzică). Survoltul natural este riscat gratuității (deși exercițiul de asortat sau *Moștrău* pot sugera că acesta nu e prea mult și nici supărător, dimpotrivă), și tînuile lucide propuse de Dumitru Toma găsesc în unitatea minimală a prozei scurte spațiul ideal de respirație.

Carmen ODANGIU

Procesul de emergere și cristalizare a națiunii din a doua jumătate a secolului XIX, în mod treptat în cadrul european de dezvoltare în forme variabile, economic sau cultural, înscrisă, pînă la urmă, în generală și mîru elastru și poriferie. Spenglerem se știe, puterea albului mondial” ce anul devenind astfel expozis opusă culturii. Dineoicronată a raportului de civilizație. Declinul O pentru de-provincializ. în același timp, propu recentrare ce îngloba cît al vechiului contino de o tutelă — prin eontă biologică a orga — aduce cu sine un și noi conotații și cu funtr-un examen morfologizare a valorilor. Un e (fără-ndoială acela depășind uneori din semnificație cartografi rama lui Jacques Ancelions des Balkans (1921 „geografie politică”, p înțelegea „arta de a de constantă a mediului lor politice și invers,

asupra mediului” în ac etnică, socială ș.a. Can riodă, istoricul Gordo An Historical Geogr (1939), unde conceptul grafia istorică” — „nu cît geografie umană s derat în evoluția sa - diază, cum precizează succesive de civilizație cut și explicită efor omești pentru mode vederea adaptării aces ges”. Fără să fie prea de mai sus converg puncte: geografie poli istorică (echivalentă, d geografie umană) au înfi procesual și vize parte, „forțele permanzomorfe, menite să exact: să dovedească) versitate a societăților

contur geopolitico gene menea vector în ansa lui european l-ar const mele decenii din secol crățiile rurale” (N. Astfel de izgolose nu zate și nici extrare d nul comparativ ce, su gl și interferența, ex analiză și apariția con grafie literară” națion Geografiei propriu-zis a primă ochire, partic ale literaturilor Euro centrale, meridionale, nave. În același timp i în imaginar — a efor spunem sociale, partic mină cutare geografie l

Literatura noastră, de de structură triadică: i tentarea orașului de litățile citadine se în ori împletindu-se. Co astfel orizontul compa naltitatea integratoare unui complex de trăs: natură. Din această pei fia literară facilitează eficare a unei literatur comitent. Incadrarea s mai larg pe traseul, s ră română — literati peană — literatură ge Vizînd, în termenii lur tul și roata pe care a geografie literară tri spirituală, reală în pe și mai mult prezumat ansamblu cu structură tarea, tocmai aici, a nt e anticipată, cum e și rea criteriilor. Cel mai mi se pare. Întrudrea în funcție de acest Warren grupează. În l literaturile europene l manice și slave. Acei rajează excesele mani fazele de ecloziune ro de pildă, al ideii reit unitatea literară ș printre alții de către e lăr (Despre reciprocit

STORISM ȘI CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ

Procesul de emergență și apoi de dezvoltare a națiunilor mici și mijlocii în a doua jumătate a secolului trecut s-a produs, în mod treptat, la polenizarea europeană de azi. Manifestările se în forme variate — politice, sociale, economice sau culturale — acesta este însăscris. Până târziu totuși, în relația generală și mereu elastică dintre centre și periferie, Spengler denunța, așa cum se știe, puterea absorbantă a „orașului mondial” ce anihilează provincia, învelind astfel expresia civilizației locale. Dineolo de înțelegerea „națională a raportului dintre cultură și civilizație. Declinul Occidentului pedia centru de-provincializare culturală și, în același timp, propunea un model de concentrare ce îngloba și alte spații de la vechiului continent. Îndepărtarea de centre — prin concepția de existență biologică a organismului cultural — aduce cu sine un șir de concepte cu conotații și cu funcții operatorii în no examen morfologic sau de tipologie a valorilor. Unul dintre acestea este însăscris de-a secolul geografic, el începând uneori din start obișnuita nomenclatură cartografică. Astfel, panoniza lui Jacques Ancel, *Peuples et Nations des Balkans* (1926) a un studiu de geografie politică”, prin care autorul înțelege „arta de a desprinde acțiunea umană a mediului asupra societăților politice și invers, acțiunea acestora asupra mediului” în accepție teritorială, etnică, socială ș.a. Cam în aceeași pe-tină, istoricul Gordon East propunea în *Historical Geography of Europe* (1933), unde conceptul de bază — „geografia istorică” — „nu este altceva decât geografia umană a Europei (considerată în evoluția sa — n. ns.), ea studiază, cum precizează East, stadiile succesive de civilizație prin care a trecut și explicitează eforturile societăților omenești pentru modelarea Europei. În vederea adaptării acesteia la leura usager” fără să fie prea elare, definițiile de mai sus converg totuși în două puncte: geografie politică și geografie istorică (echivalată, de către East, cu geografia umană) au un caracter mai mult procesual și vizează, pe de altă parte, „forțele permanente”, oarecum memorice, menite să ilustreze (mai exact: să dovedească) unitatea în diversitate a societăților înscrise într-un cadru geopolitic general. Or, un asemenea vector în ansamblul Sud-Estului european l-ar constitui, până în primele decenii din secolul nostru, „democrațiile rurale” (N. Iorga, J. Ancel). Astfel de izvoare nu puteau fi localizate și nici extra-e decât prin examene comparative ce, surprinzând analogii și interferențe, explică în ultimă instanță și apariția conceptului de „geografie literară” națională sau largită. Geografiei propriu-zise îi corespund, la o primă ochire, particularitățile zonale ale literaturilor Europei occidentale, centrale, meridionale, slave și scandinave. În același timp însă, frecvența — în imaginar — a citorva spații, și le raportăm sociale, particularizează, determină o cutare geografie literară națională.

Literatura noastră, de pildă, este una de structură triadică: țărănescul, reprezentarea orașului de provincie și realitățile citadine se întindec defalcate și împletindu-se. Conceptul implică astfel orizontul comparativ și intenționalitatea integratoare, ca și summa unui complex de trăsături diferite ca natură. Din această perspectivă, geografia literară facilitează efortul de specificare a unei literaturi precum și, concomitent, încadrarea sa într-un tablou larg pe traseul, să zicem, literaturii române — literatură sud-est europeană — literatură general europeană. Vidul, în termenii lui Eminescu, punctul și roata pe care acesta este plasat, geografie literară trimite la unitatea globală, reală în perimetrul național și mai mult prezumată la scara unui ansamblu cu structură de puzzle. Căutăm, tocmai aici, a numitorilor comuni și anticipată, cum e și firesc, de fixarea criteriilor. Cel mai rezistent rămâne, în se pare, înrădăcarea etno-lingvistică. În funcție de aceasta, R. Wellek și Warren grupează, în Teoria literaturii, literaturile europene în germanice, române și slave. Același criteriu încurajează excesele manifestate încă din bazile de ecloziune romantice. E cazul, de pildă, al ideii reiterate despre „comunitatea literară slavă”, susținută pentru alții de către slovacul Ján Kolár (Despre reciprocitatea literară în-

tre neamurile slave, 1933) — un pre-ludiu la așa-numita mișcare a panslavismului. Pe același principiu al înrădăcării își construiește Nicolae Iorga Istoria literaturilor române în dezvoltarea și legăturile lor. S-a observat aici că autorul eliminase îndreptățit literatura română datorită integrării sale în alt perimetru cultural. Iorga ținea așadar seama și de un alt criteriu, cel zonal sau geografic propriu-zis, la care va adăuga reperele istorice și religioase, ultimul explicând secționarea Europei (apuseană/răsăriteană), în funcție de centrele de gravitație după marea schismă (Roma/Bizanțul). Spațiul de interferențe orientalo-occidentale, medievalitatea de „comune amintiri istorice” (N. Iorga). În sfârșit, mentalitățile colective impregnate de gândirea creștină în chele ortodoxe circumscriu fără-ndoială geografia literară a Sud-Estului, integrabilă, la rândul său, în conexiuni mai ample, așa cum schițasem

altădată (în Steaus, 1987, nr. 10). Fixarea corectă a reperelor este condiția sine qua non pentru delimitarea, cu toate aproximările inerente, a geografiei literare (culturale). În care jocul constantelor și al variabilelor particularizează literatura națională, dar și grupul de literatură. Un fenomen, mai exact, un curent ca iluminismul românesc în expresia sa cea mai viguroasă (Școala Ardeleană) trebuie raportat la iluminismul de tip reformist din Centrul Europei, dominat încă de Imperiu, dar și la mișcarea idelilor din Banatul cu rol de placă turnantă. În procesul de raliere la centrului și răsăritului european la spiritul occidental Românul Gh. Șincai, scribul Iovan Raić și bulgarul Paisie Hilendarski concretizează astfel, multiplu determinată, geografia spirituală, vertebrată, în epocă, de istorism și conștiință națională.

Mircea MUTHU

VOCAȚIA NAȚIONALĂ A LITERATURII EXISTĂ O GEOGRAFIE LITERARĂ ?

SIMPLĂ IPOTEZĂ : INTREBAREA ASCUNDE O INTREBARE

Înainte de a-mi da cu părerea dacă „există” sau ba o „geografie literară” (cum ne întreabă revista *Orizont*), zic că n-ar fi chiar inutil să presupunem ce-ar fi ea dacă ar „exista”. Bazându-mă pe unele semne de ici și pe altele de colo, simt că bunii noștri conaționali care „văd” prinziind corp — fie și, ca în versul poetului, „ca prin vis” — și-o imaginează cam în trei feluri: ca distribuție a literaturii române după zone geografice aproximative, înalt ar merge spus — de pildă — „poezia muntelui” sau „proza cîmpiei”; ca împărțire în zone semnificative de spiritualitate, gen „Moldova literară”, „Ardealul literar”, și așa mai departe; ori ca reprezentare mai strict localistă, conducând la ideea unui „specific cultural” al Brăilei, al Chitilei...

Prima observație care se cuvine făcută în fața unor astfel de porniri categorice ar fi că ele ignoră o serie întreagă de virtualități oferite cu generozitate de disciplina geografiei, mult mai complexă decât ne-o amintim din anii de școală. Răsfoind orice manual de specialitate, redescoperi că direcțiile ei de studiu sînt extrem de variate, începînd — da — de la formele mari de relief (muntele, cîmpia...), dar continuînd cu podșurile, trecătorile și luncile naționale, trecînd la bazinele hidrografice și inventariînd nu doar rîurile mari, ci și pe cele mai plîpînde, pîraiele și izvoarele, apoi lacurile, bălțile și iazurile, compoziția solului și caracteristicile generale de faună și floră, căci domnesc pretutindeni ecosistemele... și tot așa, nemăivorbind despre geografia economică, despre cea lingvistică și despre toate celelalte, cite voi mai fi fiind. Iată citamai domeniul de lucru, parcă infinit, puțin sau chiar deloc abordat pînă acum: vom putea pretinde că avem o geografie literară românească numai cînd fiecare pîrlu își va avea sonetul (sau rondelul?) său, fiecare șa de munte — balada cuvenită, fiecare podiș — nuvela meritată.

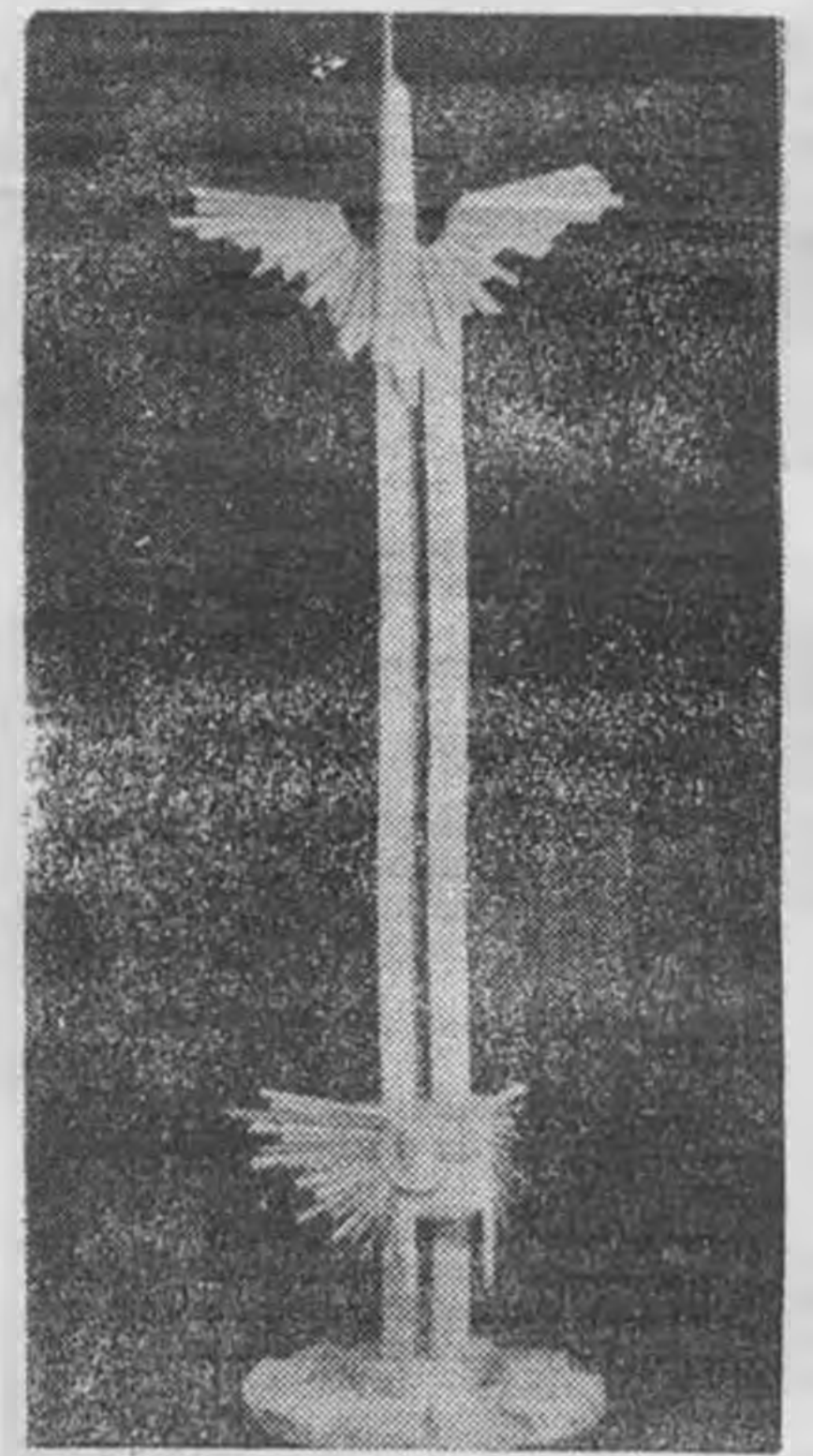
Pînă atunci, după cum se (între)vede, cei care se declară pentru introducerea diviziunii geografice în literatură sau pot fi bănuți că ar aproba-o par concentrăți mai curînd pe ideea unei legături între operă și niște trăsături nu atât ale unei realități fizice, cît ale unei spirituale. Relație atât de firească, nu-i așa ?, încît nici un cititor atent — și cu atât mai puțin un critic serios — n-are cum s-o scape din atenție. Dar analiza ei trebuie făcută cu precauție, fără absolutizări, căci altfel riscăm să alunecăm pe nesimțite către determinismul destul de primitiv (nu mai insist asupra situațiilor — deloc fictive) — cînd ele sînt instaurate cu bună știință și folosite în interese manipulatorii, vai, atât de transparent... Semnul de întrebare apare atunci cînd se încearcă trecerea de la constatarea acestei relații genetice elementare la concluzii în planul reprezentativității. Risc excesiv, din moment ce „determinarea” mediului — operă se produce obligatoriu (legea creativității și a valorii) pe căi atipice, individuale, „originale”. Textul literar va etala — prin urmare — modulații prea particulare pentru a mai permite cu adevărat reconstituirea „contextelor” inițiale. Ceea ce rămîne de descifrat din punctul de vedere al referențialității generatoare e o anumită matrice profundă, ținînd de nivelul spiritualității în sens larg, al „mentalităților” și al „subconștientului colectiv”, mai mult sau mai puțin regional, în funcție de sfera la care ne raportăm — dar mai este asta „geografie”? Plus că epoca pe care o traversăm a dus deja destul de departe procesele de omogenizare a zonelor culturale naționale. Asta fiindu-ne secolul, întoarcerea la diviziunile localiste îmi pare o simpatie dăre a filmului înapoi, către cele scenete cu cai și căruțe, atât de fruste și de pitorești. Pînă una-alta, la întrebare aș răspunde cam așa: simț nevoia unei literaturi naționale unite și puternice, iară nu a unei risipite printre dealuri și livezi, prin lunci și mai știu eu pe ce coclauri! Și aș mai exprima temerea că ancheta de față pune problema prea net, fără nuanțe, invitînd mai degrabă la adeziuni decât la diversitatea opiniilor, de vreme ce cartușul inaugural afirmă: „lansăm această anchetă convingînd că întrebarea care o patronază poate stimula o direcție, dacă nu a cercetării, a curiozității cercetătorilor”, nelindoiș fiind faptul că se deschide astfel accesul către anumite „transformări de esență ale literaturii române actuale” (*Orizont*, nr. 15/1988, p. 1). Cuvînte care mi-au amintit ce constata cîndva Mihai Dinu Gheorghiu în legătură cu „anchetarea criticii literare”: că în asemenea împrejurări „întrebările sînt mai totdeauna „închise” (ca să folosesc un termen caracteristic anchetelor de opinie), prefigurînd răspunsurile”, cele din urmă fiind — vasăzică — „preformulate” de cele dintîi (Caiete critice nr. 3—4/1984, p. 82).

Așa stînd lucrurile cu geografia patriei, ele redevin interesante dacă trecem la geografia lumii. Abia venînd la acest capitol simt că ancheta *Orizontului* are justificări reale, că — vreau să spun — nu întîmplător ea a fost gîndită la Timișoara. Istoria a vrut ca Ardealul în general și Banatul în special să pozeze facultăți sporite de percepere a stratificărilor Europei culturale, ceea ce explică sensibilitatea aparte la diferențierile și interferențele prin care ne delectăm poziția pe „harta” lumii. Nimic mai normal ca aici să se facă mai mult ca în alte părți raportările la literaturile balcanice, la cele sud-estice și la ale „Mitteleuropiei”. Dar despre asta e de purtat o altă discuție. Pînă la ea, rămîn la impresia că întrebarea despre „geografia” literară o ascunde pe aceasta, mult mai miezoasă, legată de o etno-psihologie, o sociologie și o politică a literaturii noastre între literaturile continentului, încă o dată: citamai domeniul de studiu, deopotrivă din unghiul istoriei și dintr-al prezentului, mustînd amîndouă de atât de spectaculoase (calme unele, presante celelalte) virtualități!

Ion Bogdan LEFTER

CONȘTIINȚA IDENTITĂȚII DE SINE

Oricare gen literar, dar mai întîi de toate proza, conturează lumi și le întemeiază în substanță prin reveniri și precizări duse uneori pînă la exces și plictiseală. Înspre o geografie imaginată te îndrepti prin construcție românească sau, dimpotrivă, pleci din ea. E posibil ca în actul scrierii să coexiste un drum în celălalt. Creatorul își populează lumile ficționale cu fapte și simțiri personale, transfigură însă într-un fel greu de prins în norme și judecăți culturale. Explicația probabilă ar putea fi aceea că, în relația cu sine, creatorul este acultural. Creația artistică „scapă” interpretării critice totale în măsura în care iese de sub incidențele „literaturii”, pentru a se rătăci în geografii însondabile ale experienței eiului cu faptul proprii sale existențe. Pe de altă parte, în discursul artistic, orizontalitatea spațială a descrierilor se întîlnește, prin chiar ritmicitatea ei temporală, cu adevărul după care fiecare spațiu l se alătură, coesential, un timp anume, o „istorie” privată strict determinată. Schelăria abstracțiunii acesteia stă (și) în spatele operei de artă. Spațio-temporalitatea, ca una din aporiile dintotdeauna ale gîndului, este depășită în creația artistică prin reprezentări concrete și „la îndemînă” care se deschid însă către o complexitate la fel de mare ca și aceea a căutărilor rațional-științifice. Opera de artă este un simbol al timpului, deturnat din mișcarea sa obișnuită, supus unor alte ritmuri și decoruri, figurat spațial. Cartografiat. Procesul însuși de creație artistică este, în fapt, o modalitate de cartografiere în absolut a timpului; unica posibilă, odată ce, în plan rațional, infinitul spațio-temporal este un factor dizolvant. Mîntea se poticnește, gîndindu-l, cu toate că, fiind un efort de ordine, de limpezime și de stabilitate liniștitoare, gîndul nu poate renunța să gîndească „negîndibilul”, mai mult chiar, nici nu

știe să gîndească altfel decât în vecinătatea lui. Singură arta a putut oferi împasului acestuia o alternativă valabilă prin aducerea universalilor impenetrabile în mit și mai apoi în artă și în nesfîrșitele ei „geografii” imaginare. Această corporalizare e gîndului abstract a făcut posibilă conștientizarea noastră cu infinitul. Prin artă, omul a dobîndit conștiința identității cu sine, regăsindu-se mereu într-un ceva identic-nemișcător-și-specific, un imobil în mobilitatea vremilor și peisajelor. Și tocmai pentru că omul nu s-a modificat în străfundurile sale fundamentale din antichitate și pînă în prezent este posibilă întîlnirea lui cu propria sa umanitate în „geografia” aceluiași întrebării.

Daniel VIGHI

tranziție

nduru*), citeva scene care...
i că fac dovada înfinii sigure
xercițiu în genul scurt își
și concretețea realului. După
t episoade, dect noduri narative
unul discurs de profunzime
ai, psihologii, vorbesc despru
imul acestui destin. Despru

Sub merii sălbaticii este un
în multiplele sensuri pe care
a legilor devenirii, o așezare
r Banatului — Satbătrîn —
și Mindreana. Cel de „sus”,
de cea de-a treia vîrstă. Din
tori harnic și descurcăreț,
a trăi, care îl resoarbe trep-
elor de „sus” („în Satbătrîn
a, prin asimilare, încercătura
rin forțele caudine ale unui
terumane, în ultimă instanță,
bine cunoscută, reducăonist
gocabil în termeni materiali
vile arătoase și mașini, își
În perceperea spectacolului
a romancierului acționează
isă, pînă de un umor savu-
stiițiară. Registrul de adinci-
stentă, totuși poetică (o poe-
i narative ale cărei extrema
altă parte, derizoriul cu va-
dintre ele.

Inceput este aceea a morții
it cum e piatra — spune, la
am moarte”), ce poartă între
aceea a permanenței, a per-
entului, cu legile, credințele,
rala ei, inefabile pentru un
aște și le stăpînește. Le (ese
trimite la proza lui Sorin
din urmă supraviețuitor din
esențial în care spiritualita-
ui: familia. Într-un fel, Sub
familie. Însă numai pînă la
orian Panduru sugerează, în
egradării acestui reper fun-
le. Către finalul romanului,
lia” degenerată a fiului, se
ouși să cînte și să danseze,
ta reperelor, lumea își pier-

i în Priboj reflectă această
ironia ating cotele maxime,
ă însă orice atitudine tran-
cea ce se întîmplă nu este
le o induce. Sub aluviunile
e care ultimele pagini ale

loru) universului uman pe
prețiozității, fără adîncimi
ultimii ani, și-a propus să
lui spirituală bănățean.

Marian ODANGIU

(Cl. Editura Cartea Româ-

astră, Luna joacă popice de
de muzică). Survolînd cu
lscul gratuității (deși E-
asortat sau Moștrouful
ă acesta nu e prea mare
irător, dimpotrivă), fic-
e propuse de Dumitru
o în unitatea minimă a
spațiul ideal de respi-

Carmen ODANGIU

ALBUM LIRIC

Ilie Măduța

LIMBA ROMÂNĂ

Același vorbe le înșir,
aceleași fraze le-mpletesc
ce-n mine limpede-au suit
în alb tărîm copilăresc.

Sînt vorbele ce-n desmierdări
în gura mamei au sunat —
de ierburi line și de flori
în aerul curat de sat.

Sînt vorbele de neguri mari
cînd tata mohorit tuna,
vorbe de sînge și țîlhar,
de vînt cîrunt și jale grea.

Vorbe ce tînar le-am șoptit
în bîta pe-un pîlog de fin
în cîntece de ciocirlii
cînd eu simțeam c-am să rămîn.

Același vorbe le-mpletesc
din gura mea pe alte guri
sînt foșnind în adîncimi
nedomolitele păduri.

MITOLOGIE DEZNANA

Puțino sînt poveștile de aur și
purpură,

puțino vestigiile pietrei
și-ale fagilor măreți.
Trebuie să mă mulțumesc cu
aceasta.

Nu aud în cenușa din vatră
valer nici chiot de luptă,
nu aud sub pămînt scufundate
biserici
cu dangăt solemn și psalțiri de aur.
Eu îmi culeg prin livezi
umilul busuoloc, frunza de calapăr
amiriositoare.

Cevași lotri s-au ascuns
cîndva pe
vâlto noastră,
dar eu am crescut printre oameni
nepătmași și pașnici.
Alături de-o cetate modestă de deal.
Numo semețe de viteji, nu,
nici stînci tocite de zborul vulturului
ori de vineți solzi de balaur.
Stau pe-nserat în boarea albastră
prin vișini

Mă mulțumesc cu atî.

MERINDEA DE CENUȘA

Turta de cenușă de-acasă
am purtat-o în traistă pin-la
soare-apune,
mi-au știut semnul cei plecați
demult
în tărîmul de vis, în genune.

Mi-am recunoscut vatra și neamul
morții ce mă uitaseră-aproape
mugînd din azimă au suris luminați,
negura s-a descojit de pe pleoape.

Și deodată le-au scînteiat văile
și norii pe dealuri în primăvară,
sfînte puteri în văzdub s-au mișcat,

Nu te știi, copile, să porți
în suflet și-n oase cenușa străbună,
basmelor atunci vor străluci din nou,
ziua va crește curată și bună.

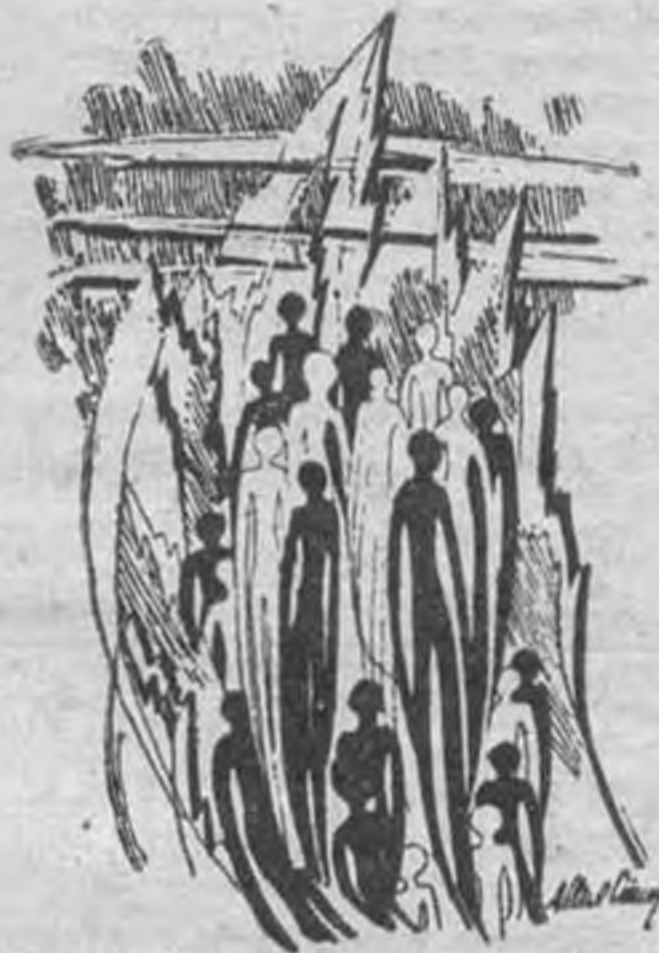
NECESITATEA

Mi-am zis că voi curma și răgul
vorbelor
asvîrlite meru pe hîrtie,
condelul ar trebui aruncat
față-n față cu geamătul vinăt al
codrului

și lumea misterioaselor stole.
Dar iată, dincolo de vrerea mea
măceșul roz înfloresce în caletele
mele,

rizomii monstruoși țîșnesc,
se-ncalecă,
îmi umplu degetele de seve,
anotimpul galben, torențial,
mă-nhață de păr,
violent mă apleacă-n țîrină,
vîntul cîlduț îmi indeasă gura de
cîntece

și-ascultînd șoptul pîralelor pe
doal,
lunecarea soarelui în spațiu,
cuvintele se împletesc în basm,
țesătura lor răsfrînge culorile
poeziei.

Gheorghe Istrate

RITUAL

punct lunecos
sferă de piatră
iată-mă sînx
iată-mă vatră
duhul atinge
țărîmii egipti
pleoapa foșnește
eucalipti
magma se trage
în Labirint
oră eternă
somm de argint
ochiul renunță
să fie pămînt —
el e sămînță
pură —
Cuvînt

INVOCAȚIE (sonet)

de mine insumi teamă iar mi-a fost
de umbra mea fosilă țîrtoare
de spasmul vorbeli mînosind a floare
de trupul meu — umilul' adăpost

tu-ncearcă-mi frăgezimile cu rost:
desfă zăpada și mi-arată floare
desfundă unda tînoei viitoare
și pune zîmbet verbului anost

adună-mi ziua fluturînd pe os
mă du orbînd să văd întunecime
să rabd extaze fade în mulțime
s-alint grăslimea fluturului gros

nu nemuriri și slavă am să-ți cer
ci doar sărutul picurat din cer

ULTIMUL (ritual)

sînt ultimul — penumbrelor s-au
scurs

hotarul strălucește ca o spadă
mi-e fuga strîmță — labe reci de urs
pun mari peceți pe frigul din livadă

departe-n păsări luna a apus
vin vești din timpul unui om ce
moare

alerg — sînt timpul însuși presupus
rupîndu-se-n albastră lui viitoare

ce nemișcate veacurile sînt
mi-e singele bolnav : cară mormînt
sînt ultim-norocindu-mă-n cuvînt
cu spinii neamului aprînși pe frunte

PUNCT FIX (ritual)

transced iubirile-n dușmani —
o ce mătase înțeleaptă
m-adoarme-n stivele de ani
mă culcă-n fiecare treaptă

un deget uns de har a-mpins
catapeteasma intreruptă
și întinericul m-a nins
c-o instelare dedesubtă

n-am timp și nici decor — doar vis
un fel de slavă putrefactă,
prin care-nnot spre punctul fix
în nebuloasa mea exactă

Ignea Loga

FILIGRAN

Pretutendeni mă dăruiesc iubirii,
Și înfloresc multiplicat
Precum crinii,
În noaptea lor .

SEMN

Mi-e cîntecul un riu de Mai,
Prin care trec ca niște nouri,
La țărîm ierbil, albu cai .

MADRIGAL

Tu luminezi în mine,
Și-n umbrelor din veac,
Ca gura unui nufăr
În luna de pe lac!

Nu știu, e un cor de petale.
Ori graiul tăcerilor tale...?

CERC

Flori de mac, cupe de vis,
Cine febră v-a trimis ?
Poate singele robust,
Precum seva lui August,
Poate cine împărtea,
Ca pe-o piine, Diagostea.

Insetaților din veac...
Flori de vis, cupe de mac.

Marcel Mureșeanu

DORM ÎN AER...

Dorm în aer
cobor dimineața
printre treburile zilei
scormonesc pînă cînd
toate-s deavalma
cu două propoziții simple
pe buze
meru același
cu un coș în brațe
urc către seară în calcuș
unde nimeni nu mă poate oprî
să mă zvîrcolesc
pînă-n zori.

PE MĂSURA CE...

Pe măsură cu
imaginea ta se degradează
în mine,
tu înfloresci ;
unde va căldură prea multă ?
dincolo marelor frig ?
și-acum cu mîinile astea libere
ce să fac ?
totul e gata
totul se poate prăbuși.

TOTUL SE ÎNVIRTEA...

Totul se învîrtea
în jurul acelei biclînice drăcovenii
ce era natura din fața sa
un munte îndepărtat
pădurea de aluni
lanul de seară rubinie
livada cu vișini

agrișul
și cele două pahare cu lapte
de pe fereastră
unde se inecau razele de soare.

DESCHIDE OCHII...

Deschide ochii, proga albă vine
plutesc în urma ei rechini flămînzi,
o clipă și o vei cuprinde-n tine
și nu vei ști de ce vrei s-o cuprinzi.

O noapte și o zi în mal vor bate
cu colții lor săpînd cămări adînci
tu pleoapele să și le aiți plecate
ca nu cumva în gura lor s-o plîngi.

VICTOR GAGA, sculptor
președintele filialei
U.A.P. Timișoara

— Implicarea artistului în viața
culturală și necesitatea aportului său
frumusețarea vieții și a mediului
biant, cu opere de profundă semnifi-
cație umană, precum și contribuția
crearea, prin educație, a profilului
logic, etic și estetic al omului
constituie pentru noi o datorie de
știință, pe care ne-o asumăm.
Trecută sau prezentă, altă de
câtă în fapte mărețe, reprezentă
tru artist o sursă inepuizabilă în
zarea unor lucrări cu o bogată
cătura spirituală. Prin evocarea
telor de seamă ale istoriei noastre
marilor personalități ce au luptat
tru libertate, unitate și neatrănare
incorporarea în forme și culorile
neroaselor idei umaniste, a efec-
depuse și realizărilor din domeniul
vastului proces de edificare socială
artistul plastic contribuie la edificarea
patriotică a masei ori răspunzînd
lor vieții sociale și năzuințelor po-
lui său. Aspirațiile noastre trebuie
cîncorde cu mobilitatea societății
nești cu conținuturi noi de viață,
lărgirea continuă a orizontului
ral și spiritual. Trebuie, totodată,
telegem că tematica unei lucrări
ce, oricît de actuală ar fi, nu poate
gura automat valoarea și peren-
operei, care destinată prezentei
și viitorului, are menirea să continue
să sporească marea tradiție a
țării, patrimoniului nostru artistic,
dice prestigiul artei românești pe
internațional. Filiala noastră con-
în acest moment, prin ponderea și
creație, o forță puternică, în con-
național. Aici activează artiștii
apreciați, în țară și pe plan interna-
nal, pentru originalitatea și valoarea
talentului lor. Ceea ce vreau să
și să accentuez aici nu se referă
manifestările expoziționale, concur-
le, sau festivalurile ce ne aduc
totdeauna lauri. Dorim să subliniem
această forță de creație, care este
la, artiștii noștri posedă cuprînderea
calificarea necesare pentru a se
gra în toate domeniile educației
prin artă. Desigur unii, ca profesori
formează profilul generațiilor viitoare
alții, răspunzînd chemării unor
populare comunale, sau conducerea
întreprinderi, au realizat proiecte
amenajare a siturilor industriale,
reclamă și estetică strădăie, aver-
tîștii care îndrumă cercuri și cen-
de amatori, care țin conferințe,
geri, pe teme de artă, artiștii cu o
că obștească deosebit de fertilă.
dacă vrem să fim sinceri cu noi înșine
trebuie să spunem că față de poten-
lul nostru real, ceea ce s-a făcut
acum, pe linie de urbanism, estetică
străzii, estetica produselor industriale,
a produselor de larg consum, artizanal
sau cooperativ meșteșugărească,
meniu atât de important al artei de
public, nu ne poate mulțumi, deocînd
nu este la nivelul a ceea ce am
da societății. Prezența artiștilor
în acțiunile de modernizare și înfrun-
setare a municipiului și județului
tru, la estetizarea străzilor și a zon
verzi, la completarea patrimoniului
artă monumentală constituie din
tul meu de vedere, și poate nu
al meu, un element util, la îndea
ediliilor noștri. Ideea promovării
Începe cu un nou fel de a gîndi,
dențiază pregnant secretarul gen
al partidului nostru t o v a r a
Nicolae Ceaușescu îndemîndu-ne
nu considerăm bunele rezultate pe
le obținem ca pe un ferment al
mulțumirii, ci, dimpotrivă, ca pe
fapte de la care să pornim în
bine. În sfera noastră de activitate
pentru artistul plastic, sfera de ac-
tate nu se restrînge la atelier, la
poziția, lucrarea sa. Trebuie să ne
dim serios cu ce am rămas dator
calitatea noastră de artiști cetățeni
plicați în tumultuoasa dezvoltare a
cietății contemporane românești

IULIA DINESCU,
ceramistă

— Artistul plastic are datorie și
odată, dreptul de a comunica, prin

receptor. Par-
le, fie colective, fie
anuale, ori
derată ca o formă
profilază acest
în dimensiunea sa
la se întînesc, de
mulți cu ale omului
într-o „părți” se
putem vorbi
melproacă, binefăcă-
tății. Ca profesor
de artă încerc, de-
biant, cu opere de profundă semnifi-
cație umană, precum și contribuția
crearea, prin educație, a profilului
logic, etic și estetic al omului
constituie pentru noi o datorie de
știință, pe care ne-o asumăm.
Trecută sau prezentă, altă de
câtă în fapte mărețe, reprezentă
tru artist o sursă inepuizabilă în
zarea unor lucrări cu o bogată
cătura spirituală. Prin evocarea
telor de seamă ale istoriei noastre
marilor personalități ce au luptat
tru libertate, unitate și neatrănare
incorporarea în forme și culorile
neroaselor idei umaniste, a efec-
depuse și realizărilor din domeniul
vastului proces de edificare socială
artistul plastic contribuie la edificarea
patriotică a masei ori răspunzînd
lor vieții sociale și năzuințelor po-
lui său. Aspirațiile noastre trebuie
cîncorde cu mobilitatea societății
nești cu conținuturi noi de viață,
lărgirea continuă a orizontului
ral și spiritual. Trebuie, totodată,
telegem că tematica unei lucrări
ce, oricît de actuală ar fi, nu poate
gura automat valoarea și peren-
operei, care destinată prezentei
și viitorului, are menirea să continue
să sporească marea tradiție a
țării, patrimoniului nostru artistic,
dice prestigiul artei românești pe
internațional. Filiala noastră con-
în acest moment, prin ponderea și
creație, o forță puternică, în con-
național. Aici activează artiștii
apreciați, în țară și pe plan interna-
nal, pentru originalitatea și valoarea
talentului lor. Ceea ce vreau să
și să accentuez aici nu se referă
manifestările expoziționale, concur-
le, sau festivalurile ce ne aduc
totdeauna lauri. Dorim să subliniem
această forță de creație, care este
la, artiștii noștri posedă cuprînderea
calificarea necesare pentru a se
gra în toate domeniile educației
prin artă. Desigur unii, ca profesori
formează profilul generațiilor viitoare
alții, răspunzînd chemării unor
populare comunale, sau conducerea
întreprinderi, au realizat proiecte
amenajare a siturilor industriale,
reclamă și estetică strădăie, aver-
tîștii care îndrumă cercuri și cen-
de amatori, care țin conferințe,
geri, pe teme de artă, artiștii cu o
că obștească deosebit de fertilă.
dacă vrem să fim sinceri cu noi înșine
trebuie să spunem că față de poten-
lul nostru real, ceea ce s-a făcut
acum, pe linie de urbanism, estetică
străzii, estetica produselor industriale,
a produselor de larg consum, artizanal
sau cooperativ meșteșugărească,
meniu atât de important al artei de
public, nu ne poate mulțumi, deocînd
nu este la nivelul a ceea ce am
da societății. Prezența artiștilor
în acțiunile de modernizare și înfrun-
setare a municipiului și județului
tru, la estetizarea străzilor și a zon
verzi, la completarea patrimoniului
artă monumentală constituie din
tul meu de vedere, și poate nu
al meu, un element util, la îndea
ediliilor noștri. Ideea promovării
Începe cu un nou fel de a gîndi,
dențiază pregnant secretarul gen
al partidului nostru t o v a r a
Nicolae Ceaușescu îndemîndu-ne
nu considerăm bunele rezultate pe
le obținem ca pe un ferment al
mulțumirii, ci, dimpotrivă, ca pe
fapte de la care să pornim în
bine. În sfera noastră de activitate
pentru artistul plastic, sfera de ac-
tate nu se restrînge la atelier, la
poziția, lucrarea sa. Trebuie să ne
dim serios cu ce am rămas dator
calitatea noastră de artiști cetățeni
plicați în tumultuoasa dezvoltare a
cietății contemporane românești

artistorului

realitatea

vieții

limbarea și înnoirea fenc
expoziții de interes repul
anor saloane naționale sa
menii reprezintă, în mult
de expresie, una dintre
în dialog, pe tema relat
creatori, ale căror experu
modalitate particulară
st-cetățean, participant
realiste, la îmbogățirea ze

în ultimii ani,
elevi merituosi,
bune rezultate —
la ultima ediție
de ir
flusti
toam
între
preob-
lect
plast
tica
cat :
crare
ian ș
ale t
ochii
mele
„Anc
apar
nulu
Dint
tura,
sîmb
buie
Con-
serv:
serv,
cont:
pe o
celor
fi cr-
subi-
Arti:
elev:
dese:
fac :
bat f
de a
și în
Rad:
tecă
vreo
artîș
le-ar
ne a
dru:
prec:
curic
recep
orăș:
tice.
artă,
întel
seme

receptor, mi se
are niște atuuri,
i se adresează
mîna parte, poate
decît, să zicem,
obiectul kitsch.
manifestările ce oc-
Am participat,
în două tabere de
în Medgidia, con-
umentale de pînă
mănu-la să-mi văd
faleza Canalului
Rezultatele unei
ecii populare de
ambaia, se pot ve-
cultură, din acel
fiecare dată, că,
sculptori
lucreze ceramică
de sculptură.
în pentru ceea ce
înțur sau anexă
de această
lătuși, apropiat de
trebuie ajutat să
masei kitsch. E
nu poate crea „la
prețioasă, pretin-
dim merită
Omul de cul-
sînt chemați să
rea conștiinței so-
educarea lor, la
nou, cu spirit
— așa cum reiese
re a tovarășului
lîngă faptul că
pe lîngă aceea
buna și cetățeni al
timpului nostru.
față de orașul
ezi. Și cred că

limba
română

Ostrov

Mulț mai vechi decât neologismul insulă este sinonimul ostrov, cultivat cu precădere de Anton Pann: „După acesta îndată a ajuns un caraman. / Care ostrovului Creta era purtarea dușman” (Opere, I, EPL, 1963, p. 205). Expresia ostrovul Creta revine adesea la „finul Pepei”, de pildă în acest portret al unui dintre eroii Noului Erotocrit: „Sulița lui era neagră și armele iar așa, / Negru îi era și capul, cum și-mbrăcămintea sa. / Era din ostrovul Creta, de neam foarte strălucit, / Impodobit cu talente și viteaz desăvârșit” (ib., p. 215).

I. Budai-Deleanu simte puterile evocative ale cuvîntului, așezîndu-l în poziția privilegiată a finalului de vers, la rîmă, ca în această evocare a craiului „Ghinghișcan cel mare” din *Țiganiada*: „A lor preste toți nalt împărat / Să numea în ferma a lunii frate / Și-a soarelui fiu pre lumina; / Iar' lui se-nchina nenumărate / Noroade, țări, crai și mari ostroave, / Aceste nu-s deserte voroave!” (vv. 451-456). Cuvîntul este reluat într-una din cele mai frumoase strofe ale poemului, unde autorul ne lasă parcă să întrezărim nebănuitele resurse ale harului său poetic: „Acum peste-ocean șoimantul soare / Strălucă de ostroave, / Noaptea cu neagra sa-învăitoare / Cîmpii, acoperisă și dumbrave, / Iar' de grele-ostăneli oboșita / Dulce răpăusa prin staură vita” (vv. 3325-3330).

Sadoveanu extinde considerabil conținutul semantic al lui ostrov, forțînd sinonimia cu două pitorești cuvinte populare, plaur și plavie, care denumesc insulele instabile din Delta Dunării. Printre aceste „ostroave” cată să se rînduiească *Nada Florilor*, pe care prozatorul o evocă indirect și nostalgic: „Dintrodată cu aprindere, m-am simțit tovarăș și ucenic al flăcăoșului acela încă fără nume, care leșea din stuf și sălbăcie și era gata să-mi arate drumul singurătății la ostroave cu nume frumos, ca și cum ar fi sunat în depărtarea lor din clopote de argint” (O, XVII 423).

Încrușșarea și contaminarea stilistică dintre ostrov și plaur, în urma unor incontestabile afinități semantice, se străduie la Ion Pillat, în poemul *Amurg în Delta*: „Amurgu-mbracă Delta toată-n aur / Cu turla unui sat lipovenesc, / Dar umbrele ostroavelor de plaur / Albasturul cenușiu îl împinzese”.

Mai trebuie adăugat, în legătură cu ostrov, că termenul, datorită „pitorescului” obiectului denumit, este expus semnificațiilor figurative. Contrastul izbitor față de „mediu” — în speță: al uscatului ferm față de legănarea înșelătoare a talazurilor — i se arată suficient în Sadoveanu pentru a chema „ostroave” — prin transfer metaforic — peticele de zăpadă care persistă, ici-colo, în codri, după dezgheț. *Baltagul*: „Ridicînd ochii și privind departe, băgă de samă că se află într-un loc cu totul pustiu, între stînci, între rîpi, sub cerul înalt. Pădurea era aproape. În fundul prăpăștiilor se mai țineau ostroave de omăt”.

G. I. TOHĂNEANU

figurine

„Nimic nu este mai frumos...”

O scrisoare a unui coleg de facultate, primită în aceste zile, mi-a reamintit că promoția noastră de absolvenți ai Universității din Cluj (1951-1955), facultatea de filologie, se apropie de finalul ei firesc. Adevărul acestor rînduri de scrisoare nu poate fi tăgăduit. Timpul le face să devină implacabile: „Ies la pensie fericit, cu sentimentul datoriei împlinite”. În spatele acestor cuvinte se înșiruie o viață de om. Se întinde teritoriul presărat cu munca, sacrificiul, speranțele, dezamăgirile, victoriile unui om. Ale unui profesor de limba și literatura română.

Dumitru Boboș, colegul meu de facultate care, în acest ianuarie 1988, după 33 de ani de trudă pe „școlii”, ieșea la merita odihnă a pensiei, era, în acei ani al începutului studenției noastre, îmi amintesc bine, unul din tinerii mei colegi, plin de permanentă neodihnă asupra studiului și cărții, încă din anul întâi al facultății. Fire frustă, tenace, om dintr-o bucată, copilul orfan, din Padova mică a județului Mehedinți, venea însetat spre lumina cărții și spre îndemnul de a deveni profesor de limbă românească, dintr-o chemare, așa zice, ancestrală, tipică la fiul de țărani săraci din satele noastre de după război, de-a se dedica profesoratului, ca și cum s-ar fi dedicat slujirii mesianice a pămîntului natal și poporului.

După anii rodnici ai studiilor universitare, el servește cu temeinicie școala românească ca profesor la liceele din Cugir, Drobeta Turnu-Severin și Deva, unde își încheia și cariera dascălească.

În structura umană, psiho-morală, a profesorului, se poate descifra traseul unei vieți dedicate unui ideal limpede: slujirea școlii, a culturii românești, a tinerilor vîrstare. Căci, în Dumitru Boboș s-a îmbinat fericit dascălul de școală cu omul de cultură și cu educatorul. El a dat țării peste 400 de învățători și 60 de educatoare, care i-au fost elevi la Liceul pedagogic din Deva. El a fost profesorul altor 30 profesori de română, actori de teatru, de cinema, scenariști și gazetari. El e fericit, azi, la gîndul că „am asigurat cel puțin un învățător pentru fiecare școală românească, înființată de George Șincai în Transilvania”. El a fost un participant activ, cu esuri și comunicări, la ședințele S.S.F. de la Brașov, Iași, Brăila, Arad etc., a publicat zeci de studii pe teme literare, a

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag 6)

IN SPIRITUL ORIENTARILOR TOVARAȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

CTOR GAGA, sculptor
președintele filialei
U.A.P. Timișoara

mplicarea artistului în viața
i necesitatea aportului său la
șetarea vieții și a mediului în
cu opere de profundă semnifica-
ană, precum și contribuția la
i, prin educație, a profilului iden-
etic și estetic al omului de
ie pentru noi o datorie de om
pe care ne-o asumăm. Istoria
sau prezentă, atât de semnifi-
fn fapte mărețe, reprezintă pe
ist o sursă inepuzabilă în realizarea
r lucrări cu o bogată încon-
spirituală. Prin evocarea momen-
e seamă ale istoriei noastre, i
personalități ce au luptat pentru
ertate, unitate și neam, prin
rarea în forme și culoare a
lor idei umaniste, a eforturilor
și realizărilor din domeniul
i proces de edificare socială
plastici contribuie la educarea
că a masei răspunzînd nevoi-
ii sociale și năzuințelor poporului.
Aspirațiile noastre trebuie să
e cu mobilitatea societății române
i conținuturi noi de viață, să
continuu a orizontului cultu-
ritual. Trebuie, totodată, să în-
că tematica unei lucrări plaste-
t de actuală ar fi, nu poate
tomat valoarea și perenitatea
care destinată prezentului
ului, are menirea să continue și
sască marea tradiție a acestei
trimonii noastre artistice, să în-
stigiul artei românești pe plan
ional. Filiala noastră constituie
moment, prin ponderea și
o forță puternică, în context
i. Aici activează artiști unanim
i. În țară și pe plan internațio-
tru originalitatea și vigoarea
i lor. Ceea ce vreau să relev
centuz aici nu se referă atât la
ările expoziționale, concursuri,
estivalurile ce ne aduc mai în-
a lauri. Dorim să subliniem că
forță de creație, care este Filia-
li noștri posedă cuprinderea și
a necesare pentru a se inte-
ate domeniile educației estetice
ă. Desigur unii, ca profesori,
i profilul generațiilor viitoare,
punzînd chemării unor consili-
comunale, sau conducerii unor
deri, au realizat proiecte de
e a siturilor industriale, de
și estetică strădăie; avem ar-
tisti care au realizat opere
personale:
și de o per-
ișcu, dotată
și ea foarte

ca artistului

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

realitatea

numai faptele noastre dau măsura felu-
lui cum ne-am îndeplinit sau nu aceste
îndatoriri.

GHEORGHE VALEANU,
grafician

— Artistul trebuie să fie convins de
importanța socială a artei sale, să creeze
opere axate pe gândirea ideologică
actuală, pentru a le asigura acestor
opere actualitatea. Dacă artistul, în crea-
ția sa, e și înaintemergător, atunci se
află în cazul rar și fericit al celor ce
devin, odată cu trecerea timpului, me-
reu mai actuali. Strădania mea este să
rămîn, cît îmi stă în putință, înăuntrul

crearea și înnoirea fenomenului artei căreia i s-au con-
cepții de interes republican, binemeritînd premiile și
saloane naționale sau internaționale prestigioase, ar-
tești reprezentă, în multitudinea individualităților și în di-
versitate de expresie, una dintre dimensiunile culturale certe ale
naștrilor, pe tema relației artistului cu oferta realității,
creații, ale căror experiențe artistice conjugă — și nuan-
țate particulare — ideea implicării plasticianului în
societate, participant la vastul proces de dezvoltare, al
naștrilor la îmbogățirea zestrei de valori spirituale a acce-

vremii, nu în afara ei. Așa îmi explic,
mie însumi, mai întîi, de ce am lucrat
ilustrație pe teme istorice („Războiul
de independență”, „23 August”), sau am
ilustrat poezie (o antologie pe tema
toamnei; poezi clasici și contemporani,
între care și poezii timișoreni), sau m-a
preocupat la un moment dat un sub-
iect permanent prezent în istoria artei
plastice („Maternitatea”), ori portre-
tica (Eminescu, Argezei), sau am încercat
să exprim într-o compoziție (o lucrare
algorică) înfruntarea dintre Traian și
Decebal, ori ritmurile interesante
ale unei construcții, ce se ridică sub
ochii mei; așa putea aminti și desenele
mele cu caracter didactic, grafica, cîleul
„Anotimpurile” unde mi-am dorit să
apară, la un mod stilizat munca țără-
nului, legătura lui secretă cu pămîntul.

Dintotdeauna mi-am dorit să cînt na-
tura, nu în reproduceri naturaliste, ci
simbolice. Un artist plastic, cred eu, tre-
buie să simtă el însuși ce are de spus.
Condiția ar fi să avem spiritul de ob-
servație treaz și foarte dezvoltat. Artis-
tul, în general, e un trecător, cu ochiul
continuu deschis în realitate, el vede
pe o stradă oarecare ceva care le scapă
celorlalți trecători, observă lucruri ce
li creează emoții profunde și care devin
subiectul lui de meditație, de creație.

Artistul răspunde de formarea gustului
elevat pentru artă. Eu, ca profesor de
desen într-un sat, am îndatorirea să
fac educația sateanului și m-am între-
bat în ce fel așa putea să nu mă dezic
de această răspundere. Așa înclt, găsind
și înțelegere la primarul Orțișoarei,
Radu Ion, am înființat o mică pinaco-
tecă rurală, o expoziție permanentă,
vreo o sută și douăzeci de lucrări ale
artiștilor timișoreni și arădeni, cărora
le-am alăturat cele mai frumoase dese-
ne ale copiilor de-acolo, făcute sub în-
drumarea mea și a profesoarei ce m-a
precedat. Am observat că sateanii au o
curiozitate deosebită, așa spune chiar o
receptivitate cu totul deosebită de a
orașanului, față de valorile artei plas-
tice. Văzîndu-i cum priveau opera de
artă, desenul frumos al copiilor lor, am
înțeles că strădania mea a început să
semene cu un act și social, despre care

as putea vorbi ca despre o participare
a mea, ca artist, la viața satului româ-
nesc, de azi.

VIOREL TOMA,
pictor

— Profesorul meu, Julius Podlipny,
un model de maestru și de artist, mi-a
inspirat dragoste de muncă, ambiția de
a progresa în studiul complex al natu-
rii, m-a învățat că tot ceea ce ține de
artă trebuie făcut cu multă cinste și
simț de răspundere. În fiecare dintre
etapele prin care am trecut mi-am
amintit lecțiile sale, înțelegînd că, pentru
a mă desprinde dintr-o fază sau alta de
creație, trebuie să iau studiul aproape
de la capăt. Am abordat, în timp, și
grafica, și pictura, portretul, compoziția,
peisajul, fixîndu-mă de la o vreme, la
natura statică — unde doresc și cred
că pot să ating și natura umană. Mă în-
teresează, adică, să „deschid” natura
statică spre om, omul din spatele sau
din umbra obiectelor. Am încercat o
revalorificare a obiectelor tradiționale
țărănești (căușul din Bihor, vasele de
lut, pinza de in etc.), punîndu-le într-o
atmosferă uneori imponderabilă, alte-
ori dramatică, în dialog, în calitatea lor
de semne ale civilizației ce ne-a precedat,
cu civilizația de azi, în ideea de a
reîmprospăta sensibilitatea privitorului
pentru acest univers. Nu ne putem în-
țelege pe noi înșine, contemporaneita-
tea, fără să știm bine să ne înțelegem
trecutul. În acest sens există un accent
permanent în documentele de partid, o
subliniere îndreptățită și binevenită.
Istoria face parte din universul de con-
știință al omului de azi, al artistului
plastic. Cîteva dintre lucrările mele tem-
atice („1907”, sau „Pagini de istorie”) au
constituit exprimarea implicării mele,
pe linia subiectului oferit de istorie.
În ipostaza mea de profesor, la Liceul
de artă din Timișoara, îmi fac datoria
de a le înșufla elevilor dragoste pentru
profesiunea spre care se îndreaptă, sen-
timentul de încredere în viitorul lor
artistic, într-o societate care are nevoie
de arta pe care o vor crea. Formarea
gustului public, pentru care militează
și arta mea, și munca mea de dascăl,
trebuie înțeleasă ca o preocupare per-
manentă și trebuie întreprinsă, cred,
prin varii, multiple mijloace. Fiecare
lucrare de-a mea înseamnă o problemă
sau mai multe de rezolvat, o gândire și
o elaborare, fiecare obiect își are locul
lui, riguros ales și, sper, rostul lui pre-
cis, riguros.

ADRIANA PĂIUȘAN,
pictoriță

— Ideea de a răspunde la comanda
socială nu este, după mine, doar o obli-
gație, ci și o datorie de onoare a artis-
tului, de a exprima epoca pe care o trăiește.
Sînt atîtea de spus abordînd o temă
matrică istorică (lucrarea despre Horea
poate vorbi despre puterea poporului
nostru de a trece cu luciditate și cîntec
prin timpuri), sau de actualitate (pacea
— un subiect generos și fierbinte). Cînd
am abordat „Ecluza de la Agigea”, am
încercat să privesc obiectivul dinăuntru,
într-una din fazele construirii lui.
E adevărat că am avut șansa unui set
de fotografii ale etapelor de dinaintea
terminării ecluzei. Mi-a apărut, în acele
imagini, asemănătoare unor urlașe porți
de casă. Fiecare loc își propune ceva în
plus față de ceea ce îți arată. Valea
Mureșului, de pildă un loc mai puțin
frecventat de pictori, este o explozie
de verdeață, de tonuri ale verdelui, o
culoare dificil de stăpînit și care te obli-
gă să afli cum se poate lucra cu o sin-
gură culoare. În oraș precum Timișoara
sau Lipova, se simte, ca o prezență,
stratificarea timpului. Fiecare clă-
dire își are viața ei, integrabilă în tot,
în unitatea orașului. Trebuie să încerci
să captezi spiritul fiecărui loc, să-ți des-
coperi, ca artist, și subiectele și posibi-
litățile de a le trata. O călătorie prin
țară îți poate releva cît s-a construit,
cîte locuri demne de interesul plasticia-
nului există, cît de mult poate spune un
peisaj. Noi avem nevoie de monumente
care să cinstească acest pămînt, rea-
lizările acestor ani, spunea tovarășul
Nicolae Ceaușescu, subliniind nevoia
implicării artistului plastic în actualita-
te, datorită noastră de a aduce un ma-
giu constructorilor socialismului, trecu-
tului de luptă al poporului nostru.

Anchetă realizată de
Ana ALDAN

ILIA DINESCU,
ceramistă

il plastic are datoria și, totu-
tă de a comunica, prin lu-

„CANTAREA ROMÂNIEI“

Artă și colaborare

Abținerea democratică, pe scară națională, a forțelor creatoare, inclusiv în domeniul artistic, iată un deziderat pe care să se împlinească în generosul climat al Festivalului. O tot mai largă participare, conștientă și competentă iată ceea ce ne cere esențială Expunerea a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU. Există, desigur, multe izbînzî deja, cu putere de exemplu, care se cer nu numai menționate, dar și puse în valoare, pentru fixarea elementelor viabile într-un document aflat în colaborare dintre arta profesionalistă și cea amatoare.

Ceea ce frapază, la prima privire, în acești ani, direcția de propagare a fenomenului artistic nu are doar sens unic, dinspre creator (interpret) spre public. Masele sînt chemate să-și spună opinia despre operă, iar pentru ca părerea să fie mai competentă, tocmai creația de masă poate deveni răspunsul cel mai potrivit. Desigur, arta amatoare nu trebuie neapărat orivită ca o replică la profesionalism după cum nimel nu contestă robitatea, ponderea, statutul profesionalistului. Există momente de incidentă ale acestor „vieți paralele” și ele abundă în semnificații folositoare pentru toată lumea. Recent, apariția pe aceeași scenă a corului Filarmonic „Banatul” dublat de corala „Sabin Drăgoi” ambele formații instruite de Diodor Nicoură, a produs o impresie deosebită. Ca și interpretarea la Dugoș și Timișoara a „Odei Bucuriei” de către corul Filarmonic împreună cu formația „Vidu” condusă de Remus Tașcău Alături de tehnica desăvîrșită a corului profesionalist, tinerii au adus vigoarea, prospețimea, enervizată a vocilor cu o medie le vîrstă relativă redusă a nivelului municipiului Lugoj perpetuarea tinereții vocilor în corul lui Vidu este asigurată prin formațiile de copii, recent înființate. Coriștii lugojeni s-au bucurat și de acompaniamentul

orchestrelor din Timișoara sau de la Ateneu, în interpretarea unor partituri clasice, faptul constituind un imbold pentru întreaga mișcare de amatori. Desigur, dacă s-ar implica mai mult și Radioteleviziunea, Electrecordul. De notat că la olimpiada corală menționată, cu prilejul concertului final cu „Oda Bucuriei”, și-a făcut apariția în premieră primul cvartet vocal (profesionalist) timișorean, demonstrîndu-se faptul că avem și noi artiști cu virtuți solistice și se poate și fără invitați din afară... E drept, la sediul lucrurile au fost ușor schimbate în concertul tradițional de închidere a stagiunii, însă s-a făcut un pas înstagnat în ce privește punerea în prim-plan a valorilor locale. Interesantă este colaborarea filarmonicilor noastre cu interpreții amatori din alte centre, cum a fost cazul într-un turneu la Deva, sau cu orchestrele de muzică populară. Cu oarecare consecvență compozitorii timișoreni au realizat lucrări pentru concursul național de cîntec ostășești, chiar dacă nu întotdeauna ele au putut străbate spre faza finală, din cauza textelor, interpretărilor etc. O enclavă de cîntec ostășești apărută în acest an cuprinde însă lucrări de Sava Ilin, compozitor care în acest fel sprijină corul amator. Corurile din județul nostru beneficiază în mare parte de îndrumarea unor instructori ce aparțin ambianței artei profesionale. Au fost și cazuri în care voci de la filarmonică au completat pe cele din cîte o formație amatoare, mai nou însă fenomenul se petrece invers: calitatea corurilor din această zonă; repertoriul tot mai larg pe care permit să-l abordeze acestea, face posibilă colaborarea cu profesionaliștii, cunoașterea reciprocă, aspirația către formule artistice superioare și difuzarea în public a unor auzi muzicali, dar și a dorinței de implicare profundă în creație și interpretare.

Lucian BURERIU

Revoluția e-n noi! miniaturi

Munca e legea lumii moderne, s-a zis.

Restabilirea demnității ei, în cursul proceselor revoluționarilor și edificării României socialiste, a avut în vîrstul ultimelor decenii semnificația întemeierii unei adevărate civilizații a muncii.

În cadrul acestui proces complex ca viața însăși, actualitatea spiritului revoluționar, relevată cu pregnanța unei strălucite argumentații în Expunerea prezentată la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C.R. al P.C.R. din 29 aprilie a.c. de către secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, exprimă adevărul incontestabil că perioada pe care o parcurgem este o perioadă de construcție în toate laturile vieții, ceea ce presupune o continuu disponibilizată față de nou, dăruirea în numele realizării idealurilor comuniste, al năzuințelor prin care cu toții ne deștinăm dorința de progres.

Asociem curentul spiritului revoluționar cu o predispoziție firească, proprie virtuelor tinere, capabile de mari elanuri civice, dar în măsura în care tinerețea este, într-un sens superior, combustibil și temperatură interioară, așezarea ei sub semnul conștiinței o face să dobîndească înțelesurile așezate ale nestinselor receptivități prin care se explică prospețimea gîndului și avîntul faptelor. Astfel, prin această nouă dimensiune a conștiinței devenite ea însăși un factor stimulator în împlinirea gîndurilor revoluționale, revăzute în configurația nobilă a idealului care ne implică pe toți, spiritul revoluționar se constituie nu numai dintr-o sumă de atitudini ci și din înaltul teoretic ca unește aceste atitudini și le conferă largi orizonturi umaniste. El nu este numai elanul, explozia de energie consumată într-un act, ci devine o atitudine rațională constantă, o trăsătură definitorie a personalității omului nou. Prin această atitudine, în vîrstă operă de edificare a socialismului pe pămîntul românesc, amplificată prin hotărîrile Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale și orientată spre înfăptuirea laturilor ei calitative, ne reprim solidaritate prin aceeași menire, prin interese comune și de neșeparabil adevărul acesta se include de la sine în înseși temeliile unității populare, o unitate de tip nou, revoluționar, prin care efortul tuturor se desfășoară în numele beneficiului colectiv de a sporii fructele muncii, succesele anilor laborioși și fertili inaugurați de istoricul Congres al IX-lea. Chemarea pe care secretarul general al partidului ne-a adresat-o de a ne manifesta în toate împrejurările ca revoluționari constituie astfel calea prin care se însușește pulsul zilei de lucru a fiecărui dintr-un noi, racordat la bătaia de inimă a unui popor dăruit muncii. Și prin aceasta înțelegem că spiritul revoluționar nu-i o adăzire doar de natură teoretică, ci înseamnă, de fapt, muncă, răspundere, înseamnă lupta cotidiană pentru afirmarea valorii și competenței în toate planurile vieții. Sigur, nu este și niciodată n-a fost ușor să te afli în fruntea noului. Bătălia pentru nou nu e una, cum mai ziceam, ca flori, ea cere, adesea, eforturi deloc obișnuite și, adesea, cere și sacrificii. Nou nu se împune nici ușor, nici dintr-o dată, izbîndă lui — cred că se știe, sau ar trebui să se știe — s-a aflat mereu la capătul unor ani și ani de greutăți ce uneori păreau de neînvinș, la capătul unor ani și ani de bătălii grele, nu de puțin ori eroice și această izbîndă a fost, nu o dată, înclinată în capătul unor grele jertfe. De aici și elogiul pentru compatrioții noștri a căror vocație de a fi înainte mergători onorează timpul acesta și îl fac indiscutabil mai vrednic de laudă. Și asta pentru că, în primul rînd, revoluția e-n noi și nicidecum o bădă cu flori!

George DINU

Cu toate că este vorba de muzică exclusiv mentală, apariția pe Operelor Române din gura a tradiției de în mare tradiționale din ma a depășit condiția certului fiind un adevărat spectacol în care însăși mența străvechilor momente și a eleganțelor vestimentale ale dinastiei purtate de interpreții creat decorul și atmosfera altele lumi. Opt — titelul spectacolului — în numele generic din vechea Chină instrumtor muzicale grupate în familii, după materialul care erau construite: tal, piatră, piele, bambă, os, argilă, lemn, cele peste două sute de instrumente naționale erau aproximativ treizeci au și văzute și auzi spectacolul recent. În du-și, la Timișoara, în european (prin România, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia și U.R.S.S. mația chineză a susținut vestul țării noastre o de spectacole de o nădăit măiestrie, prin interpreții onorează în tura de ambasadori ai tîmilenare și tradiționale chineze. „Venim Nanjing — declară Shang Lu și Pei De Yponsabili cultural-ai formației — unul primele zece orașe ca me ale Chinei, și, noi, acest fapt poasemnificație, așa cum lum cu reprezentantatum nu doar un stroraș, ci întreg poporul, ez, tradiția lui ilustră aceste instrumente na le”. Cel treisprezece mentisți profesioniști, care cîntă binecunoscu

CONCURSUL CORURILOR DE COPII „TIMOTEI POPOVICI” — MARGA 1988

Aflat la a VI-a ediție, Concursul corurilor de copii „Timotei Popovici” a reunit și anul acesta, la Marga, în frumoasa lună mai, cînd totul înfloarește în grădini și livezile din jurul caselor gospodărilor, vocile cristaline a sute de copii, din mai toate colturile țării, pentru a da glas cîntecelor generației, ce apropie inimile și pe toți îi înfrățeste. Organizați de Consiliul județean al Organizației Pionierilor, în colaborare cu Inspectoratul școlar, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă și cu aportul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din R.S.R., emulația corurilor de copii de la Marga și-a făcut faimă de acum un prestigiu și această atî datorită calității formațiilor care s-au prezentat, a bogăției repertoriului abordat și a numărului mare de coruri venite din capitală și din 9 județe totalizînd, în anul acesta, 21.

Dar sufletul acestor reuniuni corale trebuie văzut în obștii membrii asociației corale „Morgana” și în neobștii profesori și dirijori Dumitru Morgana care anul acesta a avut ideea largirii sferei concursului precedîndu-l de data aceasta cu un simpozion dedicat compozitorului Antoniu Sequens și contribuției lui la progresul muzicii românești.

Cele trei concerte, adevărate maratoni, desfășurate în cochetul cîmin cultural din centrul comunei au prilejuit apoi evoluția corurilor care s-a perindat în fața unui juriu de înaltă competență, prezidat de prof. univ. dr. Elvira Comes, compozitorul nenumăratelor creații dedicate celor mici și secundat de dirijorul Nicolae Bica și compozitorul Cornel Arion.

Ne-a impresionat corul de cameră al școlii din Desești, județul Maramureș, mai ales datorită repertoriului care cuprindea o serie de piese, cu o scriitură mai deosebită, redată cu multă dăruire, așa cum o solicita și dirijorul, învățătorul Vasile Chira. Deja cunoscut pentru bunele prestații și în edițiile anterioare, elevii școlii nr. 8 din Deva, reușii în corul de cameră „Modus vivendi” dirijat de Doina Hotea, au făcut o excelentă impresie. Și corul din Drobeta Turnu-Severin, dirijat de Viorel Bălaș, se înscrie în această tendință, reușind să se impună cu piesa lui A. Zemaș, obținînd astfel și Trofeul „T. Popovici”. Dar impresia cea mai bună ne-a lăsat-o corul de cameră „Canon”, al școlii din Marga, dirijat de Dumitru Jompan, care a știut să se folosească de vocile cristaline ale băieților prezenți în procentaj mai mare ca de obicei la alte formații similare. Nu puțin și nu amintim prezența corurilor din Lugoj (dirijor G. t. n. Rusu), a celor din Reșița (dirijori Doru Moraru și respectiv Eia Ponoran), sau cel din Cenei, Timiș (dirijor Joța Bugarschi), care au reușit să se impună prin acurata interpretare și a repertoriu-

lul bine ales cu care s-au prezentat. Corul școlii nr. 14 din Sibiu însă ne-a oferit și o surpriză. Ultima piesă, dirijată de Eugen Evze, intitulată „Joc la Marga”, a fost special compusă de Ion Arsin pe un text de Nicolae Bucur, pentru a marca emulația corurilor de copii de la Marga, aducînd prin aceasta un omagiu locuitorilor comunei și tradiției încetățenită aici.

Damian VULPE

„Nimic nu este mai frumos...”

(Urmare din pag. 5)

fost un harnic colaborator la publicații precum: Școala și viața, Plaiuri bucedrene, Magazin, Orizont, Limba și literatura română etc. El are, de asemenea, tembinice studii asupra poeziei populare și asupra lui Neculce, Eminescu, Șoșoveanu, Bizanțiu și Ovid Densușianu, Kogălniceanu, Cadoveanu ș.a. Acum două decenii, în 1967, el a primit titlul de „Profesor fruntaș”, acordat de Ministerul educației și învățămîntului. Și, tot el și-a înfrîșit cariera ca ilustru profesor de gradul întâi în învățămîntul din biblioteca sa el a donat-o Liceului pe care l-a servit, Universității din Craiova și Liceului natal, dar, azi, el e fericit „că mi-am făcut datoria față de cultura poporului meu, urmînd cuvintele lui Bălcescu: «Să ne luminăm poporul, dacă vrem să fim liberi!»”.

Dumitru Boboșă, colegul, a fost unul din acei semeni de conștiință care a fost „convins că învățătorul este luminătorul satului și cel care, oriunde s-ar găsi, poartă în sine făclia culturii”. Din întreaga sa carieră didactică se desprinde această idee, în numele căreia colegul meu și profesorul și-a urmat destinul. El este unul dintre acei care a slujit constant și cu un tonus continuu al bucuriei nedesmințite școala românească, așa cum reiese și din rîndurile scrisorii sale: „Sînt fericit că 20 de ani din cariera l-am închinat pregătirii învățătorilor. Am fost mereu convins că numai munca cinstită, faptele concrete sînt dovada patriotismului și că nimic nu este mai frumos ca faptul de a-ți lumina poporul. Ies la pensie fericit, cu sentimentul datoriei împlinite”.

Spirit întreprinzător și devotat în arta școlii, dascăl luminat, a numeroase promoții, suflet candid, o cândoare curată a fiului de țară unde își trage el obrul său, Dumitru Boboșă, colegul meu de odinioară și profesorul de azi, și-a durat în conștiințele adîtineri, poate fără să o știe nici chiar el însuși, și-a durat un piedestal. Piedestalul profesorului de școală românească nouă, a cărui fericire continuă a fost aceea să se dedice celorlalți și de a se împlini și el ca om prin ceilalți. Căci „nimic nu este mai frumos, după cum sună propriul său îndemn, ca faptul de a-ți lumina poporul”.

● În cadrul suitei de manifestări culturale Eminescu, centrul de studii sociale al Universității din Timișoara a organizat recent sesiunea științifică „Eminescu și în perspectivă interdisciplinară”, în care au participat specialiști din București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara. Cu acest prilej, holul Universității a găzduit o expoziție documentară tematică. ● Invitați al Liceului silvic din Timișoara, cu prilejul împlinirii a 99 de ani de la moartea lui Eminescu — lectur dr. Rodica Bărbat și lector Delia Petru. ● Nu de mult, Universitatea din Timișoara (facultatea de științe științifice) a găzduit (pentru a zecea oară) cea de-a XII-a ediție a Conferinței internaționale de teoria operatorilor, în

panoramic

care au participat numeroși specialiști din România și din 17 țări ale lumii. ● La galeria de artă fotografică din Bastionul Cetății — un artist din Iași, Petre Gemănuș, cu o expoziție personală. ● Acțiuni demne de tot interes în bogatul program al Casei Universității: protecția de diapozitive a artistului univ. dr. Nicolae Dehelean, „O carte în dezbatere” (Buna-cuviință și comportamentul civilizat, de prof. univ. dr. Vasile Izdrăilă), cu participarea conf. univ. dr. Elisabeta Ieli, lector la Nicolae Stancu și asist. univ. Ștefan Buzărnescu. ● Scriitorul Vasile Bogdan a fost invitatul elevilor de la Școala generală nr. 16 din Timișoara. De o mare audiență la public s-a bucurat turneul fanfarei „Big-Band” din Gera (R.D. Germană). Diversitatea repertoriului, calitatea remarcabilă a interpretării au asigurat formației invitate un binemeritat succes.

viața asociației

● Ediția din acest an a zilelor culturale KII-a, a „Zilelor culturale socialiste” Sînnicolau Mare, a fost cununată de o amplă de manifestări, organizate de Consiliul orașenesc de educație politică și socialistă, în colaborare cu Comitetul de colaborare al Universității din Timișoara și desfășurate sub „Anului internațional al lui Eminescu”, eveniment de amplă rezonanță internațională și ună înscrise, de curînd universității U.N.E.S.C. rașul care, în oct. 1925, a închinat — între tinuturile unității — un monument în cinstea lui Eminescu, care a participat sărbătorii această suită de manifestări. Ea a fost inaugurată de varășul Iosif Oncu, reșorul orașului, și a avut un simpozion „Eminescu și Banat”, în cadrul căruia au participat la dezbateri univ. dr. Eugen Tăbăc, cu o comunicare de temei „Spațiul românesc opera și gîndirea poeziei”, prof. univ. dr. Gheorghe Tobăncanu, care s-a ocupat de valorile expresive și simbolice ale emblemei eminescane, univ. dr. Cezar Văduț și prof. Savu Văduț, directorul Școlii generale din Sînnicolau Mare și un evocat moment deosebit al înțelegătorului și poetului Dumbrăveanu, secretarul asociației Scriitorilor din Timișoara, care a susținut în intervenția sa, prin semnificația umanistă, versalitatea marelui poet și un spectacol la

DIALOG CU INVIZIBILUL

Chestiunea fundamentală a gloriei lui Thomas Mann este la așezare în timp. Ideala raportare la adevărul suprem. Concepte vagi, nedefinibile — repere obligatorii, totuși, pentru nevoia de ordine, de limpezime, de precizie. Un reflex al comodității — însă doar la început, în tinerețe, la cumpăna secolelor și a ideologiilor. Amestecul de pasiune interiorizată și de ardoare decorativă — portret prin care se străvede omul — puteau da această impresie. Debutând sub fascinația lui Schopenhauer, Wagner și Nietzsche, cum și a unui naturalism ortodox, nețărâmurit, scrisul lui Thomas Mann alunecă spre tema — romantică — a vieții situate între artă și asumare. Iar de aici, spre o tot mai accentuată meditație politică. De la ideea antebelică a existenței reprezentative a scriitorului, a „nobilei datorii de a îngriji forma”, până la radicalismul de după 1919 se întinde o distanță enormă. „Problematismul” începutului glisează între doi poli: exaltare și miefiență. Adică între talentul care acționează „ca un vampir” și „existența rece, pur figurativă”. Căderea decisivă se produce odată cu tezele „revoluției conservatoare”, cum pot fi numite Considerațiile unui apolitic. Teze rezumate, de altminteri, în repetate rânduri, chiar după ce, în 1922, le dăduse, prin *Despre republica germană*, o lovitură decisivă. Ele țin, în egală măsură, de politic și de biografic. Adică de ceea ce Thomas Mann însuși numea „un individualism al interiorizării de tip protestant”. Un individualism centrat pe sine, plus cunoscuta retorică protestantă. Un amalgam ciudat, care, într-un fel, a condiționat receptarea contradictorie a Considerațiilor. Dar să nu uităm: Considerațiile sînt produsul unei epoci de criză, reacție directă la starea de război. Mann exprima, în fond, un umanism apolitic, ceea ce nu l se putea ierta. Poziția lui a fost privită drept un „reacționarism politic”, deși era vorba doar de o „tendință antiliberală”. Surprinzătoare, și aceasta, la un protestant dar nu și la admiratorul lui Goethe și Nietzsche. Prin experiența Wagner, pe de o parte, și Nietzsche pe de alta, Thomas Mann depășește romantismul și depășește, altfel spus, acel individualism al interiorității, gata să intre în reacție de autoanihilare, exteriorizându-se expansiv.

Scrisorile lui Thomas Mann au jucat un rol covârșitor în înțelegerea artistului. Patetice de cele mai multe ori, defensive câteodată, ridicole adeseori, pline de demnitate mai întotdeauna, ele trasează un complex portret al autorului. Nu toate în aceeași măsură și nu

toate cu aceeași intensitate. În 1922, de pildă, sîntem încă departe de vârtejul care va cuprinde lumea peste numai zece, unsprezece ani. Relațiile sociale mai pot da impresia de belle-époque extinsă la nesfârșit. Războiul fusese doar un coșmar care trebuia uitat. Plonjind în trecut, lumea descoperă un stil grațios de a trăi. Un stil artificial, opac. Însă frumusețea lui stă în suma acestor neînțelegeri: într-o așteptare difuză și un ritm frenetic al existenței. Gravitatea e a privirii care o percepe, nu a obiectului propriu-zis. O viață ca o lungă sărbătoare itinerantă.

Așadar, o enclavă a politeții, a gesturilor de curtenie. A grațiozității, în gel mai înalt sens al cuvîntului. Ce altceva decât grațiozitate, decât superficialitate să fie decizia unui prea serios scriitor, a unui grav autor de Bildungsromane de a ceda presiunii timpului? Luna ianuarie a lui 1922 ne introduce tocmai într-un astfel de transluclid decor: un Thomas Mann întorcîndu-se „dintr-una din acele călătorii artistice care sînt la modă de cîțiva ani în „Europa centrală”. Ipostază improbabilă? Nu, desigur. De acum înainte, mai ales de acum înainte, astfel de călătorii vor abunda în biografia sa: conferințe, expuneri, simpozioane turnee cu scopuri precl-

se, totuși: din ele se vor naște vlitocierile cărți. Dar va fi presimțit romanțelul, în aceeași primă întrupare a ceea ce se va numi „voga Vienei”, că tocmai dintr-un asemenea loc vor veni ulterioarele sale negări? Negări indirecte, desigur, pentru că politețea vieneză nu îngăduia, încă, atacuri fățișe. Probabil că ceva din toate acestea va fi străbătut bariera protectoare din jurul lui Thomas Mann. Sub eticheta mondenă a „călătoriilor artistice” se ascunde intuirea a însuși viitorului Germaniei. Presiunea metafizicului acționează și în aceste forme bizare: ca o premoniție, ca o atracție ca un contur vag al necunoscutului.

Scrisoarea către André Gide (din 21 ianuarie) transcrie o astfel de febră încă difuză, încă nelocalizată. Viena e un loc de pelerinaj, desigur. Dar nu mai puțin și presimțirea ruinei. Eleganța turismului cultural nu exclude alternativa investigației îngrijorate. După 1918, Viena se vedea — abia acum — o adevărată Capitală. Ca într-un ultim, suprem efort, după destrămare, dispartea ironică pe care i-o rezervase istoria, ea-și mobilizase toate energiile creatoare. Experiența republicană se lîntea cu bucuria revitalizează a con-

Baden, 1922

științei culturale a anticei Osmii. Ironizatul Gemütlichkeit al societății imperiale se supunea, imediat după frîngere, unei ciudate metamorfoze. „douceur de vivre” începe să fie o dorință. Drama se transformă în comedie, limbajul într-o comedie a muzicului. Pentru clasicizantul Mann, cultura vieneză înseamnă nu altă fruntare, cît intuiția altel lumii. Austria, trecerea de la monarhie la democrație are loc printr-o fabrică descătușare de energie intelectuală, realitate pe care scriitorul germană mental, pregătit să o accepte. Genocentrismul cultural intra în viață. O formă a umilinței — sau a ciunii — pe care Thomas Mann o putea plin de demnitate.

În 1922, scriitorul abia dacă așteo dește o impecabilă tehnică a obiectului a comentării și, desigur a recunoașterii evidențelor. Relațiile sale oficiale cu Viena erau însă ale călătorului de den. Explicațiile există, ni le furnizează istoria literară; în acest an, capodopere ale literaturii austriece abia se scriau. Într-un anumit sens Thomas Mann vizita invizibilul. Voia să vadă, el nu putea să vadă belle époque — spiritul și timpul — se potriveau de minune. Ceea ce se potrivea — și, implicit, îl nega — el abia se pregătea să prindă. În fragilul ei contur Thomas Mann trăia, însă, cu intuiția, cu neliniștea lui care aude zăcnetul, dar încă nu vede rojul.

Se știu puține lucruri despre imbecilismul modernismului asupra creației lui Thomas Mann. El aparține marilor traducerii prozei de secol nouăsprezece. E vorba de spus ce vedea și ce înțelegea. Scriitor de această formulă din literatura și arta inovatoare a timpului poate ști, însă, ce ar fi putut vedea și înțelege. E un abuz, desigur, ceea ce spunem — alterarea unui proces în felul în care omul intră în relație cu epoca nu ține neapărat de realitate. El stă sub specia probabilității, a posibilității, a întimplării și a sugestiei teză, probabil, fantezistă, dar caracteristică de ce călătoria vieneză a lui Thomas Mann rămîne un simplu lucru plăcere. Marea orăz austriac nu a multe lucruri pentru că însăși mania contemporană artistică se baza asupra lui cu prea puțină forță de vîngere. Neobișnuit să vadă neobișnuitul trece surd și orb lângă lucrurile care ar fi trebuit să vîmcească. Nimic din toate acestea lele austriece ale lui Thomas Mann sînt, ca într-o fatalitate asumată, timpul unei călătorii cu ochii închii.

Mircea MIHĂILESCU

DESPRE AȘTEPTARE

În ce termeni ar putea fi pusă relația real/imaginar, istorie/ficțiune literară-artistică, după experiența holocaustului? Iată una din cele mai grave teme de meditație morală și deopotrivă estetică ale acestui sfîrșit de veac. Răspunsurile diferă. De la categoricul „după Auschwitz nu se mai poate scrie”, formula de Theodor Adorno, la nevoia de a-și aminti cu încredințare și furie, a lui Vladimir Jankélévitch și Emmanuel Lévinas. După cum, celui din urmă, într-un recent interviu, îi aparține o formulare memorabilă, rezultat al unor ultime meditații: „A sosit poate vremea unei noi îndurări”. Pentru că, în definitiv, tulburător e să știi că suferința nu poate fi mintuită, că, la capăt de drum, îndurarea nu va fi niciodată răscumpărată. Poate doar așa — se subînțelege — prin scris, făcînd urma unei vieți de martor și martir, depunînd mărturie.

S-a văzut deja, la mai bine de patru decenii după, că despre holocaust trebuie să se poată scrie. Cel mai percutant — prin documente, prin textele istoriei. Dar literatura? Cum răspunde literatura unei teme covârșite de tragic? Iată o altă întrebare, pe care și-o pun cu nu mai puțină angajare moral-estetică scriitorii. În de această dată soluțiile diferă. Ele subîntind ca un arc numeroase propuneri. De la ideea, de pildă, a lui Danilo Kiș, fascinat de reconstituirea realului pînă la detaliul documentar (scrisori, jurnale, obiecte etc.), ca gest de recuperare a individualului pe care, spre deosebire de literatură, istoria nu îl mai poate cuprinde, în indiferența cifrelor sale. Sau, la polul opus, o soluție (descoperită ca o premoniție de Kafka, nu „avant la lettre”, ci „avant l'histoire”): apelul la parabolă sau alegorie. În ambele cazuri însă, dincolo de soluția literară propriu-zisă, ceea ce era pus în cauză (și criză) era tonul, timbrul depozitului stigmatelor. Fără patetism exacerbă, fără o clamare a suferinței, fără exhibarea victimelor. Ci dimpotrivă, cu un pathos mît, alb, asemănător tăcerii aruzatoare: conferind demnitate suferinței.

Exact în acest fel înțelege să depună mărturie despre o experiență istorică personală și colectivă scriitorul israelian Aharon Appelfeld. Badenheim 1939, un mic roman scris în ebraică și tradus apoi în numeroase limbi, este parabola nașterii unui spațiu concentraționar. Cu o extraordinară economie de mijloace, cu o densitate neobișnuită a sensului, dincolo de simplitatea frazării, dincolo de luciditatea și limpezimea stilului, romanul concentrează, la rîndul său, cu intensitate sporită, semnificația. Nu însă spre a o face prizonic-

cartea străină

ră, nu spre a o masifica monolitic, sufocînd-o, suprimînd-o, ci pentru a o lăsa bera demn în final, în toată splendoarea bogăției sale.

Badenheim (în 1939) este încă, la începutul primăverii, echivalentul terestru al paradisiului. În apropierea Vienei, în acea „douceur de vivre” mai poate respira prin toți porii. Fermecătoarea stațiune turistică trăiește, de ani de zile, plăcerea zilei, frenezia senzorială, și, deopotrivă, jubilația prin artă. Tot în anul de zile, sezonul vilegiaturistic înregistrează un renaștit festival muzical. Dar starea de „helmlich” de la Badenheim, băile unde toți se simt „acasă”, proiectați de artă și confort, de prietenia celorlalți, se spulberă treptat în chiar mîmăra lui '39. „Departamentul Asanării”, instituție misterioasă, inițial creată, civilizată, apoi tot mai brutală, impune cu maximum de eficiență organizatorică, o nouă ordine, reorganizînd spațiul edenic după propriile legi de valori, supunînd destin colectiv și destin individual. Pre-scriindu-le, ceea ce fusese un spațiu al libertății „de vacanță”, al bucuriei de a trăi frumos, măcar în intervalul celor cîteva luni de sezon, se transformă imperceptibil (dar cu atât mai atroce). Într-un spațiu concentraționar cosmopolitan. La sfîrșitul anului '39, Badenheim nu mai e o oază a vieții, ci o colonie de penitenciară, o adevărată insulă deasupra căreia plutește spectrul morții. Comunitatea umană este lăsată acolo să în așteptare. Acest interval care descrie starea de așteptare cunoaște tot ce ține de omenesc: speranță, răbdare, nerăbdare, resemnare, presimțire a catastrofei, proiecții îmbărbătătoare, teamă, bucurie, revoltă, exasperare paroxistică. Dar mai ales speranță. Ei, care izbuc de-acum revolta (exterior/interior), nu mai așteaptă, ca în alțiia ani, Arta izbăvitoare, mintea tul festival al doctorului Pappenheim, ci o ieșire din așteptare însăși. Spre a se îndrepta, la sfîrșit, această comunitate ultragrădă. Ca spre un nou, făgăduit pămînt (pare a sugera cu amară ironie autorul). Pămîntul promis li se arată sînt patru vagoane mizere de marfă, trase de o locomotivă. Atunci, înseamnă că nu avem de făcut un drum prea lung”. Într-adevăr, se poate citi, din ultimele cuvinte din Badenheim 1939, printre rîndurile albe, drumul pînă la noul Badenheim, care poate fi oriunde și oriînd, drumul nu poate fi prea lung. Cu această urmăire tristă, înțeleaptă, amar ironică și în același timp așezată, se încheie cartea lui Aharon Appelfeld.

Adriana BABETI

* Aharon Appelfeld, Badenheim 1939, Editura Univers, 1988. În românește de Antoaneta Ralian.

COLEGIUL DE REDACTIE

ION ARIȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLTESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA: TIMIȘOARA, strada RODNII

Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicabile nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

Conștiința

În întreaga operă de o extremă complexitate, Procesul Comunist, de dezvoltare a conștiinței noi în patrie general al partidului. Pe baza acestor idei, gîndi, însuși de înțelegere și de demontare a și nici o idee fără incieate de poporul bogată în fapte exacte, eforturile de politică ideologică și politică mersul ascendent și revoluționar înseamnă, în continuare pe Cultura este importantă în formarea nou, în formarea și reprezentat și ne devăru esențiale de rilor.

Literatura este conștiinței: este forță, de a trăi șan tradiția, statutul, în rat implicarea în nească își trăiește destinul socialist al

CREATIE ȘI INOV

Destășurate în orizontul matice ale Conferinței naționale a P.C.R. și al F.C.I. secretarului general 19 aprilie a.c., marș cultural-stiințific Timișoara — au participarea unor profesori de recunoscut profil din multe domenii de activitate. Restrîngînd de cuprindere doar de cele mai recente lucrări de Casa știl tehnicii pentru tinere Comitetul județean de cultură și educație socială, am invitat la o m

Orizont 25

SAPTĂMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 25 (1112) 24 Iunie 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 16 PAG., 3 LEI

TEZELE PLENAREI C.C. AL P.C.R. — PROGRAM DE ACȚIUNE AL ÎNTREGULUI POPOR

Conștiința — la timpul prezent

În întreaga operă de formare a omului nou, operă de o extremă complexitate, rolul hotărâtor îl revine Partidului Comunist Român. Iar în baza acestui amplu proces de intensificare și perfecționare a activității de dezvoltare a conștiinței revoluționare, de formare a omului nou în patria noastră, se află ideile secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Pe baza acestor idei a fost modelat un nou mod de a gândi, însușit de întregul popor, o nouă condiție umană ce-și demonstrează superioritatea față de vechile modele de comportament uman. Omul nou nu este o abstracție și nici o idee fără realizare, ea încorporează valorile întemeiate de poporul român de-a lungul unei istorii, atât de bogată în fapte exemplare, în fapte eroice. În actuala etapă, eforturile de intensificare și îmbunătățire a muncii ideologice și politico-educative trebuie să contribuie la mersul ascendent al istoriei și la progresul societății: a fi revoluționar înseamnă astăzi a fi alături de valorile vii, în continuă perfecționare ale epocii noastre.

Cultura este implicată în tot ce are ea mai bun, mai esențial, în formarea conștiinței noi, în formarea omului nou, în formarea societății de mâine. Cultura care ne-a reprezentat și ne reprezintă trebuie să rostască adevărul esențial despre acest timp românesc al înfăptuirii.

Literatura este chemată să contribuie la formarea conștiinței; este forma ei de a fi prezentă în viața Patriei, de a trăi șansa ei fundamentală, de a-și respecta tradiția, statutul, înaltele ei valori, de a-și trăi cu adevărat implicarea în idee, așa cum întreaga cultură românească își trăiește momentul ei de maximă implicare în destinul socialist al României.

ORIZONT

masa rotundă

CREAȚIA ȘTIINȚIFICĂ ȘI INOVAȚIA SOCIALĂ

Desășurate în orizontul tematic al orientărilor programatice ale Conferinței Naționale a P.C.R. și al Expunerii secretarului general din 18 aprilie a.c., manifestările culturale-științifice din Timișoara — au polarizat participarea unor personalități de recunoscut profesionalism din multe domenii de activitate. Restrângându-ne sfera de cuprindere revuistică doar la cele mai recente, amintim: Casa Științei și laborator pentru tineret și de Cameră Județean de cultură și educație socialistă Timișoara, invitat la o masă ro-

tundă pe tema implicațiilor multilaterale ale creativității în structurile materiale și spirituale ale țării noastre aflate în preajma unui inevitabil salt calitativ pe tovarășii; PETRU RUSAN — președintele Comisiei Județene Timiș de creație științifico-tehnică pentru tineret; VASILE TIVADAR — cercetător științific I.P.A. — Timișoara; DUMITRU TUCU — cercetător științific I.C.S.I.T.M.U.A. — Timișoara; C. SICHITIU — Inginer I.A.E.M. Timișoara; ZAHARIA CIUCUR — instructor principal cu probleme științifico-tehnice la Casa tineretului Timișoara; D. LUMINOSU — director al Institutului de studii socio-culturale și educație permanentă; — FRANC ȘERBESCU — instructor de specialitate. Consiliul culturii și educației socialiste; ȘTEFAN BUZARNESCU — președinte al Filialei Timiș a C.C.P.T.; — OVIDIU EFRIM — Ing. grad III, I.C.S.I.T.M.U. — București, Filiala Timișoara. ȘTEFAN BUZARNESCU — Plecând de la premisa că progresul este rezultanta compunerii mai multor vectori de acțiune, considerați că prerogativele științei și tehnicii în perspectivă transformărilor cu conținut socialist se vor amplifica, vor staționa la actualii parametri praxiologici, sau vor cumula imperativul deplasării de accent în perimetrul câmpului vectorial pe care-l perimetrizează dezvoltarea noastră multilaterală?

PETRU RUSAN — Instructor în cadrul Comitetului Județean U.T.C. noi edităm un buletin științific intitulat

(Continuare în pag. 2)

Personalitatea umană în socialism

Socialismului îi sint proprii relații social-economice, politice, cultural-spirituale — esențialmente noi — care asigură, dar și solicită în același timp, oameni cu personalitate autentică și plină dezvoltată. Partidul Comunist Român statornicește în programul său de dezvoltare conform cărui „în centrul politicii generale a partidului și statului de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare spre comunism se va afla permanent omul — factorul esențial al întregii dezvoltări economico-sociale — satisfacerea plină a cerințelor sale de viață în continuă creștere și diversificare, afirmarea neîngrădită a personalității umane”. Acționând consecvent pentru dezvoltarea socialistă a țării, pentru perfecționarea organizării și conducerii întregii vieți economico-sociale partidul și statul nostru au în vedere crearea și amplificarea unui climat social tot mai favorabil împlinirii și dezvoltării multilaterale a personalității oamenilor muncii, participării fiecărui cetățean fără nici o îngrădire la edificarea și înălțarea noli orizontului, a strălucitului nos-

tru destin istoric. Partidul nostru, secretarul său general au elaborat o concepție științifică privind căile și modalitățile formării omului nou și a personalității de tip comunist. Numai în socialism își găsește împlinirea reală de dorință istoric al concepției lui Marx, acela de a „înlocui dominația relațiilor și a accidentalității asupra indivizilor prin dominația indivizilor asupra accidentalelor și a relațiilor” ceea ce de fapt înseamnă „a organiza societatea pe baze comuniste”. Astfel, în concepția Partidului Comunist Român, a secretarului său general, dezvoltarea multilaterală a personalității este condiționată în principal de realizarea egalității economice, de ridicarea nivelului de cultură, de pregătire politico-ideologică a fiecărui cetățean pentru a putea înțelege problemele, a judeca mai bine

neze în mod conștient pentru transformarea lumii, pentru realizarea unei lumi mai drepte și mai bune.”

Înflorirea României socialiste prin dezvoltarea echilibrată a tuturor ramurilor economiei naționale, prin repartizarea judicioasă a forțelor de producție pe întregul teritoriu al țării, dezvoltarea tuturor județelor și localităților, oferirea unor condiții de viață mereu mai bune, promovarea echității sociale în repartizarea și participarea tuturor cetățenilor la conducerea întregii vieți economico-sociale prin instituirea unui sistem democratic, multilateral și unic în felul său facilitează punerea în valoare a aptitudinilor, talentului, energiei și capacităților creatoare ale tuturor cetățenilor din patria noastră, personalitatea acestora dobîndind noi atribuții.

Formarea și dezvoltarea personalității în societatea noastră se realizează astăzi prin ridicarea continuă a pregătirii ideologice și politice, a nivelului tehnic și profesional, a orizontului de cunoaștere al fiecărui membru al societății. „Fără o ridicare a nivelului politic, ideologic, a nivelului științific, tehnic și profesional — sublinia secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la a 5-a Conferință Națională a Partidului — există pericolul rămîinerii în urmă, al neînțelegerii problemelor noi ce se impun”. De asemenea, la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 28-29 martie a.c. s-a precizat încă o dată necesitatea ca fărâșii noli orizontului să fie oameni cu o conștiință înaintată, revoluționară. Pledoaria pentru o temelnică pregătire tehnică, științifică, profesională este în ultimă analiză o pleoară pentru împlinirea personalității umane, deoarece competența profesională constituie cheazășia afirmării depline a virtuților și aptitudinilor creatoare ale fiecărui om, garanția obținerii unor satisfacții crescînde în sfera muncii și a vieții în general.

Omul nou, cu o personalitate multilateral dezvoltată se caracterizează prin cetezanță în muncă, în gândire și în aspirații, perseverență și fermitate în căutarea și promovarea noului, în apărarea intereselor supreme ale patriei și poporului, fiind animat de un fierbinte și vibrant nimanism și patriotism.

Prof. univ. dr. Teodor POP

lucrurile și a putea să-și spună părerea asupra lor. „Să formăm la toți oamenii, la tineret — arăta tovarășii NICOLAE CEAUȘESCU în Expunerea la recenta ședință a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. — o concepție științifică despre viață, corespuzător uriașelor euceriri ale științei, ale cunoașterii umane care demonstrează justetea concepției materialist-dialectice și istorice despre lume, materialitatea lumii și o perspectivă minunată pentru noi și noi cunoașteri, pentru înaintarea omului spre un asemenea nivel de cultură și conștiință care să-l facă cu adevărat liber, dar și stăpîn cu adevărat pe destinele sale, să-și dea posibilitatea să acțio-

culturale a anticei Ostmark l Gemütlichkeit al societății se supunea, imediat după în-unei ciudate metamorfoză. „La de vivre” începe să fie a crea-rama se transforma în comedia într-o comedie a limbajului clasicizantului Mann, aveneză însemna nu atât o con-ct intuiția altei lumi. În trecerea de la monarhie la de-are loc printr-o fabuloasă ire de energie intelectuală. O pe care scriitorul german era, pregătit să o accepte. Germa-mul cultural intra în uitare. a umilinței — sau a înțelep-pe care Thomas Mann o proa-de demnitare.

2. scriitorul abia dacă dobla-mpecabilă tehnică a observării-ării și, desigur a recunoașterii or. Relațiile sale „oficiale” cu-au însă ale călătorului mon-licațiile există, ni le furnizea-a literară; în acest an, marile-ri ale literaturii austriece scriau într-un anumit sens, Mann vizita invizibilul. Deși vadă, el nu putea să vadă. La-ique — spiritul și timpul — l-reau de minune. Ceea ce nu l-rea — și, implicit, îl nega pe-se pregătea să prindă filată-ul ei contur Thomas Mann in-cu intuiția, cu neliniștea ce-aude zumbetul, dar încă nu il-

puține lucruri despre impactul-umul asupra creației lui Tho-n. El aparține marii tradiții a-e secol nouăsprezece. E greu ce vedea și ce înțelegea un-de acestă formulă din literatu-a inovatoare a timpului. Se-1, însă, ce ar fi putut vedea și-E un abuz, desigur, ceea ce-— alterarea unui proces firesc-care omul intră în relație cu-ține neapărat de credibilitate. b specia probabilității, a posibi-ntimplării și a sugestiei. O-abbili, fantezistă, dar care ex-ce călătoria vieneză a lui Tho-n rămîne un simplu voiaj de-Marele oraș austriac nu-l spu-lucruri pentru că însăși Ger-ntemporară artistică acționa-ut cu prea puțină forță de con-Neobișnuit să vadă noutatea,erul trece surd și orb pe-crurile care ar fi trebuit să-l-1. Nimic din toate acestea. Zi-tricea ale lui Thomas Mann-într-o fatalitate asumată, ras-inel călătorii cu ochii închiși.

Mircea MIHAIEȘ

rimînd-o, ei pentru a o eil-le. răverii, echivalentul terestru de vivre” mai poate respira trăiește, de ani de zile, jubilația prin artă. Toț de n reamint festival muzical, ide toți se simt „acasă”, propulberă treptat în chiar prie-le misterioasă, inițial dis-riaximum de eficiență orga-entice după propriile-i legi și-ial, Pre-scriindu-le. Ceea ce-rirei de a trăi frumos măcar-ormă imperceptibil (dar cu-maresc. La sfîrșitul verii lui-lonie penitenciară, o adevă-ții. Comunitatea umană exi-descrie starea de așteptare-are, nerăbdare, resemnare,teamă, bucuria, revolta, care cunosc de-acum exilul-1. Arta izbăvitoare, minuna-în așteptarea însăși. Spre ea-tă. Ca spre un nou, făgădui-ămîntul promis li se arată:comotivă Atunci „înseamnă-adevăr, se poate citi, după-durile albe; drumul pînă la- drumul nu poate fi prea-nică și în același timp acuza-

Adriana BABEȘI

Unlvers, 1988. În românește

ȘOARA, strada RODNEI 1; f). Manuscrisela nepublicata se fac la P.T.T.R.

B.T. Index : 42.907

(Urmare din pag. 1)

„Tehnica 2000” mă simt cel mai îndreptăţit să încerc cu...

ŞTEFAN BUZARNESCU — Înţeleg superlativul în sensul cotei de responsabilitate mai mare care se asociază instituţiei pe care o reprezintă. Altminteri, democraţia participării ne garantează echitate deplină în raportarea la problematica invocată...

PETRU RUSAN — Evident! Sunt convins că am fost foarte bine înţeles de cei prezenţi aici. Doream, deci, să vă spun că în cadrul Comisiei Judeţene Timiş de creaţie ştiinţifico-tehnică pentru tineret, noi plecăm de la ideea că dacă tineretul este viitorul ţării, cum acest viitor este ştiinţific proiectat în Programul P.C.R., viitorul României ne apare indisolubil de aportul ştiinţei. Al tuturor ştiinţelor! Prin urmare, noi considerăm ştiinţa ca vector fundamental în reconstrucţia pe baze noi a întregii societăţi româneşti printr-o coordonare a treburilor pe comodatele trecerii la comunism. De aceea, şi educarea tinerii generaţii

este sau nu este ştiinţific, pur şi simplu!

ŞTEFAN BUZARNESCU — Tertium non datur!

VASILE TIVADAR — Absolut! Nu folclorizarea preocupărilor ştiinţifice, ci, dimpotrivă, „ridicarea maselor la starea de gândire ştiinţifică”. Numai pe aceste coordonate putem contribui la aşezarea societăţii pe bazele rodnice ale conducerii ştiinţifice promovate de Congresul al IX-lea al P.C.R. şi devenite azi politică de stat. Şi dacă fa această remarcă e o pentru că aş dori să aduc în discuţie un reper apodictic devenit clişeu argumentativ, ci pentru că eu sînt beneficiarul nemijlocit al hotărîrilor luate atunci. În institutul în care-mi desfăşor munca de cercetare ştiinţifică eu, care sînt cotat cel mai „bătrîn”, am 31 de ani! Întregul colectiv este, deci, creaţie a politicii ştiinţifice care a-nceput atunci şi se desfăşoară cu succes în cel mai imediat prezent.

ŞTEFAN BUZARNESCU — În actualul „spectacol tehnologic” electronica e un fel de prim-sollistă.

I.P.A. şi I.T.C.T., filiala Timişoara alcătuiesc, sub anumite privinţe, un adevărat Truist de cercetare. Bineînţeles, eu mă gîndesc şi la retroacţiunea producţiei are obligaţia de a contribui activ la pregătirea schimbului de mîini, nu numai de a-l prelua şi, eventual, de a ridica pretenţii la o cît mai ridicată calitate la adresa gradului de pregătire şi competenţă al acestuia. În acest sens, amintesc exemplul pozitiv al I.P.A., în cadrul cărui specialişti noştri (în prelegeri pentru studenţii specializării „Conducerea proceselor cu calculatorul” împărtaşind din activitatea curentă a institutului).

VIDIU EFRIM — Industria e piaţa de desfacere nelimitată pentru electronica...

VASILE TIVADAR — Informatica pătrunde în industrie sub multiple feţe: e vorba de conducerea proceselor cu calculatorul, gestiunea economică şi proiectarea asistată. Conducerea proceselor industriale cu calculatorul se

vorbi deja la capitolul materialele milenului al III-lea, despre litiu şi compuşii acestuia (elemente de imagazinare a energiei electrice cu capacitate mărite), titanul folosit în producţia de avioane şi rachete, iar prin alierele sa cu beriliu, litiu şi siliciu produce aliaje cu densitate apropiată de cea a aluminiului — aliajele aluminiu — litiu estimate fiind să se folosească cel puţin în prototipurile de 30 la sută în construcţiile din aeronautică pînă în 1990, deşi aceste procedee neconvenţionale nu sînt, încă, introduse pe scară largă în întreaga noastră industrie, importanţa lor pentru progresul tehnic, cercetarea ştiinţifică şi dezvoltarea tehnologică într-o serie de ramuri industriale aflate în plină expansiune este hotărîtoare: aeronautică, tehnică spaţială, maşini-unelte, S.D.R.-uri, electronică, mecanică fină, energetică, autovehicule şi tractoare etc. Ca rezultate ale cercetărilor noastre aş aminti: Materiale ceramice şi compozite, (Facultatea de Mecanică Agricolă), Tehnologia neconvenţionale (Facultatea de Mecanică), Îmbunătăţirea proprietăţilor materialelor şi aliajelor metalice (studenţii de la Facultatea de Mecanică), Maşini de prelucrat prin electroeroziune cu comandă semiautomată şi numerică (Întreprinderea „Electrotimiş”), Maşini de finisat cu ultrasunete (MFU-01, „Electrotimiş”), ca să enumăr doar cele în care starea de tinerete s-a materializat în realizări de referinţă.

D. LUMINOSU — După opinia mea, e trebui să clarificăm şi o altă problemă de fond: de ce avem nevoie de astfel de echipamente? Au fi nevoi obiective de ele? Sau încercăm să le inoculăm — ostentativ în structura economică noastră?

VASILE TIVADAR — Două exemple pot fi argumente categorice pentru cele mai adevărate concluzii. Primul: dispecerul I.J.T.B. de care aminteam la început. E vorba de telesupravegherea şi telecomandă a două substaţii de transformare — redresare. La fiecare astfel de substaţie se supraveghează 54 de parametri şi se pot transmite 24 de comenzi. Operatorului se oferă pe ecran o imagine sinoptică a procesului, cu elemente de animaţie pentru a-i urmări desfăşurarea. Acest dispecer, alcătuit din 3 calculatoare care comunică prin linii telefonice, funcţionează de ani buni de o jumătate de an. Există cereri şi din partea I.J.T.B. Arad şi Constăna. Al doilea: dispecerizarea unui front de captare aimei la Uzina de apă nr. 1 Timişoara. Este un complex de 40 de staţii de pompare, întins de 25 km, condus de o reţea de 8 calculatoare. Punerea în funcţiune: 1989. Concluzia: acest gen de echipamente sînt mai eficiente şi mai flexibile decît cele tradiţionale şi sînt obiectiv cerute de „directivele” progresului şi ale civilizaţiei secolului în care trăim şi pentru a pune laze trainice milenului viitor.

D. LUMINOSU — A propo de viitor, eu l-aş continua pe distinsul meu preopinat. Spunînd că nu numai echipamentele electronice sînt obiectiv necesare, ci şi echipamentele intelectuale şi atitudinile. Ceea ce în sociologie se numeşte fond socializat este, poate, sub anumite privinţe, mult mai important ca investiţie decît fondul valutar-financiar. Pentru că este vorba tocmai de factorul om, de posibilitatea lui de a crea cadrul material şi psihologic pentru un nou tip de socializare într-un univers tehnologic fundamental înnoit. Este vorba, aşadar, atît de socializarea individului, cît şi de

socializarea — generalizată — creaţiei în spaţiul social, orizontul fecund al timpului de muncă şi viaţă este necesar socialist.

FRANC ŞERBESCU — Continuarea acestui idei dori să precizez că tocmai nevoia armonizării celor două dimensiuni — tehnico-economice şi social-umane este mai presant o abordare ştiinţifică permanentă a tuturor subsistemelor sistemului social-global. Cercetarea ştiinţifică, într-o dezvoltare multilaterală este singura instrumente calificată pentru stabilirea clară a diagnosticului şi stabilirea de funcţionalitate a mecanismului social în ansamblu. Sigur că informaţia făcută multe şi în acest domeniu în care mai are, încă, norm de multe de făcut în lucrarea datelor contribuie la elaborarea rapidă şi corectă corelogramelor, dar şi la stabilirea coeficienţilor de relaţie, a exprimării gradului de dependenţă al variabilelor în diverse procese care prevalează de acest fapt programarea şi optimizarea proceselor derivate etc. Că legitimează nevoia de cercetare mai eficientă şi de creaţie ştiinţifică şi dezvoltarea socială în sensul materializării precizării făcute de **NICOLAE CEAUŞEŞCU** „tehnica nu trebuie să aibă un scop în sine”. Scopul este şi va rămîne omul, libertatea vieţii lui în raport cu care tehnica se instituie mijloc.

C. SICHITIU — A propo de idei, la noi s-a instalat tradiţia ca fiecare specialist să propună, susţină şi realizeze ideile noi. E adevărat, toate ideile pot prinde material, dar oricum ele sînt la creaţia de noi idei, în dialog, mişcă ceva, simţ lează. De cele mai multe ori, de cele mai multe ori, ca scop, evident, nevoia mului...

VIDIU EFRIM — Şi eu fac vizibilă, ca să zic aşa, tot mai mare nevoie de terdisciplinaritate. De dezvoltarea multilaterală, de scară macro, n-î nu poate imaginată, fără o multilateralitate corespunzătoare nivel micro. Eu numai înimi imaginez progresul viitor al ţării nu ca pe o simplă adăunare de elemente, ci pe o emergenţă a structurilor de eficienţă care au valdate în sectoarele „avoltării locale” ca să le spunem aşa.

ŞTEFAN BUZARNESCU — Este totuşi pentru mine constată că, deşi din perspectivă diferite, dezbaterile noastre, care a stat sub semnul experimentalului, a relevat adevărul indubitabil: experimentul tehnic, ştiinţific, natural şi sociologic — în sensul larg al cuvîntului — dovedesc a fi complementare şi benefice articulate cu nivelul general de revitalizare permanentă a tuturor proceselor de creaţie a unei societăţi libere şi prospere în România. Dincolo de aspectelor concrete, noi toţi nemem perpetuu ucenic, lecţie pe care ne-o servim experimentul şi memoria noastră nu uităm că aici şi acum noi toţi, indiferent de seriele, se-ntîmplă ceva nou, fundamental şi ireversibil şi tocmai de aceea merită adreziuni clare, totale şi echivoce. Acum şi aici avem şansa unică de a sluji un mare destin istoric — pînă din imperiul necesităţii imperiul libertăţii după formula aforistică esenţială a societăţii clasice, acest sistem referenţial al ideilor ce ne inspiră invariabilă nouă devenire. În acest sens, dezvoltarea socială este un drept inalienabil — individual şi colectiv — de dezvoltare liberă, plenară, multilaterală a personalităţii.

— În dialogul Casa studenţilor pe tema traducerii accentuat asupra lăţii traducerilor mele măşti asun un criteriu primă rămîne afinitatea. Să mergem problema libertăţii traducerilor: este dependentă necesităţile culturii acoperite?

— După cîteva zile culturală, o leonă de un poezie veni cu iniţiativa poeziei preferate, după aceea, repropunerea lui seze o editură, pian editorial. E am întîmpinat vrea o obiecţie resată să facă

o antologie rep un anumit poet, cultură naţională reprezentativă nu era în bibliotecă o antologie culturii naţionale de re-creaţie a manifestă în simţinelor sale. În junge jocul reînnoirea prefacei anticor acoperit poet tradus, dură o perioadă o antologie naţională cum vreo 15 antologie cuprindeci de poezii germani, italieni trecut lată aprin să mă aflu par cu o antologie fundamentale nucleului culege

— Criteriile „atlas”...

— Iniţial, am niversale a capodmodestie, ambiguitate de justifiacă pus în umbră „podoperă”. Atunci o antologie din „celebre”, dar de asemenea o susţinut teoreticist ar putea pentru a susţine Marienbad este din poezile cînd e vorba de un poet care eu însumi nu mai celebră, C. Tinăra parcă.

Am abandonat am ales textele zentative din : în antologie. Să cepînd cu Dan Ingeborg Bach rui de feluri de poet variazi cîncisprezece p este un criteriu loric, ci unu artă poetică. I patru poezii de lectia este un re, la Petrarca celenţă, mai abandonat cu lebrătăţii, al poezii, poezii b lebre”.

— Să reven De ce „sunete — Am păs le fundamenta că volumul es celui de acum intitulat aşa. I ta, ca Poe, că trucţie în auz mul pe care te componen semnificaţia — formînd unive te poezia.

— Ce satisfi tuirea Afasul mentale? — Aş spune cis decît satisciu. O mare p teama de a păntîmă a unei cerea să o re limbă. N-aş v

masa rotundă

CREAŢIA ŞTIINŢIFICĂ ŞI INOVAŢIA SOCIALĂ

în climatul nu numai al accesului la ştiinţă şi tehnică, ci şi al creaţiei efective de ştiinţă şi tehnică se impune axiomatic.

ZAHARIA CIUCUR — Cercurile tehnico-aplicative şi laboratoarele Casei tineretului sînt dovezi concludente şi un potenţial ce se cere a fi valorificat mai eficient...

PETRU RUSAN — Plus de asta, la nivelul întregului judeţ noi avem cercuri ştiinţifice în fiecare şcoală şi în fiecare întreprindere: unele din acestea editează — dactilografiat — chiar propriile lor caiete de creaţie, iar Olimpiadele pe meserii creează o creativitate fără precedent a similitudinii, a gustului pentru creaţie.

ŞTEFAN BUZARNESCU — Este absolut impresionantă această instituţionalizare a cercetării ştiinţifice care şi propune o integrare a tuturor segmentelor opiniei publice tineretului în spaţiul preocupărilor ştiinţifice. Deosebită manifestată de toţi factorii de răspundere atît pe linie administrativă, cît şi politică, pentru o coordonare eficientă şi armonioasă a tuturor iniţiativelor individuale. Eu, însă, mi-aş permite o invocare uşor dubitativă: în lumina artolelor se face distincţie între artiştii profesionişti şi artiştii amatori — cei care doar cochetează cu arta. Cercetarea ştiinţifică „suportă” o astfel de compartimentare — s-o recunoaştem — nu tocmai artificială?

VASILE TIVADAR — Aţi spus bine „nu tocmai artificială”. Pentru că la fel ca şi în artă, unde „produsele”, atît ale profesioniştilor cît şi ale amatorilor, sînt evaluate ca fiind reuşite sau surrogate de către artiştii profesionişti, autorităţi în materie, care le jurizează, şi în cercetarea ştiinţifică nu se poate spune că o propunere este mai mult sau mai puţin ştiinţifică. Ea

VASILE TIVADAR — S-ar putea să fie adevărat ceea ce spuneţi. Dar, nu spectaculozitatea domeniului trebuie să ne atragă atenţia, ci implicarea ei masivă în activitatea noastră. Ba mai mult: necesitatea imperativă a acestei implicări. Ca argument voi aduce un exemplu concret: electronica pătrunde în viaţa nu prin calculatoare personale (unde avem deja realizări remarcabile), ci prin echipamente menite să supravegheze procese tehnologice, să comande instalaţii, să ajute pe om să producă mai mult, mai bine şi mai uşor. La acest capitol mi-aş permite să aduc în discuţie două crize de creştere ale informaţiei: a) primul, eu l-aş numi discrepanţa generaţiilor. Noi avem — sisteme şi echipamente din generaţia II)—IV, programe pentru generaţia a II-a, prin utilizatori nu de generaţia I, ci de generaţia zero! Exemplu, la un dispecer energetic pentru reţeaua de transport în comun, în Timişoara cu o extindere cu echipamente cu microprocesoare operatorii erau vădit nemulţumiţi că trebuiau să-şi recicleze cunoştinţele pentru ca în final să trateze nişte litere pe consola unui calculator, în loc să mai merge pînă la parcul sinoptic — cum făceau pînă acum — să-şi solicite energie muşchii pentru a răsufla nişte chei. Mare este puterea obişnuinţei! Noroc că evoluţia este univocă şi ireversibilă. Trebuie să ne străduim să ne educăm şi să-i educăm pe cei din jurul nostru pentru a deveni cu toţii, mult mai permeabil la suflul vremii noastre...

ZAHARIA CIUCUR — Ce înseamnă, pe înţelesul tuturor şi la cotele zilei de azi, o comandă numerică performantă?

VASILE TIVADAR — Este un echipament multifuncţional cu o putere de calcul foarte mare, cu sute de facilităţi inimaginabile acum cîţiva ani. Pe bună dreptate, aici se pune acut problema educării utilizatorului, pentru ca acesta să poată utiliza eficient echipamentele pe care deja am început să le producem.

DUMITRU TUCU — Eu aş dori să abordez — tendinţele actuale şi de perspectivă în domeniul construcţiilor de maşini prin prisma raportului dialectic dintre convenţional şi neconvenţional. În general, metodele neconvenţionale sînt procese de prelucrare care valorifică tehnologia în exclusivitate, dar de regulă într-o pondere semnificativă, o gamă largă de fenomene fizice, chimice sau combinate, cunoscute mai ales prin acţiunea lor asupra naturii şi/sau sistemelor tehnice. Procedeele neconvenţionale utilizate la scară industrială au stimulat apariţia şi utilizarea în industria unor materiale noi şi simultan cu îmbunătăţirea şi perfecţionarea proprietăţilor materialelor tradiţionale folosite curent. Astfel, se poate

ŞTEFAN BUZARNESCU — Al doilea aspect?

VASILE TIVADAR — Ţine foarte strîns de primul: se referă la binecunoscuta triadă învătăşmint — cercetare — producţie. Eu aş putea afirma că în oraşul nostru, Facultatea de Electrotehnică,

poate realiza de către mari sisteme distribuite (chiar şi geografic), sau de către echipamente destinate a comanda local o instalaţie. Voi începe cu acestea din urmă şi mă voi opri asupra comenzilor numerice pentru maşini-unelte. Pe cît de puţin spectacular sună denumirea, pe atît de important este domeniul pentru economia naţională.

Convorbiri

cu Ștefan

Aug. Doinaș

— În dialogul purtat recent la Casa studenților din Timișoara pe tema traducerii de poezie, ați accentuat asupra pierderii identității traducătorului sub multiplele măști asumate, chiar dacă un criteriu prim al noțiunii sale rămâne afinitatea cu textul tradus. Să mergem mai departe în problema libertății de alegere a traducătorului: în ce măsură este dependentă opțiunea sa de necesitățile culturii, de zonele ei neacoperite?

— După câte cunosc eu realitatea culturală, un traducător pasionat de un poet, de pildă, poate veni cu inițiativa de a traduce poetul preferat. Intervine însă, după aceea, realitatea editorială, propunerea lui trebuie să intereseze o editură, să intre într-un plan editorial. În ce mă privește, am întâmpinat la Editura Univers o oblecție: editura era interesată să facă una din două, ori o antologie reprezentativă pentru un anumit poet, ori una dintr-o cultură națională pe o perioadă reprezentativă. Adică editura nu era interesată să publice o antologie din mai multe culturi naționale. Or, în atelierul de re-creație al traducătorului se manifestă în special jocul preferințelor sale însă la editură a juneze jocul însușilor sale. Nu întodeauna preferința unui traducător acoperă monografic un poet tradus, după cum nu acoperă o perioadă din poezia unei culturi naționale. Am izbutit, acum vreo 15 ani, să public o antologie cuprinzând vreo douăzeci de poeți francezi, englezi, germani, italieni, spanioli, și-au trecut lată aproape două decenii până să mă aflu din nou sub tipar cu o antologie, Atlas de sunete fundamentale, dezvoltarea nucleului culegerii anterioare.

— Criteriile acestui neobișnuit „Atlas”...

— Inițial, am vrut să fac o antologie a capodoperelor lirice universale — o idee lipsită de modestie, ambițioasă și mai ales greu de justificat. Teoria textului a pus în umbră conceptul de „capodoperă”. Atunci m-am gândit la o antologie din poeziile cele mai „celebre”, dar celebritatea este de asemeni o problemă greu de susținut teoretic. Nu știu ce statistică ar putea să mă sprijine pentru a susține că Elegia de la Marienbad este cea mai celebră din poeziile lui Goethe. Chiar dnd e vorba de Paul Valéry — un poet care m-a marcat — nici eu însumi nu pot spune care e mai celebră, Cimitirul marin sau Tinăra pară.

Am abandonat aceste criterii și am ales textele cele mai reprezentative din fiecare poet cuprins în antologie. Sînt 75 de poeți. Începînd cu Dante și sfîrșind cu Ingeborg Bachmann. Deși numărul de poezii traduse din fiecare poet variază de la 6 poezie la cincisprezece poezii, cantitatea nu este un criteriu al aprecierii valorice, ci unul al diversității de artă poetică. Dacă Hölderlin are patru feluri de artă poetică, selecția este un mod firesc mai mare, la Petrarca, sonetist prin excelență, mai redusă. Totuși, n-am abandonat cu totul criteriul celebrității, al circulației, alegînd poeții, poezii în bună măsură „celebre”.

— Să revenim puțin la titlu. De ce „sunete fundamentale”?

— Am păstrat în titlu „sunete fundamentale” pentru a arăta că volumul este o dezvoltare a celui de acum cincisprezece ani intitulat așa, cît și pentru a arăta, ca Poe, că poezia este o construcție în auz. Timbrul este primul pe care îl percepem, celelalte componente — imagistice, semnificația — vin după aceea, formînd universul sonor care este poezia.

— Ce satisfacții vă aduce alcătuirea Atlasului de sunete fundamentale?

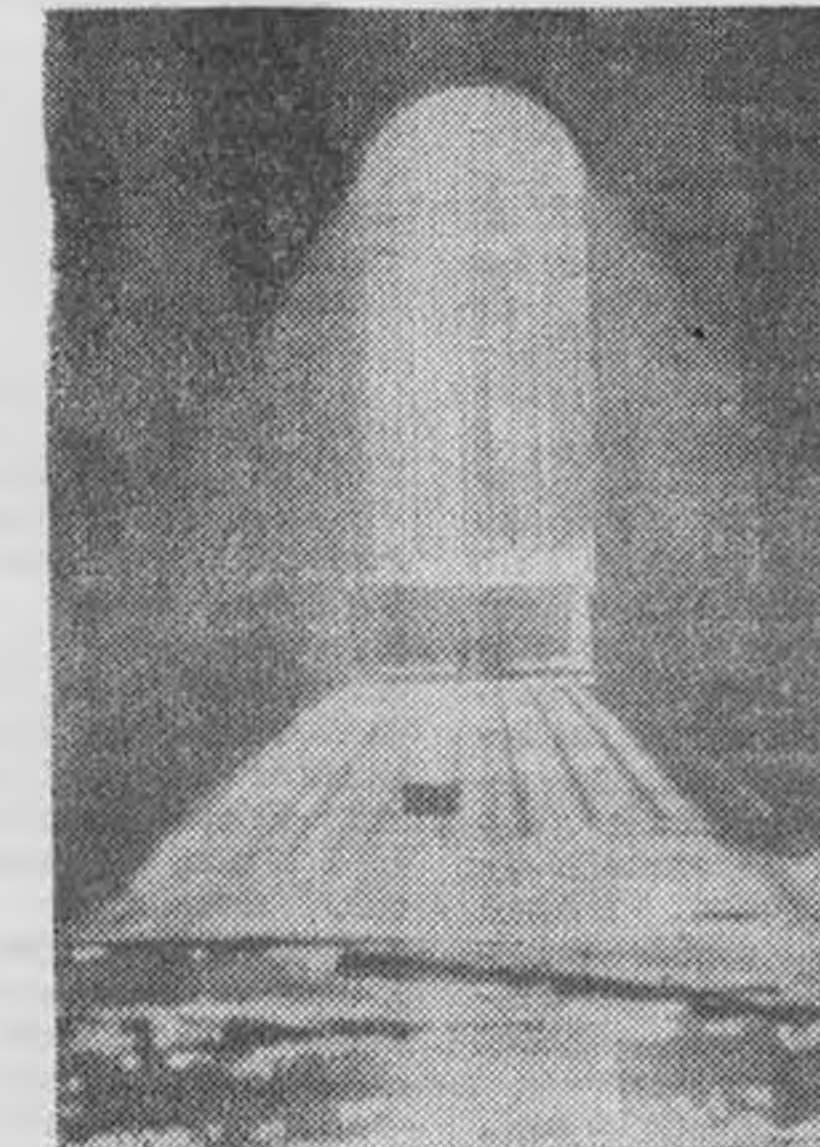
— Aș spune beneficiu mai precis decît satisfacție, dublu beneficiu. O mare plăcere spirituală, aceea de a pătrunde în structura intimă a unei poezii și de a încerca să o refaci în propria ta limbă. N-aș vrea să par lipsit de

modestie, dar reușita în traducere mi-a adus satisfacții spirituale egale cu aceea a propriei mele poezii, despre care n-am știut niciodată din prima clipă dacă e bună sau nu. Plăcerea de a simți că ai acoperit universul unui poet prin traducere, mai ales pentru un traducător care nu e numai amator, ci și cunoscător de poezie, este imensă.

Al doilea beneficiu se relevă dacă traducătorul este și poet. Este ca și cum te-ai adăpa mercur de la niște izvoare proaspete, fie prin forța, fie prin penetrarea fluidelor pe care acest contact îți le oferă. Aceasta îți hrănește propriul lirism. Uneori influența e vizibilă și poetul-traducător are trebuia să aibă curajul și sinceritatea de a se arăta ca atare; alteleori, influența nu este evidentă, dar ea alimentează subteran, mascat, sensibilitatea mea, însă cert este că o revigorează. Pentru traducătorul-poet practicarea traducerii din lirica universală echivalează cu descoperirea unor noi teritorii lirice. Cu un paradox, aș spune că traducînd din acești bătrîni poeți ai omenirii eu mă simt întinerind.

— Cum apreciați traducerea propriilor dumneavoastră poezii în alte limbi și, o întrebare în paranteză, care acești traducători nu „se tem” de redutabilul traducător și teoretician al traducerii care e Ștefan Aug. Doinaș?

— Nu știu dacă se tem sau nu, dar după numărul consistent de traduceri care s-au făcut poeziilor mele, înclin să cred că nu există aici astfel de inhibiții. În țară am fost tradus în maghiară de Szilágyi Domokos, un foarte bun traducător, care a dat și versiunea maghiară a poeziei lui Nichita Stănescu. În germană, traducătorul a preferat o coloratură mai tradiționalistă a poeziei mele. Apoi, în străinătate, am fost publicat la Londra cu o plăchetă în general elogiată. În Italia m-a tradus Roberto Sanesi. El a făcut o selecție din poeziile mele de factură modernă, care nu puneau problema convenției ritm-rimă. Pierre Oster, poet el însuși, m-a tradus în franceză, dar de fapt,

cel mai vechi traducător al poeziilor mele peste hotare este macedoncanul Tasko Sarov. În limbi slave s-au mai tradus poezii ale mele la Sofia, de către Mihail Berberov, în Polonia de Zbigniew Bienkowski și, ultimul volum finit, la Belgrad, în traducerea lui Petre Cîrdu. În prezent, se află sub tipar la Ljubljana o antologie a liricii mele în slovenă, întocmită de Cyril Zlobec, poet pe care l-am tradus în românește.

— Și acum, despre modă, dacă acceptați. Fiește despre „modă poetică”. În urmă cu douăzeci de ani, într-o rubrică săptămînală la „România literară” urmăreați pînă la detaliu fenomenul poetic românesc, pentru a discerne mode și modele, maeștri și copii teribili. Ce ați putea adăuga azi, ce modo au mai trecut peste poezia românească în acest răstimp, și ce anume din observațiile de atunci s-a confirmat?

— Pe vremea aceea, urmăream la zi fenomenul literar. Au fost ani fructuoși pentru lirismul românesc, un adevărat reviriment s-a produs atunci. Comentînd moda poetică, urmăream să discern în același timp modalitatea care rămîne. Fatalmente, eu nu puteam epuiza întreg fenomenul, însă cred că acele câteva principii definitorii pentru moda poeziei de atunci ar putea să reziste și azi. Chiar dacă necesită nuanțări și obiectivări. Nu aș mai putea să mă pronunț cu aceeași pătrundere sau cuprindere asupra liricii de acum, s-au petrecut multe în două decenii, numărul poezilor, varietatea modalităților poetice este mult mai mare, judecățile de valoare sînt mai greu de făcut. Ar fi trebuit să fiu în continuare foarte atent la toate aceste aspecte, să văd care ar fi poezii în jurul vârstei de treizeci de ani care dau tonul, care creează o modă și izbutesc să o depășească. Impresia mea este că o parte din afirmațiile mele referitoare la Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, pe care-i consideram maeștrii acelor ani, s-au confirmat.

— V-ați așteptat ca Marin Sorescu să devină un dramaturg de același calibru cu poetul?

— Nu m-am așteptat, a fost o surpriză pentru mine ca și pentru alții și cred că dramaturgul Sorescu îl depășește pe poet. De altfel, Marin Sorescu a avut o evoluție spectaculoasă, contradictorie, s-a diversificat mult, adeseori pe neașteptate.

— Vă mențineți judecata de valoare în legătură cu Ion Gheorghe, poet controversat și, după părerea mea, în continuare controversat?

— Continui să cred că Ion Gheorghe este cel mai înzestrat nativ dintre poezii contemporani, este un poet ciudat, interesant, pe care numai o anumită lipsă de cultură poetică l-a împiedicat să treacă pe primul loc. Acest lucru s-a compensat printr-o excepțională vocație a „năpririi”, poetul schimbîndu-și fața de la un volum la altul. Nimeni n-a experimentat atît cît el. De la jocul verbal la poezia arhaizantă, poe-

zia politică și la lirismul „de estradă”, de la confesiunea strict personală și pînă la prelucrarea unor motive existente în alte culturi poetice — ceea ce i-a adus chiar și acuzația de plagiat — Ion Gheorghe a dovedit o deschidere spre experimentul poetic, nemaiîntîlnită la noi.

— Ce importanță acordați experimentului în evoluția poeziei noastre și a poeziei în genere?

— Spiritul innoitor este motorul experimentului. O generație nouă vrea să dărime nu zeii tutelari, ci idoli, să pună în jocul lor ceva care să corespundă sensibilității ei. La nivel de personalitate poetică, există scriitori care se mulțumesc cu un anumit fel de a fi, există alții care vor să se innoiască fără încetare. Este și o problemă de structură, nu putem face din aceasta un criteriu absolut. Experimentul trebuie să devină experiență, să se adincească dincolo de elementele pur formale, să provină dintr-o trăire a poetului ca atare, pentru a rezista. Modificările de formă, care se vad primele, trebuie să producă schimbări de conținut. Ceva trece, ceva rămîne în experiment. O parte, acele învelișuri forma, învelișul exterior fragil, trece cu timpul, o alta, lăuntrică, se însumează ca zestre a poetului. Partea care trece se va înregistra în documentele istoriei literare, partea neperisabilă rămîne ca moștenire lirismului. În general, orice experiment se face în numele unei noi teorii despre poezie, de aceea el pare nou. Cu timpul se estompează impresia de nouitate și pentru că nu există nimic nou sub soare, și fiindcă de fapt cultura se definește ca însumare de valori, ea nu există în afara unei tradiții, deci se construiește zi de zi din ceea ce se poate clasifica din fenomenul innoitor.

— Rămînînd la innoire și experiment, să ne oprim puțin la poezia noastră lină. Există poeți ai tinerei generații care v-au reținut atenția?

— Da, eu sînt un cititor atent al „optzeciștilor” care s-au așezat sub stindardul postmodernismului. Îmi place poezia lui Ion Stratan, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Ion Bogdan Lefter. Ce apreciez la ei este că, deși așezați sub aceeași egidă poetică, sînt foarte diversificați, există ceva care îi diferențiază. Am avut ocazia să cunosc poezia care se practică în cenaclul condus de Mircea Martin. Acest grup se delimitează deja de „optzeciști”, promovînd o atitudine nouă față de poezie, semn al vitalității poeziei la noi.

— Ce rol ar avea lectura poeziei în educarea tinerei generații?

— Lectura poeziei poate fi constructivă pe linia edificării interioare în aceeași măsură în care poate fi și distructivă. Dacă ne referim la ceea ce se întîmplă în poezia modernă din lume, putem constata un spectacol variat și unor dezolant în măsura în care încalcă tineretului scepticism, nihilism, negația de dragul negației, formele goale ale șocului, ale ostentăției cu orice preț. Numai că poezia lumii nu începe de aici, ea este prezentă în cultură toată, de la începuturi pînă azi. Tinărul nu trebuie (și nici nu poate) începe de la moderni, ci cunoașterea poeziei începe cu tradiția și acolo se află adunate valorile unei educații umaniste care a format spiritul european de două mii de ani. Există ceva în lectura poeziei care întoarce spiritul spre sine însuși, care îndeamnă la autocunoaștere, care invită la reflecție, mai mult decît o face proza. Conținuturile poeziei sînt recuperante, forma e intermediul care întoarce omul spre esența omului. Poezia se hrănește din ea însăși, nu este exclusivistă, de aceea edifică lăuntric prin formarea caracterului, educația gustului pentru demnitate, libertate, generozitate, fermitate, pe linia necesarului dialog complementar între domenii. Pericolul secolului nostru este acela de a-l prinde pe om în plasma unui singur domeniu cu finalitate practică. Lectura poeziei este un antidot pentru această maladie.

Brîndușa ARMANCA

Text

Măreția umilității

Virgil Birou sau despre inceputul continuu

Cărțile, ca și oamenii, au și ele destinul lor. „Lume fără cer” a lui Virgil Birou este, ar fi trebuit să reprezinte, încă de la apariție, o bornă de hotar, în epica românească a timpului, dar că el nu a fost socotit astfel în palmaresurile criticii. Și, totuși, chiar dacă romanul nu a atins cota cerută în statisticile critice, existența sa însăși, în timp, dovedește că genul proteic a avut, în Banat, un emisar strălucit al el.

Prozator al lumii țărănești și muncitorești interbelice, Virgil Birou înalță, prin „Lume fără cer”, un veritabil imn al omului umil al muncii și desfășoară o uriașă plină epică, de un realism viguros și neechivoc, prin care el se impune drept un reprezentant de seamă al prozelor românești.

„Lume fără cer” este descrierea universului proletar-țărănesc de la cumpăna veacului, în prezua fărâmarii imperiului habsburgic, un univers al contrastelor, al măreției muncii și al decăderii fizice și umane prin exploatare oarbă și nemiloasă. Un descriptiv copios, dezvăluit încă din reportajele Văii Carașului, prozatorul închină Aninei, peisajului, oamenilor, naturii montane, pagini memorabile. Natura lui Birou are întotdeauna starea de spirit a eroilor săi. Magnifică sau în decrepitudine și mereu dezlanțuită. (Vezi vijelia de la începutul romanului sau noaptea răzmeriței). Tablourile sale sînt picturale și pline de culoarea locală a regionalismelor și de accentele pitorești ale descrierii împrejurimilor și personajelor, văzute cu un ochi veșnic tânăr și treaz. (Vezi trgul orășeneț și a.) Portretistica prozatorului e deosebit de vie, de plastică, el năzuindu-se să atingă, chiar prin cîteva crochouri sumare de contur, pătrunderea unor psihologii ctefice. Traseul erorilor e condus de momente declanșatoare de suspans epic și de o desfășurare rapidă a acțiunii. Caracterul se definește în acțiune și în dialog, ca în discuția, bunăoară, despre randamentul în mină. Flurul epic devine, prin dialog, alert, magnetizează atenția asupra cursului desfășurării fiecărui personaj, a ideologiei sale. Există o mistică a numerelor în acest roman, de la numele Aninei, la acelea ale personajelor. Anina devine un loc mitic, micul oraș parcă își extinde perimetrul, devenind fabulos, un gen de Borinage al lui Zola. Masa umană e surprinsă întotdeauna în mișcare, în dinamica ei adincă, ca o forță oarbă, încă necanalizată spre un scop precis. În acest sens, Virgil Birou surprinde, în marea masă umană, diferențierile și straturile umane, topologiile diverse ale minii. Mișcarea nu numai viscerală, dar și psihic-morală, în mijlocul ei cu viața și cu moartea. Puțini prozatori ai universului omului simplu au înțeles ca Virgil Birou colectivitatea umană turbulentă, excitarea ei ca din senin, răzvrătirea, haosul, furtuna patimilor care o animă și o împinge la grevă și răzmeriță. Aliajul universului uman țărănesc-muncitoresc, incipient la noi, opus oamenilor puterii statale și al minii, este surprinzător de veridic intuitiv, iar confruntările între aceștia sînt pe măsură. Mica așezare devine spațiul tragediei sociale colective, iar mina, un monstru tentacular (Vezi descrierea Preparației). Mediul mîneresc e descris atent, pătrunzător, în acest sens, prin prisma acestor straturi umane diferențiate. Țăranul, ajuns minier, privește munca în adînc cu minie, indiferență și opunere. El se folosește doar de mină, dar nu devine robul ei. Pe cînd proletarul minier devine un rob total al ei. El e legat pe viață de ea și moartea lui Gheorghe Rață este un simbol funest dar plin de miez în acest sens, o înfrățire în viață și în moarte a minerului cu ocna sa. Între aceste straturi sociale umane ale minii, intră, firește, și inginerii, inspectori, conducerea, dar ei sînt priviți de prozator ca exteriori procesului muncii. Ei sînt doar un rău necesar. Poate singura figură de iluminist de intelectual legat de proletariatul din adînc, e Svoboda, al cărui nume devine și el un simbol, omul puternic, cu elanului frînte, în final, căci el nu-l poate convinge pe exponenții capitalului să înțeleagă drama supușilor ei. Svoboda e un internaționalist, un socialist, un umanist vizionar, el singur înțelege mina, pe ocna și tot el singur are sentimentul măreției și decăderii acestei munci teribile și prevede sfărîmarea imperiului de națiuni. În premonițiile sale, și a exploatării omului de către ora.

Roman al lumii umile, al clasei de vrieri sărați, dar dotați cu distincție și noblete sufletească, care trec nealterați prin suferință și prin decădere fizică, cu o mîndră fraternitate, rămînd pînă la capăt drept și neînfrînti, carte a lumii proletare care e, încă, o lume fără de apărare în fața puterii capitalului, căci ea nu e pe deplin organizată, „Lume fără cer” este și un roman al răbdării în suferință, al inflexibilității în credință, în bine și în om. Morala acestei clase lovite, dar neînfrînte, e foarte veche, deci e inflexibilă. E morala muncii și a adicărilor. Ea nu știe ce e minciuna, imoralitatea în familie, în societate, ca un Heinz, directorul adjunct, sau ca un supraveghetor de talia lui Gorbojenski. Oamenii umili ai lui Virgil Birou au în ei ceva măreț, în cluda aspectului lor deplorabil. Acel ceva e bunăoară lor, răbdarea lor, cum ziceam, puterea fără de limită de-a crede în bine, de-a nu se clătina în fața durerii, a cruzimii, a exploatării. În acest sens, Virgil Birou a creat, încă de acum aproape cinci decenii, primii eroi statuari ai proletariatului român. Nimic nu frînge asemenea oameni. Doar ocna frînge, sugerează scriitorul. Doar natura inumană înghite. Rezolvarea, luminaarea acestor vieți oarbe nu se poate face, în plan social-uman, la o manieră radicală, ci e posibilă doar o rezolvare pasageră: miță, înțelegere, mici reforme care nu ating stratul adînc al inechității sociale. Nici prozatorul nu rezolvă acest conflict dilematic, căci nu are cum. Lumea ocnei de-atunci era o lume fără de cer. Fără de speranțe. Soluții radicale, de abolire a exploatării, puteau să aducă doar revoluția proletară amplă și totală, care ar fi sfărîmat menzhi-na și statul totalitar inechitabil. Ceea ce, atunci, cînd se scria romanul, scriitorul încă nu o putea sugera ca soluție epică finală.

Finalul „Lumii fără cer”, soluția prozatorului, se impune numai în plan mitologic, prin catastrofa care are loc. Ea cade năprasnic, ca o lege de fier, implacabilă, a firii, peste supuși și stăpîni. Ea va fi singura care va aduce pacea și revelația unei vieți și a unei munci pline de spasme și suferință, în care speranța e încă foarte departe, abia bănuț, căci foarte departe e și cerul de deasupra acestui lumi.

Ion ARIEȘANU

Virgil Birou se numără între scriitorii, dacă nu total uitați (dovadă și acest demers al revistei „Orizont”, venit după reeditarea operei sale întreprinsă de către Editura „Facla”), cel puțin ignoranți de istoriile literare scrise, cel mai adesea cu mila lui Dumnezeu și prin voința atotputernică a autorilor, de reviste în momentele în care colaboratorii acestora iau ca termen de referință creația înaintașilor. El împărtășește destinul multor scriitori bănățeni din perioada interbelică, treziți la conștiința unei literaturi românești, după ce secolele lor s-au rîndit antermergătorilor și s-au bătut în numele conștiinței naționale, pentru păstrarea graiului strămoșesc. Ingerul de mine, cum se spunea pe vremea aceea, a găsit la Timișoara o „metropolă” a cărei imagine merită să o readuc în

Prospecțiuni geo-umane

fața cititorului prin intermediul condeiului lui Camil Petrescu: „Cafenelele cu dublu lor aspect, de zi și de noapte — de gheșeft și de potrecere —, în care se acumulează toată viața „liberă” a Timișoarei și care întocmesc aproape complet pe cea „de stradă”. Cafenelele, cu naivitatea elegantelor lor, alterînd între confortabil și luxos, cu notele „intelectualilor”, „notabililor” și celor necitificați, cafe-netele sînt un „fert de oraș...” (...)

Birou se trage din neam de țărani, de pe Valea Carașului, în așa fel încît pătrunderea în rîndul „intelectualității” timișorene a acestor ni probabili s-a realizat cu multă dificultate. Ce l-a determinat pe inginerul de mine să se apuce de literatură, să alcătuiască, împreună cu alți confrăți, o societate a scriitorilor români? Iată măcar două întrebări la care nimeni nu va putea răspunde. Dacă este să-l dăm crezare lui Camil Petrescu, viața Timișoarei se desfășura cuminte, între cafeana, terenuri de tenis, lanuri de porumb, femei elegante, chioșcuri de fotografie, lucrătoare, trăsuri și automobile, climă indulgentă, (în Timișoara nu pînă și nici de revellon), bănci și afaceri.

Nu-i putem reproșa scriitorului că n-a cunoscut istoria marilor bătălii românești de la Timișoara și nici pe bărbaii care le-au luma-

Dacă există un destin de începător fără îndoială că Virgil Birou a avut un asemenea destin: în Banatul decedat al pătrulea și al cincilea a făcut de toate, de la anecdotă biologică și istoriografie la roman, nuvelă, antologie, critică de artă. A patronat o Asociație a scriitorilor și a diluării energiei literare, a ajutat tinerele talente să se afirme și a locurilor cărți în care să se regăsească. Primul și cel mai patetic consacrare consacrat Banatului îi aparține ca și primul roman al spațiului bănățean. Dacă ar fi fost citit fără grije Lume fără cer ar fi fost și primul roman muncitoresc al literaturii noastre „noi”. Intimitatea — în acest caz — a prozatorului a fost sfărîmată de neînțelegerea unei diriguirii literare dogmatice. De ar fi leșit pe piața literară în 1948, Lume fără cer putea constitui un reper de seamă al realismului românesc, o invitație la o nouă înțelegere a spațiului nostru literar. Ieșirea sa întîrziată în lume nu a micșorat președintele prozatorului și nici rivala animatorului, iluminist în literatură dar nu ineficient, mentor cu gusturi sigure și alegeri înțelepte în antologia de Poezie nouă bănățeană din 1941. Anul cînd se împlinesc două decenii de la moartea sa, constituie nici unul dintre momentele importante ale prozei bănățene nu poate fi bine înțeles fără scrupul său viguros, bine înțeles în viața și tradițiile locurilor. După cum nici el nu poate fi înțeles, în explozia-l plurivalentă, fără și al de cîntări ce l-au premers, de la scriitorii-țărani ai Carașului la tatăl său, publicistul și animatorul Iuliu Birou, el însuși per în viața spirituală a Banatului primei jumătăți de secol. Alături de Romul Ladea și Ion Stoia-Udrea, Virgil Birou reprezintă primul moment de afirmare viguroasă a conștiinței bănățene într-un secol XX al redescoperirii tradițiilor majore.

Cornel UNGUREANU

nat. Să ne mulțumim cu ceea ce ne oferă el pentru Timișoara acelui timp și să reluăm întrebările. Virgil Birou, Ion Stoia-Udrea, Romul Ladea — cunoscutul trifoil bănățean și alături: Dorian Grozdan, Grigore Popiți, C. Miu-Lerca, foarte tipici Al. Jebeleanu, Petru Sfetca, Pavel Bellu etc. pun temelia unei istorii a literaturii moderne în această parte de țară. Traduc din poezia italiană, din „poezia neagră”, scriu el înșși cu frenezii poeme, nuvele, romane. Fac apeluri la marii scriitori țărani la București să onoreze metropola bănățeană, îl primesc la gară cu trăsuri, cu mii de oameni, cu fanfara, se organizează șezători memorabile. Atmosfera aceasta nu vă suberează oare, ceva din exuberanța lui Heliade, nu vă aminteste de beneficiul său îndemn pe care astăzi tocmai pentru că-l înțelegem prea

iene, cu foc nespun în mîmă și cu flori pe li, clauză ieșit din ursita de Căraș reasă uitată, cînd veți ge vieții drepturile ce le cuvin?”. Ingerul de mine lucrase la ocelele din țara. Cunoscușe infernul din adîncuri, dar și pe cel de afară. Auzise de la un minerii povestea catadremă din 1918, care a lăsat sute de familii. El citea și siguranta pe Zola, proză și pe Cronin. Nici la mine la celălalt nu se „lumea fără cer” de la el. Se simțise dator să scrie o carte care să-l înlăze în toată dimensiunea tragică pe „viermii” tului”, cum îl numise minerii Carol Ardeleanu într-un roman din păcate de valoare literară. În articele artistice ale „Lumii fără cer” sînt, în schimb, cabile. Toți cei care au despre romanul lui Virgil Birou au sesizat ștîlnici torului de a înfățișa univers dantesc, acuitate servațiilor sale referențiale la psihologia minerilor, mosfera densă, grea, apocalips etc. Cartea lui Virgil Birou se va tipări în 1947, dar destinul ei, cu te că a fost reeditată, este împlinit, nici cum nîmplinit rîmăne cel al autorului. Pînă în anul 1968, cînd s-a așezat brațele gliel mama, Virgil Birou a mai tipărit un gur volum. „Drumuri și pasuri bănățene”, cum poate ghici și după titlul soi de replică la „Oameni locuri din Căraș”. Se că ar fi rămas, în scris, o „istorie a minerilor” și „bănățean” și „peșterii”. Lucrări ce au mai revendicată de la literatură. La începutul anului însemnării m-am întrebat l-a determinat pe inginerul de mine să se lase adănit de literatură. Acum pot înțelege de ce, și om de o asemenea vîrstă fizică (aducea la statură Sadoveanu), cu un spirit tît de ardent încît amia de mari tribuni al Transilvaniei și Banatului: Barățiu, Bariț, Murgu etc. fi abdicat cu bunăștiință la ceea ce zînele, despre re li plăcea să scrie altă frumos, fi sorociseră la tere? Să fi plătit brîb conceptiei pe care acă Camil Petrescu o acuză vehemență: „O clasă de socializării însă, care își grănește de munți și este neinduplecat condonată unei sterilități le”? Oricare ar fi răspunsul este drept să-l redăm ștîlniciul întemeierii locului se cuvine în istoria literaturii și a culturii românești.

Ion Marin ALMAJ

„IMPOSIBIL INTOARCE

Invaiuită în lenoșe a ce și ritmată de pasul trecînd de la transparență, poezia Tatianei Flondor pornește dintr-un confesiv. Un dialog în „un lot” de epistole (pediate) plantînd întelându-se delicat irizări halucinației, așternînd „un” — este de fapt, morare ascunsă în cînt. Ouzile lumii nu pot nîrî ingropate în men somnolind acolo, trezituzaa privirii auctoriale „puiul înșingerat”. Prin lume „cu furtuni departe sînt”) provoacă anulara timpului: vrtecente” de altădată, se poartă”, promite reved povesti / a se povesti mamă). Făptura-l „tr (tu am uitat), pilej de cum spunea — cu surîntă a oralității și logoreea marinosă plarile de odinioară: l tu! cînepi, bătutu r înțimplările curții re Vocea), viața la țară iei care ne veghează rugă dintr-un curcube fir). Pulsul rural tînt avînd „casa la răspînt că în mijlocul unei lute netrucate, curgînd de micile evenimente lovragi, vîruța lui (porumbilor în spuză, aproape complet inven

Dar acesta este doar confesiv are nevoie de efective. Un prim reper sîmi în poartă o lan fi mama, personaj lu poezia lui Mircea Mi mare absență, aici („ de n-ai cuvînte?”; vz. teapță). Al doilea clic (Scriitori către El) p te, un autoportret: p „unei dimineți”, sfarr căte la gesturi”, ajun rea de sine, oferindu put. Freamătul cuprii (încăși naturist) în ca căutarea se sting izbă mîrilor combustii. Sp unte, acest lirism nu tul Tatiana Flondor curajul de a înstrun. mentală într-o vreme sece, adunate într-un erotică, par a fi er degrabă „einismului cu voluptate masca i trupul firav al poezii acidă, convoscînd pra tuată.

Vorbînd despre „ne lu.” Tatiana Flondor nă fidelă slesl, ferin rle modei. Cum oric vulgă autorul, acest dează adevărul chi cînd „treptele pînă l năturisese). Tatiana sîntu se scufunda în lumină, estompînd r gice („Cît să fie de Acolo), repunînd în unei decizii, cîntări prin vocea voalată e amintirile: „Și fetei părut ei așa de bine

Da! reîntoarcerea tăvălugul istoriei se peste bietele sentime năpădit în ograda” și în „metropola cu se nunțind în Tatiana o voce curată, disti animînd peisajul nos

Adrian Dinu

*) Tatiana Flondor scrie către mama, Ed

„IMPOSIBILA INTOARCERE“*

lavăuită în leneșe acorduri bucolice și ritmată de puseele oralității, trecând de la transparență la succedată, poezia Tatianei Flondor Arieșanu pornește dintr-un sincer elan confesiv. Un dialog închis (reținând „ce lot“ de epistole — nielcând expresiate) plantând interogații, deschidându-se delicat irizărilor metafizice, balneinației, așternind „drumuri de lemn“ — este de fapt o caldă rememorare ascunsă în cîntec (vz. *O față*). Ozonizile lumii nu pot restitui înfrîngătoare în memoria copilăriei, înzestrată acolo, trezite la viață de o privire auctorială. Găsind acum „pirul însingurat“, cea care umblă prin lume „cu furtuni în păr“ (vz. *Ce departe sînt!*) provoacă și rîvnește aceluia timpului: vrea „noaptea ferestrelor de altădată, satul „adunat în poartă“, promite revederea pentru a povesti / a se povesti (vz. *Vin acasă, mamă*). Făptura-l „tremură pe apă“ (în gîm uitat), prilej de a reconstitui, cum spuneam — cu o remarcabilă similitudine a oralității (departe, totuși, de logoreea marinsoresciană) — înfrîngătoare de odinioară: hora, elaca, tortuozitatea dînepli, bătutul rufelor la rîu, ș.a. Exemplările curții reverberază (vz. *Voca*), viața la țară oferă delicii ce care ne veghează „într-o velință mătă dintr-un curcubeu“ (*S-a rupt un fir*). Pulsul rural tîhnește, autoarea — avînd „casa la rîșpîntii“ — ne aruncă în mijlocul unei lumi cu sentimente netruceate, curgînd domol, ritmată de mici evenimente (tîrgul din Poștărași, vîrșta lui Culaie, coacerea pomurilor în spuză, etc.), făcînd un aproape complet inventar gospodăresc.

Dar acesta este doar decorul. Elanul confesiv are nevoie de descărcări active. Un prim reper („...mai lăsa-mi în poartă o lampă aprinsă“) ar fi Mama, personaj tutelar (ca și în poezia lui Mircea Micu, de pildă); o mare absență, aici („Tu unde stai, de n-ai cuvinte?“; vz. *Nimeni nu așteaptă*). Al doilea ciclu al volumului (scrisorile către El) propune, finalmente un autoportret: poeta ia chipul „unei dimineți“, sformă vechile „lăcile la gesturi“, ajunge la descoperirea de sine, oferindu-și un alt început. Freamătul cuprinde acest peisaj simțit naturalist în care așteptarea și căutarea se sting izbăvitor în cenușa pomurilor combustii. Spălat de resentimente, acest lirism nu-și extirpă afectul. Tatiana Flondor Arieșanu are curajul de a înstruna coarda sentimentală într-o vreme în care poezia, adunată într-un fel de ligă anticritică, par a fi credincioase mai degrabă „clinismului gureș“, purtînd cu voluptate masca ironică, tăvălînd în chipul firav al poeziei într-o baie ascunsă, convocînd practica hipertextuală.

Vorbind despre „nemișcarea dorului“ Tatiana Flondor Arieșanu rămîne fidelă sleși, ferindu-se de vîntuții modei. Cum orice carte își dăruie autorul, acest flux afectiv trăgînd adevăratul chip al poetei. Urmează „treptele pînă la tine“ (cum se scrie într-o scrisoare), Tatiana Flondor Arieșanu se scufundă într-un vârtej de lumină, estompînd reperele cronologice („Cit să fie de atunci?“ — vz. *Acolo*), repunînd în balanță dosarul deciziilor, clătîrînd consecințele prin vocea voalată a mamei, sfîșîind amintirile: „Și fetei aleia, ce i s-o fi plîntat ei așa de bine la oraș?“.

Dar întoarcerea este imposibilă, dialogul istoriei se prăvale nemilos peste bletele sentimente; „urzicile au căpădit în ogradă“ și viața se scurge în „metropola cu seri de poezie“, acontînd în Tatiana Flondor Arieșanu o voce curată, distinctă, înviorînd și înzestrînd peisajul nostru liric.

Adrian Dinu RACHIERU

* Tatiana Flondor Arieșanu: *Scrisorile către mama*, Ed. Facla, 1988.

ÎN AȘTEPTAREA LUI ULISE

Fluxurile și refluxurile prin care Olga Neagu și-a făcut simțită prezența în poezie sînt, probabil, de o zonă a temperamentului artistic ce străbate și la suprafața poemelor de acum*. Poeme în cea mai mare parte erotice, scrise într-o formă clasică și vorbind despre o mare franchețe a sensibilității. În tot, volumul este o melopee a așteptării, oficierea unui ceremonial al acesteia, în care absența celui alt este „umplută“ de / prin proiecțiile imaginărilor. Cînd tandru, cînd sfîșietor, cînd consolator, cînd infuzat de o discretă (auto)ironie, discursul despre solitudine al poetei face casă bună cu o productivitate imagistică remarcabilă: „Sparg între gene grăunțele ireneli / roua zăpezii, lacrima ei sau a mea / și mă las să mă ningă pînă la sînge / cum se zice pînă devin zăpadă / sau cum se mai zice una cu ea / să mă calce cu sîniul, cu patine, / cu schiuri, cu cai înzăuși și zurgălăi, / să-ți cad cum se zice ca o ușoară povară / peste palton și să sting / sau cum se

stări, irigată discipă de notații li-vrești, paginate după aceeași regulă a sublimării în cuvinte puține, poezia lui Doru Eugen Popin* reverberază o continuă uimire în fața alcătuirii secvențiale a lucrurilor. Așezării lor. E, în această poezie, un neastîmpăr al căutării, o poftă nestăpîniță de a ieși de sub imperiul iluziei, de a apropia vorbirea de semnele infinitesimal ale realului, puțutul din care cunoașterea poetică poate începe: „privesc — / peste cîmpuri / sublima tăcere a zăpezii — / dincolo, de ochiul meu trecător / neastîmpărul firului de iarbă / firul de iarbă / plutind / peste sine / umbra aceluia fir / respirația-l / voluptuosă și caldă / ... / privesc / îndelung pierdut / în albul ce devoră depărtarea / depărcă totul n-ar fi / decît o iluzie a verbului / respirația dîntii a poemului“ (*Geneza poemului*). Fără a se circumscrie metapoeticului, discursul liric are mereu în vedere corporalitatea poeziei. În verva sa autocontemplatoare, poetul transferă aproape totul în acest registru: peisaje, momente de intimitate, amintiri, imagini dispartate, senzații de o clipă. E, în fond, o privire inocentă vinovată, a cărei percepție este inter-mediată de experiența culturală, ea în aceste „definiții“ lapidare: „Floarea de lotus / ofrandă visului absolut / în

asupra unui fapt, cred important: în perspectivă, orice încercare de a stabili fizionomia exactă a etapei '80 va trebuie să țină seama și de poezii — nu puține! — care, deși de aceeași vîrstă (biologică și de creație) cu protagoniștii etapei, gravitează pe o orbită diferită în raport cu avangarda reprezentată de aceștia din urmă. Poezii, așa zice, din familia *continuatorescilor*, pentru care „obsesia“ originalității nu a urmat calea rupturii și a negației, ci pe aceea, mai lipsită de spectaculozitate și mai riscantă, a diferențierii în/prin prelungire. Cu alte cuvinte, poezii „tradiționaliste“, atributul avînd, aici, un plan de referință restrîns la imediata apropiere, în speță, la experiențele lirice ale anilor 60 și 70. Experiințele asumate și adîncite pe trasee, totuși, distincte, chiar față de întemeitorii — și ei — contemporani.

Dacă, prin urmare, în poezia lui Paul Doru Chinezu, se simt, bunăoară, ecouri din Nichifor Stănescu (în deosebi în poemele care au alura unor mici scenarii dialogate), lucrul se explică prin aceste date și altele: cum printr-o obediță necondiționată. Despărțirea de modele se reallizează în linia unui decupaj sui generis ce exprimă un alt tip de sensibilitate, un alt moment al lirismului. Adică exact ceea ce face ca un poet precum Paul Doru Chinezu să aparțină generației lui.

Autorul *Vibrației sevelor* (titlu care ilustrează cu poezie substanța volumului) aparține, așadar, acelei categorii de tineri poezii pentru care marile teme lirice — alteritatea ființei, iremediabila trecere a vremii, perisabilitatea lumii fizice, nașterea și moartea, iubirea ș.a.m.d. — nu alcătuiesc obiectul vreunor reticențe ori complexe în fața deja-scrisului.

„Port în mine curiozitatea Umbrei / pipăi deci fiecare obiect / coboară imaginea / conturînd-ul / camera cu ferestrele ei îmi / seduce sentimentele / / am impresia că viețuiesc / în incinta obscură / a unui aparat de luat vederi / și doar din cînd în cînd / mă săgetează este o lumină“ — afirmă poetul însuși, adu-și, programatic, un rol ce pășește cu demnitate prin locurile așa-zis comune ale literaturii. El se vrea cu modestie o *ipostază* (acesta e titlul poemului citat înainte), care defrișează în registru personal zone mult bătute de meditație poetică. Intemeiat pe câteva simboluri foarte productive (*oglinzi, rîul, copacul*), universul său liric descrie ceea ce este, de pe acum, o viziune: „Misterul acestor trupuri / ce vor iubi / / oricum, oglinda / împerechează și / despartă privirile / / ah, numai timpul poate vorbi / numai timpul / numai timpul unui arbore / unei frunze / poate cobori liniștit în toamnă / / Misterul / acestor trupuri ce vor a iubi / într-o singură singurătate“ (*În ideea de doi*).

Străbătută de tensiuni dramatice, dar nu crispată, poezia lui Paul Doru Chinezu are limpezimea înșelătoare a unor jocuri de lumini și umbre. Expresia e, cel mai adesea, concentrată, lucrată în filigran, versurile păstrîndu-și o calitate importantă: sînt frumoase, au un ce inefabil, de prezența căruia poetul nu se teme. Șansa creației sale în aceasta constă.

Marian ODANGIU

* Paul Doru Chinezu, *Vibrația sevelor*, Editura Facla, 1988.

mai zice jarul ochilor tăi“ (*Cum se mai zice*).

În fond, cum ne previne chiar primul vers din volum, în *Toate cuvintele se supun* există, de fapt, două cărți. Una este aceasta, de suprafață, scrisă din unghiul femeii, aflate în așteptarea unui Ulise cu o identitate imprecisă, substituit imaginii bărbatului, dar și celei a tatălui. Cealaltă, insinuantă aproape în fiecare poem, e chiar cartea despre scriere, despre geneza și funcțiile poeziei. Sentimentul singurătății e subînțins, așașadar, între trăirea ca trăire și trăirea ca poezie: „poemele le arunc unele peste altele / pe măsură ce le scriu / ele nu vor avea astfel nici cînd / sentimentul singurătății / în fața foii albe“ (*Sentimentul singurătății*), pentru a exprima o relație mult mai complexă, aceea cu timpul „cînd m-am tăiat / în fila subțire de pe masa de scris / și-o diră zmeurile / s-a prelinș pe hirtie / nu-mi mai rămînea / decît să dau un titlu poemului meu / lucru care a durat / îngrozitor de mult / o viață“ (*Ars...*).

La prima vedere, volumul e monoton, univoc. În realitate, monotonia maschează aici coerența gândirii poetice care pune în vers o adevărată erotică a scrisului. E, prin urmare, mai mult decît o confesiune; poeta se comunică, se scrie încercînd să descopere, cu o privire împropiată, lumea din afară. Întregul e univers obsesional este subordonat acestei aspirații către puritate sau, mai degrabă, către purificare prin acționarea mecanismelor exorcizante ale scrisului.

Toate cuvintele se supun o reprezentă pe Olga Neagu în acest moment al creației sale: o poezie matură și autentică.

* Olga Neagu, *Toate cuvintele se supun*, Editura Facla, 1988.

LUMINI ȘI UMBRE

Paul Doru Chinezu a debutat, în volum, în urmă cu zece ani (înaintea ecoului, Editura Bitera, 1978). În acest răstimp poezia sa a evoluat într-un fel aparte, în afara marilor campanii ale generației căreia el îi aparține. Împrejurarea vine să atragă atenția

O nouă colecție de poezie la editura „Facla“

mai zice jarul ochilor tăi“ (*Cum se mai zice*).

În fond, cum ne previne chiar primul vers din volum, în *Toate cuvintele se supun* există, de fapt, două cărți. Una este aceasta, de suprafață, scrisă din unghiul femeii, aflate în așteptarea unui Ulise cu o identitate imprecisă, substituit imaginii bărbatului, dar și celei a tatălui. Cealaltă, insinuantă aproape în fiecare poem, e chiar cartea despre scriere, despre geneza și funcțiile poeziei. Sentimentul singurătății e subînțins, așașadar, între trăirea ca trăire și trăirea ca poezie: „poemele le arunc unele peste altele / pe măsură ce le scriu / ele nu vor avea astfel nici cînd / sentimentul singurătății / în fața foii albe“ (*Sentimentul singurătății*), pentru a exprima o relație mult mai complexă, aceea cu timpul „cînd m-am tăiat / în fila subțire de pe masa de scris / și-o diră zmeurile / s-a prelinș pe hirtie / nu-mi mai rămînea / decît să dau un titlu poemului meu / lucru care a durat / îngrozitor de mult / o viață“ (*Ars...*).

La prima vedere, volumul e monoton, univoc. În realitate, monotonia maschează aici coerența gândirii poetice care pune în vers o adevărată erotică a scrisului. E, prin urmare, mai mult decît o confesiune; poeta se comunică, se scrie încercînd să descopere, cu o privire împropiată, lumea din afară. Întregul e univers obsesional este subordonat acestei aspirații către puritate sau, mai degrabă, către purificare prin acționarea mecanismelor exorcizante ale scrisului.

Toate cuvintele se supun o reprezentă pe Olga Neagu în acest moment al creației sale: o poezie matură și autentică.

* Olga Neagu, *Toate cuvintele se supun*, Editura Facla, 1988.

LIVRESCUL CA IRONIE

Concentrată, aproape ermetică, fularat din cînd în cînd de o imagine explozivă, mai mult sugerînd decît comunicînd idei, secvențe de trăiri și

Text

Cornel UNGUREANU

iene, cu foc nespun în inimă și cu flori pe li, cînd vei ieși din orșita de Cenușă-reasă uitată, cînd vei smulge vieții drepturile ce li și cuvin?“. Înginerul de mine lucrase la ocele din Anina. Cunoscuse infernul din adîncuri, dar și pe cel de afară. Auzise de la buturmi mineri povestea cataclismului din 1918, care a îndoliat sute de familii. Îi citise cu siguranță pe Zola, probabil și pe Cronin. Nici la unul, nici la celălalt nu găseam „lumea fără cer“ de la Anina. Se simțise dator să scrie el o carte care să-i înfățișeze în toată dimensiunea lor tragică pe „vicimii pămîntului“, cum îi numise pe minerii Carol Ardeleanu într-un roman din păcate fără valoare literară. Însușirile artistice ale „Lumii fără cer“ sînt, în schimb, remarcabile. Toți cei care au scris despre romanul lui Virgil Birou au sesizat știlinta autorului de a înfățișa un univers dantesc, acuitate observațiilor sale referitoare la psihologia minerilor, atmosfera densă, grea, de apocalips etc. Cartea lui Virgil Birou se va tipări în 1947, dar destinul ei, cu toate că a fost reeditată, nu este împlinit nici astăzi, cum nelimpliți rămîine și cel al autorului. Pînă în anul 1968, cînd s-a așezat în brațele gleei mamă, Virgil Birou a mai tipărit un singur volum. „Drumuri și popasuri bănățene“, cum se poate ghici și după titlu, un sol de replică la „Oameni și locuri din Căraș“. Se zice că ar fi rămas, în manuscris, o „Istorie a mineiului bănățean“ și „Cartea peșterii“. Lucrări ce nu se mai revindică de la arta literară. La începutul acestor însemnări m-am întreat ce l-a determinat pe inginerul de mine să se lase ademnit de literatură. Acum însă pot înțelege de ce, după primele izbînzii, a tăcut. Un om de o asemenea vigoare fizică (aducea la statură cu Șadoveanu), cu un spirit atât de ardent încît aminuasele mari tribuni ai Transilvaniei și Banatului: Bărnăușu, Bariț, Murgu etc., să i abdicat cu bunăștiință de a ceea ce zînele, despre care îi plăcea să scrie altă de ramos, îi sorociseră la naștere? Să fi plătit tribut concepției pe care același Zamil Petrescu o acuza cu vehemență: „O clasă de intelectuali însă, care își pune tranșe de munți și riuri ste neînduplecat condamnată unei sterilități ridicole“? Oriicare ar fi răspunsul ste drept să-l redăm acestul întemeietor locu ce i e cuvine în Istoria literară și a culturii românești.

Ion Marin ALMAJAN

Absență și hierofanie

cronica literară

Turneul candidaților (17)

„Inde

1. Al cîtelea volum al Constanței Buzea este Pietre sălbatice? Niciodată n-am avut sentimentul că poeta publică mult. Dimpotrivă, cu toată frecvența apariției plachetelor, a volumelor selectivă, impresia de retragere, de lunecare în afara climatului literar curent mi se pare de neevitat. E atât de presantă, încît ultima ieșire în arenă a scriitoarei are alura unei postfețe. O adăugire la Cheia închisă care, apărută în colecția de „clasiți” a editurii Eminescu, își propunea să dea seamă despre situația poeziei Constanței Buzea în anul de grație 1987. Spre deosebire de alți răsfațați ai colecției, care citau abundent, arătînd cît de mare fusese dragostea cronicarilor pentru opera nemuritoare, Constanța Buzea selectează sever, fără a se adula în oglinda comentariului. Poeta nu pozează în comparație cu vedetele poeziei actuale, obișnuite a ieși la rampă pentru a primi aplauze. Constanța Buzea are demnitatea de a edifica o carieră de poet fără a anexa succesului zîmbetul obligatoriu al frumoasei adormite sau tumba histrionică a preferatei publicului. Nici o concesie dialogurilor facile. Citatele finale din Cheia închisă, aparținînd lui Mircea Martin, Lucian Alexiu, Valeriu Cristea, Petru Poantă, Laurențiu Ulici (se pot adăuga încă două sau trei nume) sînt esențiale și ar trebui transcrise spațiului nu-mi îngăduie să reproduc decât două propoziții ale lui Valeriu Cristea: „Apostolatul suferinței coexistă aici cu alienarea ei. Dramele existenței, ale conștiinței, întîmpinate deschis, frontal, asumate cu rar curaj sînt depășite prin vitalitatea de neînfrînt a ființei.” Constanța Buzea se regăsește, și pentru acest volum, în acolada acestei observații. Două ar fi noutățile pe care aș insista — căile de acces către vîrsta lirică propusă de Pietre sălbatice. Prima dintre ele ar fi legată de o poezie a profunzimilor. Marile simboluri sugerează nu doar umilitatea renunțării, asceza, ci și regăsirea. Refugiul în abstracția judecării reci este imblînzit și, poate, corectat de amintirea spațiului-matrice.

Ce înseamnă „amintirea spațiului-matrice” în poezia din Pietre sălbatice? Evenimentul personal este aflat de îndepărtat încît pare a copia o istorie de la începutul lumii: „nu am de la tine / nu ai de la mine / decît umbra / niște tipare de lemn încrustat / bumbac lîn / și blana mielului anonim / care ne învață / să spunem că ne-am dus / dar că nu mai venim” În această poezie a îndepărtării, sacrul e mai degradat o bunăcuviință, o bunăcreștere, o bună așezare a lucrurilor lumii acesteia.

2. Regăsirea vechilor tipare are loc sub semnul unui cotidian al prezenței absente. Sau, mai exact, al unei prezențe care trimite mesaje dintr-o depărtare iremediabilă. Lirica fără podoabe a Constanței Buzea, de o puternică intuiție a materialității imediatului e profund bacoviană. Nimic din Bacovia, totul despre bacovianism: „era o lumină / dar nu o mîhnită lumină / era întreg / în setea lui mare / sufletul meu // în aer albine / și cărți / garanții tulburătoare / miniaturi în ființă // și vara / verb migrator / agresivă / și plina de ghimpii viorii / mirosind a venin / și țigle / înclinau spre grădini / unde umbra mișca pe pămînt / sub frunzele pure / sub ochii zadarnici // textul ei / straniu ca liniștea / din nimic izvorînd” Depărtarea de Centru se asociază cu o ciudată re-simțire a lui. Lumina, grădini, albinele, zumbetul floral aparțin unui orizont arhetipal, dar și unei reverii domestice, unei feminități (maternități) care, prin sine, are valoare. Care, astfel, dă sens absenței dar și singurătății. Ee dă semnul plus.

Cel care suportă alienarea — blîndă și suava stare de singurătate — este însuși Demiurgul. Rareori, deci, am descoperit o mai intensă explorare a „spațiului spiritual bacovian ca în această poezie ce l-ar fi făcut feticit pe Bachelard, „stăm lîngă foc / în vreme ce ninge / stăm în picioare / de-a lungul zidului cald / istovite ni-s mîinile / străine alunecînd pe lîngă / trup / în voia singelui / care se freacă înnebunit de neînțînță // cuminți în imagineri / imblînzii / de povara aceluiași inger / pe umăr // desen naiv / copii uitați în ulmire / într-o oadaie trasă spre cer / de un dumnezeu singur.”

Dacă există în poezia Constanței Buzea un bacovianism, așa cum rar ne-a fost să descoperim în poezia noastră, dacă există în aceste versuri o „redefinire” a lui Bacovia, dacă există, deci, un cîntec al golului, al reducției agitației vitale, trebuie să numim și procesul invers: există o ceremonie a regăsirii spațiului „îndepărtat”, a locurilor, a obiectelor, a momentelor propice ființării. Există, în această „așteptare a golului” o anume fascinație a realității absentei. Din fascinația absentei, a frigului, a amenințării se naște o altă poezie a sacralității. Sacrul trăiește chiar din neșansa puținătății lui. În poezia Constanței Buzea, Dumnezeu nu e absent, nu e obosit, e doar singur și puțin. Autoarea însăși îl ortografiază cu literă mică. El însuși ar putea fi Bacovia. El ar fi stîveitorul de goluri, așa cum ne permitem să înțelegem (nedrept anexînd, dar în lipsă de repere anexînd) poezia ce încheie volumul.

Cornel UNGUREANU

* Constanța Buzea — PIETRE SĂLBATICE, Ed. Cartea Românească, 1988

Ca mai toți prozatorii din generația lui, nici Hanibal Stănculescu lasă prea multe șanse comentariului critic. Perfect stăpînitor al paginii de hîrtie, el este sedus de fascinația textelor duble: al prozei proprii și al epicului, dar și al comentariului direct al acestora. Nu e, totuși, nici, de un metatext de tip obișnuit. Senzația de autocomentariu provine chiar structura textului: ezitînd între „literaturizare” și înregistrarea realității a eului biografic, autorul ajunge la o formulă hibridă, sau la o formulă a formulei, la un nici/nici, rămînd însă ferm în interiorul literaturii desigur, destulă ficțiune în aceste proze. Dar e și multă transcriere a realității. Artă prozei constă, în cazul de față, în perfecta dozare a elementelor în desăvîrșita dominare a subiectului. Așadar, în ideala relație cu poezia scrisă.

Cele mai la îndemînă glose pe marginea volumului său de Cămin și Cava, ni le furnizează, deci, autorul însuși. Adîncul substrat psihanalitic se relevă, ostentativ, de la bun început. Hanibal Stănculescu scrie — cum ne avertizează Prologul — dintr-un „foarte precoce gust al durității”, final, ni se reamintește o definiție aplicabilă, în egală măsură, autorului și cititorului: o „traumă cu efect întîrziat”. Nu e necesar să insistăm asupra textelor freudiene ale unor astfel de formule. Destul să spunem că ele se regăsesc, foarte clar, în majoritatea prozelor volumului. Radiografic și sînge rece, a unor cazuri limită, plăcerea de a discuta în zonele dizgrației ale vieții (inclusiv ale vieții sociale), studiul nemilos — între cinism și cinism — al relațiilor interumane, chiar o anumită preferință dată visceralității — încheiează cu fidelitate programul trasat de către prozator. Nu-l mai rămînd în aceste condiții, comentatorul decît posibilitatea unei sumare descrieri a talogării a prozelor.

Precedate de un Prolog și încheindu-se cu un Repertoriu, povestirile și cîntecurile, de fapt, citeva nuclee romanești. Hanibal Stănculescu se arată, în cea mai puțin interesat de ordonarea, de structurarea lor. Diseminarea, în comentariul, experimental stilistic trec pe primul plan. Ele sînt deosebit de constante care-l îndemnează pe Eugen Simion să vadă în Casa un „text de literatură înțeles ca o formă de realism postmodern”. Adică, „observație socială și morală, notație acut epică, intertextualitate, ironie, tragera vieții în parabolă și comentarea. În textul epic, a parabolicei total configurabilă, carea textului poate fi comparată cu funcționarea unui motor în dolul Reflexului teoretic urmează îndepărtarea de primă instanță a epicii. Modulată, modelată, moderată de această sabie a lui Damocles, epicul semnează să se supună forței constrîngătoare. Ficțiunea se vede subordonată realului, fie că e vorba de un real, care, cum spuneam, se scrie, fie de o suprainstanță narativă. Textul face numai ce li dictează realitatea să facă Alte rațiuni, de fapt, el nici nu cunoaște

Hanibal Stănculescu sacrifica acestei plăceri — psihanalizabilă și a dominării textului citeva din marile șanse ale cărții sale. Cu o mai deplină voință de unificare, am fi avut, în prima secțiune, unul din cele mai bune romane, de la în absența stăpînitor încoace, dedicate vîrstei a Portretele, în aquaforte, fără nimic idilizat, ale unor bătrîni — stampe singurătății — ar fi putut constitui pretextul unui extraordinar roman de condiției umane. Lăsate în faza de crochit — conform deciziei auctoriale — ele trăiesc din purele virtuți ale unui talent literar indiscutabil. Adevărate noutate a prozei lui Hanibal Stănculescu provine din tratarea, dulce-amărușie și tandru-ironică a dramei intelectualului navetist. Looping: o reverie în brad, o cruce, O dimineață posibilă a lui Bartolomeu Albu sînt, împreună cu Viața cu o parabolă și Adina, Aștri cu albaștri cele mai bune proze ale cărții. Cîteva personaje memorabile (Bartolomeu, Maria, Amilcar, Feldman, Adina — în regimul pozitivului, Măcinou, Romeo, doamna Balaban, Cămin — în cel al negativului) trasează o veritabilă tipologie demnă de a fi luată în seamă cu amplă deschidere socială. Impecabil scrie, cu o perfectă captivitate „realului”, ele îl plasează pe Hanibal Stănculescu între cei mai buni romani tineri de azi.

Ne-au convins mai puțin încercările în care naratorul uită de conștiința fixată de bună voie (Traversarea, Pe jos... prin infern, Kitsch Me, Teama). El n-a reușit să treacă, aici, de o anumită barieră psihanalitică. Îi e evident, mai mult textele în care nu se află el însuși pe celebra canapea la căpătîiul ei, vîghindu-și cu admirabil talent literar, personajele. Într-o lăută ipostază, există riscul ca epicul să devină, după cum se spune în text, „mizerabil”. E doar un risc, pe care tinărul prozator îl transformă în îndepărtată, nejustificabilă ipoteză. Hanibal Stănculescu a reușit, prin el însuși, unul din debuturile majore ale ultimilor ani.

Mircea MIHĂILESCU

* Hanibal Stănculescu, CASA, Ed. Cartea Românească, 1988.

Panopticum

Primul mare scriitor care a descris sistematic interiorul mobil, jilțuri, oglinzi, grădini, parcuri, cunții și panoplii a fost Balzac. Cîntecurile romanești balzaciene sînt cartografieri vaste ale unor lumi care trebuie luate în stăpînire și colonizate prin lungul și obositorul marș al descrierilor. Rostul lor este, în primul rînd, acela de a istoriciza și de a concretiza schelăria abstractă a unei teze morale sau a unui adevăr tipologic. În jurul lor, alcătulindu-le substructura și fiziologiele, curge lent și magmatol descrierea multiformă și nestăpînită. Aproape un fenomen natural.

În vîrsta modernă a prozei, relația autorului cu obiectele s-a „complicat”. Acestea încetînd să fie simplu suport ilustrativ. Expresia radicalizată și extrovertită a relației acestora se găsește în povestirile lui Franz Kafka sau Bruno Schulz. În literatura noastră, cel mai apropiat de acest tip de proză pare să fie M. Blecher. Ca și la cei doi mari scriitori europeni, și întemeiat probabil pe impulsuri străfunde identice, există și în proza lui Blecher un mod special de a privi lumea. Privirea aceasta — neliniștită și scormonitoare — caută parcă să pătrundă dincolo de suprafețele geometrizate, contururile, volumele și perspectivele artificializate ale lucrurilor. Într-un altceva misterios și indefinibil.

În cartea Intîmplările din realitatea imediată trăiește, într-o multiplicitate foșgătoare, un univers de obiecte artificiale, „leftin ornamente”. Prin ele, autorul pune în scenă adevărurile implacabile ale realității, ale unui mod de a face literatură, în cele din urmă, făcînd posibilă reveria și spectacolul. Dubluri ale realității pe care o mistifică, obiectele artificiale au emigrat toate din pa-

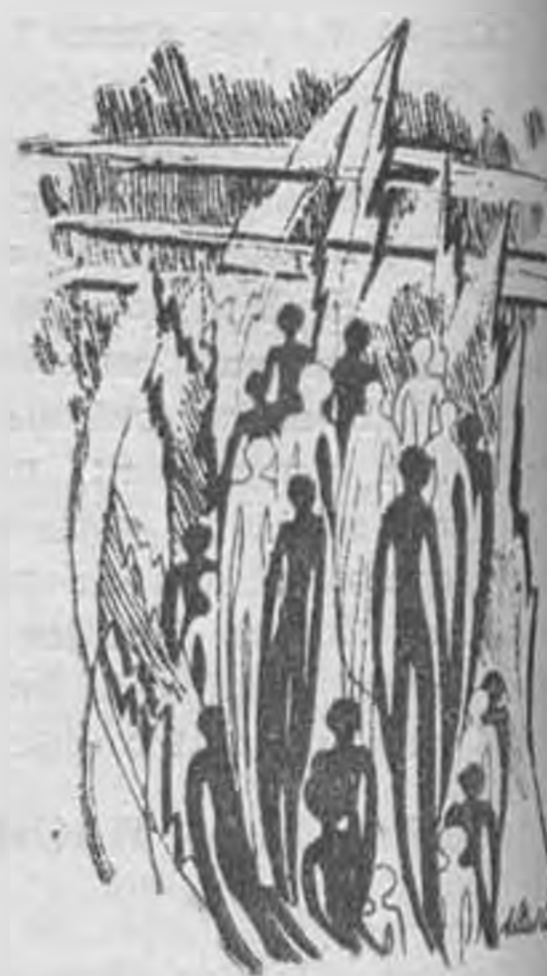
portrete

nopticum în viață, devenind prilej de rătăcire imaginară. Piatra prețioasă montată pe un inel țigănesc, de fapt „o simplă bucată de sticlă topită”, îi amintește naratorului de lupele halucinante din panorame prin care pot fi privite „vapoare scufundate mărite la extrem, luptele cu turcii și asasinatele regesti”. La fel, coroanele mortuare „uite și prăfuite în cutile lor ovale de sticlă din biserică cimitirului”, înconjurînd cu o desuetă deli-

catele „nume vechi anonime”, pot și ele evoca spectacolul unei „eternități fără rezonanță”. Pentru toată aceea, stă jungla de obiecte-spectacol, panopticumul este sursa unor nesfîrșite oglindiri incrementale, o mise-en-scène care provoacă celui care-l contemplă o „spalmă amestecată cu o vagă plăcere”. Imaginea-simbol a tehnicii narative blecheriene este așadar oglinda. Cu ajutorul ei realitatea este dublată, multiplicată, fragmentată și apoi recopiată în toate ale sale dintr-o perspectivă spectaculară și iluzorie. Finalitatea procesului acestuia este realitatea: un fel de refracție poetică prin care contururile exacte ale lumii se desfac și se învâluie în culori și umbre, în fluență și moliciune. Născute dintr-un preamult al privirii, intîmplările cărții lui N. Blecher sînt, în fapt, gesturi oprite la mijlocul desfășurării, savanterii dezabuzate, tentații împotmolite în nimicuri motivînd kieful, mi-

metismul placid și tolbăc-sastisit, într-un spectacol cu crep și hîrtii, cu nostalgia de circ și baluri funambulești.

Daniel VIGI

Sunt cuvintele lui... articol apărut... 1880, deci... de independen... comentariu politic la... istorie. Nu este un... general, cu valoare... judecată istorică, doa... așezarea unui ideal... anumită conjunctură... rouchia unei judecă... cu fapte reale din is... roman, cu valabilitate... în orice politică vîlt... de o anumită filosofie... care poetul, în calitat... rse, interpreta eveni... tate politic.

Această filosofie, c... unei concepții după... politică interpretează... vreme este pusă de... dialecticii lui Hegel... ne” a istoriei care l... leg” prin ceea ce ea... plări care au „rațiu... cum ele se întîmplă... în timp fără oprire... no rațiunii” poate c... rența unor înfăptuiri... Acest mers al „neces... în istorie, impus de... generațiilor care „... amentele în succesu... o anumită misiune, c... nescu din enunțul d... meritu fiecarei gener... țuneia” istoriei, singu... „Judece” valabilită...

Această filosofie, c... drea politică a poe... nută încă din anii... scoasore din 1871... D Brătianu, pentru... gresului de la Putna... necesității ei istorice... a poporului român... torică. Întrucît istori... încet și sigur, „Nun... exterioră, formulare... faptei constituiesc r... ai generațiunii, idea... durora e latentă în... unii lanț întreg de... ce atîrnă mult mai... celor prezenți decît... cuti” De aceea, „m... rații este de a fi un... ai istoriei, de a pur... se cu necesitate de... ocupă în înlăntuire... Sau, cum va reîna... în legătură cu even... lui de la 1877. Indep... de a fi meritul p... tului: „Ar fi un act... titudine către străm... ne-am închisuri că c... în genere și Român... numai noi am fost... instinctul neatîrnării... tul vorbind, n-am fă... ținea cu mai mult o... ces ceea ce ei au... sîngerose lupte, fie... unei istețimi extraor... două adeseori în se... preocupățiuni... mului și țării” Se... „Oare Mircea I. în c... lan cel Mare în cei... niilor lor, au avut... decît neatîrnarea ț... celor doi oameni. E... lo militară, cît era... fruntarea dintre ma... jurătoare, derivă „i...

plumația Independen... actele Capitulațiilor... așărare nu mai era... ajutor din partea c... penă, pentru stăvil... oumane, dar și ca... puțin amenințătoare... diplomație înțeleapt... prin Capitulațiuni... valitate. Domnitor... putut „închina” put... trîndu-și întreaga... lăuntru și dinafară... care turcii se obliga... lească în țară în ni... ne apere în fața or... afară, respectîndu-ne... tală proprie. Realit... domnitorii români... matie nominală tur... mații reale creștine... puteau face mai bine... nil pagale, Polonia... „de cînd vechile ne...

tezaur eminescian

„Independența este suma vieții noastre istorice”

...ta, privind legăturile noastre cu Poarta otomană, au putut susține că noi am fost vasali, ca urmare a Capitulațiilor încheiate de domnitorii români, cu noii cuceritori ai Europei, este de înțeles, dar nu este de înțeles cum chiar un guvern român, pentru a-și revendica meritul obținerii Independenței, putea spune corpurilor legiuitoare române că, după ce nu se va fi recunoscut independența, vom înceta de a fi vasali. Și în încheierea „România nu va fi, dar nici nu a fost niciodată vasală!”

Cu aceste argumente, nu spune Eminescu, „independența” n-a fost un „copil găsit” fără căpătii și fără antecedente, ci un prinț care dormea cu spectrul și coroana alături.

Și deci „independența”, departe de a fi meritul actualei generații, este suma vieții noastre istorice”, și ea scă-

dea numai când n-avea cine s-o mențină și sporea sub mina celui ce voia să o restabilească. După legea dialectică a istoriei, în termenii căreia el pune meritul sau scăderea generațiilor în succesiunea lor în timp, prin punerea lor în relație cu întregul care este „suma vieții noastre istorice”, dacă prin „rațiunea” istoriei fiecare generație nu poate avea alt merit decât a fi un agent fidel al ei, de a fi deci la înălțimea timpului ei, meritul generației Independenței este de a păstra conținutul ei real istoric, într-o recunoaștere formală politică.

În baza legii dialectice a istoriei, asupra căreia poetul medita în scrisoarea înainte citată: „E o axiomă a istoriei că tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale și tot ce e rău e produsul celei individuale”. De aceea, meritul generației prezentului este de a se lăsa îndrumată de „trebuințele” poporului nostru, a păstra, în noi forme de organizare statală, ceea ce ține de suma vieții noastre istorice.

După înfringerea revoluției românilor în 1848, dualismul austro-ungar a fost tot o „fiecțiune” politică pentru oprinerea naționalităților imperiului. În numele „acelui mare calcul secular ce se numește Istoria Austriei”, cum spune Eminescu, în *Echilibrul*, cu precizarea privind confruntarea ficțiunii cu realitatea: „Simbolul nu-și poate dezminți ideea ce o conține, căci apoi e redus la valoarea unui simplu semn mort și fără înțeles”. Așa s-a și întâmplat, când ficțiunea dualismului, peste voința celor ce îl susțineau, a fost redusă la un semn fără înțeles, când imperiul austro-ungar s-a prăbușit, rezultând din el, ca „rațiune” istorică a Independenței, unitatea țărilor române într-un stat național al României.

Din articolele politice ale lui Eminescu se înțelege că el gîndea nu în numele unei singure generații, ci în numele unei istorii, în care generațiile ajung la conștiința misiunii lor când ele sînt luminate de rațiunea istoriei.

Am reprodus întreaga argumentare politică a lui Eminescu, întemeiată pe o anumită dialectică a istoriei, pentru că el, ca gînditor politic, nu era adeptul unor atitudini conjuncturale istorice, pe marginea evenimentelor, ci într-un întreg de cugetări care conține în esență suma vieții istorice a poporului român de pretutindeni, după o „logică” a rațiunii cu care se identifica istoria, înțeleasă ca o desfășurare a **Ideeii de Independență în conștiința libertății**. O logică plină de învățăminte pentru generația prezentului, dar și pentru orice generație viitoare, fiind în timpul istoriei fiecare se ridică la înălțimea istoriei, care „cugetă, deși încet, însă sigur”, la ideea latentă în timp, ea conținînd „întregul”, cu mai mare sau mai puțină claritate pentru fiecare moment al timpului, ea fiind în esență aceeași în toți timpii.

Eminescu, ca gînditor politic, a dat acestei „idei interne” a Independenței cea mai mare claritate, mai mult decât oricare alt om politic al vremii lui. „Un secol de gîndire”, cum ar fi spus el însuși, în propria lui „gîndire”, filosofia lui putînd fi considerată ca expresie a „ideii naționale” într-un „secol al naționalităților”, cum a fost numit secolul trecut.

Mariana CERNICOVA-BUCA

Eugen TODORAN

idaților (17)

...nici Hanibal Stănculescu nu este perfect stăpînitor al paginii alături de dublul al prozei propriu-zise acestora. Nu e, totuși, vorba de autocomentariu provine din „urizare” și înregistrarea nemulțumirilor în interiorul literaturii. E și multă transcriere a realității în perfecta dozare a efectelor, în ideala relație cu propriul

...a volumului său de debut. Adîncul substrat psihanalitic al lui Stănculescu scrie — după rite precece gust al durerii” la egală măsură, autorului necesar să insistăm asupra subiectului. Destul să spunem că ele sînt volumului. Radiografierea, ca și a diseca în zonele dizgrațiate emilios — între cinism și sadism preferință dată visceralului impropozator. Nu-l mai rămîne, la ea unei sumare descrieri și ca-

...un Repertoriu, povestirile actualității Stănculescu se arată, însă, trarea lor. Diseminarea, fragmentul plan. Ele sînt cîteva să vadă în Casa un „textur” — Adică, „observație socială”, ironie, tragerea vieții într-o boală tocmai configurate”. Măsurarea unui motor în doi timpi, a de primă instanță a epicului a lui Damocles, epicul se reface. Ficțiunea se vede mereu, ea, care, cum spuneam, trage face numai ce li dictează rațiunea nici nu cunoaște

...eri — psihanalizabilă și ea — le cărții sale. Cu o mai decît coacșune, unul din cele mai coace, dedicate vârstei a treia, le unor bătrîni — stampe ale unui extraordinar roman al conform deciziei auctoriale — literar indiscutabil. Adevărata tine din tratarea, dulce-amară, ist. **Looping**: o veridică, un urtolomeu Albu sînt, împreună aștri cele mai bune proze ale lui, Maria, Alcar, Feldmann, omeo, doamna Balaban, Ciutală tipologie demnă de un oricrise, cu o perfectă captare a scusei între cei mai buni autori

...naratorul uita de convenția infern, Kitsch Me, Tesoro) rieră psihanalitică. Îl convîn, însuși pe celebra canapea, cî t literar, personajele. În cea, după cum se spune într-un l prozator îl transformă într-o sculescu a reușit, prin Casa,

Mircea MIHAIES

Românească, 1988.

...netismul placid și tolnăirea astistită, într-un spectacol u crep și hîrtii, cu nostalgice cire și baluri funambulești.

Daniel VIGHI

Sunt cuvintele lui Eminescu dintr-un articol apărut în ziarul *Timpul* din 1880, deci nu mult după momentul de Independență și ca un comentariu politic la acest eveniment. Nu este un enunț de ordin general, cu valoare de premisă într-o rațiune istorică, doar pentru recunoașterea unui ideal politic într-o anumită conjunctură politică, ci este analiza unei judecăți, argumentată cu fapte reale din istoria poporului român, cu valabilitate axiomatică pentru orice politică viitoare, susținută de o anumită filosofie a istoriei. Într-un poetul, în calitatea lui de ziarist interpretează evenimentele prezente politice.

Acesta filosofie, ca fundament al unei concepții după care gînditorul poate interpreta evenimentele istorice este pusă de el în termenii dialecticii lui Hegel, există o „rațiune” a istoriei care justifică „realitatea” prin ceea ce ea „este” în întîmpla care au „rațiunea de a fi” așa cum ele se întîmplă, într-o devenire în timp fără oprire, și numai „viclenia rațiunii” poate da acestora apariția unor înfăptuiri „întîmplătoare”. Acest mers al „necesității” de „a fi” a istoriei, impus de „rațiunea” ei, dă generațiilor care „înăpătuiesc” evenimentele în succesiunea lor în timp, o anumită misiune, cum deduce Eminescu din enunțul dialectic, și deci meritul fiecărei generații ține de „rațiunea” istoriei, singură în măsură să „judece” valabilitatea acțiunii lor — această filosofie, constantă în gîndirea politică a poetului, este susținută încă din anii tinereții, într-o scrisoare din 1871 către ministrul D. Brătianu, pentru organizarea Congresului de la Putna, în motivarea necesității ei istorice ca un progres al poporului român în conștiința istorică întrucît istorii lumii „cugetă” și siguri: „Numai expresiunea stenoară, formularea cugetării, și a faptelor constituiesc meritul individual al generațiilor, ideea internă a amănunțor și latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultat ce atrîna mult mai puțin de voința celor prezenți decît de a celor trecuți”. De aceea, „meritul unei generații este de a fi un agent credincios al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care și ocupă în lanțuirea generațiilor”.

...cum va reține gînditorul ideea de legătură cu evenimentele revoluționare din 1877 Independența e departe de a fi meritul generației prezentului: „Ar fi un act de adîncă ingrăditudine către strămoșii noștri, dacă ne-am închipui că cu noi să începeți în genere și România îndeosebi, că atunci noi am fost capabili a avea instinctul neatîrnării, cînd la dreptul vorbind, n-am făcut decît a menține cu mai mult ori mai puțin succese ceea ce ei au cîștigat, fie prin războaie lupte, fie prin dezvoltarea unor istețimi extraordinare, puse amîncat adeseori în serviciul acestei noastre preocupări și a păstrării neacțiunii și țării”. Se întrebă istoricul: „Care Mircea I. în cei 38 de ani, Ștefan cel Mare în cei 46 de ani ai domniei lor, au avut o altă preocupare decît neatîrnarea țării?” Din politica celor doi oameni, bazată pe puterea militară, cît era posibilă în conștientizarea dintre marile puteri, înconștientare derivă „isteția” lor în diplomația Independenței, parafată în Actul de Capitulații, după ce altă țară nu mai era, în lipsa oricărui ajutor din partea creștinătății europene pentru stăvîlirea expansiunii otomane dar și ca o garanție nu mai puțin amenințătoare a celor dintîi: o diplomație înțeleaptă, în adevăr, căci prin Capitulații nu se înțelege o recunoaștere. Domnitorii români s-au găsit „închînă” puterii turcești păstrîndu-și întreaga suveranitate din interior și din afară, în stipulații prin care turcii se obligau să nu se stabilească în țară în nici o formă și să nu apere în fața oricărei puteri din afară, respectîndu-ne organizarea statală proprie. Realitatea a dovedit că domnitorii români, preferînd o supraștă nominală turcească unei supraștă reale creștine, au făcut tot ce puteau face mai bine: Ungaria a devenit pașalic, Polonia a fost împărțită, de cînd vechile noastre tratate încă-

...litate cu litere mari și bătoase pe pielea de vițel, au fost pînă ieri izvorul neatîrnării reale, izvorul din care au decurs actele succesive de emancipare de sub domnia turcească... neatîrnarea noastră a fost pururea reală, ca drept pururea în vigoare, ca fapt stirbit din cînd în cînd, nu prin alt drept, ci prin excese și abuzuri de putere ale turcilor”. Și numai în virtutea acestei neatîrnării reale a fost posibilă, în împrejurări favorabile istoric, organizarea internă a Principatelor, de la revoluția din 1848 pînă la Cuza Vodă, în vederea Unirii, pentru a se ajunge, în urma războiului din 1877, la proclamarea formală a Independenței. Se face deci o deosebire între ordin istoric între independența reală și independența formală. Cît de greu a fost de menținut independența reală au arătat faptele istoriei. Cît de greu a fost de a obține independența formală au arătat lucrările Congresului de la Berlin, din 1878, în care marile puteri europene, „protectoare” împotriva puterii otomane, n-au fost favorabile menținerii independenței reale, ce existase dintotdeauna, și în loc de a ușura situația, recunoscînd pur și simplu acest drept ce rezultă de la sine din căderea împărăției turcești, au îngreunat-o cu cheltuieli mari și cu pierderea unei provincii, în schimb unor asigurări formale din declarația de recunoaștere a ei.

Într-un articol din *Timpul*, din 1877, în care se comenta deschiderea parlamentului, ziaristul constata că „adîncă mihnire” că în mesajul domnesc era cuprinsă o constatare eronată istoric: „*Timpul* tutelei strălune, timpul vasalității, a trecut.”; eronată pentru că: „Niciodată, niciodată pentru România nu a existat un timp de vasalitate”. Că anumiți vrăjmași ai noștri, din neștiință sau din rea voin-

„SE BATE MIEZUL NOPTII...”

Înserată într-o complexă rețea de regimuri interpretative, la întîlnirea cu cititorul poezia se completează la infinit cu posibile imagini și reprezentări. Declanșarea sistemului imagistic în „Se bate miezul nopții” și iluminarea retrospectivă a acestui text ni se pare că se contopesc într-o unitate dinamică și coexistă simultan.

Bătăia „clopotului de aramă” — care anunță miezul nopții atrage poezia în seria metaforilor lirice romantice, asocierea dintre nocturn și reflecția filozofică devenind evidente la terminarea lecturii, cînd cuvintele-cheie își relevă apartenența la estetica romantică. Eternitatea claustrală în spațiul finit, echilibrul din care limba (asimilată cu acul cumpenei) va refuza să evadeze spre „cîl bătute-adesea” sînt fundalul pe care omul încearcă să se elibereze din lanțurile spațiale-temporale care îl mențin în contingent.

Timpul poate fi interpretat și în devenire dialectică. Moartea și nașterea timpului trebuie să existe concomitent (în poezie, ele se află în aceeași serie) și sînt reunite, căci miezul nopții implică în mod necesar și ziua care îl urmează.

Noaptea este, în acest sens, matricea estelico-filozofică a poeziei, actualizînd în mintea cititorului șirul de corelații specifice meditației romantice nocturne. Armonizarea lumii, armonizarea dintre eu și lume ia forma acordării eului cu sine însuși. Sensurile majore ale existenței, ancorarea în fluxul viață—somn—moarte frămîntă eul romantic în momentul de cumpănă. **Viața** apare prima dată în text ca realitate de la care eul liric vrea să se abstragă; dar somnul — „vameș vieții” — îl refuză transcenderea. În această asociere „viața” își pierde înțelesul de principiu vital și e percepută ca formă inferioară a existenței. La polul opus se situează **moartea** — negarea totală a existenței, drumul spre aneantizare. Actualizarea **viață și/cu moarte** le reunește în pereche corelativă deasupra căreia eul doarește (și reușește) să se ridice prin gîndire. Tensiunea dintre cei doi termeni ai existenței este rezolvată prin gîndire, prin conștientizarea opțiunii determinate de rațiune.

Într-o altă viziune posibilă, nocturnul e doar o imagine periferică a sistemului imagistic, matricea ideatică generativă concentrîndu-se în **cumpăna gîndirii**. Semnificațiile poeziei nu ni se mai relevă progresiv, linear, ci retrospectiv. Miezul nopții subliniază, coincidența contrariilor. Accentul în sintagmă cade — din această perspectivă — pe miezul, moment în care moare o zi și se naște alta. Transferat la nivelul umanului, viața și cu moartea sînt ținute în echilibru de limbă — ca măsură și judecare a lor. **Limba** nu e numai acul cumpenei, ci și limba ceasului oprită în dreptul cifrei 12, limba clopotului, glasul care vestește echilibrul vieții și morții. Polisemantismul imaginii ne duce la posibila interpretare a trecerii de la tăcere la sunet, a corelației dintre gîndire și limbaj. Imaginea „limbii” este absorbită în filozofie, printr-un complex proces de reflectare semantică datorită căreia imaginile învecinate — viață și/cu moarte (redate cataforic prin amîndouă) și limbă — se contamînează reciproc, se topesc într-o atmosferă semantică unică. Cuvîntul-cheie în poezie — limbă — se actualizează concomitent ca limbă a clopotului (și intră în rezonanță cu primul vers al poeziei), ca ac al cumpenei (de care se află legat prin vecinătate) și ca limbaj, deschizînd posibilitatea interpretării lui ca metaforă pentru poezie, pentru vers. Limba, versul este de fapt obiectul poeziei pe care îl descoperim numai după decodificarea imaginilor poetice. Cuvîntul cel mai important — poezia — este astfel protejat de uzură, nefiind numit, ci doar descris în trăsăturile sale definitorii ca sinteză a datelor esențiale ale vieții și morții, ca exprimare a gîndirii și trăinicieii veșnice, pentru că timpul oprit la miezul nopții evadează de sub imperiul implacabil al duratei.

AMURG

Acolo stătuam și plinsem

Ce împede răzbate din perete
Mândria noastră de aici și-acum
Cărbunii-s stinși în vechile lor vetre
Și pasărilor duse pe alt drum

Incete, mai incete mai incete
Imi mîngîi palma pe un zid de fum
Imi croncăne-n ureche un erete
Și treci prin viață astfel ca și cum

Privești mereu așa, pe indeleto,
Zăpezi cu miros tandru de parfum
Dar unde-s vorbele dintre cumetre
Dar unde ridem plîngem și stătuam?
(Din „Neoclasică“)

CAUTĂTORUL DE POVEȘTI

Trecînd prin ceață corbil-mi dau de veste
Și nimeni nu li poate să-i conteste
Așa cum se coboară dinspre creste
Cu aripile filifind funeste

Pe dedesubtul norilor și peste
Creștetul ploilor, îți dau de veste
Că o să afli-n zărilor agreste
O taină zăvorîtă-n palimpseste

CAII TATEI

unul în loc de zob se hrănește cu trupu-mi
altul arde pe cer alergînd în galop
unuia coama îi strălucește în tîrg
altul mai poartă grădina-n spinare

amîndoi deodată între minc și tata
răstîgnesc cîmpul aleg — asemeni tuturoi cailor —
drumul de aur

CINT

pentru femeie cînt pentru părul ei revărsat peste val
pentru vislă pentru aripa cu care înalță alături de zidar casa
pentru cuțit pentru ochi și albină
pentru tot ce de noapte ne apără
pentru Trioa necucerită de pe inima ei cînt
pentru invizibilul cal care o poartă strălucitoare prin lume
pentru grădina care-o aruncă-n înalt
pentru izvoarele care o pîndesc primăvara

REÎNTOARCERE LA ȚĂRM

Se-ntorc la țarm talazurile, steric,
Și se revarsă buciurînd în țarg;
Se ogîndește ceru-ntr'eg feeric,
Cu stelele în floare la catarg.

Aici e lutul sfînt al țării mele,
Cu cîte prin milenii se-mplinesc;
Stau munții, credincioase sentinele,
Acestui plai cu suflet românesc.

Izvor clocotitor de tinerețe
Și fapte mari care-au hrănit istorii, —
Ascultă! vin hatmanii la ospețe,
Și Mircea Vodă încercat de glorie.

Cum stau pe țarm, sub stele-mărgărite,
Văd răsărînd, intruchipat din veac,
Străjer cu lance, arcuți și cuțite,
Stîlp de hotar din evul geto-dac.

Cu ochii grei de timp cronicăresc,
Mă duc prin veac cu gîndul înainte,
Și văd cum curge neamul românesc,
Spre viitor, ca un torent fierbînt.

CONTOPIRE

Zic să unim simțirile-amîndouă
și vîlața noastră s-o începem
ar sub soarele și dulcea lună nouă,
printre păduri de miere și cleștar...

Corneliu Sturzu

Mă-ntrebi unde s-o caut, unde este
Poate-n inscripșul fostelor neveste...
Corbii se duc de-acum. Și poate vezi te
Mai caută povestea din poveste
(Din „Neoromantice“)

DESPRINDERE DE ȚĂRM

O unduită boare văzduhal dibuînd
Îngemănare de carmin și-albastru
Miresmele sărate la margine de grind
Pe suflet o tristețe de sibastu
Și-un foșnet de talazuri rămas în cochilii
Ofat de ape strîns între sedefuri
Și-acea bătaie ritmică ce-o știi
A mărilor în porți de reliefuri

Slavomir

Gvozdenovici

pentru zia și steaua din trupu-i
pentru ipoteza că și-ar schimba pielea
pentru toți cei abili
pentru cei nenorocoși și pentru cei cuceriți de-o iluzie
pentru toate ierburile din livezi seduse de pasu-i
pentru toate necredințele ei intimplate în vis
pentru gînd pentru munte și sănătatea ce i se citește pe coapse pe chip și pe suflet

nu mă menajez cînt
În românește de Lucian ALEXIU

Vasile Zamfir

Parfum și zvon și zori, supus amurg
Și drumul prin păduri din alte zile
Din tine parcă trec și leneș curg
Pe ancore de-acuma inutile

MAR NECULES

E tîrziu în arbori eri e prea devreme
Grea silaba cade astăzi în poeme
Se vorbește-n șoptă ca ntr-o mănăstire
Nu mai sînt cuvinte de mărturisire
Cîmpu și bate gongul, scurt, atunci cînd cade
Mărul de pe creangă. Știu că nu se cade
Să-l ridic în palmă. Oare ce să-l spun
Că-nre alte mere nu pot să-l adun
Nerăsplăta-n fire, necules e rodul
Frunzele spre suduri și-au pornit exodul
Putred mărul și lasă negrele-i semințe
Ca un semn al vechii bunei cuvințe

DARURI

mi-au dăruit cristalinele ape de sub pești
de sub nopți de sub cuvinte
de deasupra lor în îmbrățișarea împede a toate ce curg
cale prin adîncuri de riu
port între maluri săgetările peștilor și limba de aur a clopotelor

n-are habar lumea cum navighez în cerneala din călimară
un blestemat de marinar în căsuța propriului sînge

MUSTAȚILE BUNICULUI

peste una din ele întinde arcușul cel vechi
cu cealaltă leagănă orașe împărătești
din una les pui de șoim
cu cealaltă stăvilește nori negri
atîta vreme cît dănuie
nici zmeul din povești n-o să ne poată nghii

În românește de Lucian ALEXIU

Suflarea ta să bîntuie prin mine precum un abur din livezi cu meri unde spre prinț eșarfe de albine spuneau că astăzi o să fie ieri...

E timpul cel mai potrivit acum, cînd pași sună printre frunze-necet, să-mpreunăm lubirile pe drum — un munte călător... Dar nu regret.

VATRA STRAMOȘEASCA

Noi, cei ce coborîm din sfînte cronici, Prin care-i scriu istoriei „Demultul”. Noi nu vom fi vreodată anacronici. Că-n sînge-i treaz, clocotitor, tumultul

Acelor fapte mari, și acelor zile în care zăngăniră iatagane, Cînd oști dușmane s-au făcut movile, Și sub iarbă în gorgaac.

Că dacă trec pe drumuri carpatine Și-n cale-mi les stejarii seculari, Aceasta nu-i pădure pentru mine, Ci sate de răzeși și gospodari.

Care-au ieșit la soare din adîncuri. Să-și caute vreo spadă de oțel, Ca mai apoi să sară în obîncuri, De-i cheamă Ștefan-Vodă lingă ei

Că vrednici în această Românie, Istoriei altarul i-i zidim Iar tîmpu-n strălucirea-i aurie Ne-a pus la tîmplă nimbul lui sublim.

Nu era sigur dacă atîplise. Trebuie să fi dormit. Se ridică încet. Trupul îl înțepenisise și-l durea. Bruce îl apucă o furie: ce caută el acolo? Ce-are el de împărțit cu oamenii ăștia? Nici măcar nu i-au dat de lucru, contrar obiceiului. Nu se mai găsea nimic stricaș în casă ori prin vecini? Să-i întrebe: „Ce faceți, fraților, mi-am adus sculele degeaba?”. Nu era lipsit de simțul umorului, însă nu și-l manifesta decât rareori. O decență exagerată îl împiedica să a-rate că a sesizat ridicolul unei situații. Se cenzura atât de bine și de convins, încît de multe ori nu mai reacționa nici în glînd, lăsînd să se destrame risul interior atât de reconfortant. „Sînt un prefăcut, își spuse, vin aici, stau cu ei, îi disprețuiesc, dar...” Dintre toți, doar Ruța îmi pare un om adevărat, deși ea este o... sacrificată. Îmi este milă de ea... Și continui să vin, să mă-nîtlînesc cu ei. Mă port frumos... De fapt, pentru ce-i disprețuiesc? Cu ce sînt eu mai breaz decît ei? Cu ce mă deosebesc eu de ei? După întîia vizită făcută împreună cu Vera — pe vremea aceea Emil nu-și punea întrebările de acum —, ea l-a spus pe un ton de întrebare, dar mai mult constatînd, afirmația fiind făcută în subtext (și amîntea bine, cu un fel de ciudă pentru faptul că împrumuta astăzi vorbele ei), ce anume îl lega de amicu ăștia, mai exact: „Ce cauți tu aici, Emile?” A răspuns vag, cu ezitarea provocată de ceva neașteptat: „Știu eu? Am fost colegi...” Vera n-a insistat. Îi menaja micile slăbiciuni, fără însă a i le accepta, dar, cu timpul, s-a apropiat de Ruța, nu în măsura de a deveni prietene bune, totuși acolo, la Mălureni, stăteau alături, împărțîndu-și în șoptă gînduri rămase cunoscute doar de ele două.

Primarul lipsea. La fel și Raleu, profesorul de istorie. Emil nu fu atent și nu înțelese motivul, deși nea Rolii, abia sosit de la magazin, explicase pe larg ce treabă importantă îl împiedica să fie prezenți la petrecere. Dacă ar fi ținut cu tot dinadinsul, și-ar fi amîntit despre fiecare în parte amănunte interesante. Neavînd chef de nimic, îi era indiferent totul. Se așeză tăcut.

— Emil nu-i în apele lui... observă Erica. — Ce ai, mamă? Nu-ți place la noi? se interesă Dina. — Se auzi vorbind: — Nu-mi place niciăieri. Nu-ș' ce am. — Știm noi ce-ți lipsește tîe, dragule. O fată îți lipsește. — Nu răspunse și își ațînti ochii în farfurie. Într-adevăr, ce-i lipsea? Îi lipsea ceva? — Emile, mai povestește-ne o dată cum i-ai bătut pe golani ăia! — Bebe Ninea voia să înviezeze al-moștera. De fapt, Emil nu le povestise niciodată. Vera le... Posomorea-lă i se accentuase. Băgară toți de seamă.

— Lasă, mă, interveni Erica. Știu că erai cu Vera, dar asta nu-i un motiv să... Ce, n-avem voie nici să-i pronunțăm numele? — Nu-i vorba aici de... ea. — Tocmai! Hai, spune cum a fost, că doar nu Vera contează... Tocmai, că Vera a contat. Dacă nu era ea, băieții ăia n-ar fi... — Nu pot. N-am talent să... — Nu-i nimic. Știu eu cum s-a-n-timplat. — Bebe de-abia aștepta să „facă re-

tu, Emile! Doar „Is trei, Emile!” — Mă rog, n-a mai întrerupe!... roagă: „Mă băie nu mă puneți la-mă stăpînesc și p unu dintre voi”. Îi înjură. Se ar fata de mină. Alt mil... (pauză). Și cîșca! Tipul love tle zen-kutsu, bic și contraatacă. M rectă de dreapta.

arba Răsuclre și geri. Cu piciorul. ce praf cu un u patrulea, cu un Se adună ăia de rînd. Furioși. Un repede iar. Și se mai trebuie? îi ei: „Cum ai făci spun nltădată. Ac domnișoarei!... I pol

— Hai să ne Gelu și apucă pa Ciocniră. — Uite, spuse na asta ne-am d ta: să avem lingă să știe și să poată — Te-a atacat Rolii. Lasă, că-i do Bebe Ninea se dosul palmei și — Secundo ten an și ceva, fata doua sacoșe grele. gară, că era într ea-n dreapta, se un cunoscut. Dec e-un gălîgan; Vi le duc eu” „ don, zice ăia, eu unul din ăia pe te domnu Emi și-am aflat cu transmîteți salută dus sacoșele, i le și i-a pupat mî — Ca-n filme! — Îi cunoști. — Numai pe u tîrziere, în silă. uzină. — Hai să ne-n N-a mai exersa bă de antrenmen zai încheieturile.

„Archae

dar, totodată, se tot tehnic, în (e strumentală (sau blare, un tratam sau burlesc, — fe mentului ce, astfel Un „metapiar Ștefan Niculescu, pedale) al Rodici drept ceea ce, la este: un instrume nofote ale cărui mereu, aminte pr tentative de arpe Instrument care-ș McLuhan) din în

1 Cf., între a Melopoetica, Bucu 2 Grafie, pen 3 Cf. Cesare I și passim. 4 Că muzica (cf. Précis de déce

că atipise. Trebuie
 idică încet. Trupul
 iurea Brusc îl a-
 caută el acolo?
 tit cu oamenii și-
 i-au dat de lu-
 lului. Nu se mai
 în casă ori prin
 e: „Ce faceți, fra-
 sculele degeaba?”
 mțu umorului, în-
 ta decât rareori. O
 îl împedica să a-
 dîcolul unei situa-
 ft de bine și de
 multe ori nu mai
 nd, lăsînd să se
 lor atît de recon-
 refăcut, își spuse,
 îl disprețuiesc,
 doar Ruța îmi pare
 și ea este o... sa-
 milă de ea... Și
 mă-nîlnesc cu ei.
 De fapt, pentru
 tu ce sînt eu mai
 tu ce mă deose-
 După înțila vizită
 i Vera — pe vre-
 și punea întrebă-
 a i-a spus pe un
 r mai mult constă-
 l făcută în subtext
 u un fel de ciudă
 mprumuța astăzi
 ne îl lega de ami-
 ct: „Ce cauți tu
 spus vag, cu ezi-
 ce ceva neașteptat:
 i colegi...” Vera
 maja micile slăbil-
 l le accepta, dar,
 piat de Ruța, nu
 veni prietene bune,
 lurenî, stăteau a-
 și în șoaptă gin-
 scute doar de ele

cu, Emile! Doar a șoptit cu teamă:
 „S-trei, Emile!”
 — Mă rog, n-a plîns... Și nu mă
 mai întrerupe!... Și Emil, calm, îi
 roagă: „Mă băieți, eu îs Karatist,
 nu mă puneți la-ncercare, nu știu să
 mă stăpînesc și poate-l omor pe vre-
 cuiu dintre voi...” Golanii nu cred.
 li înjură. Se apropie. Unul apucă
 fata de mină. Altul se repede la E-
 mil... (pauză). Și-atunci începe mo-
 rîșca! Tipul lovește. Emil, din pozi-
 ție zen-kutsu, blochează în soto-uke
 și contraatacă. Maete-tsuki, adică di-
 reapta de dreapta. Hulișganul mușcă

lînd
 omplu
 — Na
 Dina,
 — Ca
 s-a du
 — Se
 nume
 cuvin
 acesta
 exami
 ca și
 tra pri

aple lui... obser-
 Nu-ți place la
 ina.
 nicăieri. Nu-ș' ce
 i lipsește ție, dra-
 sește.
 și ațintî ochii în
 r, ce-i lipsește? Ii
 vestește-ne o dată
 golanii ăia!
 să învieze at-
 mil nu le povest-
 le... Posomorea
 Băgară toți de

rveni Erica, știm
 dar ăsta nu-l un
 n-avem voie nici
 tele?
 de... ea.
 spune cum a fost,
 ontează...
 a contat. Dacă nu
 n-ar fi...
 talent să...
 tiu eu cum s-a-n-
 opta să „facă re-

arba. Răsucire spre al doilea. Mae-
 geri. Cu piciorul. Pe al treilea îl fa-
 raf cu un uschi-rogeri. Iar pe-al
 patrulea, cu un tsuki cu kakato.
 Se adună ăia de pe jos, încet, se
 rînd. Furioși. Unul e încăpățînat. Se
 repede iar. Și se trezește lat... „Vă
 mai trebuie?” îi întreabă Emil. Iar
 ei: „Cum ai făcut, domle?” „Vă
 spun altădată. Acum cereți-i scuze
 domnișoarei!... Fine del primo tem-
 po!”
 — Hai să ne-mpăcăm! propuse
 Gelu și apucă paharul.
 Ciocniră.
 — Uite, spuse visătoare tanti Di-
 ana asta ne-am dorit noi toată via-
 ță: să avem lingă noi un bărbat care
 să știe și să poată să ne apere.
 — Te-a atacat cineva? rîse nea
 Rolii. Lasă, că-i dovedea tu singură.
 Bebe Ninea se șterse la gură cu
 dosul palmei și continuă:
 — Secondo tempo!... După vreun
 an și ceva, fata venea de la țară cu
 două sacoșe grele. Emil n-o aștepta la
 gară, că era într-o sedință. Se uită
 ea-n dreapta. Se uită-n stînga... Nici
 un cunoscut. Deodată se pomenește
 e-un găligan: „Permiteți, dudule?
 Vi le duc eu” „Cit îmi ceri?” „Par-
 don, zice ăla, eu nu-s humal. Eu sînt
 unul din ăia pe care i-a-nvățat min-
 te domnu Emil. Ne-am interesat
 și-am aflat cum îl cheamă. Să-l
 transmitemiți salutări de la noi”. Și i-a
 dus sacoșele, i le-a urcat în tramvai
 și i-a pupat mîna... Kaniet, filma!
 — Ca-n filme! exclamă Gelu.
 — Îi cunoști, Emile-mamă?
 — Numai pe unul, răspunse cu in-
 teriere, în silă. Lucrează la noi în
 țuină.
 — Hai să ne-mpăcăm!
 N-a mai exersat de mult. Nici vor-
 ni de antrenament. I s-or fi anchilo-
 zat încheieturile. Nu mai are nici

bătătura de pe latul palmelor. Fără
 vreo legătură, își amintî de-o înțim-
 plare veche. Îi trecu fulgerător prin
 minte, derulată într-o clipită, și nu-și
 putu ceține întrebarea care, atunci,
 ca și acum, rămînea în aer, nimeni
 nu-i răspundea, nu-l liniștea: „Ce
 găsea Vera de ris?” După înțimpla-
 rea din Pădure, Vera a rîs cu ho-
 hot. Descărcare de nervi? Apoi re-
 văzu cu încetinitorul altceva: baraca
 aceea uitată de constructori, între
 două blocuri de locuințe, el ocolin-
 d-o prin dreapta și nelîntînd-o pe
 Vera, deși o zărise cu un minut mai
 devreme venînd spre el. Înțimplare
 stupidă. Ea nu-l observase și ocolise
 baraca prin stînga. Motiv de e-
 nervare. Unde a dispărut? Unde a
 intrat? N-o bănuia, nu era gelos,
 nici nu-i trecea prin gînd că Vera
 ar fi putut să facă un pas
 ne-la-locul-lui, dar s-a supărat. I
 se părea firească supărarea. Iar Vera,
 cînd s-au regăsit acasă și el a iz-
 bucuit reproșîndu-i dispariția voită,
 căutînd să afle și motivul, ea a rîs
 cu poftă. „Inchipuie-ți, Emil, într-un
 film cît s-ar mai fi chinul regizo-
 rului să cronometreze, să lasă pașii e-
 xact, ai tăi și ai mei, înct să tre-
 cem unul pe lingă altul, baraca fi-
 înd între noi, să nu ne mai vedem
 și... Mă rog, dar ce era de ris în
 asta? Ce prostie, să-l chinule o ast-
 fel de întrebare!

— Emile! Tu dormi?... E ceva
 cu băiatul ăsta. E astenic în ultimul
 grad.
 Difuzorul hirîla: „Pavele, lovi-ce-
 ar boala, Pavele, Pavele...”
 — Chiar, Emile-mamă, voiam să te
 rugăm să vezi tu, că tot ești aici, de
 ce pîrile...
 — Poftim?
 — Difuzorul...
 — A! Și neaștepta de prompt, cu
 siguranță de specialist: Trebuie altul
 nou.
 Se ridică de pe scaun și, deși cu o
 clipă mai înainte nu se gîndise la
 asta, spuse hotărît:
 — Pe mine vă rog să mă scuzați.
 Săruț mîna pentru invitație și pentru
 masă. Trebuie neapărat să prînd
 trenul de 16.30. Am de rezolvat ceva
 important.

Încercară să-l rețină, însă el, ne-
 înduplecat, își luă sacoșă, o așină
 pe umăr și plecă spre gară. Nu mîn-
 țise. Important era să scape de aco-
 lo, să ajungă acasă, unde să fie sin-
 gur și să... Bruce, l se păru că da-
 că mai sta o clipă se înăbușea sau îi
 plesnea capul sau l se opea inima.
 Pe drum, pășînd grăbit și ritmic, se
 potoli. Respira în voie și se simțea
 vîoi și tînăr. Fumă o țigară lingă
 ușa unei magazii ferecate cu un lacăt
 uriaș. Vera își notase din excursia a-
 ceea un lucru care lui îi scăpase.
 „Un magazin. Lacătul e vîrit într-o
 punguță de pînză, iar punga e strîn-
 să cu un șnur bine înnodat. Ar fi
 trebuit să mă interesez de ce: ca
 să-l ferească de ploaie sau pentru
 a-l da bătaie de cap unul eventual
 hoț?”. Pe dată, găsi răspunsul: poa-
 te din cauza frigului nordic, iarna,
 cînd, încercînd să-l deschizi, degetele
 ți se lipește de metal... Și risul el îi
 gîlgi în ureche. Nu cumva ridea
 prea mult Vera? Risul în exces e o
 dovadă de neșeriozitate. O auzi ale-
 vea pe tanti Vetuța: „Să fim veseli,
 tovarăși, dar cu spirit de seriozitate
 !”. Zîmbi involuntar.

Cînd plecă trenul, știa sigur că a-
 ceasta fusese ultima vizită la Mălu-
 reni.

Am vrut să scriu
 o poveste despre tine
 și pădurea albastră,
 dar nu am găsit
 sfîrșitul acestei povestî.
 La ieșirea din pădure,
 tu te-ai înălțat ca un semn de țec,
 raza aurie s-a îndepărtat
 și nu am putut să-ți urmăresc
 traiectoria.

Povestea despre tine
 rămîne încă o stea neaprinșă,
 licărire ei
 o simt permanent.

Imi picură ploaia
 pe ochi,
 pe buze,
 și-n ceas de toamnă
 voi asculta sufletul tău
 care nu mai respiră.
 Îi ții la gură,
 să nu-ți scape
 șoaptele de dor spre mine.

Mă aplec peste timp
 în cercuri de secunde
 și îmi pare
 că apăs,
 cu toată greutatea trupului,
 orele.
 Gîndul meu dansează
 spre tot ce a trecut,
 pasul
 mi-e măsura unui posibil viitor.

Șerban FOARȚA

Viorel Veșcă

DANSUL FLORILOR

În mai,
 Cînd înflorește cireșii —
 Un paradis de flori
 Scîldat în soare!
 Țînesc ca din izvor
 Lăstunii,
 Iar cerul este
 Murmur de petale.
 Boboci de violele,
 Narcise și zambile
 În limpedele-azur
 Al dimineții...
 Ușor se vor deschide,
 Într-o perdea de aer,
 Parfum de vis
 În existența noastră.

Ștefan Mihăilescu

ARC.

Curcubeul, arc-gotic
 sub cupola unduoasă,
 nervuri sincere pe coamă,
 linie curbă,
 patinată, cu ploaia stelelor.
 Calea lactee,
 drum nebulos
 al flîntelor-nefîințe,
 plutire mirifică pe oceanul sideral.

Ana Serafin

POVESTEA DESPRE TINE

Am vrut să scriu
 o poveste despre tine
 și pădurea albastră,
 dar nu am găsit
 sfîrșitul acestei povestî.
 La ieșirea din pădure,
 tu te-ai înălțat ca un semn de țec,
 raza aurie s-a îndepărtat
 și nu am putut să-ți urmăresc
 traiectoria.

Povestea despre tine
 rămîne încă o stea neaprinșă,
 licărire ei
 o simt permanent.

TACERE

Imi picură ploaia
 pe ochi,
 pe buze,
 și-n ceas de toamnă
 voi asculta sufletul tău
 care nu mai respiră.
 Îi ții la gură,
 să nu-ți scape
 șoaptele de dor spre mine.

DESPRE TIMP

Mă aplec peste timp
 în cercuri de secunde
 și îmi pare
 că apăs,
 cu toată greutatea trupului,
 orele.
 Gîndul meu dansează
 spre tot ce a trecut,
 pasul
 mi-e măsura unui posibil viitor.

FLUTURII SÎNT LIBERI

FLUTURII SÎNT LIBERI

Fluturii sînt liberi
 La marginea mării
 Vîntul risipește
 Petale de flori
 Chipul tău, iubit,
 Dulcele amurg,
 Mă prefac-n șoapta
 Vîntului stingher.

IUBEȘTE...

Iubește, inimă,
 Raza născută din soare.
 Iubește, suflet încetat,
 Cerul tău
 Alergînd spre izvoare,
 Iubește trup
 Sămînța pămîntului,
 Purtat
 Prin nesomn și dogoare.
 Iubește, norocule,
 Urma pămîntului,
 Plămădită
 În lutul cîrnii tale.
 Iubește...

TRECI ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ

TRECI ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ

Treci în fiecare dimineață
 cu părul mantie
 și privirea peste...
 Te-mbracă floarea soarelui
 în reflexe,
 aureolînd paloarea.

Ai uitat prea repede
 fiorul dat
 de rătăcirea mătășii.

LILIAȘ

LILIAȘ

Liliaș, ce-mi bați în geam,
 întînd mîna,
 o retrag
 și, cu cealaltă,
 arunc semințe păsărelelor
 ce-mi cuibăresc
 sub streșini.

IUBINDU-ȚE

IUBINDU-ȚE

Aș vrea să-ți pot dărui
 totul, repede, repede
 așa cum mugurii desfac
 flori, mii de flori,
 așa cum cerul își adună
 stele-n noapte, una cite una,
 așa cum zîmbetu-ți devine
 ris ușor, melodios,
 așa cum vorbe-ți șoptite
 se-adună-n gînduri bune.

SE PREA POATE

Se prea poate să iubim,
 fără să știm de ce, și pe cine,
 și, abia într-un țîrziu,
 să ne cunoaștem bine.
 Se prea poate să visăm,
 chiar fără somn, spre dimineață,
 să torcem chipuri fel de fel,
 care apar mereu, de gheață.
 Se prea poate să dorim,
 un plus de vorbe, de alin,
 și în speratele idile,
 să strecurăm cite-un suspin.

IMAGINI

Poamă căzută de vînt,
 alunecînd pe trunchi rășnîrînt,
 flori uscate-n cană,
 cu iz dulceag de strănă,
 picuri de ploaie, domoli,
 povești de-amor desprinse-n coli,
 toamnă desprinsă de vară
 prun după prun, măr după pară,
 culori înșirate-n pastel:
 verde în galben,
 roșu-n castel;
 ochi după ochi nevăzător
 purtîndu-și pe drumuri un dor.

FLOARE SCUTURATA

Am adunat
 toate petalele albe
 în palmă
 și le-am suflat spre tine.
 Te-a atins doar una,
 pe care n-ai zărit-o;
 era petala cea mai curată.

„Archaeus”

În primele părți a însemnărilor de
 țară instrumente, punînd accent pe
 ritmice și echivoce (fără să dau
 e ar avea-o, ei, sub pana lui Segovia
 instrumentistica tentată de
 iocromic, e, pe cît cred, un
 uind o vox humana. (Ea, însă, e
 tu-l spectru coloristic (line de
 ituș, în bovarică a celorlalte, — de
 fi-va, deci, lispita unei transparen-
 itate) în intermîndu-l, dacă vre-
 ei muzici quasi! — E cazul, în
 unsă de cinci spade”, cu o melodie
 cest secol, lui Segovia) iberică
 ru chitarist: Vasile Colțea), ca
 arizare, ca una care se deține
 la pizzicato, se vrea chiar instrument
 Debussy a conceput, în partitură
 : quasi guitarra sau quasi (ambos)
 ici. — unde chitara în persoană
 tamuzica e meta-, și într-o altă
 în timp (sau spațiu). E metamorfo-
 devine propriu-l comentariu: meta-
 nent! Această muzică enunță

dar, totodată, se denunță, destăinuindu-și codul intim, — sau, cel puțin, sta-
 tutul tehnic, în (cu un termen al lui Brandi³) **flagranța** ei: actualizarea-i in-
 strumentală (sau vocală). Ceea ce n-ar fi cu puțință fără un „Joc”, o dedu-
 ctivitate, un tratament cum grano salis, aproape (auto)ironic⁴ (cînd nu parodic
 sau burlesc, — fapt care nu exclude, totuși, o simpatie în răspăr), al înștru-
 mentului ce, astfel, devine metainstrument.

Un „metapian” e, precît bănuî, pianul propus, în Tastenspiel, de către
 Ștefan Niculescu, și care — grație, în concert, mirificului joc de clape (și de
 pedale) al Rodicăi Dănceanu, interpret empatic, — ni se descoperă pe sine
 drept ceea ce, la Liszt, Chopin sau Beethoven (în Imperial, în marile sonate)
 este: un instrument de „naltă gală, — deplin, superb, magnificent. Un pia-
 noforte ale cărui multiple posibilități, cromatice sau modulante, ni se aduc,
 mereu, aminte prin clusters, prin „coacervate” sonore, în registrul grav; prin
 tentative de arpegii, evanescente cadențări, melisme vagi, în cestălat. — Un
 instrument care-și transcende condiția pur instrumentală, făcînd (cu voia lui
 McLuhan) din însăși transparența-i proprie, de simplu mediu, un mesaj.

pretexte

1 Cf., între alții, Grete Tartler, Principiul arheului (Liviu Dănceanu) în
 Melopoetica, București, 1984.
 2 Grafie, pentru noi, hibridă, — dar „logică” pentru francezi.
 3 Cf. Cesare Brandi, Teoria generală a criticii, București, 1985, pp 30—80
 și passim.
 4 Că muzica „ignoră ironia”, nu pare să mai creadă decît E. M. Cioran
 (cf. Précis de décomposition, Paris, ed. 1986, p 148).

Dacă ar fi trăit, poetul Constantin Miu-Lerca ar fi împlinit în vara abea 80 de ani. Autorul volumului Sus stele, jos stele își începe astfel autobiografia „Născut în anul 1908, la Cacova Carașului (azi Grădinari n.n.) din neam de preoți și țărani, am crescut la coarnele plugului până ce, orfan de la moartea părinților, unchiul, al cărui nume de Lerca îl port, m-a luat la școală”.

Între cele două războaie, cum am mai spus și cu alt prilej, G. Miu-Lerca, era cel mai cunoscut poet din Timișoara. Ion Șugariu, într-o însemnare apărută în Revista Fundațiilor, îl aprecia ca „cel mai reprezentativ poet al Banatului” (mai, 1943). Este singurul bănățean care figurează în Antologia poezilor finei. Intocmită de Zaharia Stancu, deși din generația lui s-au mai afirmat lirici cu renume ca Dorian Grozdeanu cu vers modern, Grigore Bugarin, Ion Stoia-Udrea, Versurile lui C. Miu-Lerca, prea încărcate de termeni bănățeni, după părerea unora, se bucură totuși de interes. Стихurile lui Miu-Lerca apar în reviste de prestigiu: Gîndirea, Azi, Gînd românesc, Familia, Societatea de miine. Despre poetul bănățean au scris: Perspectivă, Șerban Cioculescu, Virgil Carlanopol. Autorul poeziei Hop-cică mai era și un bun recitator, participând la șezători literare alături de Ion Mănușescu, Victor Eftimiu, Al. Cazaban, Zaharia Stancu. În anul 1971, Editura Cartea Românească îi tipărește volumul Sus stele, jos stele. Despre această primă carte, apărută după 23 August, lansată la festivitate în Timișoara și la Lugoj, vorbește poetul în scrisorile ce le publicăm. În ajutorul apariției, C. Miu-Lerca reținește, de fapt, emoția debutantului. De la Călindele editate în 1940, se scurseseră 31 de ani! O undă de melancolie plutește peste aceste epistole fiindcă „petrecărețul” Miu-Lerca se simțea un „autoexilat” în orașul argeșean Pitești, unde a înnebunit să se mule la cererea familiei. Poetul era prea legat de Banat, prin activitatea lui de o viață, prin structura sa sufletească și nu se putea adapta la alt mediu.

Editura Facla a scrisoare, înflințate o vestește într-o a căroră, în-a editat volumul Unde concentrice, în anul 1975. În prefață, criticul Ovidiu Papadima reliefează noile trăsături ale poeziei lui C. Miu-Lerca „universul agrest îl include pe cel citadin”, iar „universul folcloric se întrepătrunde intim cu orizontul omului modern”.

În poemul epico-liric, editat în 1979 de Cartea Românească, Miu-

Lerca revine la poezia așa numită „dialectală”. Distinsul critic Șerban Cioculescu apreciază acest volum al poetului nostru, considerind că „oferă o lectură din cele mai plăcute și justifică strălucit legitimitatea literaturii de iz regional” (Poezii române, Editura Eminescu, 1982). Cînd impli-

și ca, dacă voi apărea, primul drum va fi la Timișoara.

I-am scris și lui Șerbănescu, pe care n-am avut plăcerea să-l întâlnesc. În speranța prestării prietenescilor voastre bune ofiții, rămîn cu aceleași bune sentimente de bună-

din Timișoara, consiliindu-l să realizeze poezia sa în general și cial pe cea din volumul „Concentrice”. E frumos și e bine nimeniul mi-a procurat o curie. Urîndu-și sănătate și de muncă pentru ca să poată noi succese, rămîn al tău, bună prietenie.

EPISTOLARIU

nește vîrsta de 75 de ani, în 1983, Editura Facla îi tipărește culegerea Epistolele „notimpuri”, ultima „strădanie” lirică a poetului. Ea 7 august 1975, flacăra vieții omului înflorit, pe care l-am văzut întotdeauna rumen, viguros, energic, se stinge brusc. El s-a întors în „Banatul său drag”, în cîmîtirul Lugojului, unde doarme întru vece alături de ai săi: Victor Vlad Delamarina, Ion Popovici Bănățeanul, Cassian R. Munteanu, Traian Grozdevescu, Anșoara Odeanu. Poemele, cîntecele, hîmerele lor trăiesc prin inima noastră.

AL. JEBELEANU

Dragă Alexandre,

Ajuns cu bine la Pitești, mă grăbesc să-ți reamintesc de librăria „Eminescu”, cu privire la comanda ce urmează s-o faci din volumul meu „Sus stele, jos stele”. Poate că lina primă prezentare, se va termina în inventarierea (...). Lui Buciu i-am scris detaliat în legătură cu lucrarea mea. Dinsul, dealfel, este în temă, pus de mine mai de mult. Regret că nici pe director n-am reușit să-l prind, la Timișoara.

Cred că nu te maltratează această scrisoare pe care ti-o trimit ca să-ți amintească de mine — dacă mă-ți amintează de vîrtejele zilnice, ai uitat. Ți-aș fi recunoscător, dacă mi-ai comunica, în câteva rânduri, ce ai isprăvit. Am vorbit cu tov. Gafița, care m-a asigurat că volumul va apărea sigur în noiembrie, cel mai tirziu începutul lui decembrie a.e.,

jean rădăci pe melragurile Argeșului.

Cu drag,

G. Miu-Lerca

Pitești, 23 oct. 1971

Dragă Al. Jebeleanu,

Sînt fericit că bunele mele urări de Anul Nou le poate însoți volumul recent apărut „Sus stele, jos stele”.

La București este știută ca certă înființarea editurii timișorene „Facla” — și că — după cum de altfel m-ai informat — sînt trecut în planul de editură. Pînă atunci să vedem ce facem cu prezentarea actualului volum. Mi-ai spus că te vei adresa lui Pirvu*).

I-am scris în acest sens, mai ales că dînsul are un material pregătît mai de mult. Pînă după vacanța elevilor, cred că va putea fi făcută și difuzarea la librării, cînd voi veni la Timișoara pentru cele de cuvîntă. Pînă atunci aștept vești bune.

Cu drag,

G. Miu-Lerca

Pitești, 28 XII 1971

* N. D. Pirvu, prof. la Universitatea din Timișoara

Dragă Al

Alături aceste două exemplare din Prefața prețutului critic Ovidiu Papadima*) — așa cum ne-am înțeles, cele mai sincere felicitări pe care, te rog, să le primești din partea-mi pentru înemeritului premiu literar cu care Asociația Scriitorilor

11
Un comp

Cu 1... de ani în u...
vedea lumina zilei într...
sai de valea Crișului...
— nu departe de Siria...
Ion Slavici și de Șicula...
Emil Monșia — Ion...
(1863-1931), cel pe care...
eie vieții îl vor purta în...
împlinirea propriului de...
pe plăsurile bănățene, al...
mare rapsod va dev...
Carnea a învopsit-o în s...
natal și la Buteni, cont...
adu-și apoi studiile la...
utu Preparandie din A...
pe care o absolvă în...
Cerna ce l-a atras însă...
mai mult, încă din copil...
a fost cîntecul mu...
„Pînă la dascăl în aie c...
cîi pe care l-am avut a...
buciu” Ilie”, rapsod din...
tăni, cum va mărturisi...
mai tirziu. Datorită acest...
cîntecul și dansul popul...
sa vor infiltra în încre...
șitată, pînă la identifi...
în studa precarității mi...
color materiale de care...
punea, Vidu și-a însușit...
ochi artei: la Arad, de...
Solomon Luminos și de...
Ion Händl, directorul...
școlilorului orașenesc (...
1881), la Caransebeș (...
de la Nicolae Popovici (...
1890-1891), de la...
wili Musicescu. După...
scutită activitate ca în...
tor dirijor de cor, pro...
de muzică, în județ și...
școlul Arad (1881-1883 ;...
1888), Vidu este chemat...
urma unui concurs, ca...
tător, la Lugoj (1888-...
încredințându-l-se și p...
de dirințorul „Reuniuni...
mine de cîntări și mu...
188-1927), rămas liber...
urma plecării lui Iosif (...
ka, ceea ce îi va marca...
mod definitiv destinul...
1919 și 1928 va funcțio...
profesor de muzică la...
„Coriolan Brediceanu”...
1926 inspector general...
muzică pentru școlile...
male, iar în 1927 pent...
legu) învîtămînt mu...
secundar din țară. În...
împreună cu Iosif Vele...
înființează „Asociația c...
dor și fanfarelor din B...
al sărei președinte va fi...
le, pe viață. În 1931...
moartea lui, „Asociația”...
număra circa 160 de...
și 40 de fanfare, cupr...
aproximativ 40.000 de...
amatori. Mereu activ...
colore, notează și prel...
ile folclor muzical (și...
var), susține cursuri de...
de înținare pentru di...
de cor, organizează co...
suri de coruri și fa...
șun minutor al cond...
iză de pe vremea cin...
elav la Preparandie...
școlii redacta aproape...
încrețime cîteva reviste...
țare. Vidu a desfășur...
anșinută activitate pul...
școlii în presa vremii, s...
articole, studii, eseuri...
nici, poezii, pamflete...
Orapelul, Scorpiorul...
și, Mișcarea literară ș...

Mateiu I. Caragiale — Pajere

Tema poeziei lui Mateiu I. Caragiale este himera. Ea se bizuie pe binecunoscutul complex social, exprînd și derizoriul și drama unui asemenea delir: „Mateiu Caragiale avea snobismul nobilitar, își alcătua un blazon și vîna ordine străine, el care nu era în nici un chip aristocrat” (G. Călinescu).

Nu ne propunem (nici nu dorim) să abordăm complexul însuși, căutîndu-i, de pildă, resortul în fascinația (în dragostea amestecată cu reținer) pe care tatăl a exercitat-o asupra fiului. Ne limităm la ceea ce ne oferă spre reflecție și analiză textul doar, în coerența lui contradictorie. Căci, se știe, un lanț (o rețea) de imagini este ecoul (expresia) unei fantasmă, după cum — uneori — o singură metaforă poate fi expresia unui conflict. „Mitul personal” (Ch. Caumont) determină structura dramatică a operei. În cazul de față, anecdotică poemelor vizează un timp revolūt, pe al cărui fundal se umple, urias, înspăimîntător, un întreg amurg: „Că-nalt răsari, cumplit, neîndurat, / Cuprîns de flăcări pe căzînd turla, / Cu pleptul gol luptînd înșingurat...” (Să reținem, în treacăt, splendoarea tabloului). În cele din urmă, „negrul dom” (cum îl numește poetul) pierde, „trădat într-o strîmtoare” și bocit, firește, cu amărăciune, de „pletoasa-i seminție”. Aceasta este linia epico-lirică esențială a textului, planul său manifest. I se adaugă, desigur, elemente de decor, de recuzită, galleria personajelor secundare (Călugărița, Intelegerul, Cronicarul, Domnița, Trîntorul, Dregătorul), menite să întărească perspectiva, să dea consistență și realitate lumii în care evoluează protagonistul. Ne aflăm, oare, în ambianța avaturlui? Așa s-ar crede, dacă discursul manifest n-ar fi subminat (și, din acest unghi, anulat) de limbajul energiilor latente. Într-adevăr, orbitoarele panorame sînt făcute să ascundă (și să reveleze) un glînd adînc, obsedant, chinuitor, o preocupare non-estetică în sine, un impuls, ce transformă textul într-o mascată pledoarie. Într-o pledoarie, totuși, care, pentru a convinge prin înșeși mijloacele măștii, este viguroasă și sub raport estetic.

Așadar, înlîntuirii de motive eroice (prim-planul spectaculos, persuasiv, construit, intens retorice, mascînd dorințe conștientizate) i se opune seria de motive discrete, neplănuite, trădînd temerile refulate și realizînd, împreună cu motivele aspirației (cele dinții), configurația himerei.

Semnalăm, pentru început, strania insistență asupra surselor. De ce adică ar fi nevoie de surse? Le pretinde cineva? Poezia reconstituie altfel (nu documentar) un chip, un timp sau o lume. Și atunci, cum se explică anxioasele justificări ale autorului, cu privire la lipsa de datare și de validare a „blazonului”? Sînt de ajuns, zice el (Clio), două atestări nedocumentare, una vizuală (amurgul), alta sonoră (foșnetul frunzișului), pentru a avea certitudinea referențialității. Iar ceva mai încolo, înfățișîndu-l pe „războinic” (eul ideal), Mateiu I. Caragiale strecoară, în focul descripției, următoarele versuri: „Dacă-nl tău nume îl săpese runa / Cea tainică pentru-ați slăvi avîntul, / L-a sters neîmpăcată-apoi ultiarea”.

despre clasic

Nici o clipă deci fervoarea în sine a empatiei nu-l absoarbe pe autor. Fiindcă nu avem a face, în fond, cu empatie, cu o identificare spontană, necesară, nu avem a face cu o regăsire. Poetul nu cade în timp, adică în cronologia propriului eu, nu sesizează abisul lăuntric, nu-și descoperă avaturlui. El caută certificatul nescris al străniei himere. „Poți fi nobil, pare a spus sub-textul, chiar dacă n-o poți dovedi”. Poți, firește, și răspundem, dar eu mă, și în ceea ce ascund. Avem a face nu cu o căutatime mnemonică, ci cu una strict textuală („La profondeur c'est ce qu'on cache; c'est ce qu'on On a toujours le droit d'y penser” — G. Bachelard.)

Așadar, profunzimea acestor poeme trebuie să fie în ceea ce se ascunde, și nu în ceea ce se arată. Avem a face nu cu o căutatime mnemonică, ci cu una strict textuală („La profondeur c'est ce qu'on cache; c'est ce qu'on On a toujours le droit d'y penser” — G. Bachelard.)

De fapt, între eul ideal (imaginar, himeric) și cel real nu e doar incompatibilitate, ci și aversiune. E „trădarea” de care vorbește enunțul, fără a constientiza, probabil, integral, semnificația: „Și ai pierit, trădat într-o strîmtoare...”; „Din goană-l săgetară, trădat într-o strîmtoare...”

Iată evenimentul lăuntric decisiv, axul personalității și al textului: un profund, cel care generează diversele euri contingente, nu ratifică identitatea carea. Și obligă eul empiric să-l elimine pe cel închipuit. Aici e marea diferență a individului concret și cauza orgolioasei sale solitudinii. Aici e trîntorul emfatică blazării, al „semeției”, al unui gălăgios antierotism („Iubirea e robie, trădarea umilință...”), ascunzînd, de fapt, un suflet sensibil și dezamăgit, supus forței thanatofile (feminine) a himerei. Aici e adevărată drama (în plan psihologic și textual). Cu atît mai mult cu cît scriitorul însuși poartă și-o devoala din cînd în cînd, cu o supremă luciditate: „Că margini căunoaște păgina-mi semeție, / Afară de trufie nici n-avut-am sfînt, / Mi-sîr războinat printr-însă întreaga seminție...” (vezi și Grădina amăgiri). În lipsă de un trecut autentic și renunțînd la propriu-i prezent, însuși eul prezent, cel esențial, devine himeric. Este originalitatea (tragică? vană? bizantă?) ce are Mateiu I. Caragiale. Este originalitatea (ispășînd-o) greșeala de-a nu înțeles excelența blazonului artistic.

Eugen DORCESCU

Un compozitor patriot — ION VIDU

Generosul indemn miniaturi

Încă de la întâlnirea din 1965 cu creatorii din domeniul literaturii, secretarul general al partidului, ca la un an nău început de drum, a insistat asupra necesității ca scriitorii să-și propună drept obiectiv al creației realizarea specifică noii societăți, viața oamenilor muncii angajați în procesul de făurire a noii lumi, după abolirea inegalității, asigurării și nedreptății sociale, a oamenilor care-și construiesc în chip conștient și liber un viitor luminos. Era o realitate nouă pe care scriitorii trebuiau să și-o reprezinte direct la sursă, printr-o viziune totuși, nu fragmentară, nesemnificativă, fie că ar fi fost constrinsă să ia forma opticii limitative a scriitorului, fie că a ceeași optică ar fi deformat-o prin poleire. Se recomanda, atunci, sorbirea apei din izvor, nu dintr-un ulcior aurit: „Izvoarele limpezi, dătătoare de viață, constituie — și vor constitui întotdeauna — singura sursă de inspirație pentru toți creatorii patriei noastre care doresc să scrie despre popor”.

O cerință rămâne mereu actuală, subliniată cu strălucire în magistrala Expunere prezentată de secretarul general al partidului la ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 29 aprilie a.c.: literatura trebuie să promoveze cu mai multă îndrăzneală spiritul revoluționar în noile creații, să reflecte pe larg marile realizări ale poporului nostru, epopea constructorilor socialismului, care, într-o perioadă istorică scurtă, au ridicat patria noastră pe culmi înalte de civilizație și progres. Este vorba de cei 44 de ani de la victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care se împlinește și vor fi sărbătorite în această vară, de întreaga perioadă literară postbelică, din care ultimii 23 de ani vor fi desemnați de criticii literari viitori drept „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Societatea burgheză a cunoscut adesea cazul scriitorului izolat de lume, mizantrop, care-și taie singur legăturile cu publicul și practică o artă orgolioasă, bizară și sterilă. Evident, cunoaște lumea numai cîne observă din chiar mijlocul ei, cîne trăiește el însuși printre semeni, vîndu-și laolaltă cu ei și bucurîndu-se de împlinirile și izbînzile lor. Epocile de mari realizări în domeniul literaturii, cum a fost Renașterea, au așezat în centrul universului omul, năzînd către continua sa perfecționare, către manifestarea deplină a forțelor sale materiale și spirituale. Acest umanism se întemeiază în socialism pe cultul solidarității oamenilor în creație, pe legătura indestructibilă dintre creator și popor. Este ceea ce precizează limpede secretarul general al partidului: „Numai trăind și scriind împreună cu poporul, pentru popor, participînd activ la făurirea prezentului și viitorului patriei noastre, creatorii de literatură și artă pot da opere de înaltă valoare. Își pot îndeplini misiunea în formarea conștiinței revoluționare, în promovarea adevăratului umanism revoluționar al societății noastre socialiste, în care tot ce se realizează este destinat înfloririi patriei, omului, bunăstării și fericirii sale”.

Legarea literaturii de viața contemporană a patriei a

George DINU

(Continuare în pag. 15)

CRISTIAN VELESCU.

Poeme,

Editura Eminescu, 1988

Cristian Velescu se află la primul său volum de poezie, după două cărți în proză: *Călătorii neobișnuite*, Editura Facla, 1981 și *Strania pănărie a unui virtuoz*, Editura Eminescu, 1984. Titlul sub care sînt prezentate textele, cuprinzător dar vag (indice paratextual generic: *poeme*), are rolul de a masca adevărata identitate a enunțurilor.

Tehnica disimulării face parte, de altfel, din strategiile textuale ale autorului: poetul se ascunde, nu vrea să-și dezvăluie mijloacele, dozește sub o aparență neutră, indiferentă, structurile disensului. Volumul are două părți, abia distincte la o lectură atentă, camuflată de dispunerea continuă a poeziilor. Prima secțiune, alcătuită din 14 piese ample, ortografiate după normele curente, atestă inclinațiile apodictice ale lui Cristian Velescu (subliniate, pe alocuri, în text, prin scrierea cu majuscule: *Ce s-a născut nu va mai fi / NICIODATA*, p. 27 sau *LIMITA* lui UNDE n-o poți afla alt de ușor / p. 15 etc.).

Versurile sînt tutelate de motivul muzical: *mozartiene (MOZART, tu!)* / *Mă porțuiești cu blîndețe să știu recunoscător / Și, poet, să cînt înmugurirea cuvintelor...* p. 6) ori de acela al mamei (*M-am dus să vizitez casa noastră de dincolo de / CUVINT / Solid ancorată-n neant. Imense blocuri cioplite / Din marmora aerului: / Unele peste altele, unele*

peste altele. / Și-năuntru e-rai tu, mamă!, p. 23). Dar, din cînd în cînd, o altă voce răzbate din texte. În ea se sesizează efortul poetului de a pătrunde, diacolo de abstracțiuni, în universul imaginarului, efortul de a decupa ceea ce singur numește „priveliștile” spațiului interior: *Cum să te ascunzi și în ce fel să chîști locuri / Pe care nu le-ai văzut niciodată? Să fii invizibil / Și*

consemnări

atingînd transparența priveștiilor / Priveștiile devinîndu-ți surori, să poți spera / Că îi se vor dezvălui și jete o dată, p. 21. Și, pe neașteptate, Cristian Velescu alunecă spre un alt registru poetic. Cele 13 piese din secțiunea a doua concretizează chiar spațiul priveștiilor, dînd formă astfel unor „lumi posibile”. Sînt texte mai concentrate, scrise într-o punctuație liberă, fără respectarea limitelor sintactice și prozodice. Titlurile au și aici o funcție disimulatoare: nume de abstracte (*Ultarea, Odihnă, Timpul, Statornicia, Stare, Alb, Chemarea*) însoțesc reprezentări, adesea de o insolită materialitate (după cum unora materii din adînc se evaporă / către invizibil urcînd / tot așa și sinele / materie se stringe în noduri... p. 38). Cristian Velescu se dovedește un poet cu promițătoare resurse artistice.

Olimpia BERCA

intii la concursul de la Bu

dapesta. Activitatea lui Ion Vidu ca dirijor al corului **Reuniunii române de cîntări și muzică** din Lugoj se dovedește a fi fost, din toate punctele de vedere, exemplară: inițiază cursuri de solfege și istoria muzicii, pentru coriști; introduce în repertoriu, care la venirea lui se baza aproape în exclusivitate pe creația compozitorilor apăsni, lu-

rea trecerea timpului l-a confirmat fără nici o rezervă valoarea. Deși inegală, nu lipsese din rîndul ei adevărate capodopere ale genului: **Preste deal, Răsunetul Ardealului, Răsunet de la Crișana Negruță, Ana Lugojana, Dragă și iar dragă, Grîncele vara se coc, Coasa, Vraja, Bobocele și inele, Andaluză, Haidaiți frați** etc. Ne-a lăsat și lucrări mai ample, fie „a cappella” (**Răsunetul Timișului**), fie cu acompaniament de pian (**Răsunetul Patriei, Dunărea, Moartea lui Mihai — Eroul**), sau de orchestră (**Ștefan și Dunărea**), dar care — din păcate — au rămas puțin cunoscute, în ciuda valorii lor artistice.

Creația lui Ion Vidu este expresia muzicală a vieții și năzuințelor poporului nostru într-o anumită epocă. Atenție mereu la glasul acestuia, cu care s-a identificat pînă-n ultimele cînte ale ființei sale, el s-a străduit, cu harul cu care a fost înzestrat și cu știința pe care prin eforturi și-a acumulat-o, să-l promoveze în lucrări care să-l dea posibilitatea să devină conștient de propriile-i resurse dezvăluindu-i întregile sale frumuseți, necunoscute și nebănuite. L-a impresionat în primul rînd doinele, acele meloepi tărăgănate, bazate pe un ritm liber, lipsit de constrîngere (rubato) ce generează din vorbire (parlando) avînd un caracter aproape improvizatoric. Nu e deci de mirare că a fost supranumit, încă din timpul vieții, „domitorul Banatului”.

În compozițiile sale, doina ocupă de obicei un loc central, fiind încredințată solistului vocal. Este precedată de o introducere și continuată de un final cu caracter de joc, ambele fiind executate de întregul cor, care în timpul doinei se retrage într-un plan secund, susținînd fondul armonic — și intervenind doar din cînd în cînd. Melodiile lui Vidu se disting prin naturalețe, cantabilitate prin adecvare la textul poetic și prin accesibilitate. Ca structură ele aparțin alt tonalului cît și modalului. Cele spuse despre melodiile sale sînt în aceeași măsură valabile și cu privire la texte. Acestea aparțin folclorului țărănesc și orășenesc, dar și al lui Vidu și-a pus amprenta în variate moduri prin: combinații, adaptări, unificări, completări, schimbări și chiar creînd versuri în stil popular.

Compozitor-patriot, din multe creații ale sale transparente ideea unității tuturor românilor, unora mai direct, alții exprimată într-o manieră alegorică, impusă de condițiile politice ale vremii. Meritele lui Vidu și ale operei sale în lupta pentru unitate națională au fost remarcate și de Nicolae Iorga: „I. Vidu a făcut pe toți românii să se recunoască, sub farmecul muzicii, unitate, membrii unui singur popor”.

Nu putem omneia fără a evoca pe omul fermecător, popular, apropiat plin de duh, bun, capabil însă și de replici tăioase, pe „Taica Vidu” cum îi spuneau lugojenii săi, căruia în 1921, cu ocazia aniversării a 40 de ani de activitate dirijorală, dr. V. Lohan prezintă-l astfel: „Comitetului dirijorilor” i se va adresa în acest fel: „Iubite taică! Primește darul superb pe care mulți prinți, regi și împărați zadarnic îl doresc: recunoștința și dragostea poporului românesc!” Cele spuse atunci sînt întrutotul valabile și azi și vor fi mereu atîta vreme cît pe aceste meleaguri străbune se va vorbi și se va cînta românește.

Nicolae BOBOC

permanențe

crări ale compozitorilor români (Porumbescu, Musicescu, Vorobchievici, Flechtenmacher, Mezzetti, Paulian, Brătianu etc.) împreună cu compozițiile sale; organizează turnee ale corului în diferite localități (în 1894 la Bocșa și Timișoara, în 1896 participă la adunarea Astrei, în 1898 la Reșița, în 1899 la Orșova și Turnu-Severin, iar în 1906 la București, la Arenele Romane, împreună cu alte coruri din Banat și Ardeal, cu ocazia Marii Expoziții); organizează turnee la Lugoj ale unor societăți corale românești de peste munți (în 1890 al **Corului Metropolitan**, din Iași, condus de Gavril Musicescu, în 1902, al corului **Doina**, din Turnu-Severin condus de I. Șt. Paulian, în 1905, al corului **Carmen**, din București, dirijat de D. S. Kiriac); invită artiști de prestigiu să concerteze la Lugoj (Irina Viădaia în 1902, G. S. Vasiliu în 1903, Elena Teodorescu în 1904); în vederea propriei creații se deplasează în diferite localități din Banat spre a culege cîntece și versuri populare, adăugîndu-le la cele culese de la vestitul lăutar lugojean Nica Iancu Iancovici și la cele din Selescu-Cighirei și din alte localități din Ardeal.

Turneul **Corului Metropolitan** din Iași condus de Gavril Musicescu a fost, după opinia marelui oaspe, o adevărată „sărbătoare națională”. Ea fel de însușește au fost turneele lugojenilor la Turnu-Severin și ale severinenilor la Lugoj, relevîndu-se, cu fiecare ocazie, ideea unității naționale. Astfel, I. Șt. Paulian va afirma răspicat în conferința sa ținută la Lugoj cu ocazia amintitului turneu: „Unitatea națională trebuie înfăptuită și prin muzică și poezie”. Iar după concertul de la Lugoj al corului „Carmen”, I. Vidu va scrie, în „Drapelul”, „Așa, mîrlă nație română! Din un program de concerte ai putut să înveți a cunoaște calea pe care să mergi spre punctul măreției și gloriilor tale”.

Ion Vidu a lăsat în urma sa o creație (destinată în primul rînd corului „a cappella”) că-

de ani în urmă lumina zilei într-un de pe valea Crișului Alb — au departe de Șiria — la Stavici și de Șicula lui Montia — Ion Vidu (1891-1931), cel pe care cără-vieții îl vor purta întru înălțarea propriului destin — alături de bănățene, al cămare rapsod va deveni. Așa o învățat-o în satul și la Buteni, continuându-și apoi studiile la vespă Preparandie din Arad, în care o absolvă în 1881. Ce l-a atras însă col mult, încă din copilărie, a fost cîntecul muzical. A fost dascăl în așe cîntă-pe care l-am avut a fost „Lle”, rapsod din Buncum va mărturisi el în lăz. Datorită acestuia, dansul și dansul popular i vor infiltra în întreaga-i viață, pînă la identificare. Așa precaritățile mijloacelor materiale de care dispune, Vidu și-a însușit taină artel: la Arad, de la Ștefan Luminos și de la Händl, directorul Conservatorului orășenesc (1880-1881), la Caransebeș (1885), de la Nicolae Popovici: la Lugoj (1890-1891), de la Gavril Musicescu. După o activitate ca învățător de cor, profesor de muzică, în județul și orașul Arad (1881-1883; 1884-1885) Vidu este chemat, în anul concurs, ca învățător la Lugoj (1888-1918), în vederea luării în postul de dirijor al „Reuniunii române de cîntări și muzică” (1917), rămas liber în plecării lui Iosif Czegedea, pe care îl va marca în viața definitiv destinul. În anul 1928 va funcționa ca profesor de muzică la liceul „Nicolae Brediceanu”, în calitate de inspector general de muzică pentru școlile normale, iar în 1927 pentru învățămînt muzical în Banat, în 1922, împreună cu Iosif Velceanu, înființează „Asociația corurilor și fanfarilor din Banat”, în calitate de președinte va fi ales pe viață. În 1931, la invitația lui „Asociația” va organiza circa 160 de coruri și fanfare, cuprinzînd aproximativ 40.000 de artiști muzicali. Mereu activ, Vidu organizează și prelucrează folclor muzical (și literar) susține cursuri de perfecționare pentru dirijorii de cor, organizează concursuri de coruri și fanfare în minuter al condeiului său de pe vremea cînd era în la Preparandie, cînd redacta aproape în întregime cîteva reviste școlare. Vidu a desfășurat o bogată activitate publicistică în presa vremii, scriind articole, studii, eseuri, cronici, poezii, pamflete, în **Ștefan, Scorpionul, Viteaz, Mișcarea literară** ș.a.

Compozitor consecvent pentru muzica românilor, a fost apreciat prin tribunale, a fost înălțat, dar nimic nu l-a putut determina să renunțe la dăruie sale de dreptate și de înțelegere înfierînd pe asupritorii trăind alături de gerlași și maghiari, Vidu nu a avut niciodată să le arate că se simțea colaborînd cu ei și că se simțea ajutat cînd acesta era în cea mai mare nevoie de ajutor. Astfel în 1918 și participă împreună cu Iosif Velceanu la jubileul de zece ani de la înființarea corului „Reuniunii meseriașilor lugojeani” Gewerbe-Verderkranz. În anul 1910 nu-și va reține căldura cînd corul lugojean „Lugoj” dădăra — căruia îi va organiza în semn colectivitate cîntări cîntări din țară și din străinătate și distincții ca premiul

Cu drag,

C. Miu-Leca

21 nov. 1973

10 dim.

despre clasici

atîcie nu-l absoarbe pe autor, tu o identificare spontană nu e cade în timp, adică în diacritic, nu-și descoperă avatarul. „Poți fi nobil, pare a spune rește, îi răspundem, dar cu o

cautătu nu în ceea ce afirmă profunzime mnemonică, ci cu un cache; c'est ce qu'on fait.

semn al fisurii (ul distanței) relativ, o formulă de adresă într-o dată, orice suprapunere mînteste, vezi întoarcerea în l. întreaga mnemotelinie (exacției de principiu („Renașterea avatarul, să anuleze existențiară prezentă, nu revelațiune și investitură. În consemnărilor lui ca pe niște semne intersemne (limbaj transemnei receptoare.)

și cel real nu e doar incompre vorbește enunțul, fără a-l și al pierit, trădat într-o r-o strîmtoare. „...sonalității și al textului; eul lingvistic, nu ratifică identitatea închipuit. Aici e marea soluție ale solitudinii. Aici e izvoalgiile anterotism („Iubirea e t, un suflet sensibil și dezare. Aici e adevărata dramă t cu cît scriitorul însuși pare să luciditate; „Că margini nu nici n-avut-am sfînt, / Mi-am și Grădiniile amăgirii). Încl, riu-l prezent, însuși eul proilitate (tragică? vană? bizapășînd-o) greșala de-a nu fi

Eugen DORCESCU

10 dim.

ANUL REVOLUȚIONAR 1848 ÎN ȚĂRILE ROMÂNE

Moment de mare însemnătate în trecutul nostru istoric, revoluția română de la 1848 a fost pregătită de întreaga evoluție social-economică și politică a țărilor române din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Pe plan economic, deceniile premergătoare revoluției se caracterizează printr-o considerabilă dezvoltare a forțelor de producție, mai des după încheierea tratatului de la Adrianopole din 1829, care, punând capăt monopolului turcesc asupra comerțului Moldovei și Țării Românești, a asigurat libera dezvoltare a relațiilor comerciale ale țărilor române. De asemenea, desființarea vămilor interne din fiecare țară, ca și a vămilor dintre cele trei țări române, a impulsat dezvoltarea comerțului lor intern și extern. O însemnată dezvoltare cunoaște și Industria Crește numărul atelierelor și al manufacturilor în aproape toate ramurile de producție.

Din punct de vedere al relațiilor sociale, în această perioadă se constată fenomenul ascensiunii burgheziei, înclinată la dezvoltare, dar care întâmpină mari greutăți în evoluția sa din partea boierimii posesoare de drepturi și privilegii feudale. Din această cauză, burghezia lupta pentru înlăturarea relațiilor de producție feudale, pentru cucerirea puterii de stat și dezvoltarea producției capitaliste. Aliații săi firești, intereseați în egală măsură în răsturnarea orândurii feudale, erau meseriașii, păturile mijlocii de la orașe, iar în satele țărăniștii, principala forță socială pe care s-a sprijinit burghezia în lupta sa pentru înlăturarea relațiilor de producție feudale.

Dacă în Moldova și Țara Românească masele populare erau supuse dominației otomane, în Transilvania și Banat românii suferau de pe urma jugului stăpînirii habsburgice și al nobilimii maghiare. Deși românii din aceste provincii reprezentau peste două treimi din populație, ei erau considerați de către nobilii maghiari și autoritățile imperiale drept „toleranți” și tratați ca atare.

Expresie a accentuării contradicțiilor dintre forțele de producție în plin avânt și relațiile feudale dominante, revoluția română de la 1848 a fost, așadar, rezultatul unor cauze

interne, consecința firească a propriei evoluții istorice, necesitate obiectivă a dezvoltării țărilor române pe calea capitalistă. Ea a fost pregătită și s-a desfășurat în contextul revoluționar european de atunci. Dar, așa cum scria Nicolae Bălcescu în Mersul Revoluției în Istoria românilor: „Revoluția română de la 1848 n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală făcea ocazia, iar nu cauza revoluției române”. Dezvăluind adevăratul substrat al revoluției, natura sa internă, cărturarul pașoptist scria în continuare: „Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltorii ei sînt optprezece veacuri de trudă, suferință și lucrare a poporului român asupra lui însuși”.

Idealurile de emancipare socială și națională ale românilor din Moldova, Țara Românească și Transilvania la 1848 și-au găsit cea mai adecvată expresie în ideologia promovată de revoluționarii pașoptiști. Rezultat al dezvoltării social-economice și politice a țărilor române, al preluării celor mai nobile tradiții de luptă ale înaintașilor, ideologia pașoptistă s-a cristalizat treptat în deceniile anterioare anului 1848, afirmînd eu putere năzuințele burgheziei românești și ale maselor țărănești și orășenești de sfărîmarea orândurilor feudale și de realizare a unității și independenței naționale a românilor. În „Curierul românesc” și „Curierul de ambe sexe” de la București, în „Albina românească” și „Alăuta românească de la Iași”, ca și în „Gazeta de Transilvania” și „Foiaș pentru minte, inimă și literatură” de la Brașov se milău — prin pana lui Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Asachi, Gheorghe Barițiu și a altor cărturari — pentru afirmarea unității și a comunității românilor de pe ambele versante ale Carpaților, și scopul realizării, într-o primă etapă, a unității culturale a poporului român. În 1840, „Dacia literară”, de sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, lupta pentru întemeierea și susținerea unei literaturi naționale care să cuprindă

„producțiile literare ale scriitorilor din toate cele trei țări române”. Ideile „Daciei literare” sînt continuate în 1844 în „Propășirea”, apărută datorită rigorilor cenzurii, cu subtitlul de „Foiește științifică și literară”.

În procesul pregătirii ideologice a revoluției, cunoașterea trecutului istoric al poporului a devenit o armă politică de luptă în promovarea conștiinței naționale. În asigurarea teoriei luptei pentru libertatea socială, unitate și independență națională, Mihail Kogălniceanu editează în 1840 „Arhiva românească”, prima revistă consacrată publicării studiilor de istorie. În „Introducere”, el definește rolul deosebit al istoriei în lupta pentru „prefacerea prezentului”. „Întrebați dar istoria și vești ști ce sîntem, de unde venim și unde mergem. De unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul. Iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște”. Cuvîntul pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia Mihăileană, rostit de Kogălniceanu în 1843, cuprinde, de asemenea, interesele ideii cu privire la rolul maselor populare în desfășurarea procesului istoric și la necesitatea realizării unității naționale a tuturor românilor.

În Țara Românească, Nicolae Bălcescu, împreună cu August Treboniu Baurian, pun bazele „Magazinului istoric pentru Dacia”, care poartă chiar în titlul său programul politic al mișcării naționale române. Aici publică Nicolae Bălcescu lucrarea intitulată Despre starea socială a mulțimilor plugari în principatele române în deosebite timpuri, unu dintre cele mai reprezentative studii, care relevă concepția sa cu privire la rolul istoric al armii de luptă în pregătirea revoluției.

La cristalizarea ideologiei pașoptiste au contribuit, de asemenea, intensile legături existente între revoluționarii din cele trei țări române. călătoriile lui Nicolae Bălcescu în Moldova și Transilvania, ale lui Mihail Kogălniceanu și Gheorghe Barițiu în Țara Românească, înfîlțirile de la Minjina, în casa lui Costache Negri, în cadrul cărora se cultivă sistematic și permanent spiritul combativ, de luptă revoluționară.

Un aport însemnat la pregătirea revoluției au adus societățile politice secrete — între care „Frăția”. Înființată de Nicolae Bălcescu, Ion Ghica și Cristian Tell, în 1843 — și asociațiile culturale din țară sau din strălănatate, care serveau drept paravan pentru acțiuni revoluționare. De activitate onorabilă dintre aceste societăți se leagă mișcarea lui Ion Cîmpineanu din anii 1838-1839, mișcarea revoluționară condusă de Dimitrie

Filipescu în 1840, ca și cea de la dova anului 1846.

Dovă programului revoluției, emancipării țăranilor figura la frunte. Explicația constă în lipsa de rezolvare a problemei agrare constituie o componentă de bază a aspectului social al revoluției, de aceea adevăratele masele populare desfășurarea evenimentelor revoluționare. Pe de altă parte, dimensiunea numărului și a întinderii proceselor feudale însemna implicarea lor ponderală în influența masei rimi reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări politice al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: depășirea privilegiilor feudale, egalizarea drepturilor cetățenilor, dreptul comerțului, a industriei, temului bancar și de credit, înzestrarea învățămîntului pe bază liberă, libertatea presei, depășirea cenzurii etc. Acest program completat, alcătuiind un tot unitar programul național.

Revoluția română de la 1848 a fost înăbușată, datorită faptului că acțiunile revoluționare ale forțelor revoluționare interne, cit. mai ales, au fost înfrînte de puterile reacționare ale statelor vecine. Cu toate acestea, ea a dat o lovitură orîndurii feudale, deschis drum larg dezvoltării lor capitaliste în economie.

Deși programul revoluției nu a fost realizat decât parțial, ideile sale au continuat să rămîină vii în conștiința poporului român. Dezideratele pașoptiste următoare. În anul 1918 s-a desfășurat o mișcare socială a românilor. În 1918, în timpul revoluției, Alexandru Ioan Cuza a dus cu sine, datorită dependenței de stat depînă, în 1918 s-a desfășurat mișcarea socială a tuturor românilor.

Partidul Comunist Român a realizat și ridicat pe o treaptă înaltă cele mai înaintate tradiții ale poporului, ale mișcării revoluționare și socialiste din țară, a milînd neabătut pentru înlăturarea idealurilor înaintate promovate de generațiile luptătorilor revoluționari. „Comuniștii — sublinia Nicolae Ceaușescu — au înaltă prețuirea celor care și-au precupețit viața pentru gura libertatei și progresului român, care au pus, la timpul potrivit, la temelie marelui nostru popor care îl înălțăm astăzi pe umele României socialiste”.

Dr. Olimpiu MATICHESCU

SUPLIMENT
COMITETUL DE CUCURTU
ȘI CENACLUL DE

Totalitate

Avînd în vedere ascensiunea sistemelor, în filosofia posibilă și preluarea masivă a unei perspectivei și metode de către științele politice sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

în această vecinătate apar două indistincții, ca un contrast mai văd diferențe, dintr-o parte de concepții și neînțelegeri de totalitate și deosebire (totalitatea fenomenului holon doar pentru sistemul înțeles, filiera sistemelor și noțiunea de sistem au ajuns să fie gândite ca fiind, într-o strînsă vecinătate, totalitate și cu perspectiva

Primul din cele două volume, proiectate de către autor, pune în lumină istoria poporului român din cele mai vechi timpuri, pînă la sfîrșitul celui de-al II-lea război mondial, analizîndu-se, în acest context, raporturile româno-maghiare, încă de la venirea ungurilor în Cîmpia Panoniei, în secolul al IX-lea, pînă la combaterea avută de armata română la eliberarea Ungariei, în 1944. Dispunînd de o largă documentare de specialitate, cartea este elaborată în perspectiva interdisciplinară de către un bun cunoscător al realităților din acest domeniu, din perioada interbelică și postbelică. Trîind într-un mediu de interferență națională, de oameni, limbi și culturi diferite, autorul evidențiază lipsa de șovinism a poporului român, de-a lungul zburcîmății sale istorice, dorința sinceră de colaborare cu popoarele vecine, în speță cu poporul maghiar. Profesiunea de credință a autorului este clar exprimată încă din primul paragraf al prefeței lucrării, prefață scrisă în mod semnificativ în data de 1 decembrie 1986, moment aniversar privind desăvîrșirea unității noastre statale. Cartea de față nu este un studiu de istorie, ci doar meditația unui scriitor despre destinul popoarelor din spațiul carpatodunărean

și, în acest cadru, despre relațiile dintre români și maghiari, despre înfățișările dobîndite de ele în cursul veacurilor, precum și despre învățămîntele oferite de ele prezent și pentru viitor”. În lucrare este expusă în mod sistematic evoluția

O meditație despre destinul popoarelor din spațiul carpatodunărean

istorică și culturală din Europa central-orientală și sud-estică și în special a spațiului carpatodunărean, urmărindu-se inițierea și evoluția paralelelor, interferențele și convergențele de probleme, tendințe și idei și modul în care ele s-au transformat uneori în acute contradicții. În acest context, scopul declarat de către autor este relevarea factorilor de convergență, interesele și năzuințele comune manifestate de cele două popoare de-a lungul secolelor, contribuția pe care acest spațiu

l-a avut la formarea și dezvoltarea culturii europene. Dorința de bună colaborare a poporului român, încă din epoca stabilirii ungurilor în cîmpia carpatică, lipsa de șovinism s-a lovit însă de tendința de expansiune spre pămîntul românesc a

o aprigă politică de eliminare din viața politică și de naționalizare din partea claselor oprimate străine, românii au găsit întotdeauna forța sufletească de a rezista tuturor tentațelor de schimbare a cursului firesc de evoluție al poporului și națiunii române. Nici cea de tristă amintire, „Unio trium nationum”, îndreptată împotriva lor, nici politica de deznaționalizare forțată exercitată de principatul calvinic al Transilvaniei, nici tentațiile oferite mai Urzlu de către Viena imperială nu au putut determina românii să renunțe la patria-mamă sau să abandoneze patria-mamă — limba și naționalitatea. Marea Unire, realizată la 1 decembrie 1918, de la care aniversăm 70 de ani, reunind în aceeași graniță întregul popor și pămîntul românesc, a dat posibilitatea de afirmare și naționalităților conlocuitoare. Realizîndu-se unitatea statală, poporul român a înțeles caracterul său generos, manifestat de-a lungul istoriei, să ofere posibilități egale de dezvoltare și naționalităților conlocuitoare, oferindu-le drepturi naționale, stipulate chiar în textul Hotărîrii Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia.

Odiosul dictat fascist de la Viena, din 30 august 1940, impus poporului român de

către Germania hitleristă Italia fascistă a dus la staurarea în nord-vest Transilvaniei a regiunii horthist, care, timp de ani, a impus poporului român o dictatură fascistă, zată, după cum afirmă autorul acestei lucrări, pe cumplit sistem represiv, pe a întrebuintat toate sursele de oprinare, discenare și deznaționalizare, care nobilimea maghiară de-a lungul istoriei. Actul de la 23 August 1944, și poporul român în război antihitlerist a dus la creșterea Ardealului de nord patria-mamă, România.

Elaborată într-un stil val, dar și de o largă acceptabilitate, cartea lui Francisc Păcuraru este un eseu de mare forță, conceput și realizat pe baza unei vaste bibliografii de specialitate, autorul așezîndu-se la interfața dintre istoria și cultura celor două popoare. El se adresează, prin concluziile pertinente pe care le promovează, specialiștilor cit mai ales publicului larg iubitor de cultură.

Radu PAIUȘAN
Francisc Păcuraru, MANII ȘI MAGHIARILOR DE-A LUNGUL VEACURILOR, Editura Minerva, București, 1988.

Orizont Arădean

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU
COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRITORILOR

Totalitate, sistem, holon (I)

escu în 1840, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

Revoluția română de la 1848 a fost o revoluție de sistem, în filosofia și știința și preluarea masivă în ultimii ani a perspectivei și metodologiei științifice de către științele particulare, științele naturii și științele sociale. În mod clar și strălucit se vede că revoluția este o strălucită vecinătate cu ideea de totalitate și cu perspectiva holistică.

Programul revoluției nu a fost decât parțial, ideile sale nu au putut rămâne vii în conștiința lui român. Dezideratele revoluției s-au realizat treptat în următoarele. În anul 1864, Principatul a marcat o etapă în dezvoltarea unității naționale. În anul 1864, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a avut loc reforma agrară. Anul 1877 s-a desăvârșit unitatea națională a tuturor românilor. În anul 1918, prin Tratatul de la București, România a devenit o țară unitară. În anul 1947, România a devenit o țară socialistă.

Olimpiu MATICHESCU

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

Radu PAIUȘAN

Francisc Păcurariu, ROMÂNIA ȘI MAGHIARIA LA LUNGUL VEACUROR, Editura Minerva, București, 1988.

În vedere ascensiunea conștiinței de sistem, în filosofia și știința și preluarea masivă în ultimii ani a perspectivei și metodologiei științifice de către științele particulare, științele naturii și științele sociale. În mod clar și strălucit se vede că revoluția este o strălucită vecinătate cu ideea de totalitate și cu perspectiva holistică.

Programul revoluției nu a fost decât parțial, ideile sale nu au putut rămâne vii în conștiința lui român. Dezideratele revoluției s-au realizat treptat în următoarele. În anul 1864, Principatul a marcat o etapă în dezvoltarea unității naționale. În anul 1864, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a avut loc reforma agrară. Anul 1877 s-a desăvârșit unitatea națională a tuturor românilor. În anul 1918, prin Tratatul de la București, România a devenit o țară unitară. În anul 1947, România a devenit o țară socialistă.

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

În vedere ascensiunea conștiinței de sistem, în filosofia și știința și preluarea masivă în ultimii ani a perspectivei și metodologiei științifice de către științele particulare, științele naturii și științele sociale. În mod clar și strălucit se vede că revoluția este o strălucită vecinătate cu ideea de totalitate și cu perspectiva holistică.

Programul revoluției nu a fost decât parțial, ideile sale nu au putut rămâne vii în conștiința lui român. Dezideratele revoluției s-au realizat treptat în următoarele. În anul 1864, Principatul a marcat o etapă în dezvoltarea unității naționale. În anul 1864, în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, a avut loc reforma agrară. Anul 1877 s-a desăvârșit unitatea națională a tuturor românilor. În anul 1918, prin Tratatul de la București, România a devenit o țară unitară. În anul 1947, România a devenit o țară socialistă.

Ioan BIRIȘ

IUNIE

se scaldă dimineața-n stropi de rouă și lanurile-o poartă-n brațe — udă; imbrățișate, spicele asudă, păstrind în boabe iz de piine nouă

coborâri crișul — sărutind pământul; stropită cu polen, apare vara, cu praf de aur ne pitează țara, când ciocirlița-și arde-n soare cîntul...

Mihai GANESCU

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Fotografii in iunie...

Mașini, chiar fotografii: privind (prin aparatul său fotografic) echipa de filmare care a realizat „Flăcări pe comori”, artistul fotograf Virgiliu Jireghie ne-a oferit o „personală”. Și în sens de expoziție (deschisă, după cum se cădea, în holul unui cinematograful — „Dacia”) și în sensul de ... privire. La urma urmei, aparatul cu pricina e unelaltă sa (artistică) și el, artistul, o folosește nu pentru a ... opri derularea peliculei filmice, pentru a ne prezenta simple prim-planuri (fie ele și necesare), ci pentru a (re)construi, din „lumea filmului”, o lume a sa. Cu alte prilejuri, Virgiliu Jireghie ne-a convins că are calități certe de plastician — el are știința compoziției și ritmul culorii; fotografiile sale surprindeau amănuntul (cîteodată banal) redimensionându-l dar fără să-l scoată din ambianța sa, dimpotrivă, lăsându-l acolo, dar ca „personaj principal”, e bine armonizat; cît despre culoare, ea este doar în aparență „un dat” — artistul alege numai culorile care-i servesc. Ideea, nuanțele care, vibrînd, dau viață în cadrul (iarăși) aparent fix. Lucrînd în interior, el pune în valoare caractere. În primul caz, „poezia” sa însemna înfrumusețare; în celălalt, el devenea un bun portretist — aici gîndindu-ne, firește, și la „portretul” obiectelor care, dobîndînd o anume aură deveneau, iată, „eroi”. Izbînzile sale rămîn, însă, mai cu seamă în domeniul portretisticii umane. O dovedește și noua-i expoziție. Ea transformîndu-se într-o galerie de impresionante caractere umane. Fîn psiholog, Jireghie face distincția, în aceste portrete, între artistul ca om și artistul ca personaj. Fără îndoială, spectaculosul muncii unei echipe de filmare îl putea seduce spre un (bun) „reportaj”. El a vrut să ne dea doar portrete și astfel ne invită la meditație nu în fața felului cum „se face” un film, ci privind chipul uman. Într-un fel arată, spre pildă, Mircea Albulescu în pauza dintre filmări, în altul cînd intră în rol. Sau, excelente sînt decupările chipurilor de actori (Diaconu, Schumacher, Bleontz) de pe fundalul ... platoului de filmare. Ori chipurile care vin ... dinspre ecran. Oricum, toate, fie în severitatea alb-negrului, fie în învîlburile culorilor cumva aburoase, trădează ... comorile din suflute, după cum filmul pomenit își trăda comorile prin părelnică flăcări. Virgiliu Jireghie este o prezență deosebită în puternica mișcare artistico-fotografică arădeană.

Alte „fotografii” s-ar cuveni făcute unor tîneri nuniți Ovidiu Pecican, Alexandru Pecican, Mircea Stepan, Dorin Barna. Primul e prozator, dar și animator (entuziast) al vieții culturale din Lipova (unde a organizat frumoase manifestări care, indiferent de felul cum erau intitulate — mese rotunde, profile, medaloane, simpoziioane, despre Ispirescu, sau Goldis, sau Noica, Hașdeu, Eliade, s-au asemănat prin tinuta aleasă); celălalt, Al Pecican, ispitit (ca și primul, de altfel, de literatura S.F.) se „bate” pentru cîștigarea de noi adepți (în cadrul Cenuclului Uniunii Scriitorilor sînt două „secție S.F.”), publică (pe unde poate), alergă la simpoziioane de profil (cum la recentul tînut în București — „Anticipație și umanism”) și e hotărît ca toți trei Pecicani (sîndcă mai e unul, compozitor) să lucreze în redacția unei reviste S.F. arădene (viitoare). M. Stepan e poet și pășește spre critică, D. Barna e critic și pășește ferm pe acest teritoriu. Nume despre care se va vorbi! Apoi: un eveniment cultural de mare amploare, desfășurat imediat după „Primăvara arădeană” a adunat la Lipova zeci de psihologi. De remarcat latura sa aplicativă; de altfel chiar s-a intitulat „Simpozion interjudețean de psihologie aplicată”. La deschiderea sa au cuvîntat Mihai Hohn, Prof. Liviu Berzovan, președintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Arad, Prof. dr. Ștefan Costea, din partea Academiei de științe sociale și politice (în ordinea intervențiilor), apoi zecile de comunicări susținute de reprezentanți ai unor serioase instituții, personalități marcante din domeniu, au întregit admirabil întreaga manifestare. În sfîrșit, s-au desfășurat Zilele Universității Culturale Științifice, o bogat colorată paletă de acțiuni culturale (remarcăm lansarea volumului „Valori de artă veche românească” de Iloria Medeleanu și dezbaterile organizate de „fermenții” universității, prof. Ioan Tuleu și prof. Silviu Petrușiu, iar la Liceul industrial nr. 3 Arad, acțiunea metodică „Locul literaturii contemporane în programa școlară”), organizată de Cercul pedagogic al profesorilor din liceele municipiului s-a transformat într-un viu dialog între aceștia și organizatori (profesorii Tiberiu Bulzan, Lucia Faur) sau invitați (prof. Melania Fusaru, inspector școlar, criticul literar Anton Iliea, prozatorul Gheorghe Schwartz și, pentru a lăsa paranteza deschisă, fiindcă „acțiunile verit” continuă, cel care semnează, adică...

Florin BANESCU

Ample competiții ale cîntecului, jocului și portului popular

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

În anul 1848, ca și cea din anul 1846. programele revoluției, obiectivul principal al țărănilor figura la loc de frunte. Explicația constă în faptul că rezolvarea problemei agrare, ca și în cazul o componentă de bază a revoluției, este un fenomen social al revoluției, deosebit de adevărată masă populară și deosebit de dură în evenimentele revoluției. Pe de altă parte, diminuarea rolului și a întinderii proprietății feudale înseamnă implicit reducerea și influenței marii burgăzării și reacționare în viața politică a statului.

Programul de revendicări sociale al revoluției mai cuprindea obiective însemnate: desființarea privilegiilor feudale, egalitatea în fața tuturor cetățenilor, dezvoltarea comerțului, a industriei, a băncii și de credit, asigurarea învățământului pe baza libertății, libertatea presei, desființarea cenzurii etc. Acest program a fost alcătuit de un grup de intelectuali naționaliști.

Horia TRUȚA

EMINESCU

Purtăm permanent în suflet și minte poezia poetului național. Niciodată nu va fi prea istovitor să vorbim de EMINESCU. Cu atât mai mult, la început și mijloc de an, gândul și inima noastră se îndreaptă arzător spre EMINESCU și poate va fi anul când vom avea Integrala Eminescu, începută în urmă cu o jumătate de veac.

Este poate cazul să ne gândim, mai profund, și la modul în care EMINESCU este cunoscut nu numai în țară, ci și în străinătate (deși asemenea gânduri n-ar trebui să ne însoțească doar la momente aniversare). Lectura unei recente cărți a readus în atenție această problemă. Este un volum bilingv care cuprinde treizeci și cinci de poezii de EMINESCU, în română și franceză. Prefața scrisă de Jean-Louis Courriol, conferențiar de limba și literatura română la Universitatea Lyon III, se deschide cu poezia lui Marjan Sorescu, „Trebuiau să poarte un nume”, care i-a relevat traducătorului modernitatea poeziei eminesciene. Pare incredibil, dar adevărat că EMINESCU nu este cunoscut încă cititorului francez. „Oricit ar părea de ciudat, într-adevăr, publicul francez iubitor de poezie nu numai că n-a prea auzit de Eminescu, dar nici n-avea cum să-l aprecieze geniul poetic deoarece nu i s-a pus, după opinia mea, niciodată pînă acum la dispoziție o versiune de referință în franceză”, scrie Jean-Louis Courriol într-o „notă pentru cititorul român”. Tot aici explică felul cum a ajuns spre poezia lui Eminescu, descoperindu-i „eterna modernitate”. Lectura poeziei eminesciene, din această perspectivă, lasă în urmă interpretări și viziuni șablonare („Recitându-l pe Eminescu din unghiul de vedere astfel sugerat, a fost spulberată superficiala impresie anterioară de ușoară desuetudine lăsată de prea multele laude convenționale. În același timp, în spatele imaginilor — șablon ale „ultimului mare romantic european” s-au profilat

chipurile unor poeți francezi cum ar fi Baudelaire, Verlaine sau Rimbaud. Le-am încredințat alegerea poeziilor antologiei de față acestor confrăți în ale poeziei lui Eminescu care n-au avut norocul să-l cunoască. Numai traducerea ne „aparține”. Traducătorul privește critic unele sporadice traduceri în franceză („Există desigur, ici și colo, traduceri în franceză, ele nu sînt, însă, nici pe departe traduceri franțuzești”), efectul lor fiind aproape întotdeauna (de necrezut!) de a-l transforma pe Eminescu în ochii unii ipotetic cititor francez într-un poet comic, fie în autorul cel puțin ermetic, dacă nu total incompreensibil.

Jean-Louis Courriol a tradus următoarele poezii: Inger de pază, Lacul, Dorința, Singurătate, Departe sunt de tine, O, rămi, Pe aceeași ulicioară, De cite ori iubito, Sonete (Afară-i toamnă, Sunt ani la mijloc, Cînd însuși glasul), Revedere, Despărțire, O, mamă, Cînd amintirile, Pe lingă plopii fără soț, Și dacă, Iubind în taină, Trecură anii, Veneția, Se bate miezul nopții..., Cu miine zilele-ți adagi..., Peste virfuri, Somnoroase păsărele..., Din valurile vremii..., Ce te legeni..., La mijloc de codru..., Mai am un singur dor..., Criticilor mei, Din noaptea..., La steaua..., De ce nu-mi vii, De vorbiți mă fac că n-aud..., Ce suflet trist..., Și dacă de cu ziuă... Selectînd aceste poezii Jean-Louis Courriol face și o analiză aplicată poeziei De cite ori iubito, pentru a dovedi cititorului francez modernitatea poeziei eminesciene. Analiza mi se pare deosebită, venind din cunoașterea poeziei eminesciene ca și dintr-o lectură prin alte filtre, ce dezvăluie un profund poet modern. Traducătorul consideră poezia De cite ori iubito o adevărată bijuterie, ca un model al poeziei lui Eminescu la cel mai înalt nivel al ei. În care are joc o răsturnare a clișeele tradiționale, romantice. Nu avem căderea să judecăm calitatea traducerilor, nici nu ne-am propus acest lucru. O vor face poate alții, francezii înșși. Faptul că EMINESCU n-a fost încă tradus în antologii ample în franceză este o pierdere reciprocă. De aceea, orice gest recuperator este salutar și trebuie apreciat ca atare.

Alexandru RUJA

* Mihai Eminescu POEZII — Poeșies, Prezentare și traducere de Jean-Louis Courriol (Editura Cartea Românească — 1987)

Luptă cu arma scrisului peste o jumătate de veac pentru eliberarea socială și națională a românilor din Transilvania, Emil Isac a fost prezent atât la Marea Unire, cât și, după aceea, la consolidarea României Mari.

În poezia sa este vizibilă influența cercului „Vieții noi” a lui Ovid Densusianu, esteticul fiind permanent ancorat la realitățile vieții delatînd idilismul semănătoristilor, îmbrățișînd poezia marilor transformări ce mijeau la orizontul începutului de secol XX

O voluminoasă și interesantă corespondență a întretinut scriitorul cu confrății săi sau cu diferite personalități ale vieții cultural-artistice românești. A primit, sau a scris, epistole lui Ovid Densusianu, Ion Minulescu, Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Lucian Blaga, Aron Cotruș etc. A corespondat și cu Vasile Goldiș, directorul „Românului” (Arad), la care a colaborat cu poezii și diferite articole. Tot la Arad, la Editura Diecezană, Biblioteca „Semănătorul”, i-au apărut, în 1925, volumele Cartea unui om și Notițele mele.

O altă dovadă a bunelor sale relații cu reprezentanții de frunte al vieții românești arădene sînt și cele câteva scrisori expediate lui Roman R. Ciorogariu. Trei dintre acestea, inedite, le reproducem acum.

Iulian NEGRILA

Cluj, 6. III. 1914

Reverendissime Domnule,

Prima dată, cînd am reclamat ajutor românesc în o cauză, care în prima ordine este adevărată familială, dară în a doua e și națională, căci în ginerele meu, căpătîni în ținuturile acelea, un om-treaz, de omenie,

solid, dar și cu capacitate, care trece peste mediocritatea avocaților noștri români, cu atît mai vesel sum că chiar D-ta, Reverendissime, la prima vorbă a mea, fără multe scrutații ai regretat și ai înlesnit existența ginerelei mele în acele ținuturi, care pentru ei sînt necunoscute. Primește dar adinea mea mulțumită. În atari cazuri trebuie garantată existența

Emil Isac — în corespondență

primelor luni și precum cunosc eu pre ginerele meu, față de D-voastră totdeauna își va împlini datoria.

Acum a doua rugare! Atari legături aveați Reverendissime, și-l rog și pe Ilustrissimul Domn Episcop, în cît sunt convins, că vă veți îngriji și de viitorul lui, avînd conexiuni care îi fac cu puțință o stabilitate în cariera aceasta spinosă, despre care cu drept cuvînt pot susține că nici patruzeci avocați nu corespund pe deplin. Dar, nu critic, numai reprim-c la praxa mea județală de 44 ani, în urma căreia eu încă și acum stau față cu tinerii de 25-26 ani căci îmi place munca.

Primește, te rog, încă o dată recunoștința mea și expresiunea stimei noastre deosebite de obligat serv. Isac.

(Arhivele Statului Arad, Fond Roman R. Ciorogariu, Dosar nr. 14, filele 200-201).

Înalt Prea Sfinția Voastră,

Cluj, 18. I. 1914

Ca un vechi și statornic stimător al Înalt Prea Sfinției Voastre, mă asociez și eu de urările acelor care vi s-au adresat cu ocazia Anului Nou, la care s-au adăuga și recunoașterea eminește merite... Să fim cu toții una, cînd apărăm sufletul, mai ales acum, cînd oamenii se îndepărtează tot mai mult de idealul vișat... Nu considerați nici aceste cuvinte, decît ca spuse cu sinceritate și simțite din inimă.

Cu cele mai devotate sentimente, Emil Isac.

(Arhivele Statului Arad, Fond Roman R. Ciorogariu, Dosar nr. 14, filele 198-199).

Cluj, str. Șaguna, nr. 22

Prea Sfinția Voastră,

Vă mulțumesc frumos pentru cartea ce-ați binevoit a dispune să mi se trimită (e vorba de Zile trăite de Roman R. Ciorogariu, n.n.). Voi folosi-o pentru un studiu pe care îl prepar. Nu mă îndoiesc că opera Prea Sfinției Voastre va contribui la luminarea multor probleme din trecut. Eu unul care cunosc stilul și condelul Prea Sfinției Voastre, n-am putut trece cu vederea asupra cărții ce-ați publicat, și de-aceasta am îndrăznit a o cere. Cu sărutări de mîini, Emil Isac.

(Arhivele Statului Arad, Fond Roman R. Ciorogariu, Dosar nr. 21, fila 501).

!) Roman R. Ciorogariu (1852-1963), a fost o personalitate marcantă a vieții politice românești din Transilvania, un luptător patriot pentru libertate socială și națională a românilor transilvăneni de la Memorand, la Marea Unire și, apoi, la consolidarea României Mari. A condus în ultima vreme ziarul „Tribuna” (Arad).

că acest roman este total anticalofil, Ion Arleşanu concepindu-și cartea ca roman absorbant, transferînd cititorului pe parcursul lecturii în însuși subiectul (personajul) românesc.

Personajul glisează între biografia dată și cea dorită, retușînd avatarurile portretului final într-un ritm accelerant pe cursul înscrisurii în materia lexicală spontană, reală.

Subiectul se derulează pe ecranul unei dezamorsări ariologice, înțelegă în virtualitatea puterii sale de (re)organizare, într-o realitate e-

zistențială, convenție ce îl apropie de Louis Ferdinand Celine, autor al unui roman asemănător ca titlu, prozatorului timișorean dînd o replică deosebită prin modul de potepare al socialului. Pentru cineva care ar dori să urmărească pe un traseu abreviat modul de percutare al scrierii lui Ion Arleşanu, în conștiința lectorului, avizat au ba, ne par revelatorii mottourile alese cu tîlc, plus confesiunea directă, adresată nu unui prieten, cum lasă să se înțeleagă autorul, ci cititorului, participant intim în momentele lecturii, depozitar

ex libris

Vincent Sikula

„Maistorii”

Poveștile despre omul sau meseriaș, muncitor ambulant își dau întâlnire subterană ce unește toate Literatūra faptului banal, rilor obișnuite, este o mare de cînd lumea. Din ea Hasek sau Hrabal, Salom Singer, Ion Creangă, Jules de la Madelene, Chevallier, Șukșin sau alții. Și, printre ei, Vincent Sikula este autor de romane. Pentru acestea din urmă a primit premiul Andersen, super-tincție a literaturii pentru poveștește mereu, oricînd, dintre cei ce aglomerează la său fapte și întâmplări (ca Hasek). Poveștile sale povestirea în sine, despre vestitorului, despre orizont-teptare al ascultătorului, de rarea niciodată întreruptă față de orice, mirarea masivă de mindria atît de caracter-turor, autor și personaj. În sensul prozel domnului bietul dulgher habar neavînt-ocupă cu lucruri atît de fine jandarmul și nici paraclauștiu cît sînt de textualități prezintă decît marionetele, după cum le trage păpușarii s-ar putea răspunde, dar suși devine personaj în joacă așă o măsură înclt, atunci rațiunea amenință să se lească, autorul cheamă și titori în ajutor, invitîndu-l hame împreună cu el și cu jele la urmirea din loc a că. În cazul altor scriitori ai noastră incompletă, dacă le-personajelor umorul, acestea pune cu siguranță ștreangul în lumea lui Sikula nîmă trece prin cap așa ceva, dar face totuși, oamenii rămîn mai surprinși. Nu, viața e mai ales cînd reușim să ne mai deșteptăm, mai frumogi și mecheri decît alții. Iar cînd creează fisuri în siguranța de personajelor, atunci se aplică să tubească, să se frămînta. A doua zi reîncrederea în sine reapare intactă, la fel și fundă de strălucitoare și știentă ca oricînd. Așa că autor și personaje, să pot Vorbele se aglomerează, se unele pe altele, de parcă constituie chiar conținutul vișat am spune că nu, că vorbă doar niște simple mesagerii jigni. În fond, nu trebuie să apreciem discursul umilelor naje. Pentru ele vorbele re-exac' la fel de mult ca pe re-tele Poet.

Versiunea românească este-tă de Ondrej Štefanko și Florescu. Primul este unul din mai neobosiți dulgheri de tre literaturile române și munca sa începînd să dea în acest domeniu. Al doilea cuvintele, legendele și înțeletră a săteanului, asemenea kula. Spațiul bănășean al sale se întîlnește cu tradiția „Maștrilor” în marea subterană pre care vorbeam la începutul tor rînduri

Gheorghe SCHWAB

accente

sincer al sfîșierilor ale personajului prin medicul pediatru Cluș Seniori. Eu am e marcat de bizară moșt unei fetițe. Roman-esc-toreferențial, în care dolală... Ismele altă modă astăzi nu îi bîntă autor, el realizînd un propriei creații, tîndu-șriizont posibilitatea spre capodoperă, ded-sențin

... în 11 ani, Cristia elev în clasa a V-a „G.D. Boga”, e ca toți copiii, care n'erdut încă inocența jucăuș, dar care, aș cum e, are în palmare 10 diplome și premi... ement... eme cu matematician... eme unei asemenea... eme în un intervi... eme luat și ea unul stri... eme lăstă acest prim... eme pe care îl dă el, Cri... eme anii gazetar.

Prin ce școli ai umbri... ajuns la „G.D. B.

Prin patru școli. Sp... rămîn aici.

— Cu ce bucurii te lauz... — Mă bucur de matema-

— El cum așa? Chiar... — Da, mă bucur... — De ce? — Are logică... — Îți plac numai lucrur... — aa logică? — Nu am și alte plăc... — De pildă? — Fotbalul, fotbalul.

— Are și el o logică? — Da, are un pic de lo... — Mai mică decît mater... — Care e numai logică... — Îți place la șah? — Finalele îmi plac... — Așa jucătorilor m... — De ce? — E-o concentrare d... — Dezvoltă imagina... — Te joacă de mult? — De doi ani. M-a înv... — Fotbalul.

... lui Cristian e... un bărbat energetic... ca o lamă de oțel... un torent de vorbe... totodată de... poe... dîndu-i dînsului să... în plimbările-... prin incinta cazari... la pomii înflor... — Azi, tu îl bați pe... — la șah?

— Fără probleme Ciș... dacă îl las eu... — Și apoi? — Unde... — La Clubul sportiv... — Eu tovarășa p... — Bigla Jicman.

— Cum e ea, Ligia... — Bună. Ne dă să d... combinații și să d... — Nu învață să cîști... — Și ne trimite la... — ca să cîștigăm e...

— Care concursuri? — Concursul național... pentru elevi... — Ai făcut ceva pe-a... — Da, am fost pe-a... — Am făcut 5 puncte...

— Erau mulți candid... — Mulți și buni. Eu... — cine am fost cel ma... — între ei.

— Poate te-ai speriat... — Nu. Dar era p... — concurs. Era în... — eram abia de vrec...

— Și pe unde ai mai... — la concursul c... — „teomotor”. Erau... — în țări străine și din... — Seniori. Eu am e... — puncte din 9. Asta... — îl trecut. În anul... — din nou la acest c... — altă ediție. Chiar... — în concurs. Pînă a... — țigat 3 din 5. Sînt... — juniori din R.F.G.,... — Iugoslavia, Român... — Ca elev, ești bun!... — între cei mai bun... — au în 10 la româ... — premiu I, cu încă... — deși din clasa a V-ă... — Al mai luat prem...

Reflexii intru...

... ultima carte a prozatorului timișorean Ion Arleşanu, romanul „Lumina de la capătul nopții” editura Facla 1987, vis-à-vis de care încercăm a înscriser câteva conexiuni ce poartă (totuși) pecetea subiectivă a lecturii individuale. Cum reflexiile noastre se vor calofile, tre-trebuie să afirmăm din start

ex libris

Vincent Sikula „Maistorii”

„Maistorii” este o carte de povestiri... Vincent Sikula este un autor român... „Maistorii” este o carte de povestiri...

Gheorghe SCHWARTZ

accente

„sincer al sfârșierilor launțim... accentuând... Mircea STEPAN

UN DIALOG CU UN COPIL

11 ani, Cristian... „GD Boga”... „Maistorii”... „Maistorii” este o carte de povestiri...

— Da, în clasa a II-a... — Mi-ai spus mai înainte... — Da e principala mea pasiune...

interview

— Cu ce ai început? — Povești mici. Apoi mi s-au recomandat diferite cărți. Azi am ajuns să citesc foarte repede în gând...

probleme de învățatură, nu ai probleme? — Nu Am o singură medie de nouă. — Nu te întreb care e aia... — Tu ai spus, la începutul discuției noastre, că iubesti în mod deosebit matematica...

LIVE NELSON MANDELA

top

Recent, pe stadionul londonez Wembley, a avut loc o impresionantă manifestare de solidaritate cu forțele democratice din Republica Sud-Africană...

Petru UMANSCHI

televiziune

DUMINICA, 26 Iunie 1988: 11,30 Lumea copiilor; 12,30 Viața satului; 13,05 Album duminical; 19,00 Telegazeta; 19,20 Cîntarea României; 20,20 Film artistic: Bacul spre Suedia...

Generosul indemn

(Urmare din pag. 11)

fost o direcție de bază a partidului nostru și ne amintim că la Consfătuirea de lucru pe probleme organizatorice și politico-educative de la Mangalia din 2-3 august 1983, tovarășul Nicolae Ceaușescu a exprimat din nou dorința...

A consenmat dialogul Ion ARIEȘANU

colocvii internaționale

Cu GEORGES DUMÉZIL

Cind a acordat, în 1985, acest interviu revistei „Lire”, Georges Dumézil avea 87 de ani. Un set de fotografii îl immortaliza prizonier al unei bibliotecii uriașe, haotice, aproape ireale, invadat de cărți, manuscrise, fișe. Cum să-l prezinte revista cititorilor săi pe acest venerabil savant, de o discreție și modestie proverbiale? Un erudit? Un intelectual de excepție? Cel mai important istoric al religiilor? Deși, la fel de bine, și l-ar putea anexa cu gloria oricare altă disciplină umanistă: filologia, antropologia, istoria, sociologia, filosofia. Alături de Claude Lévi-Strauss și Fernand Braudel, Georges Dumézil, autor al citorva zeci de cărți celebre și al citorva mii de articole, este poate cel mai reprezentativ intelectual francez pentru zona științelor umaniste. Lucrările cele mai cunoscute — Miturile romane, Moștenirea indo-europeană la Roma, Ideologia tripartită a indo-europenilor, Religia romană arhaică, Zeii Indo-europenilor sînt opere de referință în patrimoniul culturii universale.

— Cîte cărți ați publicat în total? — Vreo șazeci. Dar a-aș putea garanta. Să zicem, mai bine, cincizeci. Din modestie. — Cum v-ați definit din punct de vedere „profesional”? — Sînt un comparatist. Mîi place să reperez în toate lucrurile concordanțele și discordanțele. Din cînd în cînd, mîi vine să spun că sînt și istoric, dar „ei” nu sînt de acord. Cu atît mai rău. De lingvistică mă servesc, dar nu sînt lingvist. Filosof? Ar trebui însă ca acest cuvînt să aibă un sens în zilele noastre. Așadar, comparatist! — La 87 de ani, nu mai puteți lucra ca înainte... — Mîi e greu să merg la bibliotecă. Atunci rămîn acasă, folosindu-mă doar de cărțile mele, răscolind prin memorie și prin fișe. Din acest material extrag schițe, proiecte pe care le-aș aprofunda cu siguranță dacă as avea cu 30 de ani mai puțin (...). — Postura comparatistului este, în urma armelor, destul de dificilă: trebuie, întii de toate, să stăpînească vreo 20 de limbi și discipline filologice, încercînd să fie la fel de competent și complet ca și specialiștii fiecăreia dintre ele! Este un pariu imposibil! — Specialiștii văd citeodată aspecte care mie mîi scapă. Și totuși, se întîmplă ca noi, comparatiștii, să limpezim o problemă pe care ei credeau că o stăpînesc. Multă vreme, comparatiștii care aducea o nouă teorie erau ignoranți de specialiștii aceleia voină să-l judece întii ansamblu de cunoștințe în domeniul lor și abia apoi să dea verdicte asupra detaliilor, refuzînd orice examinare a tezelor inedite din lucrare dacă ar fi descoperit cea mai mică greșeală. — În ultima dumneavoastră carte subliniați apariția unui divorț fundamental. Scrieți: „Regatul comparatiștilor nu mai aparține acestei lumi: ceea ce semnalăm noi nu mai dă eroga de puțin seama de o realitate trăită”. — Ar trebui să înțelegem exact ce noi nu contribuim la limpezirea istoriei. Nu putem să-l înțelegem pe romanii decît în felul în care voiau ei să se lase percepuți. Dar chiar într-un domeniu atît de vechi, poate fi descoperit ceva. Nu doar întîmplări, ci fapte... Ah, dacă s-ar putea să-rișta toată Roma ca să cercetăm mai bine ce e ascuns dedesubt! Ce vis ar fi pentru arheologii! — De cînd datează pasiunea dv. pentru acest gen de studiu? — De la vîrsta de șase ani; ție minte că mitologia greacă mă fascina încă de atunci, mai mult chiar decît conțesa de Ségur. Mă înnebunau, bălat fiind, istoriile ca argonauții, aventurile lui Hercule... Gîndirea mitică m-a „locuit” dintotdeauna. — Nu există totuși ceva „refăcut” în această amintire? — Poate. Deși să știți că amintirile mele sînt întotdeauna precise, obiective. În clasa a patra, l-am avut ca marșal de liceu pe nepotul lui Michel Bréal, autorul Dicționarului etimolo-

gic latin și al cărții Cum să-l înțelegem pe Homer; tot el era traducătorul în Franța al Gramaticii comparate a lui Franz Bopp. Noțiunea de „indo-european” am descoperit-o în cărțile de școală ale lui Bréal; acolo am aflat de existența sanscritei. Am avut această revelație pe la 13 ani. Mai apoi, prietenul meu m-a dus la bunicul lui, care a corectat versiunile sanscrite asupra cărora mă încercasem pe cînd eram elev la Louis-le-Grand. Tot Bréal m-a determinat să învăț mai întii bine engleza și germana, ca să pot înțelege corect majoritatea cărților consacrate subiectului meu. El mi-a dăruit primul dicționar de sanscrită pe care, la rîndul meu, l-am dăruit, nu de mult, unui tînar cercetător. De aceea, pe pagina de gardă se poate citi: Bréal, Dumézil, Dubuisson... — Există date importante în viața dvs. 1925, de pildă. — Din acel moment au am mai vrut să schimb lumea. Am hotărît să mă consacra cercetării și să intru în rîndul cadrelor universitare. Era efectul unei maturizări interioare, desigur, dar și al unei exteriorizări. 1925 nu era tocmai departe de 1918. — Faceți parte din contingentul 1916. Războiul v-a marcat mult? — Marcat? Am fost mobilizat în aprilie 1917. În mai puțin de cinci luni au făcut din mine ofiter de artilerie, iar în august eram deja pe front (...). Trebuia să telefoniez în fiecare dimineață la divizie ca să dau raportul asupra incidentelor din timpul nopții. Cînd mă plitiseam, învățam poloneza după manual, deoarece profesorul meu de la Sorbona, Fortunat Strowski, îmi promisese un post la Varșovia, după război. — Dar luptele? Ele v-au marcat? — Ele m-au marcat mult. Pe cînd eram normalist, în 1914, bătălia de la Siracusa îmi părea tot atît de importantă ca și cea de la Marna. Dar în 1917, pe front... Nu încetam să mă întreb de ce nu am murit și eu, de ce numai camarazii mei și nu eu? După o asemenea încercare ajungi să privești viața altfel, cu atît mai mult cu cît eram din fire oarecum fricos și a trebuit să-mi înfrîng această slăbiciune. — Care a fost perioada cea mai fericită din viața dvs.? — Fără îndoială eă cei șase ani petrecuți în Turcia, între 1925 și 1931. În 1925 eram normalist, agregat în litere, apoi am fost scurtă vreme profesor la liceul din Beauvais, apoi lector de franceză la Universitatea din Varșovia. Apoi m-am căsătorit. Am simțit nevoia să plec din Franța, pentru a mă putea consacra în deplină libertate alegerii mele profesionale (...). Turcia a fost marea șansă a vieții mele. Acolo am avut cu adevărat timp pentru meditație. Și, mai ales, acolo am descoperit limbile caucaziene — una din marile revelații. În 1928 l-am descoperit pe Oseți, un popor războinic din Caucaz, de origine iraniană. Apoi pe Cerezezi, care erau islamizați. Primul mă interesase pentru mitologia lor, ceilalți

pentru limbă. De atunci, datează dubla mea viață: de lingvist și de istoric al religiilor. Două activități paralele. — Cîte limbi ați studiat în total? — După legendă, s-ar zice că vorbesc cîteva zeci. Fals! De fapt, nu vorbesc nici o limbă străină. Cel mai bine mă descînt în turcă. Dar cînd trebuie să țin o conferință în engleză, sînt nevoit să o scriu în prealabil. Nu prea mă simt înzestrat pentru limbi. Învăț foarte repede să le citesc, nu să le și vorbesc. Apoi le cit foarte repede. Mai ales cu vîrsta. Înainte citeam romane întregi în maghiară. Acum mi-ar fi cu totul imposibil. Oricum, de studiat am studiat vreo 30 de limbi. — Și anul 1938 a fost un an de ruptură în biografia dv. — Pînă în '38 cam bijbiham. Atunci, recitîndu-mi cartea Flamen Brahman, am fost străfulgerat „Nu, nu ai dreptate”, mi-am spus. Nu eram mulțumit de ea. Nu se susținea. Am reluat toată munca de la zero. În iulie am început să mă simt liniștit. Mi descoperisem principiul rapid, dar în mod controlat, metodic. — Ce ați descoperit? — Ideologia trifuncțională, conștiința oricărei societăți indo-europene că, în cadrul ei și în lume, totul se organizează în jurul muncii, căzbolului și sacrului. În 1938 am avut un șoc și o revelație. Trebuia să les din tradiția greacă pentru a fructifica o evidență: acordul între tradiția romană, cu cei trei zei ai săi (Jupiter, Marte, Quirinus) și tradiția indo-iraniană a celor trei caste. M-am ocupat atunci mai îndeaproape de forța războinică și de fecunditate. Coincidența dintre cele două vechi teologii m-a tulburat și angajat viața; am început să studiez triada, o structură ierarhizată, în teologie și societate. Abia după ce am avut revelația că triada romană și cea indiană își corespundeau, am putut trece mai departe. — Vă considerați un intelectual? — Mai corect, un om de știință. Nu scriitor. Pentru mine, un intelectual este... Nu știu ce este! Mîi e groază de cuvîntul acesta. Ar trebui să fie doar un adjectiv, nu și un substantiv. În fine, un intelectual face gimnastică cu creierul, așa cum o stea a baletului își exersează picioarele. E frumos cum dansează Patricq Dupont, nu? Și el e un intelectual care, în felul său, își aplică inteligența, la ceea ce i-a dăruit natura. — Ce anume citiți în afara cărților necesare muncii dv. de cercetare? — Acum am foarte puțin timp pentru lectură. Dar recunosc că sînt cam neinstruit în ce privește literatura; cea modernă, în special. Acum doi ani, trebuind să stau trei săptămîni în spital, după o criză cardiacă, am profitat de timp ca să-l citesc pe Sofocle. Citeodată îl relau pe Stendhal, și — cum uit repede — recitesc Rogu și negru, mereu cu aceeași plăcere, cu același interes și... cum să spun? Cu același „suspans” ca întii oară.

Toți marii autori din XIX-lea, cum ar fi Hugo, au cunoscuți. Sînt prietenii mei nerețe...

— În ce epocă v-ar fi plăcut să trăiți? Dacă ar fi să dăm curs interesului și nostalgiei dvs., ați alege să trăiți în secolul al XVIII-lea sau în cel al XIX-lea? — În Atena lui Eschil...

— În Atena lui Eschil... Azi, miracolul grec e ocazie de bunăștiință. Dar acum cîteva ani, un mic grup de oameni a început exact ceea ce trăim azi...

— Crede că trebuie să fi fost în viața unui tînar atenian de atunci, potrivit, nu mi-ar fi plăcut să...

— printre druzii sau indo-europenii... Citeam cîteva zeci de cărți...

— mit că trăiesc în secolul... stătinînd însă că dreptate au...

— După accidentul cardiac... de grav de acum doi ani, priviți de moarte în același fel?

— Adevărul e că am trăit... morții încă din 1918. Acum...

— exact ce se petrece în fiecare... sau cum anume se fabrică...

— Dar opera dv. va rămîne... Numai o vreme. Ea va...

— curînd un document istoric... repede depășită. Am impresi...

— Vă imaginați destinul... dvs.?

— O parte va fi „prădată”... zată fără să se facă vreo referență altă parte va cădea și alta...

— Trebuie să sinteți un... cit, căci dacă ar fi să vă...

— Singurul meu merit... avut o bună intuiție a situa...

— Nu ați vrut să vă scrieți... memoriile?

— Niciodată. Viața mea... pe care am scris-o. E singurul...

— Vîntului vă neliniștește... — Aș vrea să mă trăiesc...

— Sinteți un istoric al... Credeți în ceva?

— În nimic. Sînt doar un... tor care caută. Nu cred decît...

— De ce căutați? — Pentru că sînt un animal...

— Păreți senin. Proiecte? — Să-mi continui cercetările...

— Să-mi continui cercetările... a-o să mai pot, cînd creierul...

— Plec. Singurul meu merit... mea rațiune de a trăi este de...

— nu va mai fi ca putîntă, nu... avea nici un motiv să rămîn...

SAPTAMINAL SOCIAL-PO

ADEZIU TEORETIC

Viața politică a țării marcată, în ultima pe... de cîteva evenimente... deosebită însemnătate... destinele poporului nost... licarea luminoasă a pro... lui socialist prefurigare... tonifiantă a viitorului... munist. Toate aceste... tante evenimente își... strălucitele dimensiun... ciale, prin contribuția... șului NICOLAE CEAUȘ... secretarul general al p... lui, președintele Republ... cialiste România genia... sonalitate politică a...

Importante măsuri pentru munca și viața poporului

contemporane. Ele au în atmosfera de p... elurvescență politică... nată de dezbateră ar... se deslășoară în între... tid, cu întregul popor... lor de o înestimabilă... teoretică și practică... țrilor și orientărilor cu... Expunerea prezentată... rășul NICOLAE CEA... la ședința Comitetulu... Executiv al C.C. al P... 29 aprilie a.c., docum... repțională importantă... în lumină caracteru... științific al politici... și statului nostru, ca... în mod creator legitî... rale ale construcției... și comuniste la condi... crete ale patriei noas... Consfătuirea de l... activii și cadrele de... domeniile muncii org... ce de partid și politi... — la care NICOLAE CEAUȘES... zentat o magistrală... adoptată, prin Hotărî... telului Politic Execut... al P.C.R., ca program... cî și de luptă al par... întregului popor —... recții fertile privind... rea pentru întărirea... organizatorice și pol... ganelui și organiza... partid, pentru perf... stilului și metodele... muncă, în vederea tr... neabătute în viața... lor Congresului al... Conferinței Național... tidului, importanța... de propagandă și p... calivă în sprijinul... puternice a conștiin... tionare al ridicării...

COLEGIUL DE REDACȚIE: ION ARIEȘANU (redactor șef) ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct) VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: TIMIȘOARA, strada RODN... telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepub... nu se înapoază. Abonamentele se fac la P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

(Continuare în